وتەی دەهەم

(باسی حەشر)

ڕوونکردنەوەیەك:

هۆی نموونەهێنانەوەم بە شێوەی چیرۆك لەم پەیامانەدا ئەوەیە كە واتاكان لە مێشك و زەینەكانەوە نزیك بخرێنەوە و.. لە لایەكی تریشەوە دەربكەوێت كە "ڕاستییەكانی ئیسلام" چەندە لەگەڵ ژیریی مرۆڤدا تەبا و شیاو و گونجاون و، چەندەش پتەو و توندوتۆڵ و ڕەگداكوتاون. واتە ئامانج و كاكڵەی چیرۆكەكان ئەو ڕاستییانەن كە لە ئەنجامدا دەیاندەن بە دەستەوە و بەڵگەكانی دەدركێنن. كەواتە ئەم چیرۆكانە ئەندێشەیی نین، بەڵكو تێكڕا ڕاستیی گومانلێنەكراون.

بسم الله الرحمن الرحيم

(فانظُرْ اِلى آثارِ رَحْمَتِ اللهِ كيفَ يُحي الأَرضَ بعد موتِها اِنَّ ذلك لمحيِ الموتى وهو على كلِّ شيءٍ قدير) (الروم: ٥٠).

برادەر!

ئەگەر دەتەوێت ڕاستیی "حەشر" و هەندێ كاروباری سەر بە دواڕۆژت لە ئاستی حاڵیبوونی گشتیی خەڵكیدا بۆ ڕوون ببێتەوە، ئەوا فەرموو لەگەڵ مندا گوێ لەم كورتە چیرۆكە ڕابگرە:

لە گەشتێكدا دوو كەس پێكەوە بۆ وڵاتێكی گەلێ قەشەنگ و تابلێی جوان و ڕەنگینی وەك بەهەشت ڕۆشتن (مەبەست لەم تەشبیهە دنیایە) كە گەیشتنە ئەوێ، سەرنجیان دا: خەڵكی ئەو وڵاتە دەرگای دوكان و خانووەكانیان بە كراوەیی جێهێشتووە و، بایەخ بە چاودێری و پاراستنی خانووبەرە و دوكانەكانیان نادەن و، پارە و پوول و سامانەكانیان بێ هیچ پاسەوانێك و بە ئاشكرا و لەبەر چاو و دەستی خەڵكیدا داناوە..

که ئەمەیان دی، یەکێکیان = بە هاندانی دەروونی بەدخوازی خۆی = ئەمەی بە هەل زانی و، پەلاماری ئەو کەرەسە و شمەك و پارە و سامانانەی ئەوێی دا و، تاوێ تالآنی دەکردنو تاوێکی تر چیی بەردەست بکەوتایە بە دزی دەیبردن.. بەم جۆرە، هەر چەشنە ستەم و خراپکاری‌یەکی پێ کرا و لێی وەشایەوە درێغیی لـێ نەکرد و، دانیشتووانی ولآتیش بایەخێکی ئەوتۆیان پێ نەدەدا..

هاوڕێ‌کەی پێی‌وت:

= (ئەوە چی دەکەیت؟.. بێ‌گومان تۆ هەر ئاوا ئەم کارانەت بەسەردا تێ‌ناپەڕێت و لە ئەنجامدا سزای ئەم ڕەفتارانەت دەچێژیت و، منیش = لەگەڵ خۆتدا = دووچاری چەندین بەڵا و گیروگرفت دەکەیت. ئەم سامانانەی دەیانبینیت، هی دەوڵەتن و، دانیشتووانی ولآتیش بە خاوخێزانەوە تێکڕا بوون بە سەرباز و کارمەندی دەوڵەت و، بە پۆشاکی میللی(مدني)یەوە لە کار و فەرمانبەری‌یەکانیاندا خراونەتە کار، هەر لەبەر ئەوەشە کە بایەخێکی ئەوتۆیان پێ نەدایت. ئنجا ئەوەش بزانە کە یاسا و ڕێسای ئێرە گەلـێ توندوتیژە و، لە هەموو لایەكدا تەلەفۆن و چاودێر و هەواڵدەر و پیاوانی پادشا بڵاو بوونەتەوە، دەسا هەر ئێستا خێراکە و بە پەلە بڕۆ داوای لـێبوردن بکە).

بەڵام هاوڕێ گێژ و گەلحۆکەی، ئینکاری و سەرسەختیی نواند و، وتی:

= (ئەم سامانانەی دەیانبینیت هەرگیز هی دەوڵەت نین، بەڵکو بێ‌خاوەن و گشتی و هەڕەمەکین و، هەموو کەسێك دەتوانێت بە ئارەزووی خۆی دەستیان بۆ ببات. ئەوەتا من هیچ شتێك نابینم ڕێی سوودوەرگرتنم لەم شتە جوان و ڕەنگینانەی بەردەمم لـێ بگرێت.. ئەوەش بزانە کە: جگە لە شتێ بە چاو بی‌بینم من باوەڕم بە چیی‌تر نی‌یە)! پاشان کەوتە قسەی پڕوپووچی وڕێنەئاسا و فەلسەفەلێدانی ئەم بۆچوونەی خۆی!

ئا لێرەدا گفتوگۆکەی نێوانیان پتر پەرەی سەند و کەوتە دۆخێکی توند و گەرمەوە و، بابای گێلی گەلحۆ لە هاوەڵەکەی زیاتر هاتەپێش و، لێی پرسی:

= (ئایا پێم‌نالێیت پادشا کێ‌یە؟.. من نایناسم)!

هاوڕێ‌کەی وەڵامی دایەوە:

= (تۆ گومانت لەو ڕاستی‌یەدا نی‌یە کە: گوندی بێ کوێخا و.. دەرزیی بێ وەستا و خاوەن و.. پیتی بێ نووسەر نی‌یە و نابێت. ئەی ئایا چۆن ئەوە بە خۆت ڕەوا دەبینیت کە پێت‌وابێت ئەم وڵاتە ڕێك‌وپێك و ڕەنگینە بێ پادشا و فەرمانڕەوا بێت؟ یان چۆن ئەم هەموو سەروەت و سامانە بەنرخ و بەهادارانە بێ خاوەن دەبن؟ کە ئەوەندە زۆر و زەبەندە و بەردەوامن دەڵێی لە جیهانی پەنهانی غەیبەوە شەمەندەفەرێکی پڕ لە ئازووقە و ڕۆزیی بەنرخ دەم بە دەم دێت و بارەکەی لێرەدا ڕۆ دەکات و پاشان دەگەڕێتەوە و دەڕوات[1]؟ ئایا نابینیت لە هەموو لایەکی ئەم وڵاتەدا ئاگاداری و بەیاننامەکانی پادشا بڵاوکراونەتەوە، ئاڵاکانی لە هەموو گۆشەیەکدا دەشەکێنەوە، تەمغە و مۆری تایبەتیی خۆی لەسەر ئەو هەموو کاڵا و سەروەت و سامانانە نەخشێنراوە؟ ئیتر چۆن بە بێ خاوەنیان دادەنێیت؟.. دیارە تۆ شتێك لە زمانی فەرەنگ فێربوویت و توانای خوێندنەوەی ئەم نووسینە ئیسلامی‌یانەت نەماوە، ناتەوێ لە کەسێکی شارەزاش بپرسیت و داوا بکەیت ئەو نووسینانەت بۆ بخوێنێتەوە! وەرە با من گرنگترینی ئەو فەرمان و بەیان‌نامانەی پادشات بۆ بخوێنمەوە).

هاوڕێ سەرسەختەکەی گەڕایەوە و وتی:

= (با دان بە بوونی پادشایش‌دا بنێین.. بەڵام ئایا چ زیانێکی پێ دەگات و چ کەم و کووڕی و ناتەواوی‌یەك بە گەنجینەکانیەوە دەردەکەوێت گەر من بۆ خۆم سوودێکی ئاوا کەمیان لێ ببینم؟.. پاشان من لێرەدا هیچ بەندیخانە و تۆڵە و سزایەکی هاوچەشنی نابینم کە تۆ باسیان دەکەیت)!

هاوڕێکەی وەڵامی دایەوە:

= (برام! ئەم وڵاتەی بەرچاومان = لە ڕاستی‌دا = بریتی‌یە لە:

گۆڕەپانێکی تاقیکردنەوە و..

مەیدانێکی مەشق و مانۆڕ و..

پیشانگایەك بۆ خستنەڕووی سنعەتە نایابەکانی پادشا و..

میوانخانەیەکی تابلێی کاتی و کەم‌خایەن.

ئایا نابینیت هەموو ڕۆژێ کاروانێك میوان دێنە ناوی و کاروانێکی تر دەڕۆن و کۆچ دەکەن و، هەمیشە لە میوان پڕ دەکرێت و پاشان خاڵی دەکرێتەوە؟

جا ئەم مەیدانە = لە ئەنجامدا = بە تەواوی و یەکجاری لە میوانەکانی ناوی چۆڵ دەکرێت و دەگۆڕیت بە مەیدانێکی تری نوێی هەمیشەیی و، ئنجا هەموو خەڵکی بۆ ئەوێ دەبرێن و، هەریەکەیان "سزا" یان "پاداشت"ی خۆی لەوێ وەردەگرێت).

هاوڕێ خیانەتکار و سەرلـێشێواوەکەی، جارێکی تر لێی هەڵگەڕایەوە و وتی:

= (باوەڕم بەم قسانەت نی‌یە! چۆن دەگونجێ ئەم وڵاتە ئاوەدانە لەناو ببرێت و دانیشتووانیشی بۆ وڵاتێکی تر بڕۆن و بگوێزرێنەوە)؟

هاوڕێ ئامۆژگار و بێ‌وەی و دڵسۆزەکەی پێی‌وت:

= (مادەم تۆ ئاوا سەرپێچی لە "ڕاستی" دەکەیت و لەسەر بۆچوونی خۆت هەر سوور و بەردەوامیت، ئەوا وەرە با بە کورتی و لە نێوان "دوازدە وێنە"دا ئەوەندە بەڵگەی لەژمارەبەدەرت بۆ ڕوون بکەمەوە کە هەر هەموویان = بە بێ‌گومانی = بوونی: دادگایەکی یەکجار مەزن و.. خانەیەکی پاداشت‌دانەوە و.. لانەیەکی تۆڵە و بەندی و سزات بۆ دەچەسپێنن و، دەری‌دەخەن کە هەروەك ڕۆژ لە دوای ڕۆژ وڵات لە دانیشتووانی خاڵی دەکرێتەوە، هەر بەو جۆرەش ڕۆژێك دێت کە بە یەکجارەکی ئەم خاکەیان لـێ چۆڵ دەکرێت و ئەم وڵاتەش بە تەواوی وێران دەبێت).

وێنەی یەکەم:

ئایا دەگونجێ وڵاتێکی خاوەن پادشا = بە تایبەت پادشانشینێکی مەزنی وەك ئەمە = پاداشتی بۆ گوێڕایەڵان و تۆڵە و سزایشی بۆ یاخی‌بوان تێدا نەبێت؟

خۆ مادەم ئەم سزا و پاداشتە لەم خانەیەدا لە حوکمی "نەبوو"دایە، ئەوا بێ‌گومان دەبێ دادگایەکی تەواو مەزن لە خانەیەکی تردا هەبێت تاکو ئەو تۆڵە و پاداشتانە دەست‌نیشان بکات!

وێنەی دووهەم:

سەرنج لە ڕەوتی ڕووداوەکان و بەڕێوەبردنی کاروباری ناو وڵات بدە و بزانە: چۆن ڕزق و ڕۆزیی زۆر و بەلێشاو بەسەر هەموو بوونەوەرێکدا، تەنانەت بەسەر هەژارترین و لاوازترینیاندا دابەش دەکرێت و.. بۆ گشت بیمارێکی بێ کەس و بێنەوا بڕوانە و ببینە کە چۆن چاودێریی تەواو و دڵنەوایی بەردەوامیان بۆ فەراهەم هێنراوە و.. سەیری ئەو خواردەمەنییە نایاب و، دەفرە ڕەنگین و، مەدالیا قەشەنگ و، پۆشاکە نەخشاوانە بکە و.. تەماشاکە: سفرە و خوانی پڕ لەو خواردەمەنییە بەتام و چێژ و نایابانە لە هەموو شوێنێکدا ڕاخراون.. ئنجا بڕوانە: هەموو یەکێ لەو خەڵکە، کاری سەرشان و ئەرکی ئەستۆیان زۆر بە ڕێکوپێکی ئەنجامدەدەن و، جگە لە گێل و بێئاگایانی چەشنی تۆ، دەنا کەسیان بە ئەندازەی سەرە پەنجەیەکیش لە سنووری خۆیان لانادەن. چونکە مەزنترین کەس بەوپەڕی لەخۆبوردەیی و ڕێز و نەوازش و، لەوپەڕی گوێڕایەڵی و ملکەچیدا و، لە سایەی سام و شکۆی ئەو پادشاییەدا، ئەرکی سەرشانی خۆی ڕادەپەڕێنێت. کەواتە خاوەن و پادشای ئەم وڵاتە، دارای:

"کەرەم"ێکی مەزن و..

"میهرەبانی"یەکی فراوان و..

"عیززەت"ێکی بڵند و..

"غیرەت"ێکی شکۆداری ئاشکرا و..

"شەرەفمەندی"یەکی تابڵێی بەرز و باڵایە!

خۆ ئاشکرایشە:

"کەرەم" داخوازی: "نیعمەتبەخشین"ە و..

"میهرەبانی"ش بە بێ: "چاکەکاری" نایەتەدی و..

"عیززەت"یش داوای بوونی: "غیرەت" دەکات و..

"شەرەفمەندی"ی بەرز و باڵایش داواکاری: تەمێ کردنی هەموو ئەو کەسانەیە کە بە چاوی سووکەوە سەیری ئەم کارە مەزنانە دەکەن و بە: گاڵتەجاڕی و، هەڕەمەکی و، بێمەبەستیان دادەنێن.

کەچی = لەگەڵ ئەمەشدا = کە بە وردی سەرنج دەدەین، دەبینین: بەشێکی کەمی یەك لە هەزاری ئەو شتانەی کە شایستەی ئەو "میهرەبانی" و داخوازی ئەو "شەرەفمەندی"یەن، لەم وڵاتەدا نایەنەدی، ئەوەتا بابای ملهوڕی ستەمکار بە لووتبەرزی و زەبروزەنگەوە بیرەدا دەگوزەرێت و دەڕوات و.. کاکی ستەملێکراویش بە زەلیلی و لارەملی و شانکزی و دڵشکاوی، ملی ڕێ دەگرێتەبەر و لەم وڵاتە کۆچ دەکات!

کەواتە = بێ هیچ گومانێك = کێشەی ئەمانە، بۆ دادگایەکی گەلێ مەزنتر هەڵگیراوەو دواخراوە.

وێنەی سێهەم:

سەیر بکە و بزانە: چۆن هەرچی کار و فرمانی ناو ئەم وڵاتە هەن، تێکڕا بە: "دانایی"یەکی لەڕادەبەدەر و.. "ڕێسا"یەکی ناوازە، ئەنجام دەدرێن..

ئنجا سەرنج بدە کە چۆن لە ڕوانگەی:

"دادگەری"ی ڕاستەقینە و.. بە: "تەرازوو"ی سەرنەکەری هەستیار، سەیری مامەڵە و ڕەفتارەکانی کەسانی ناو وڵات دەکرێت.

دیارە "دانایی" و ژیریی حوکوومەت لەوەدایە کە چاوپۆشی و نەرمونیانی و ڕێزی زۆر لەگەڵ ئەو کەسانەدا بنوێنێت کە هانای بۆ دەبەن و.. ئنجا "دادگەری"یە خاوێن و بێگەردەکەشی داخوازی پاراستن و چاودێری کردنی گشت مافەکانی هاووڵاتیێیانیەتی، تاکو سام و شکۆی حوکوومەت ڕاگیر بکرێت و، مەزنی و پایەداریی دەوڵەتیش بپارێزرێت..

کەچی لەو شتانەی کە شایستەی ئەو "دانایی" و داخوازی ئەو "دادگەری"یەن، بەشێکی یەکجار کەم نەبێ، چییتر دەرناکەوێت لێرەدا جێبەجێ بکرێت، ئەوەتا بێئاگایانی چەشنی تۆ بیرەدا گوزەر دەکەن و ئەم وڵاتە بەجێدەهێڵن، بێ ئەوەی زۆربەیان سزای ڕەفتارە چەواشەکانیان بچێژن!

کەواتە یەکلایی کردنەوەی ئەم چەشنە کێشانە، بۆ دادگایەکی گەلێ مەزنتر دواخراوە.

وێنەی چوارەم:

سەیری ئەو گەوهەرە بێوێنە و نایابانە بکە کە لەم پیشانگایانەدا پێش‌چاو خراون..

بۆ ئەو خواردەمەنی‌یە خۆش و بەتام و ناوازانە بڕوانە کە ئەم هەموو سفرە و خوانانەیان پێ ڕازێنراوەتەوە!

ئەمانە، دەری‌دەخەن کە: پادشای ئەم وڵاتە دارای "سەخاوەت"ێکی بێ‌سنوور و.. "گەنجینە"یەکی پڕاوپڕی بێ‌کۆتایی و نەبڕاوەیە.

خۆ ئەم چەشنە سەخاوەتمەندی‌یە بەردەوام و گەنجینە نەبڕاوانەش = بێ هیچ گومانێك = داخوازی بوونی: میوانخانەیەکی نەمر و هەمیشەیی ئەوتۆن کە هەرچی حەز و خواست و ئارەزووی دەروونی مرۆڤە، لەسەر سفرە و خوانەکانی ئەوێدا ئامادە کرابن و بۆ مرۆڤ دانرابن..

هەروەها داخوازی ئەوەشن کە: هەموو ئەو میوانانەی نیعمەتی پادشایان پێ دەبەخشرێتو تامی نیعمەت و بەخششەکانی ئەو دەچێژن، ئەوانیش = بە هەمان شێوە = هەمیشەیی و هەتاهەتایی بن و ئازاری جودایی و لێکبڕانیان دەرخوارد نەدرێت، چونکە هەروەك "نەمانی ئازار" لە خۆی‌دا تام و لەزەتێکی سەربەخۆیە، "نەمانی تام و لەزەت و چێژە خۆشەکان"یش = بە هەمان پێوەر = ئازارێکی یەکجار بەسۆ دەرخواردی ناخی مرۆڤ دەدات!

ئنجا سەیری ئەم پیشانگایانە بکە و.. سەرنج لەو بڵاوکراوە و ڕاگەیاندنانە بدە و.. گوێ لەو "بانگەوازکارانە" ڕابگرە کە لە بارەی لایەنە سەرسووڕهێنەرەکانی دروستکراوانی پادشای خاوەن موعجیزاتەوە دەدوێن و وەسفی یەك بە یەکیان پێش‌چاو دەخەن و "کەماڵ"ی پادشا و "جوانی"یە مەعنەوی‌یە بێوێنە و ناوازەکەی ئاشکرا دەکەن و، سەرگەرمی باس و لێدوانی لایەنە ورد و ناسك و ڕەنگینەکانی جوانیی پەنهانی ئەون.

کەواتە ئەم پادشایە دارای "کەماڵ"ێکی ڕوون و "جوانی"یەکی گەشی مەعنەویی ئەوتۆیە کە هەستی سەرسووڕمان لای سەرنجدەرانیان بورووژێنن!

ئنجا گومانیش لەوەدا نی‌یە کە ئەو "کەماڵ"ە پەنهانە بێخەوش و دوور لە ناتەواوی‌یەی پادشا، داخوازی ئەوەیە کە: لە بەرچاوی بینەرە ڕێزلێگر و سەرسووڕماوە نرخزانەکانی‌دا ئاشکرا بکرێت و پێش‌چاو بخرێت.. "جوانی"یە نادیار و بێوێنە و ناوازەکەشی داواکاری ئەوەیە کە: ببینرێت و لە بەرچاواندا دەربکەوێت. واتە داخوازی ئەوەیە کە لە دوو ڕووەوە "جوانی"یەکەی ببینرێت:

یەکەمیان: هەر پادشا بۆخۆی جوانی‌یەکەی خۆی لە چەندەها ئاوێنەی جوانی‌دەرەوەی جۆراوجۆردا ببینێتەوە.

دووهەمیان: بینینی ئەو جوانی‌یەی خۆی بە چاوی ئەوانەی کە بۆ سەیرکردنی ئەم پیشانگایە هاتوون و، تەماشاکەرانی تاسەمەند و کەسانی موشتاقی ئەو جوانی‌یەن!

ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە ئەو "جوانی‌یە هەمیشەیی"یە داواکاری: بینین و ئاشکرابوونەو، دەشیەوێت بە هەمیشەیی ببینرێت و خۆیشی ببینێت. دیارە ئەمەش = بێگومان = داخوازی: "هەمیشەیی" و "هەتاهەتایی"ی کەسانی بینەری تاسەمەند و ڕێزلـێگر و نرخشناسانی ئەو جوانی‌یەیە، چونکە "جوانیی هەمیشەیی و نەمر" بە موشتاق و تاسەمەندی لەناوچووی فانی ڕازی نابێت!

ئنجا لەبەر ئەوەی کەسێ کە بڕیاری نەمانی لەسەر دەرکرابێت، هەر تەنها بیرکردنەوەی لەو نەمانەی کە لە ڕێی‌دایە، "خۆشەویستی"یەکەی ناو دڵی دەگۆڕێت بە "دوژمنایەتی" و، سەرسووڕمانەکەشی بە: "سووکسەیرکردن" و، "نرخشناسی"یەکەیشی بە: "ڕێزلـێنەگرتن"، چونکە مرۆڤ = بە سروشت = گەر شتێك نەزانێت و پەیی پێ نەبات، ئەوا دوژمنایەتیی دەکات و لە نرخی دادەگرێت..

جا لەبەر ئەمە و، مادەم هەموو ئەو کەسانەش کە دێنە ئەم پیشانگا و میوانخانەیە، خێرا و بە پەلە و بێ ئەوەی لە نووری ئەو "جوانی" و "کەماڵ"ە تێر بن و تاسە و تینوێتی‌یان لێی بشکێت، دەڕۆن و بەجێی دەهێڵن، بگرە لە ماوەی چەند چرکەیەكدا چەند سێبەرێکی کەمی کز نەبێت چیی‌تریان لـێ نابینن، ئەوا = بێ

هیچ گومانێك = کۆچی ئەو گەشتیارانە بەرەو دیمەنگایەکی نەمری هەتاهەتایی وەهایە کە لەوێدا بە هەمیشەیی و کامی دڵ شاد و بەهرەمەندی ئاواتەکانیان دەبن!

وێنەی پێنجەم:

سەرنج بدە و بزانە کە: چۆن ئەم پادشا (ناوازەیە) دارای "میهرەبانی"یەکی ئەوەندە مەزنە کە لە گەرمەی ئەم هەموو کار و ڕووداوانەدا ئەو "میهرەبانی"یەی دەردەکەوێت. ئەوەتا فریای هانابۆبەرانی دەکەوێت و، بەدەم پەنابۆهێنەرانیەوە دەڕوات و، بچووکترین پێداویستیی ئاساییترین کەسی وڵاتەکەی = بەوپەڕی سۆز و میهرەوە = جێبەجێ دەکات. ئەمەش لە ڕادەیەکی وەهادایە کە تەنها بۆ فریاگوزاریی زامی قاچی یەك سەر "مەڕ"ی شوانێك مەڵهەم و دەرمان و بەیتاڵی پێویست پەیتا پەیتا ئامادە دەکات.

وەرە = ئەی هاوڕێکەم! = با پێکەوە بۆ ئەو دوورگەیە بڕۆین کە حەشاماتێکی زۆری تێدا جەم بووە و، گشت کەسانی بەڕێز و پایەداری وڵاتی تێدا کۆبوونەتەوە.. بڕوانە! ئا ئەوە نوێنەرێکی بەڕێزی پادشایە هاتووە و مەزنترین مەدالیای خەڵاتکراوی پۆشیوە و، لەناو ئەو خەڵکەدا وتار دەدات و، داوای چەند شتێك لە پادشای بەسۆز و میهرەبانی دەکات و، ئنجا ئەو حەشاماتەش لەو داواکارییانەیدا پشتی دەگرن و هەمان خواست و ویست لە پادشایان دەخوازن.

فەرموو گوێ لە وتەکانی ئەو نوێنەرە خۆشەویستەی پادشای مەزن ڕابگرە، ئەوەتا بە ئەدەبێکی گەلێ زۆر و لالانەوەیەکی یەکجار بەکوڵەوە دەپاڕێتەوە و دەڵێت:

= (ئەی پادشای ئێمە! ئەی ئەو کەسەی نیعمەتە ڕواڵەتی و پەنهانەکانی خۆی بەسەردا پەخشاندووین! ئێمە لە پایەی مەزنی و شکۆداریی پادشاییت داواکارین کە: هەروەك ئەو نموونە و سێبەرانەت لەم پیشانگایەدا پێش‌چاو خستین، سەرچاوە و بناغەکانیشیانمان لە شوێنی خۆیاندا پیشان بدەیت.. بمانبە بۆ بارەگا و مەڵبەندی پادشایی خۆت و لەم دەشتاییەوشك و برنگەدا لەناومان مەبە.. لە دیوان و مەڵبەندی حوزووری خۆتدا وەرمانبگرە و بەزەییت پێماندا بێتەوە..

لەوێ ئەو تام و لەزەتانەمان دەرخوارد بدە کە لێرەدا تامی نموونەکانیانت پێ چەشتین.. بە ئازاری: دەرکراوی و دووری لە خۆتەوە، سزامان مەدە.. ئەوەتا هەموو ئەوانە گەل و هاوولاتییانی تاسەمەند و سوپاسگوزار و گوێڕایەڵی تۆن، دەسا بێ خاوەن و سەرگەردانیان مەکە و، بە مردنێك کە گەڕانەوە و زیندووبوونەوەی لە دوا نەبێت، مەیانفەوتێنە).

ئایا گوێت لێ بوو = ئەی هاوڕێکەم! = ئەو نوێنەرەی پادشا بە ناوی ئەو حەشاماتەوە چیی وت و چ داواکارییەکی پێشکەشی پادشا کرد؟

باشە ئایا دەگونجێ پادشایەك ئەم هەموو "توانا" لەڕادەبەدەر و "میهرەبانی"یە هەمەلایەنگیرەی هەبێت، داخوازییەکانی ئەو نوێنەرە بەڕێزەی خۆی نەبەخشێت و، بە هانای مەزنترین و بەرزترین ئامانج و مەبەستەکانیەوە نەڕوات و نەیهێنێتەدی؟ لە کاتێکدا کە = هەر ئەم پادشایە = بەوپەڕی بایەخپێدانەوە نزمترین ئارەزووی بچووکترین کەسی ناو ولاتەکەی جێبەجێ دەکات؟ لەگەڵ ئەوەشدا ئەنجامدانی داواکارییەکانی ئەو نوێنەرە بەڕێزەی، گشت ئاوات و ئامانجەکانی هەموانی پێ دێنەدی و، ئنجا "دادگەری" و "میهرەبانی" و "ڕەزامەندی"ی خۆیشی داخوازی هێنانەدیی ئەو داواکارییانەن.. پاشان ئەو داخوازییانە بۆ توانستی پادشا گەلێ ئاسانن و هەرگیز لەو نموونانە قورس و گرانتر نین کە لە باخچە و پیشانگاکانی ئەم ولاتەدا پێشچاوی خستوون؟

جا مادەم ئەو هەموو خەرجییە زۆر و زەبەندانەی لە دروستکردنی ئەم ولاتەدا و بۆ مەبەستی پیشاندانێکی کاتیی نموونەکانی سنعەتی خۆی سەرف کردووە، ئەوا بێ هیچ گومانێك، لە مەڵبەندی پادشایەتیی خۆیدا لە گەنجینە ڕاستەقینەکانی خۆی و لایەنە سەرسووڕهێنەرەکانی ئەو سنعەتانەی، شتانی وا دەخاتە پێشچاوی بینەران کە ژیریی مرۆڤ سەرسام بکەن.

کەواتە، ئەو کەسانەی ئێستا وان لەم تاقیکردنەوەیەدا، بە هەڕەمەکی و بێ مەبەست نەهێنراونەتە ئێرە، بەڵکو ئەوانە یان کۆشکەکانی بەختەوەریی هەمیشەیی چاوەڕوانیانە.. یان بەندیخانە سامناکە هەتاهەتاییەکان!

وێنەی شەشەم:

وەرە بۆ ئەم شەمەندەفەرە مەزن و، فڕۆکە پڕاوپڕ و، گەنجینە و عەمبارە گەورە لێوان و، پیشانگا قەشەنگ و سەرنجڕاکێشانە بڕوانە..

بیر لە بەڕێوەبردن و ڕەوتی کاروبارەکان بکەرەوە!

ئەوەتا هەموو ئەمانە دەریدەخەن کە:

لە ڕاستیدا دەستەڵاتداری و پادشایییەکی مەزن هەیە[2] لە پشتی پەردەوە حوکمڕانیی خۆی دەکات. جا پادشایی و دەستەڵاتداریی ئاوا مەزن = بێ هیچ گومانێ = داخوازی ئەوەیە کە خاوەنی میللەت و ڕەعیەتی شایانی خۆی بێت. بەڵام ئەوەی کە بە چاو دەبینرێت هێشتا شایانی ئەو پادشایی و فەرمانڕەواییی‌یە نیی‌یە، چونکە ئەوەتا:

ئەو میللەت و ڕەعیەتانە لەم "میوانخانە"یەدا = واتە میوانخانەی دنیا = کۆبوونەتەوە، کەچی بێ ئەوەی ئەوان بحەوێنەوە، ئەم میوانخانەیە هەموو ڕۆژێك چەند دەستەیەك میوان بەڕێ دەکات و لە پێشوازیی چەند دەستەیەکی تری نوێدایە!

هەروەها ئەوان ئێستا لەم "گۆڕەپانی تاقیکردنەوە"یەدا ئامادە بوون، بەڵام هەموو سەعاتێك ئەم گۆڕەپانەش ئاڵوگۆڕی بەسەردا دێت..

هەروەها میوانەکان ماوەیەکی کەم لەم "پیشانگا" مەزنەدا دەمێننەوە و سەیری نموونەکانی نیعمەتە بەنرخەکانی پادشا و لایەنە سەرسووڕهێن و ناوازەکانی سنعەتی نایابی ئەو دەکەن، کەچی پیشانگاکەش هەموو خولەکێك دەگۆڕێت و، ئەوەی دەڕوات نایەتەوە، ئەوەش تازە دێتە ناوی = وەك ئەوانەی پێشوو = کۆچ دەکات و ناگەڕێتەوە!

هەموو ئەم شتانە و ڕەوتی ئەم کارانە، بە شێوەیەکی بێگومان، دەریدەخەن کە:

لە پشتی ئەم میوانخانە کاتی و.. گۆڕەپانە ئاڵوگۆڕبوانە و.. لە دوای ئەم پیشانگا هەمیشە گۆڕاوانەوە، چەندین کۆشك و تەلاری هەمیشەیی و خانە و لانەی هەتاهەتایی و بەهەشت و گەنجینەی پڕاوپڕ (لە ڕاستی و ئەسڵ و بناغەکانی

ئەم نموونانەی ئێرە) هەن، کە پادشا بۆ ڕەعیەت و میوانەکانی خۆی ئامادەی کردوون.

کەواتە ئیش و کارەکانی ئێرە، تەنها لە پێناوی ئەو پاداشتانەدان کە لەوێ ئامادە کراون و، پادشا لێرە ئەرك و فرمان بە ڕەعیەتەکەی دەسپێرێت و لەوێیش پاداشتیان دەداتەوە، ئنجا هەموو یەکێ لەوان بەپێی توانا و لێهاتنی خۆی و بە گوێرەی ئەو کردەوە چاکانەی کە لێرەدا پاشەکەوتی کردوون، لەوێ بەجۆرە بەختەوەرییەکی تایبەتیی خەڵات دەکرێت.

وێنەی حەوتەم:

وەرە! با کەمێ بەناو کەسانی میللی(مەدەنی)ی ئەم وڵاتەدا بگەڕێین و هەندێ سەرنجی باری ژیان و دەوروبەریان بدەین.. بڕوانە! وا لە هەموو گۆشەیەکدا چەندین کامێرای وێنەگرتن دانراون، وێنەی شتان دەگرن و، لە هەموو شوێنێکدا کەسانی نووسەری زۆر هەن کە گشت شتێك، تەنانەت شتە کەمبایەخەکانیش، تۆمار دەکەن..

فەرموو سەیری ئەو چیا بەرزە بکە، ئەوەتا کامێرایەکی گەلێ مەزنی لەسەر قایمکراوە کە تایبەتە بە پادشا خۆیەوە[3]، وێنەی هەموو ئەو شتانە دەگرێت کە لەم وڵاتەدا ڕوو دەدەن، چونکە پادشا فەرمانی داوە کە سەرجەمی ئەو شت و کاروبار و مامەڵانەی لەناو وڵاتەکەیدا ڕوو دەدەن تێکڕا تۆمار بکرێن. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە پادشای مەزن خۆی نەخشەی ڕووداوەکان دەکێشێت و فەرمان بە تۆمارکردنیشیان دەدات..

جا ئەم بایەخدانە گرنگ و پارێزگارییە وردەی شتانی ناو وڵات = بێ هیچ گومانێك = بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە: هەموو هەڵسوکەوت و ڕەفتارێك لێپرسینەوەی لە دوا هەیە. چونکە ئایا دەگونجێ فەرمانڕەوایەکی پارێزگار کە سادەترین مامەڵەی بچووکترین ڕەعیەتی خۆی پشتگوێ نەخات، کارە مەزنەکانی ڕەعیەتە گەورەکانی نەپارێزێت و تۆماریان نەکات و لەسەر کردەوەکانیان لێیان نەپرسێتەوە و پاشان سزایان نەدات؟ لە کاتێکدا کە ئەو

گەورە ڕەعیەتانەی ڕەفتاری وایان لـێ دەردەکەوێت کە یەخەی مەزنیی ئەو دەگرێتەوەو، میهرەبانیی فراوانیشی دەست بە ڕووی ئەو ڕەفتارانەیانەوە دەنێت؟!

جا مادەم ئەوانە لێرەدا لەسەر کردەوەکانیان سزا نادرێن، ئەوا = بێ گومان = سزاکەیان بۆ دادگایەکی گەلـێ مەزن دواخراوە.

وێنەی هەشتەم:

وەرە! با ئەو فەرمانانەت بۆ بخوێنمەوە کە لە لایەن پادشاوە دەرچوون.. بڕوانە! وا پادشا "بەڵێن" و "هەڕەشەکانی" پەیتا پەیتا دووپات دەکاتەوە و ڕایدەگەیەنێت کە:

(دەتانهێنم بۆ مەڵبەندی پادشایی و دەستەڵاتداریی خۆم و، بەختەوەری بە گوێڕایەڵانتان دەبەخشم و، بێ گوێ و سەرکەشانیشتان لە بەندیخانەدا توند دەکەم و، ئەم شوێنە کاتی‌یەش دەڕووخێنم و وڵاتێکی تری نوێ بنیاتدەنێم کە چەندین کۆشك و تەلاری هەتاهەتایی و بەندیخانەی هەمیشەیی تێدا بێت).

ئەوەش بزانە کە جێبەجێ کردنی ئەم بەڵێنە بە لای پادشاوە گەلـێ ئاسانە و، لە هەمان کاتدا تابڵێی گرنگ و جێی بایەخیشە بۆ ڕەعیەتەکانی. ئنجا نەبردنەسەری بەڵێن کارێکە بە یەکجاری پێچەوانە و دژی عیزەت و توانستی پادشایە.

دەسا ئەی هاوڕێی بێئاگام! تۆ چەندە سەیریت! دەچیت درۆ و دەلەسەکانی وەهمی خۆت و وڕێنەکانی عەقڵت و فێڵ و تەڵەکەکانی نەفست بە ڕاست دەزانیت، کەچی تەسدیقی ئەو کەسە ناکەیت کە هەرگیز ناچاری بێ وەعدی نابێت و بە هیچ جۆرێك توخنی بەڵێنشکاندن ناکەوێت و هەموو شتێك شایەتی لەسەر ڕاستیی ئەو دەدات.

بێ گومان تۆ بەم ڕەفتارەت خۆت شایانی تۆڵەیەکی گەلـێ گەورە دەکەیت و، لەم هەڵوێستەتدا لەو ڕێبوارە نەزانە دەچیت کە لە ئاستی ڕووناکیی خۆردا چاوی دەنووقێنێتو بە ڕێنمایی ئەندێشەی خۆی هەنگاو دەنێت و، دەیەوێت بە ترووسکایی عەقڵە کزەکەی خۆی =کە چەشنی گوڵەستێرە، ڕووناکی‌یەکی کەم نەبێ چیی‌تر شك نابات = ڕێی تاریك و سامناکی بەردەمی ڕووناك بکاتەوە!

جا مادەم ئەو پادشایە بەڵێنی داوە، ئەوا = بێ هیچ گومانێك = بەڵێنەكەی دەباتە سەر. چونكە بردنەسەری بەڵێنی گەلێ بەلاوە ئاسانە و، یەكێكە لە داخوازییەكانی پادشایی و دەستەڵاتدارییەكەی و، بۆ ئێمەش و بۆ هەموو شتێكی تری ناو وڵاتیش خواستی دڵ و كارێكی یەكجار پێویستە.

كەواتە، دوای ئەم وڵاتە كاتییە، دادگایەكی مەزنتر و بەختەوەرییەكی گەورەتر هەیە.

وێنەی نۆهەم:

ئێستا وەرە! با تەماشای بەشێك لە سەرۆكەكانی[4] ئەم فەرمانگە و كۆمەڵانە بكەین. ئەوەتا هەندێكیان دەتوانن ڕاستەوخۆ بە تەلەفۆنی تایبەتی پەیوەندی بە پادشای مەزنەوە بكەن، تەنانەت هەندێك لەو سەرەك فەرمانگەیانە پلەی ئەوەندە بڵند و باڵایە كە بۆ دیوانی حوزووری خاوێن و مەزنی پادشا بەرزبووەتەوە و بانگ كراوە..

سەرنج بدە و بزانە ئەوانە چی دەڵێن؟.. ئەوەتا هەر هەموویان ئەم هەواڵەمان پێ ڕادەگەیەنن كە: "پادشا جێیەكی گەورە و فراوان و ڕەنگینی بۆ پاداشتدانەوەی چاكەكاران و، شوێنێكی تری سامناكی بۆ تۆڵە و سزادانی خراپكاران ئامادە و تەرخانكردووە و، بۆ ئەمەش بەڵێنی تەواو ڕاست و بەهێز بۆ كەسانی چاكەكار و، هەڕەشەو گوڕەشەی یەكجار توند و تیژ ئاراستەی بەدڕەفتاران دەكات". دیارە پادشایش گەلێ بەرز و مەزن و بە عیززەتترە لەوەی كە خۆی گرفتاری ڕسوایی و زەلیلیی بێ وەعدی بكات. خۆ ئاشكرایشە كە ئەم هەواڵەی هەواڵدەران ڕایانگەیاند هەواڵێكی ئەوەندە یەك لە دوای یەك و زۆر و پشتگیراوە كە گەیشتووەتە ڕادەی "تەواتور" و هێزی یەكدەنگی و یەكبوون، چونكە هەر هەموو هەواڵدەران پێمان ڕادەگەیەنن كە: بارەگای ئەم دەستەڵاتداری و پادشاییەی كە لێرەدا شوێنەوار و ڕوخسارەكانی دەبینین، لە وڵاتێكی تری گەلێ دووردایە و، كۆشك و خانووبەرەكانی ئەم مەیدانی تاقیكردنەوەیەش تێكڕا كاتین و، لە پاشاندا دەگۆڕرێن بە چەند كۆشك و تەلارێكی هەمیشەیی و، ئەم زەوییەش لادەبرێت و زەوییەكی تری نوێی لە جێدا دادەنرێت. چونكە دەستەڵاتداری و فەرمانڕەوایی ئەم پادشاییە مەزن و هەمیشەییەی كە لە شوێنەوار و

جێکارەکانیەوە مەزنی‌یەکەی دەردەکەوێت، تەنها لەوەدا نی‌یە کە بەسەر ئەم شتە فانی و لەناوچوانەدا زاڵ و دەستەڵاتدار بێت، بەڵکو بەسەر ئەو شتانەی کە دارای سیفەتی: "مانەوە و کەماڵ و مەزنی"ن، ئەو دەستەڵاتەی هەمیشە هەر زاڵ و بەردەوام و جێگیر دەبێت.

کەواتە = جگە لەمە = مەنزڵ و خانەیەکی تر هەیە و، دەبێ کۆچ کردنی ئێمە و گشت ئەو خەڵکەش بەرەو ئەو خانە و لانە و بارەگایە بێت.

وێنەی دەهەم:

ئەمڕۆ جەژنێکی نەورۆزی پادشایانەیە[5] و، ئاڵوگۆڕێك لەم ڕۆژەدا ڕوودەدات و شتی سەیر و سەرسووڕهێنیش دەردەکەوێت..

وەرە با لەم ڕۆژی جەژنە خۆشەدا پێکەوە بۆ ئەو دەشت و بیابانە بڕۆین کە بە گوڵزاری جوان و ڕەنگاوڕەنگ خەملاوە و ئارایشت دراوە.. بڕوانە! ئەوەتا خەڵکییش بەرەو ئەوێ دەڕۆن.. تەماشاکە! لێرەدا شتی سەیر ڕوو دەدات، نابینیت ئەو کۆشك و تەلار و خانووانە لە شوێنی خۆیاندا دەڕووخێن و پاشان شکڵ و شێوەیەکی تر دەگرنەخۆ؟! بە ڕاستی ئەم کارە گەلێ سەیر و دەراسایە! چونکە ئەو کۆشك و تەلار و خانووبەرانەی کە ڕووخان، وا یەکسەر لێرەدا سەرلەنوێ بنیات نرانەوە و ئەم دەشت و بیابانە چۆڵەش بوو بە شارێکی ئاوەدان!

بڕوانە! ئەم بیابانە هەموو سەعاتێك = چەشنی شاشەی سینەما = دیمەنێکی تازە و شێوەیەکی نوێی جیاوازت لەچاو شێوەی پێشوودا پیشان دەدات.. بە وردی سەرنج بدە تا ناوازەیی و قەشەنگیی ئەو ڕێسا وردەکارەت بۆ دەربکەوێت کە لەم شاشە سەیر و سەرسووڕهێنەدا بەرچاو دەکەوێت کە بە هەمیشەیی و خێرایی دیمەنەکان دەگۆڕێت و نوێیان دەکاتەوە، چونکە ئەو دیمەنانە ئەندێشەیی نین، بەڵکو دیمەنی ڕاستەقینەن و هەموو شتێك تیایاندا، بەوپەڕی وردی و تەبایی و شیاوی، جێی خۆی دەگرێت، بە ڕادەیەك کە دیمەنە ئەندێشەیی‌یەکانیش ناگەنە ئاستی ڕێکی و ناوازەیی و وردەکاریی ئەمان، تەنانەت گەر ملیۆنان سیحربازی کارامەش کۆببنەوە هێشتا هەر ناتوانن ئەم کارە ناوازە و بێ‌وێنانە ئەنجام بدەن.

کەواتە ئەو پادشایەی وا لە ئێمەوە دیار نی‌یە، گەلێ شتی ئاوا نائاسایی و لەعادەت‌بەدەری هەیە.

ئەی هاوڕێی سەرسامم! تۆ دەڵێیت: (چۆن ئەم وڵاتە مەزنە دەڕووخێنرێت و، پاشان سەرلەنوێ لە جێیەکی تردا بنیات دەنرێتەوە)؟

ئەوەتا هەر لە بەرچاوی خۆت‌دا ئاڵوگۆڕی زۆر و سەرسووڕهێنەری وا دەبینیت کە عەقڵت وەری‌ناگرێت! ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە ئەم خێرایی‌یەی لەم هەموو "کۆبوونەوەو جیابوونەوە" و "بنیات‌نان و ڕووخاندنە"دا هەیە، لە پێناوی مەبەست و ئامانجێك‌دایە، چونکە دەبینی خەرجیی دە ساڵی ڕەبەق تەنها بۆ کۆبوونەوەیەکی یەك سەعاتی سەرف‌دەکرێت! کەواتە خودی ئەم بارودۆخانە بۆ خۆیان لێرەدا ئامانج و جێی مەبەست نین، بەڵکو تەنها چەند نموونەیەکن بۆ مەبەستی پیشاندان و بەرچاوخستن لەم پیشانگا کاتی‌یەدا و، پادشا لێرەدا کارەکانی بە شێوەیەکی موعجیزەئاسا کۆتایی پێ‌دەهێنێت، تاکو وێنەیان بگرێت و، ئەنجامەکانیان بپارێزرێن و هەڵبگیرێن و، چەشنی تۆمارکردنی ئەو شتانەی لە مەیدانی مەشق و مانۆڕی سەربازی‌دا ڕوودەدەن، ئەمانیش تۆمار بکرێن. کەواتە کاروبار و مامەڵەکانی ئێرە، سەرلەنوێ لە شوێنی کۆبوونەوە مەزنەکەدا بەردەوام دەبێت و لە دیمەنگا هەرە مەزن و پیشانگا گەورەکەی ئەوێ‌دا جارێکی تر پیشان دەدرێنەوە. واتە: ئەم بارودۆخە فانی و لەناوچوانەی ئێرە، چەندین بەروبوومی هەمیشەیی و وێنەی نەمر و هەتاهەتایی لەوێ‌دا بەرهەم‌دێنن.

کەواتە مەبەست لەم ئاهەنگانەی ئێرە دەست‌کەوتنی بەختەوەری‌یەکی مەزن‌ترە و.. گەیشتنە بە دادگایەکی گەلێ گەورەتر و.. شادبوونە بە چەندین مەبەست و ئامانجی بەرزو بڵندی نادیار.

وێنەی یازدەهەم:

وەرە ئەی هاوڕێ سەرسەختەکەم! با سواری فڕۆکەیەك یان شەمەندەفەرێك ببین و، بەرەو خۆرهەڵات یان خۆرئاوا = واتە ڕابوردوو یان داهاتوو = بڕۆین و، بە چاوی خۆمان ئەو کارە جۆراوجۆر و پڕ موعجیزاتەی پادشا ببینین کە لە شوێنانی تردا پێش‌چاوی خستوون، چونکە ئەو شتە سەیرانەی کە ئێمە لەم

پیشانگایە، یان لەم مەیدانە، یان لەم کۆشکەدا بینیمانن، لە هەموو شوێنێکی تردا نموونەیان هەیە، بەڵام شێوە و شکڵ و جۆری پێکهاتنیان لە یەکتر جیاوازە..

دەسا ئەی هاوڕێکەم! سەرنج لەمە بدە، تاکو:

مەودای دەرکەوتنی ڕێكوپێکیی: "دانایی" و..

ڕادەی ئاشکرایی ئاماژەکانی: "چاودێری" و..

ئەندازەی دەرکەوتنی نیشانەکانی: "دادگەری" و..

پلەی ئاشکرابوونی بەروبوومەکانی: "میهرەبانی"ی فراوان.. لەو کۆشك و تەلارە ئاڵوگۆڕبوانە و، لەو مەیدانە فانی و، پیشانگا لەناوچوانەدا، ببینیت..

چونکە هەر کەسێك چاوی لەدەست نەدابێت، بەوپەڕی دڵنیایییەوە تێدەگات لەوەی کە نابێت، تەنانەت تەسەووریش ناکرێت: دانایییەك لە دانایی پادشا کامڵتر و.. چاودێرییەك لە چاودێریی ئەو جوانتر و.. میهرەبانییەك لە هی ئەو فراوانتر و.. دادگەرییەك لەوەی ئەو مەزنتر هەبێت..

بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم وڵاتە = وەك لە بەرچاودایە = دەرخستن و ئاشکراکردنی ڕاستییەکانی ئەم: دانایی و، چاودێری و، میهرەبانی و، دادگەرییەی لە تواناداا نییە.. ئەمە لە لایەکەوە.. لە لایەکی تریشەوە گەر = وەك تۆ گومان دەبەیت = پادشا لە مەڵبەندی پادشایەتیی وڵاتەکەیدا چەندین کۆشك و تەلاری هەمیشەیی و، جێ و شوێنی بەرز و نەگۆڕ و، خانە و لانەی خۆشی هەتاهەتایی و، هاووڵاتیی نیشتەجێبوو و، میللەت و ڕەعیەتی بەختیاری نەبێت کە ئەو: دانایی و، چاودێری و، میهرەبانی و، دادگەرییەیان بە تەواوی تێدا بێتەدی.. ئەوا دەبێ ئینکاریی ئەو "دانایی" و "چاودێری"و "میهرەبانی"یە بکەین کە بە چاوی خۆمان دەیانبینین و، سەرپێچی لەو هەموو نیشانە و ئاماژانە بکەین کە بە ئاشکرا "دادگەری"یەکەی پێشچاو دەخەن. ئەو کاتەش دەبێ بەوپەڕی بێعەقڵی و چەشنی نەفامیی ئەو کەسەی کە بە چاوی خۆی تیشکی خۆری ناوجەرگەی ئاسمان دەبینێت کەچی ئینکاریی دەکات، ئێمەش بەو چەشنە ئینکاریی ئەو ڕاستییانە بکەین و = خوانەخواستە = بڵێین: ئەو هەڵسوکەوتانەی کە بە "دانایی" ئەنجام دەدرێن و، ئەو کاروبارانەی کە دارای چەندین ئامانج و مەبەستی بەنرخ و چاکەی پڕ لە

"میهرەبانی"ن، تێکڕا بریتین لە: گاڵتەجاڕی و غەدر و بێمەبەستی. خۆ دیارە ئەم ئەنجامەش داخوازی ئەوەیە کە: "ڕاستییەکان هەڵبگەڕێنەوە و ببن بە شتی دژ و پێچەوانەی خۆیان"! کە ئەمەش مەحاڵێکە هەموو ژیران و خاوەن بیرانی ساغ لەسەر مەحاڵییەکەی یەکیان گرتووە، مەگەر مرۆڤی "سۆفستائی"ی گێژ و دەبەنگ کە ئینکاریی بوونی هەموو شتێك، تەنانەت بوونی خۆیشی، دەکات.

کەواتە جگە لەم خانە و لانانەی ئێرە، چەندین خانە و لانەی تر و.. دادگایەکی مەزنترو.. خانەیەکی دادگەریی بەرز و.. مەڵبەندێکی گەورەی بەخشندەیی هەیە بۆ ئەوەی ئەم میهرەبانی و، دانایی و، چاودێری و، دادگەرییانە بە ڕوونی لەوێدا دەربکەون و ئاشکرا ببن.

وێنەی دوازدەهەم:

وەرە با ئێستا لەم گەشتەمان بگەڕێینەوە و لە ڕێگاماندا بە ئەفسەر و سەرکردەکانی ئەم پێڕ و کۆمەڵانە بگەین..

فەرموو تەماشای کەرەسە جەنگییەکانیان بکە و، بیربکەرەوە و بزانە ئایا ئەم کەرەسانەیان تەنها بۆ ماوەیەکی کەم و بۆ ئەم مەیدانی مەشقە دراوەتێ؟ یان بۆ ئەوەی ژیانێکی پڕ لە بەختەوەریی لە جێیەکیتردا پێ بەرنەسەر؟

جا لەبەر ئەوەی ئێمە ناتوانین یەکبەیەکی ئەو ئەفسەر و سەرکردانە ببینین و چاومان بە گشت کەرەسە و شمەك و پێداویستییەکانیان بکەوێت، ئەوا = بۆ نموونە = هەوڵ دەدەین تەنها سەیری "پێناس" و "تۆماری کارنامە"ی یەکێکیان بکەین، ئەوەتا دەبینین کە: پلە و، مووچە و، ئەرك و، ئیمتیازات و، بواری کاری ئەفسەرەکە و، هەر شتێك پەیوەندیی پێوە بێت، لە پێناسەکەیدا تۆمار کراوە..

بڕوانە! ئەم پلەیە هی چەند ڕۆژێکی کەم نییە.. بەڵکو بۆ ماوەیەکی گەلێ درێژخایەنە..

لە پێناسەکەیدا نووسراوە کە: ئەم ئەفسەرە لە فلانە بەرواردا مووچەکەی خۆی لە گەنجینەی تایبەت وەردەگرێت.. بەڵام خۆ ئەم بەروارە گەلێ دوورە، دوای کۆتاییهاتنی ماوەی مەشقکردنی ناو ئەم مەیدانە نەبێت، ئەو بەروارە نایەتە پێش!

ئنجا فەرمانبەری‌یەکەشی هەرگیز شیاوی ئەم مەیدانە کاتی و کەم‌خایەنە نی‌یە و لەگەڵ ماوەی ئەم مانەوە سەرپێ‌یی‌یەدا ناگونجێت.. بەڵکو بۆ مەبەستی بەدەست‌هێنانی بەختەوەری‌یەکی هەمیشەیی‌یە لە شوێنێکی بڵندی لای پادشای مەزنی بەتوانا خۆی‌دا..

پاشان هەرگیز ناشگونجێ ئەو کار و ئەرکانەی کە پێی سپێرراون تەنها لە پێناوی بەسەربردنی چەند ڕۆژێکی کەمی ناو ئەم میوانخانە سەرپێ‌یی و کاتی‌یەدا بێت.. بەڵکو بۆ ژیانێکی تری پڕ لە بەختیاریی هەمیشەیین..

کەواتە لەم "پێناسە"وە دەردەکەوێت کە: خاوەنەکەی بۆ شوێنێکی تر ئامادەکراوە، تەنانەت بۆ جیهانێکی تری جگە لەمە هەوڵ دەدات و دەڕوات و تێ‌دەکۆشێت.

پاشان بۆ ئەم "تۆمارانە" بڕوانە کە چۆنێتی و بەرپرسیاریی بەکارهێنانی کەرەسەکانیان تێدا نووسراوە..

جا ئەگەر جگە لەم مەیدانە، پلەوپایەیەکی تری بەرز و بڵند و هەمیشەیی لە ئارادا نەبێت، ئەوا هیچ واتا و ناوەرۆکێك بۆ ئەم "پێناسە" پڕ لە وردەکاری و "تۆمارە" ڕێك و پێکانە نامێنێتەوە و، پلە و پایەی ئەو ئەفسەر و پێشەوا و سەرکردە بەڕێزانە لە جێی خۆیاندا دەلەقێن و، بەرەو ئاستێکی گەلێ نزم شۆڕدەبنەوە و دادەبەزن و، دووچاری بەدبەختی و زەلیلی و سووکی و ڕسوایی و گیرۆدەیی و لاوازی و هەژاری و شتانی وەك ئەمانە دەبن!

کەواتە گەر بە وردی ڕوانین و سەرنجی خۆت بۆ هەر لایەك ئاراستە بکەیت، ئەوا گشت سەرنجدان و ڕوانینەکانت بەرەو ئەم ئەنجامەت دەبەن کە:

(دوای ئەم "نەمان"ەی ئێستا "مانەوە"یەك هەیە).

دەسا ئەی هاوڕێکەم! ئەم وڵاتە = لە ڕاستی‌دا = وەك کێڵگە و، مەیدانێکی مەشق و فێرکردن و، بازاڕێکی بازرگانی وایە و، هەر دەبێ لە پاشاندا دادگایەکی گەورە و بەختیاری‌یەکی مەزنی بە دوادا بێت. خۆ ئەگەر ئینکاریی ئەم ئەنجامە بکەیت، ئەوا ناچار دەبیت ئینکاریی گشت پێناس و تۆمارەکانی ئەفسەرەکان و، ئەو هەموو کەرەسە و تفاق و تەعلیماتانە و، تەنانەت ئینکاریی

هەموو یاسا و ڕێساکانی ئەم وڵاتە و، بەڵکو ئینکاریی خودی دەوڵەتیش بکەیت و، دەبێ ئەو هەموو ڕووداوانە بە درۆ بخەیتەوە کە لێرەدا ڕوو دەدەن. خۆ دیارە گەر ئەو هەموو ئینکاری‌یانە دەربېریت، ئەوا هەرگیز ناکرێ پێت بوترێت مرۆڤێکی ژیری خاوەن هەست و نەست و شعوور، بەڵکو لە سۆفستائی‌یەکان گەلێ بە گەوج و نەفامتر لە قەڵەم دەدرێیت!

هەرگیز وا گومان نەبەیت کە بەڵگە و ئاماژەکانی گۆڕینی ئەم وڵاتە تەنها لەو "دوازدە وێنە"یەدان کە ئێمە هێنامانن. نەخێر، چونکە نیشانە و بەڵگەی تابلێی زۆر و لەژمارەبەدەر هەن لەسەر ئەوەی کە ئەم وڵاتە فانی و پڕ لە ئاڵوگۆڕە، لە دوایی‌دا دەگۆڕێت و دەبێ بە: وڵاتێکی تری دامەزراوی لەناونەچوو..

ئنجا گەلێ نیشانە و ئاماژەی زۆر و زەبەندەش هەن کە تێکڕا بەڵگکان‌دا توند دەکرێن و پشت گوێ دەخرێن).

ئەوەتا ئەم فەرمانە یادی ئامادەبوان دەخاتەوە و، بە چاوی خۆیشت مۆری لاسایی‌نەکراوەی پادشا بەسەر ئەو فەرمانەوە دەبینیت. سەرجەمی ئامادەبوانیش = جگە لە کەسانی کوێر و کاسی وەکو تۆ = هەر تەنها بە سەیرکردنێکی ئەو مەدالیایانە دەزانن ئەو نێرراوەی کە ئەم هەموو مەدالیایانەی خەڵات کراوە ڕاگەیەنەرێکی ئەمینی فەرمانەکانی پادشایە.

جا ئایا ئیتر دەگونجێ مەسەلەی گۆڕانی ئەم وڵاتە فانی‌یە بەو وڵاتە هەمیشەیی‌یەی کە ئەو نوێنەرە بەڕێزە بە هەموو هێز و توانایەکیەوە ڕوونی‌دەکاتەوە و پشتی‌دەگرێت و، ئەو فەرمانە بەڕێز و بەرزە پادشایی‌یەش کە لێی دەدوێت، هیچ گومان و دوودڵی و ڕەخنەیەك توخنی بکەوێت؟

دیارە نەخێر.. هەرگیز شتی وا ناگونجێ و ناکرێت، مەگەر ئینکاریی ئەو هەموو کاروبارو ڕووداوانە بکەیت کە بە چاوی خۆت لێرەدا دەیان‌بینیت.

ئێستاش ئەی کاکی هاوڕێم! دوای ئەم ڕوونکردنەوانە، چ قسەیەکت هەیە، فەرموو بیکە و دەری ببڕە.

هاوڕێکەی وەڵامی دایەوە:

= ئایا ئیتر دوای ئەم ڕوونکردنەوانە من چی بڵێم؟ بۆچی لە بەرامبەر ئەم ڕاستییانەوە بواری قسە و باس بۆ هیچ قسەکەرێك ماوەتەوە تا قسەی تێدا بکات؟ یان ئایا بە خۆری ناوجەرگەی ئاسمان دەوترێت: کوا خۆر لە کوێیە؟!

دیارە نەخێر.. بەڵام دەمەوێت تەنها ئەوەندە بڵێم کە: هەزارویەك شوکر و سوپاس بۆ خوای گەورەی پەروەردگار کە لە چنگی وەهم و گومان ڕزگاری کردم و، لە دیلیی نەفس و بەندیخانەی هەمیشەیی دەرباز بووم و، باوەڕم هێنا کە خانەیەکی بەختەوەری لە حوزووری پادشای مەزندا بۆ ئێمە ئامادە کراوە، تاکو دوای ئەم خانە فانی و شپرز و شلۆق و شێواوەی ئێرە کۆچی بۆلا بکەین.

بەم جۆرە، ئەم چیرۆکەی کە "کینایە" و هێمایەك بوو بۆ حەشر و قیامەت، لێرەدا دوایی هات و، لەمەولا بە پەنا و پشتیوانیی خوای گەورەی بەتوانا بەرەو ڕاستییە مەزن و بەرزەکان دەڕۆین و دەگوێزینەوە و، بەرامبەر بەو دوازدە وێنەیەی پێشوو "دوازدە ڕاستی"ی ڕوونی ئەوتۆ باس دەکەین کە پەیوەندییەکی توندوتۆڵیان لەنێواندایە، دوای ئەوەی کە بە نووسینی "پێشەکی"یەك ڕێ بۆ باسکردنی ئەو ڕاستییانە خۆش دەکەین.

[1] ئاماژەیە بۆ وەرزەکانی ساڵ، ئەوەتا وەرزی "بەهار" وەك شەمەندەفەرێك وایە کە لە جیهانی پەنهانی غەیبەوە هاتبێت و، بە پڕی خواردەمەنی و ئازووقەی لێ بارکرابێت. (دانەر)

[2] هەروەك چەن لەم سەردەمەداسوپای مەزن لە گۆڕەپانی مانۆڕ و کاتی دەستدانە جەنگدا، هەر تەنها بە وەرگرتنی فەرمانی: "چەکەکانتان هەڵبگرن.. حەربەکانیان لەسەر قایم بکەن" وەك دارستانێکی چڕی دڕکاویی لێ دێت.. هەروەها وەك لە هەموو جەژن و نمایشێکی سەربازیدا سەرجەمی سەربازگە تەنها بە وەرگرتنی فەرمانی: "نیشانەکانتان بپۆشن و مەدالیاکانتان بە بەرۆکدا بکەن" تێکڕا وەك باخچەیەکی جوانی پڕ لە گوڵزاری ڕەنگین دەخەملێت.. هەروەك ئەمانە وان، ڕووەکە بێ هەستەکانیش کە = چەشنی مەلائیکەت و جیننی و مرۆڤ = جۆرێکی نەبڕاوە و بێ کۆتایی سەربازەکانی خوای گەورەن، هەر کە لە کاتی جیهاد و تێکۆشانیاندا بۆ پاراستنی ژیانیان فەرمانی: "کن فیکون"یان پێدەگات و بەجێهێنانی ئەم فەرمانەی خوای گەورەیان دەخرێتە ئەستۆ کە:
"بۆبەرگریکردن لە خۆتان چەك و تفاقتان هەڵبگرن" ئەوا گشت درەختە مەزن و دەوەنە دڕکاوییەکان ڕمەکانیان ئامادە دەکەن و، سەرانسەری گۆی زەویش وەك سەربازگەیەکی یەکجار فراوان و مەزنی لێ دێت کە سەربازەکانی بە چەکی دەستی پڕچەك کرابن. ئەوەتا هەموو ڕۆژ و حەفتەیەکی بەهار وەك جەژنی دەستە و کۆمەڵێکی ڕووەك وایە و، هەموو تیرەیەکی ڕووەکەکانیش = وەك نمایشی سەربازی = ئەو دیارییە بەنرخ و مەدالیا قەشەنگ و ڕازاوانە لە بەرچاوی پادشای ئەزەلی و مەلائیکەتانی بینەر و شایەتیدەریدا دەپۆشن کە پادشایان پێی بەخشیون. وەك بڵێی فەرمانێکیان لە لایەن پەروەردگاریانەوە بەگوێدا درابێت کە: "نەخش و نیگارە ڕازاوەکانی سنعەتی پەروەردگار و، مەدالیا قەشەنگەکانی سرووشتی خوایی = کە گوڵ و بەروبوومەکانن = بپۆشن و با گوڵەکانتان دەمیان بپشکوێت" ئیتر هەر بە بیستنی ئەم فەرمانە، سەرانسەری گۆی زەوی وەك سەربازگەیەکی مەزنی لێ دێت لە جەژنێکی ڕازاوەی

خۆش‌دا و، چەشنی نمایشێکی سەربازی لە بەرچاودا خۆی دەنوێنێت، کە نیشانە و مەدالیا ڕەنگینەکانی تێدا بریسکێنەوە.
جا ئەم گشت پڕچەك‌کردنەی ڕووەك، کە تا ئەم ئەندازەیە بە دانایی و ڕێکی ئەنجام دەدرێت و.. ئەم ئارایشت‌دانەی کە لە ڕادەی ناوازەیی‌دایە.. بۆ هەموو خاوەن چاوێکی بینەری دەردەخەن کە تێکڕا فەرمانی پادشا و حوکمڕانێکی بەتوانای وەها جێ‌بەجێ دەکەن کە توانستی ئەو کۆتایی نی‌یە و، دانستیشی بێ‌سنوورە. (دانەر)
[3] هەندێ لەو واتایانەی کە ئەم وێنەیە ئاماژەیان بۆ دەکات، لە "ڕاستیی حەوتەم"دا ڕوون کراونەتەوە. بۆ نموونە ئەو کامێرا مەزنە تایبەتی‌یەی پادشا، ئاماژە بۆ "لوح المحفوظ" و ڕاستیی ئەو لەوحە دەکات. ئنجا وتەی "بیست‌وشەشەم"یش "لوح المحفوظ"ی چەسپاندووە و، بوونی ئەو لەوحە بەمەی خوارەوە چەسپاوە:
هەروەك ناسنامە کەسی‌یە بچووکەکان هێمان بۆ بوونی تۆمارێکی مەزنی ناسنامەکان و.. قەواڵە بچووکەکانیش دەری‌دەخەن کە تۆمارێکی مەزن هەیە هەموو قەواڵەکانی تێدا تۆمارکراوە و.. نمە وردیلەکانی دڵۆپە بچووکەکانیش بەڵگەن لەسەر بوونی کانیاوێکی مەزن.. هەروەك ئەمانە وان، بە هەمان جۆریش یەك‌بەیەکی: هێزی پارێزەر(حافظة)ی مرۆڤ کە زانیاری‌یەکانی مرۆڤی تێدا دەپارێزرێن و.. بەری درەختەکان و.. تۆوی بەرەکان، وەك ناسنامەی بچووك بچووك وان و، لە واتای چەند "لوح المحفوظ"ێکی بچکۆلەدان و، لە شێوەی چەند نمێکی هەندێ دڵۆپی بچووك‌دا دەردەکەون کە نم نم لەو پێنووسەوە داچۆڕاون کە "لوح المحفوظ"ی مەزنیان پێ نووسراوە. لەبەر ئەوە، هەموو یەکێ لەمانە مرۆڤ وا لـێ دەکەن کە بە بێ گومانی هەست بە بوونی "حافظة"یەکی مەزن‌تر و، تۆمارێکی گەورەتر و، لەوحی مەحفووزی هەرە مەزن بکات و، ئەمانەی بۆ دەچەسپێنن و بۆ عەقڵە تیژە بێدارەکانیان دەخەنە ڕوو. (دانەر)
[4] ئەو واتایانەی کە ئەم ئاماژەیە دەیانچەسپێنێت، دوایی لە "ڕاستیی هەشتەم"دا بە ڕوونی دەردەکەون. بۆ نموونە: سەرۆك فەرمانگەکانی ئەم نموونەیە هێمان بۆ: پێغەمبەران و ئەولیایان. مەبەست لە تەلەفۆنەکەیش ئەو نیسبەت و پەیوەندی‌یە پەروەردگاری‌یەیە کە لە دڵەوە ڕاکێشراوە، ئەو دڵەی کە "ئاوێنەی وەحی" و شوێنی لـێ‌دەرکەوتنی "ئیلهام"ە و، وەك مایکرۆی تەلەفۆن وایە. (دانەر)
[5] دوایی لە "ڕاستیی نۆهەم"دا ئەو شتانە دەبینیت کە ئەم وێنەیە بە هێما ئاماژەیان بۆ دەکات. چونکە = بۆ نموونە = ڕۆژە جەژنەکە ئاماژەیە بۆ وەرزی بەهار و، دەشتە بە گوڵزار ئارایشت‌دراوەکەش ئاماژەیە بۆ گۆی زەوی لە وەرزی بەهاردا و، مەبەستیش لەو دیمەنە هەمیشە ئاڵوگۆڕبوانەی سەر شاشەکەش: ئەو ڕزق و ڕۆزی‌یە جۆراوجۆرانەی مرۆڤ و ئاژەڵن کە دوو وەرزی بەهار و هاوین بەرهەمیان‌دەهێنن و، بەدیهێنەری بەتوانای شکۆمەند و دانای خاوەنی جوانی تەقدیریان دەکات و، هەردەم بە ڕێك‌وپێکی دەیان‌گۆڕێت و، بە میهرەبانیی بێ کەم و کووڕی و یەکجار تەواوی خۆیشی هەمیشە نوێ‌یان دەکاتەوە و، دەم بەدەم و کات لە دوای کات و هەر لە سەرەتای بەهارەوە تا کۆتایی هاوین بە بەردەوامی دەیان‌نێرێتە سەر ڕووی زەوی. (دانەر)

پێشەکی

تەنها چەند ئاماژەیەك بۆ هەندێ لەو مەسەلە و باسانە دەکەین کە لە چەندین جێی تردا (واتە لە: وتەی بیستودووهەم و نۆزدەهەم و بیستوشەشەمدا) ڕوون کراونەتەوە.

ئاماژەی یەکەم:

سێ "حەقیقەت" هەن، کە ئێمە لە چیرۆکەکەدا بە: "مرۆڤە گەڵحۆکە" و "هاوڕێ دڵسۆزو ئامۆژگارەکەی" پێش‌چاومان خستن:

یەکەمیان: دەروونی بەدخوازم و.. دڵی خۆمە..

دووهەمیان: زانایانی فەلسەفە و.. قوتابییانی قورئانی پیرۆزن..

سێهەمیان: میللەتی کوفر و.. نەتەوەی ئیسلامە..

تەنها "نەناسینی خوای گەورە"یە کە زانیارانی فەلسەفە و.. میللەتی کوفر و.. دەروونی بەدخوازیان هاویشتە ناو گومڕایی سامناك و ترسناکەوە، چونکە هەروەك لە چیرۆکەکەدا ئامۆژگارە دڵسۆزەکە بە هاوڕێکەی خۆی وت: "هەرگیز ناکرێ پیتی بێ نووسەر و یاسای بێ حاکم هەبێت"، ئێمەش دەڵێین: بەڵێ، کتێبی بێ نووسەر شتێکی گەلێ مەحاڵە، بە تایبەت کتێبێکی وەك ئەمەی کە یەك بە یەکی وشەکانی کتێبێکی تری بە خەتێکی ورد و، لە ژێر هەموو یەکێ لە پیتەکانی‌دا پارچەیەك هۆنراوەی بە قەڵەمێکی باریك تێدا نووسرابێتەوە..

جا هەروەك نەبوونی نووسەر بۆ کتێبی ئاوەها کارێکی مەحاڵە، بە هەمان جۆر و لە هەموو مەحاڵێ مەحاڵتریش ئەوەیە کە ئەم گەردوونە داهێنەرێکی نەبێت بەدیی‌هێنابێت، چونکە ئەم گەردوونە = لە ڕاستی‌دا = کتێبێکی ئەوەندە مەزنە کە هەموو لاپەڕەیەکی چەندەها کتێبی تێدایە، تەنانەت هەموو وشەیەکی کتێبێکە بۆ خۆی و، هەموو پیتێکیشی پارچەیەك هۆنراوەیە.. ئەوەتا هەر تەنها ڕووی زەوی لاپەڕەیەکە لەم کتێبە و بزانە چەندە کتێبی زۆری تێدایە!.. درەخت وشەیەکە، بڕوانە چەندە لاپەڕەی زۆر و زەبەندەی تێدا ڕیز کراوە!.. بەری درەخت پیتە و..

تۆوەکەیشی نوختەیە! لەم نوختەیەدا پێڕست و بەرنامەی کاری درەختێکی زەبەلاح بە ڕێکوپێکی دانراوە!

جا کتێبێك کە ئاوا بێت، ئەگەر داهێنانی قەڵەمی یەکێکی خاوەن توانست و دارای سیفەتی: جوانی و شکۆمەندی و دانایی ڕەها نەبێت، هەرگیز ناکرێ بە هیچ کەسێك بنووسرێت.

واتە: تەنها سەیرکردن و تێڕوانینێکی ئەم جیهانە، داخوازی ئەم ئیمانە دەبێت. مەگەر کەسێك "گومڕایی" مەستی کردبێت!

هەروەها وەك ناگونجێ خانووی بێ وەستا هەبێت. بە تایبەت ئەم خانەیەی کە بە ناوازەترین ئارایش و، بە قەشەنگترین و سەرسووڕهێنترین نەخش‌ونیگار ڕازێنراوەتەوە و، بە تەرزێکی بێ‌وێنە بنیاتنراوە، بە ڕادەیەك کە هەموو یەکێ لە بەردەکانی ئەم خانەیە هونەری بنیاتنانی هەموو کۆشکەکەی تێدا بەرجەستە بووە.. خانەی ئاوا، هیچ ژیرێك باوەڕ ناکات کە بێ وەستایەکی کارامە دروست کرابێت.. وەستایەك کە هەر بە تایبەت لەم دیوانەدا و لە هەموو کاتژمێرێکدا چەندین خانە و لانەی ڕاستەقینە = بەوپەڕی ڕێکوپێکی = بنیاتدەنێت و ئنجا بەوپەڕی ئاسانیی چەشنی ئاسانیی گۆڕینی جل‌وبەرگ و بە ڕێکی ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دەهێنێت، بگرە لە هەموو سووچ و گۆشەیەکدا و بە دیمەنێکی ڕاستەقینە چەندین ژووری بچووك بنیاتدەنێت و دروستیان دەکات..

کەواتە ئەم گەردوونە مەزنەش دەبێ بەدیهێنەرێکی دانای زانای خاوەن توانستی ڕەهای ببێت، چونکە گەردوون وەك کۆشکێکی ناوازە وایە، مانگ و ڕۆژ و ئەستێرەکان گڵۆپ و چرا و مۆمی ئەو کۆشکەن و، "کات"یش تەنافێکە هەموو ساڵێك بەدیهێنەری شکۆمەند جیهانێکی تری نوێی پێدا هەڵدەواسێت و بوونی پێ دەبەخشێت و، بەم کارەش چەندین وێنەی ڕێکوپێك و قەشەنگ لە سێ‌سەد و شەست شکڵ و شێوەدا نوێ دەکاتەوە و، بە ڕێکوپێکی و بە دانایی‌یەکی تابلێی تەواو ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دەهێنێت و، ڕووی زەویی کردووە بە سفرەیەکی ئەوتۆ کە هەموو بەهارێك بە سێ‌سەد هەزار جۆری بەدیهێنراوانی خۆی دەیڕازێنێتەوە و، بە نیعمەتە لەژمارەبەدەرەکانیشی پڕی

دەکات. ئنجا هەرچەند ئەو نیعمەتانەش زۆر تێکەڵ و پێکهەڵپرژاو و تێکئاڵاون، کەچی هەر تەنها ئەو، یەك بە یەکیان بە تەواوی لە یەکتر جیادەکاتەوە..

ئیتر بۆ خۆت سەرجەمی شتانی تری ناو گەردوون وەك ئەمانەی باسکران و بەم چەشنە پێوانە و بیرکردنەوەیە لێكبدەرەوە.

باشە ئایا چۆن دەکرێ مرۆڤ خۆی لە بنیاتنەری چەشنی ئەم کۆشکە ناوازەیە گێل و بێئاگا بکات؟!

ئنجا دەبێ ئەو کەسە چەندە گێل و گەلحۆ بێت کە لە ڕۆژێکی سامالْدا ئینکاریی خۆری ناوجەرگەی ئاسمان بکات! لە کاتێکدا کە بریسکانەوەی تیشکەکانی ئەو خۆرە و شکانەوەی ڕووناکیيەکەی بەسەر هەموو کەف و گلۆپ و بڵقەکانی دەریاوە و بە گشت ماددە بریسکەدارەکانی سەر زەوی و تەنانەت کلووی بەفرەکانیشەوە، هەموو کەسێ بە چاو دەیبینێت؟! چونکە ئینکاریکردنی ئەو تاکە خۆرەی ناوجەرگەی ئاسمان لە کاتێکی ئاوادا، داخوازی ئەوە دەبێت کە مرۆڤ باوەڕ بە بوونی ئەوەندە وردیلە خۆری ڕاستەقینە بکات کە بە ئەندازەی ژمارەی ئەو دڵۆپ و کەف و بڵقانەی دەریا و ژمارەی ئەو کلووە بەفرانە بن! جا هەروەك باوەڕکردن بە بوونی خۆرێکی مەزن لە یەكبەیەکی ئەو وردیلانەدا = کە هەریەکەیان بە ئەندازەی گەردیلەیەك دەبن= بە گێژی و گەلحۆیی دادەنرێت، بە هەمان جۆریش باوەڕنەهێنان بە بەدیهێنەری شکۆمەند و تەسدیقنەکردنی وەسفەکانی کەماڵی ئەو بەدیهێنەرە، لەگەڵ بینینی ئەم بوونەوەرە ڕێكوپێکانەی کە وا هەموو دەم و ساتێك بە دانایی دەگۆڕرێن و یەك لە دوای یەك دێن و هەمیشە بە ڕێكوپێکی نوێ دەکرێنەوە، بێ هیچ گومانێ، وڕێنە و شێتییە.. چونکە ئەو چەشنە هەڵوێستە داخوازی ئەوە دەبێت کە باوەڕ بە بوونی خوایەتییەکی ڕەها لە هەموو شتێکدا، تەنانەت لە هەموو گەردیلەیەکدا، بکرێت!

ئەوەتا = بۆ نموونە = هەموو گەردیلەیەکی "هەوا" دەتوانێت بڕواتە ناو گشت گوڵ و، بەر و، گەڵایەك و، لەوێدا کارەکانی خۆی ڕاپەڕێنێت. جا ئەگەر ئەم گەردیلە "هەوا"یە کە ئەم هەموو کارانە جێبەجێ دەکات، لە لایەن یەکێکەوە کە نەخشەی ئەو کارانەی بۆ دەستنیشان بکات کارپێسپێرراو نەبێت، دەبێ زانا و

شارەزای شکڵ و شێوە و وێنە و پێکهاتنی یەکبەیەکی ئەو شتانە بێت کە دەرواتە ناویانەوە. واتە: دەبێ دارای زانیاریی‌یەکی گشتگیر(محیط) و خاوەنی توانستێکی گشتیی هەمەلایەنگیر بێت تاکو بتوانێت ئەو کارانەی ڕابپەڕێنێت!!

هەروەها = بۆ نموونە = دەکرێ یەکبەیەکی گەردیلەکانی "خاك" ببن بەهۆی سەوزبوون و نەشونما و گەشەکردنی هەموو تۆوە جۆراوجۆر و جیاجیاکانی سەر ڕووی زەوی. جا ئەگەر ئەو گەردیلەیە کارپێ‌سپێرراو و ڕامکراوی یەکێك نەبێت کە ئەو کارانەی پێ ئەنجام بدات، دەبێ بە ئەندازەی ژمارەی هەموو گژ و گیا و درەختەکانی سەرزەوی، ئامێر و ئامرازی مەعنەویی جۆراوجۆر لە یەك بە یەکی ئەو گەردیلانەدا دانرابن.. یاخود دەبێ "توانا" و "کارامەیی"یەکی لەرادەبەدەری ئەوتۆ بەو گەردیلانە بدرێت کە هەموو شکڵ و شێوەکانی پێکهاتنی ئەو ڕووەکانەیان پێ بزانێت کە دەچێتە ناویانەوە، تاکو بتوانێت بۆ خۆی دروستیان بکات و، ئاگاداری گشت وێنەکانیشیان بێت بۆ ئەوەی بەو تانوپۆیەی لە بەرچاودایە بیانچنێت!

ئیتر بۆ خۆت هەموو بوونەوەرانی تر بە چەشنی ئەم دوو نموونەیە لێکبدەرەوە، تاکو تێبگەیت کە مەسەلەی "وەحدانییەت"(واتە: بوونی خوایەکی بەدیهێنەری تاکی تەنیا) مەسەلەیەکە لە هەموو شتێکدا چەندەها بەڵگەی ڕوون و ئاشکرای لەسەر هەیە.

بەڵێ، بەدیهێنانی هەموو شتێك لە یەك دانە شت و، بەدیهێنانی یەك دانە شتیش لە هەموو شتێك، کارێکە تایبەتە تەنها بە بەدیهێنەری هەموو شتێکەوە! فەرموو سەرنج بدە و بیر لەم فەرمایشتەی خوای گەورە بکەرەوە کە دەفەرموێ: **(وإنْ مِنْ شَيءٍ إلاّ يُسبِّحُ بحمدهِ)**ئنجا تێبگە و بزانە کە باوەڕنەهێنان بە یەك خوای تاکی تەنیا، داخوازی باوەڕبوون دەبێت بە چەندەها خوای زۆر و زەبەندەی بە ئەندازەی ژمارەی بوونەوەران!

ئاماژەی دووهەم:

لە چیرۆکەکەدا باسی نوێنەرێکی بەڕێز کرا و، وترا کە: هەرکەسێك کوێر و نابینا نەبێت هەر تەنها لە بینینی مەدالیاکانیەوە تێدەگات ئەو نوێنەرە کەسێکی

مەزنە و کارمەندی تایبەتیی پادشایە و، تەنها بە فەرمانی پادشا کارەکانی جێبەجێ دەکات. جا مەبەست لەو نوێنەرە بەڕێزەی ناو چیرۆکەکە پێغەمبەری مەزنمانە صلی اللّٰه علیه وسلم.

بەڵێ، بە چەشنی پێویستیی بوونی "ڕووناکی" بۆ "خۆر"، بوونی نوێنەرێکی ئاوا بەڕێزیش بۆ گەردوونێکی ئاوا ناوازە و بۆ بەدیهێنەرە پاك و خاوێنەکەی، کارێکی پێویستە. چونکە هەروەك ناگونجێ خۆر تیشکی ڕووناکی نەبەخشێت، بە هەمان جۆریش ناگونجێ ئەو "خوایەتی"یە لە ڕێی ناردنی "پێغەمبەرە بەڕێزەکانەوە" = درووديان لەسەر بێت = خۆی نەناسێنێت و ئاشکرای نەکات.

چونکە ئایا دەگونجێ جوانییەك کە لەوپەڕی کەماڵدا بێت حەزنەکات = لە ڕێی هۆکارێکەوە = خۆی بناسێنێت و دەریبخات؟

یان ئایا دەگونجێ کەماڵێك لەوپەڕی جوانیدا بێت، داواکاری ئەوە نەبێت کە بە بۆنەی هۆیەکەوە خۆی ئاشکرا بکات و ڕوانینی سەرنجدەران بۆ لای خۆی ڕابکێشێت؟

یان ئایا دەگونجێ "دەستەلاتدارییەکی هەمەکی"ی "پەروەردگارێتییەکی گشتی و هەمە لایەنە" داخوازی ئەوە نەبێت کە یەکتایی و صەمەدانییەتی خۆی بۆ هەموو چینە جیاجیاکان ئاشکرا بکات لە ڕێی نوێنەرێکی ئەوتۆوە کە دارای دوو باڵ واتە دوو سیفەت بێ: سیفەتی بەندایەتیی هەمەکی (چونکە نوێنەری گشت چینەکانی بەدیهێنراوانە لە خزمەت پەروەردگاردا) و، سیفەتی پێغەمبەرایەتی و نزیکی لە خوای گەورە (چونکە لە لایەن خوای گەورەوە بۆ هەموو جیهانەکان بە گشتی ڕەوانە کراوە)؟

یان ئایا دەگونجێ یەکێك کە خاوەنی "جوانیی خۆیی و ڕەها" بێت، نەیەوێت لایەنە ناسکۆڵە و قەشەنگەکانی جوانیی خۆی لە چەند ئاوێنەیەکی وێنەدەرەوەی ئەو جوانییەیدا ببینێت و پیشانی بەدیهێنراوەکانی خۆیشی بدات؟ واتە نەیەوێت لە ڕێی نێرراوێکی خۆشەویستەوە ئاشکرای بکات؟ ئەو نێرراوەی کە لە لایەکەوە خۆشەویستیەتی، چونکە بە بەندایەتیی بێ گەرد و خاوێن خۆی لای خوای گەورە خۆشەویست کردووە و.. لە لایەکی تریشەوە پێغەمبەر و ڕەوانەکراوە، چونکە لە

ڕێی دەرخستنی جوانیی ناوە جوانەکانی خوای گەورەوە، ئەو خواوەندە لای بەدیهێنراوانی خۆشەویست دەکات؟

یان ئایا دەگونجێ بۆ کەسێك کە دارای چەندین گەنجینەی پڕ لە بەنرخترین و سەرسووڕهێنەرترین گەوهەری نایابی ئەوتۆ بێت کە ژیریی تێدا سەرسام ببێت، نەیەوێ کەماڵە پەنهانەکەی خۆی ئاشکرا بکات و داواکاری پێشچاوخستنی نەبێ لە بەرچاوی تێکڕای بەدیهێنراواندا لە ڕێی هۆیەکی ناسێنەری کارامە و جاڕدەر و ئاشکراکەرێکی لێزان و وریا؟

یان ئایا دەگونجێ بۆ ئەو کەسەی وا ئەم گەردوونەی بە چەندین بەدیهێنراوی ئەوتۆ ڕازاندووەتەوە کە کەماڵی ناوە جوانەکانی ئەو دەردەخەن و دەریدەبڕن و، گەردوونی کردووە بە کۆشکێکی قەشەنگی ڕەنگین و بە شتانی ناوازە و سەرسووڕهێنی سنعەتی خۆی ئارایشتی داوە و لە پێشچاواندا دەریخستووە.. ئەو کەسە، ئەرکی ڕوونکردنەوە و لێکدانەوەی ئەم گەردوونە بە ڕابەر و مامۆستایەکی پێشەوا نەسپێرێت؟

یان ئایا دەگونجێ خاوەنی ئەم گەردوونە = لە ڕێی نێرراوێکەوە = مەبەستی خۆی لەم ئاڵوگۆڕانەی گەردوون و ئامانجەکانی لەم تەلیسمە داخراوەدا ڕوون نەکاتەوە و، هەر بەهۆی ئەو نێرراوەیەوە وەڵامی مەتەڵی ئەو سێ پرسیارە سەختەی بوونەوەران نەداتەوە کە بریتین لە: "تۆ کێیت؟.. لە کوێوە هاتوویت؟.. بۆ کوێ دەڕۆیت"؟!

یان ئایا دەگونجێ ئەو بەدیهێنەرە شکۆمەندەی کە بەم بەدیهێنراوە جوان و ڕەنگینانەی وان لە بەرچاودا خۆی بە خاوەن هەستان ناساندووە و بە بەخشینی نیعمەتە بەنرخەکانیشی خۆی لە لا خۆشەویست کردوون.. ئەم بەدیهێنەرە شکۆمەندە، بەهۆی نێرراوێکی خۆیەوە، ئەو شتانەی کە مایەی "ڕەزامەندیی خۆی"ن و، ئنجا داواکارییەکانی لە بەرامبەر ئەو نیعمەتانەی کە بەخشیونی، بۆ بەدیهێنراوانی خۆی ڕوون نەکاتەوە؟

یان ئایا دەگونجێ ئەو بەدیهێنەرەی کە جیاوازیی هەست و شعوور و بۆچوونی لە گرۆی مرۆڤدا داناوە و، توانا و لێهاتنی مرۆڤی بۆ بەندایەتییەکی هەمەکی ئامادە کردووە، لە ڕێی ڕابەرێکی نێرراوی خۆیەوە، سەرنجی ئەو هەموو زۆر و

زەبەندەیی‌یەی هەست و بۆچوونەکانی ناو گرۆی مرۆڤ بۆ لای: "تەوحید" ڕانەکێشێت؟

بەم پێ‌یە و، جگە لەمانەش کە باس کران، چەندین بەڵگەی گومانبڕی تر هەن کە هەر هەموویان "ئەرك و فرمانی پێغەمبەرێتی" دەردەخەن و، ئەو ڕاستی‌یە ڕوون دەکەنەوە کە هەرگیز "خوایەتی" بە بێ بوونی "پێغەمبەرێتی" نابێت و ناگونجێ.

ئێستاش سەرنج بدە و بیربکەرەوە، بزانە ئایا لە هەموو جیهاندا جگە لە محمدی هاشمی = صلی اللّٰە علیە وسلم = کەسێکی تر پەیدا بووە کە دارای توانا و لێهاتنێکی لە هەموان زیاتر بێت و ئەو سیفەت‌و ئەرکە ناوبراوانەی پێغەمبەرایەتیی تێدا جەم بووبێت؟ یان ئایا کەسێك هەیە لەو شایستەتر بێت بۆ پلەی پێغەمبەرایەتی و ڕەوانەکراوی و ئەرکی ڕاگەیاندن؟ یان ئایا ڕۆژگار کەسێکی لەو مەزنتری دەرخستووە کە لەو شایانتری ئەو پلەیە بێت؟ دیارە نەخێر.. نەخێر.. چونکە هەر تەنها ئەوە کە پێشەوای گشت پێغەمبەران و بینایی چاوی هەموو مرۆڤە خاوێنەکان(الأصفیاء) و پادشای گشت ڕابەران و پوختە و کاکڵەی هەموو مرۆڤە هەڵبژاردە و نزیکەکانی دیوانی بەدیهێنەری میهرەبانە و، خاوەنی هەزاران موعجیزەی چەشنی: لەت کردنی مانگ و، هەڵقوڵانی ئاوە لە نێوان پەنجە پیرۆزەکانیەوە، جگە لە نیشانەو بەڵگە لەژمارەبەدەرەکانی تری پێغەمبەرێتی‌یەکەی کە تێکڕای ئەهلی فەزڵ و دانایی‌و زانست دانی پێدا دەنێن و قسەیان لەسەری یەکانگیر بووە و، جگە لە قورئانی پیرۆز کە دەریای حەقیقەتەکان و موعجیزەی هەرە مەزنی ئەو پێغەمبەرە بەڕێزەیە = صلی اللّٰە علیە وسلم = چونکە قورئانی پیرۆز چەشنی خۆری ڕۆشنا وایە، بەڵگەیەکی گوماننەهێڵە لەسەر ڕاستیی پێغەمبەرایەتی‌یەکەی.

ئێمە لە پەیامەکانی نووردا، بە تایبەت لە "وتەی بیست‌وپێنجەم"دا نزیکەی چل ڕووی ئیعجازی ئەو قورئانە پیرۆزەمان چەسپاندووە.

ئاماژەی سێ‌هەم:

با هەرگیز ئەوە بە دڵی کەس‌دا نەیەت کە بڵێت: بەها و گرنگیی ئەم مرۆڤە بچووکە چی‌یە تا لە پێناوی لێ‌پرسینەوەی‌دا لەسەر کردارەکانی، کۆتایی بەم دنیا مەزنە بهێنرێت و دەروازەی دنیایەکی تری نوێ بکرێتەوە؟

با ئەمە بە دڵ‌دا نەیەت.. چونکە ئەم مرۆڤە هەرچەند بە ڕواڵەت تابڵێی بچووکە، بەڵام لە ڕاستی‌دا لەبەر ئەو فیترەتە گشتی و هەمەلایەنەی کە تیایدایە، سەروەر و پێشەوای هەموو بوونەوەرانە و، بانگەوازکاری دەستەڵاتداریی خوایەتیی خوایە و، نوێنەر و پیشاندەری بەندایەتیی گشتی و هەمەلایەنەیە.. لەبەر هەموو ئەمانە، مرۆڤ دارای گرنگی‌یەکی گەلێ مەزنە.

هەروەها ئەوەش بە دڵ‌دا نەیەت کە: ئەم مرۆڤەی وا دارای تەمەنێکی یەکجار کورت و کەم‌خایەنە، چۆن بە سزایەکی هەمیشەیی مەحکووم دەکرێت؟

با ئەمەش بە دڵ‌دا نەیەت.. چونکە "کافرێتی" تاوانێکی تابڵێی گەورەی بێ‌سنوورە، لەبەر ئەوەی بەها و بایەخ و پلەی بەرزی بوونەوەران =کە دارای بەها و پلەی: نووسراوی صەمەدانیی خواوەندن = دادەگرێت و دەیهاوێتە قووڵایی بێ‌مەبەستی و، وا دەباتە وەهمی مرۆڤەوە کە هیچ ئامانج و مەبەستێك لە دروست‌بوون و بەدیهاتنیان‌دا نەبێت.. "کافرێتی" سووك‌سەیرکردنی بوونەوەرانە و، ئینکاری‌کردنی ئەو نوورانەی ناوە جوانەکانی خوای گەورەیە کە بە بوونەوەرانەوە دەدرەوشێنەوە و، سەرپێچی‌کردنە لە شوێنەوار و جێ‌دەستەکانی ئەو ناوانەی خوای گەورە کە بەسەر ڕوخساری بوونەوەرانەوەن.. هەروەها "کافرێتی" بەدرۆخستنەوەی ئەو هەموو کۆمەڵە لەژمارەبەدەرانەی بەڵگەکانی ڕاستیی: "بوونی خواوەندی حەق و بێ‌گومانە".. خۆ هەموو ئەمانەش تاوانی لەسنووربەدەرن و، دیارە تاوانی لەسنووربەدەریش داخوازی سزای لەسنووربەدەر دەبێت؟

ئاماژەی چوارەم:

لە چیرۆکەکەدا = بە هەر دوازدە وێنەکانیەوە = بینیمان کە:

هەرگیز ناگونجێ پادشایەکی یەکجار دەستەڵاتدار و تابلێی مەزن مەملەکەتێکی تری هەمیشەیی و بەردەوامی نەبێت کە شایانی شان و شکۆ و مەزنی و پایەداریی دەستەڵاتی بەرزی ئەو بێت.

هەروەك ئەمە ناگونجێ.. بە هەمان جۆریش ئەوە هەرگیز ناگونجێ کە: بەدیهێنەری باقیو هەمیشەیی، لە دوای ئەم جیهانە فانی و لەناوچووە، جیهانێکی نەمر(باقی) و هەتاهەتایی بەدی‌نەهێنێت..

هەروەها هەرگیز ناگونجێ سنعەتکاری ئەزەلیی مەزن ئەم بوونەوەرە ناوازە و لەناوچوانە بەدی‌بهێنێت، بەڵام چەندین بوونەوەری تری بەردەوام و هەمیشەیی دروست نەکات..

هەروەها ناگونجێ بەدیهێنەری دانای بەتوانا و میهرەبان ئەم جیهانە بەدی‌بهێنێت کە وەك پیشانگایەکی گشتی و مەیدانێکی تاقیکردنەوە و کێڵگەیەکی کاتی وایە، پاشان ئەودنیا بەدی‌نەهێنێت، کە هەر ئەو دنیایەیە مەبەست و ئامانجەکانی ئەو دەردەخات و ئاشکرایان دەکات!

ئەم ڕاستی‌یە، لە "دوازدە دەرگا"وە مرۆڤ دەچێتە ناویەوە، ئەو دەرگایانەش بە "دوازدە ڕاستی" دەکرێنەوە.

وا ئێمەش بە ڕاستی‌یە هەرە کورت و ئاسانەکانیان دەست پێ‌دەکەین.

ڕاستیی یەکەم

دەرگای: "پەروەردگاری" و " دەستەڵاتداری"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الربّ"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ بۆ کەسێك کە خاوەنی پایەی "پەروەردگاری" و "دەستەڵاتداری"ی خوایەتی بێت و، بۆ چەندین ئامانجی بەرز و مەبەستی مەزن گەردوونێکی ئاوا ناوازەی وەك ئەمەی بەرچاومانی بەدی‌هێنابێت، تاکو بەم بەدیهێنانە کەماڵی خۆی ئاشکرا بکات و لە پێش‌چاواندا دەری‌بخات.. پاشان = ئەو کەسە = پاداشتێکی لە لا نەبێت بۆ ئەو ئیماندارانەی کە بە: "ئیمان" و "بەندایەتی" پێشوازی‌یان لەو ئامانج و مەبەستانەی ئەو کردووە و، سزای ئەو

گومڕایانەش نەدات کە دەستیان بە ڕووی ئەو ئامانجانەوە ناوە و بە چاوی سووك و بایەخ پێنەدانەوە بۆیان ڕوانیوە؟!

ڕاستیی دووهەم

دەرگای: "کەرەم" و " میهرەبانی"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الکریم" و "الرحیم"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ بۆ پەروەردگار و خاوەنی ئەم جیهانە، کە بە شوێنەوار و جێدەستەکانی توانستی خۆی:

"کەرەم"ێکی نەبڕاوە و..

"میهرەبانی"یەکی بێ کۆتایی و..

"عیززەت"ێکی بێ پایان و..

"غیرەت"ێکی لەسنووربەدەری دەرخستووە..

ئەم خواوەندە، پاداشتێك بۆ چاکەکاران دەستنیشان نەکات کە شایانی "کەرەم" و "میهرەبانی"یەکەی خۆی بێت و.. سزایەکیش بۆ خراپکاران بڕیار نەدات کە شیاوی ئەو "عیززەت" و "غیرەت"ەی ئەو بێت؟

چونکە گەر مرۆڤ بە وردی بۆ ڕەوتی ڕووداوەکان بڕوانێت، دەبینێ هەموو بوونەوەرێك، هەر لە بچووکترین و کۆڵەوارترین زیندەوەرەوە[1] تا دەگاتە بەهێزترینیان، ڕۆزیی تایبەتیی خۆی لە هەموو لایەکەوە بۆ دێت و پێی دەگات، بگرە ئەو خواوەندە پەروەردگارە نیانترین و جوانترین ڕۆزی بە لاوازترین و دەستەوسانترین زیندەوەر دەبەخشێت و.. هەموو نەخۆشێکیش بەو دەرمانەی کە پێی چاك ببێتەوە، تیمار دەکات. بەم جۆرە، هەر کەسێ پێویستیی بە هەر شتێك ببێت، ئەو پێداویستی‌یەی بە چەشنێك بۆ دابین دەکرێت کە هەر لە حسابی خۆیشیدا نەبووە و بە خەیاڵیدا نەهاتووە.

جا ئەم میوانداری‌یە نایاب و، بەخشینە بەردەوام و، کەرەمە بەرزە، بە ئاشکرایی و ڕوونی، بەڵگەن و ڕێنماییمان دەکەن بۆ ئەوەی کە: دەستێکی

هەمیشەیی و بەخشندە هەیە ئەم کارانە ئەنجام دەدات و ڕێکیان دەخات و دەیانسازێنێت.

بۆ نموونە: پۆشینی بالآی گشت درەختەکان لە وەرزی بەهاردا بە چەندین پۆشاکی جوانی چەشنی ئاوریشمی سەوز بە ڕادەیەك کە دەڵێی حۆریی بەهەشتن و، ئارایشتدانیان بە چەندەها گوڵی ڕەنگین و بەروبوومی ناسك و، ڕامکردنیان بۆ خزمەتگوزاریی ئێمە، بەوەی کە ناسكترین و بەلەزەتترین میوە و بەروبوومان بۆ بەرهەمدێنن و لە کۆتایی لق و پەلەکانیاندا = کە وەك چەند دەستێکی نەرمونیان وان بۆ ئەو درەختانە = پێشکەشمانی دەکەن.. هەروەها بواردان بە ئێمە کە بتوانین لە مێرووەیەکی ژەهراوی بەهرەمەندی خواردنی هەنگوینێك ببین کە شیفا و چارەسەریی بیمارانمانی تێدایە و.. پۆشتەکردنمان بە جوانترین و نەرمترین پۆشاك لە بەرهەمی ڕستنی مێرووەیەکی بێ دەست و.. پاشەکەوتکردنی میهرەبانییەکی مەزن بۆمان لەناو تۆوێکی یەکجار بچووكدا..

هەموو ئەمانە = بە ئاشکرا = "کەرەم"ێکمان لەوپەڕی جوانی و، "میهرەبانی"یەکمان لەوپەڕی نەرمونیانیدا، پیشان دەدەن.

هەروەها هەوڵ و تەقالادانی گەورە و بچووکی زیندەوەران = جگە لە مرۆڤ و هەندێ لە ئاژەڵە دڕندەکان = هەر لە خۆر و مانگ و گۆی زەوییەوە تا دەگاتە بچووکترین بەدیهێنراو، بۆ ئەنجامدانی ئەرکەکانی ئەستۆیان بە وردی و ڕێكوپێکییەکی تابڵێی تەواو، لە نێوان گوێڕایەڵی و ملکەچییەکی یەکجار ڕێك و لە چوارچێوەی سام و هەیبەتێکی گەلێ مەزندا، بێ ئەوەی هیچ کامیان بە ئەندازەی سەری پەنجەیەکیش لە سنووری خۆیان لابدەن..

هەموو ئەمانە، بۆمان دەردەخەن کە: بوونەوەران تەنها بە فەرمانی خواوەندی مەزن و خاوەنی "عیززەت" و "شکۆمەندی" دەجووڵێن و دەوەستن و کارەکانیان ئەنجام دەدەن.

هەروەها چاودێریکردن و بایەخدانی گشت دایکان = چ دایکانی ناو ڕووەك یان ئاژەڵ یان گرۆی مرۆڤ = بە ساوایان و بێچوانی کۆڵەوار و لاوازی خۆیان، بە

چاودێری‌یەکی پڕ لە سۆزی میهرەبانی[2] و، گۆش کردن و پێ گەیاندنی ئەو بەچکە و ساوایانە بە خۆراکێکی پوختی بەتام و لەزەتی وەك "شیر"..

ئەم کارە، مەزنی و فراوانیی درەوشانەوەی: "میهرەبانیی ڕەها و بێ کۆتایی خواوەند" دەردەخات.

جا مادەم پەروەردگار و خاوەن و کارسازی ئەم جیهانە دارای: "کەرەم"ێکی ئاوا فراوان و، "میهرەبانی"یەکی بێ کۆتایی‌یە و، خاوەنی: "عیززەت" و "شکۆمەندی"ی ڕەها و بێ‌سنوورە..

ئنجا مادەم عیززەت و شکۆمەندیی ڕەها داخوازی تەمێ کردنی هەموو ئەوانەیە کە بە چاوی سووك و گاڵتەجاڕی بۆی دەڕوانن و.. کەرەمی ڕەها و فراوان داواکاری ڕێزلێنانی نەبڕاوەیە و.. میهرەبانیی هەمەلایەنەش داخوازی چاکەکاری‌یەکی وەهایە کە شایستەی خۆی بێت..

مادەم ئەمە = لە لایەکەوە = وەهایە و.. لە لایەکی تریشەوە کە چاو دەگێڕین دەبینین بەشێکی یەکجار کەمی چەشنی دڵۆپێکی دەریا نەبێت هیچ کام لەو داخوازی‌یانە لەم دنیا فانی و تەمەنە کورتەدا نایەنە دی.. ئەوا دەبێ دوای ئەم دنیایە خانەیەکی بەختەوەریی ئەوتۆ ببێت کە شایستەی ئەو کەرەمە فراوانە و شایانی ئەو میهرەبانی‌یە بەرین و هەمەلایەنەیە بێت.

دەنا وەك ئەو کەسەی ئینکاریی ئەو خۆرەی ئاسمان دەکات کە ڕۆژی دنیای ڕووناك کردووەتەوە، دەبێ ئێمەش = بەو جۆرە = ئینکاریی ئەم میهرەبانی‌یە بە چاو بینراوە بکەین. چونکە "نەمان"ێك کە گەڕانەوەی لە دوا نەبێت، بەڵگەی نەبوونی حەقیقەتی: "میهرەبانی"یە لەناو ئەم بوونەدا، بەوەی کە ئەو چەشنە نەمانە هەتاهەتایی‌یە، شەفەقەت دەگۆڕێت بە: موسیبەت و، خۆشەویستی بە: کسپەی دڵ و، نیعمەت بە: بەڵا و، لەزەت بە: ئازار و، ئەو عەقڵەش کە ئەندامێکی باش و سوودبەخشی مرۆڤە، دەگۆڕێت بە: ئەندامێکی نەگبەتی شووم!

کەواتە دەبێ خانەیەکی لێپرسینەوەی پاداشت و سزا هەبێت کە لەگەڵ "عیززەت" و "شکۆمەندی"ی ئەودا بگونجێت، چونکە ئەوەتا زۆربەی جار مرۆڤی خۆسەپێنی ستەمکار بە ملهوڕی و لووت‌بەرزی و، کاکی ستەم‌لێکراویش بە

زەلیلی و ملکەچی، ژیان دەبەنە سەر، پاشان بێ ئەوەی ئەویان سزا و ئەمیشیان پاداشتی خۆی لەم خانەیەدا وەربگرێت، هەردووك وەكو یەك كۆچی ماڵئاوایی لەم دنیایە دەكەن!

کەواتە ئەم ئەنجامەی کە لە دنیادا بە چاو دەبینرێت، هەرگیزاوهەرگیز پشتگوێخستنی ئەو تۆڵە و پاداشتەی ئەوان نییە، بەڵكو كێشەكەیان بۆ دادگایەكی مەزن هەڵگیراوە. واتە لێپرسینەوەی ئەم دوانە نە پشتگوێ خراوە و نە هەرگیز پشتگوێ دەخرێت. تەنانەت جاری وا هەیە هەندێ تۆڵە و سزا هەر لەم دنیایەدا دەسێنرێتەوە و بۆ ئەو دنیا هەڵناگیرێ و دواناخرێت، چونکە سزادانی نەتەوە سەرسەخت و یاخییەكانی سەدەكانی پێشین، بە ئاشكرا بۆمان دەردەخەن کە جڵەوی مرۆڤ بەرەڵا نەکراوە تا بەپێی هەوا و ئارەزووی خۆی ڕەفتار بکات، بەڵكو هەموو دەمێ چاوەڕوانی ئەوەی لێ دەکرێت کە زللەكانی خواوەندی "شكۆمەند" و "خاوەن عیززەت"ی ئاراستە بكرێت!

بەڵێ، ئەم مرۆڤەی کە لە نێوان هەموو بوونەوەراندا هەڵبژێرراوە و چەندین ئەركی مەزن تەنها بەو سپێرراوە و چەندەها توانا و لێهاتنی فیترییی كاملێشی دراوەتێ.. گەر ئەم مرۆڤە:

لە ڕێی "ئیمان"ەوە پەروەردگاری خۆی نەناسێت.. دوای ئەوەی کە ئەو پەروەردگارە لە ڕێی بەدیهێنراوە ناوازە و ڕێكوپێكەكانیەوە خۆی پێ ناساند..

گەر بە "پەرستن" خۆی لەو پەروەردگارەی نزیك نەخاتەوە و خۆشەویستیی ئەو بەدەست نەهێنێت.. دوای ئەوەی کە پەروەردگارەکەی خۆی لای ئەم خۆشەویست کردووە و، بەو میوە و بەروبوومە جوان و ڕەنگین و جۆراوجۆرانەی کە بەدیی‌هێناون و بەڵگەی میهرەبانیی فراوانی ئەون، خۆی پێ ئاشنا کردووە..

گەر لە ڕێی "شوكر و ستایشەوە" ڕێزی شایان بەرامبەر پەروەردگاری دەرنەبڕێت.. دوای ئەوەی کە ئەو پەروەردگارە بە نیعمەتە زۆر و زەبەندەكانی، خۆشەویستی و میهرەبانیی خۆی بۆ دەرخستووە..

بەڵێ، گەر ئەم مرۆڤە پەروەردگاری خۆی ئاوا نەناسێت، چۆن هەروا بە هەڕەمەكی و بێ لێپرسینەوە جڵەوی بۆ بەرەڵا دەکرێت و، بێ ئەوەی خواوەندی

"خاوەن عیززەت" و "شکۆمەند" خانەیەکی تۆڵە و سزای بۆ ئامادە بکات، هەروا دەستی لـێ هەڵدەگرێت؟

یان ئایا دەگونجێ پەروەردگاری میهرەبان، خانەیەکی پاداشت و بەختەوەریی هەمیشەیی بەو ئیماندارانە نەبەخشێت کە:

لە بەرامبەر خۆپێناساندنی ئەو پەروەردگارەوە، ئەوان بە: "ئیمان" ناسیویانە و..

بەرامبەر خۆشویستنیان لە لایەن پەروەردگاریانەوە، ئەوانیش خۆشیانویستووە و بە "پەرستن" خۆیان لە لا خۆشەویست کردووە و..

بەرامبەر میهرەبانی‌یەکەیشی بۆیان، ئەوان بە: "شوکر" و ستایش ڕێزی شایانیان لە ڕوودا نواندووە؟

ڕاستیی سێهەم

دەرگای: " دانایی" و " دادگەری"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الحکیم" و "العادل"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ[3] بۆ ئەو بەدیهێنەرە شکۆمەندەی کە یاسای بوونەوەری هەر لە گەردیلەکانەوە تا دەگاتە گەلەستێرەکان، بەوپەڕی "دانایی" و ڕێسا و "دادگەری" و تەرازووکاری‌یەوە سازاندووە و ڕێکی‌خستووە و، بەمەش دەستەڵاتداریی پەروەردگارێتیی خۆی لە پێش‌چاواندا ئاشکرا کردووە.. ئەم بەدیهێنەرە شکۆمەندە، بە "چاکەکاری" مامەڵە و ڕەفتار لەگەڵ ئەوانەدا نەکات کە هانایان بۆ لای پەروەردگاریی ئەو بردووە و ملکەچی "دانایی" و "دادگەری"ی ئەو بوون و، لە هەمان کات‌دا "سزا"ی ئەوانەش نەدات کە بە کافرێتی و سەرکەشی و ستەمکاری، سەرپێچی‌یان لەو "دانایی" و "دادگەری"یەی ئەو کردووە؟

خۆ مەگەر بە دەگمەن، دەنا مرۆڤ لەم ژیانە فانی‌یەی دنیادا ڕووبەڕووی ئەو پاداشت و تۆڵەیە نابێتەوە کە شایانیەتی، بەو جۆرەی شایستەی "دانایی" و "دادگەری"ی پەروەردگار بێت، بەڵکو زۆربەی جار سزادان و

پاداشتدانەوەکەی دوا دەخرێت، ئەوەتا زۆربەی گومڕایان بێ ئەوەی سزا بدرێن و زۆربەی ئەهلی هیدایەتیش بێ پاداشتوەرگرتن، کۆچی ماڵئاوایی لەم دنیایە دەکەن.. کەواتە دەبێ ئەو کێشەیە بە دادگایەکی دادگەر سپێررابێت و لە بەیەك گەیشتنەوەیەكدا کە بەختەوەریی مەزنی بە دوادا بێت، یەكلایی بکرێتەوە.

بەڵێ، ئاشکرایە کە ئەو کەسەی کاروباری گەردوون بەڕێوە دەبات، بە "دانایی"یەکی یەکجار ڕەها ئەم کارە دەکات. خۆ ئەگەر بەڵگەیشت لەسەر ئەم ڕاستی‌یە دەوێت، ئەوا فەرموو سەیری بایەخدان و چاودێری‌کردنی پەروەردگار بکە سەبارەت بە دانانی سوود و بەرژەوەندی‌یەکان لە هەموو شتێكدا، نابینیت گشت ئەندامەکانی لەشی مرۆڤ چ ئێسكو چ دەمارەکان و چ خانەکانی لەشی و چ هەر جێ و بەشێکی تری جەستەی، چەندین سوودو دانایی جۆراوجۆریان تێدا ڕەچاو کراوە؟ تەنانەت بە ئەندازەی ژمارەی ئەو بەرانەی کە درەختێك دەیان گرێت ئەوەندەش سوود و وردەکاری و نهێنی لە ئەندامەکانی لەشی‌دا هەیە. ئەمە سەرەڕای ئەو خشتی و ڕێكوپێکی‌یە ناوازە و تەواوەی کە لە دروستکردنی هەموو شتێكدا هەن و بەڵگەی ئەوەن کە گشت کاروبارەکان بە "دانایی‌یەکی ڕەها" ئەنجام دەدرێن.

بەڵێ، دانانی پرۆگرامی وردی گوڵێکی جوان لە دوو توێی تۆوە بچکۆلەکەی‌دا.. هەروەها نووسینی کارنامە و مێژووی ژیان و پێڕستی گشت ئامێر و ئەندامەکانی درەختێکی زەبەلاح، بە قەڵەمی مەعنەویی قەدەر، لە نێوان ناوکۆلەکەی‌دا..

هەموو ئەمانە، بە ڕوونی بۆمان دەردەخەن کە تەنها قەڵەمی "دانایی‌یەکی ڕەها"یە دەست لەو کارانە وەردەدات و بەڕێوەیان دەبات..

هەروەها بوونی جوانی و قەشەنگیی لەڕادەبەدەر لە بەدیهێنان و دروستکردنی هەموو شتێكدا، دەری‌دەخات کە تەنها دروستکەرێکی خاوەن "دانایی ڕەها و بێسنوورە" کە خاوەنی ئەم داهێنان و نەخش‌ونیگارە بێ وێنانەیە.

بەڵێ، دانانی پێڕستی گشت بوونەوەران و، کلیلەکانی هەموو گەنجینەکانی میهرەبانی‌و، ئاوێنەی گشت ناوە جوانەکانی خوای گەورە، لەم جەستە

بچووکەی مرۆڤدا.. بەڵگەیەکی ئاشکرایە لەسەر ڕوون و ڕەوانیی سنعەتی ناوازەی پەروەردگار.

جا ئایا دەگونجێ ئەم چەشنە "دانایی"یەی کە بەسەر ئەم هەموو کاروبارە پەروەردگارییانەدا زاڵ و دەستەڵاتدارە، بە "چاکەکاری" مامەڵە و ڕەفتار لەگەڵ ئەو کەسانەدا نەکات کە ڕۆشتوونەتە ژێر سایەکەی و بە "ئیمانداری" ملیان بۆ کەچ کردووە؟.. یان ئایا دەگونجێ پاداشتی هەتاهەتایییان نەداتەوە؟

ئەی ئایا بەڵگەیشت دەوێ لەسەر ئەوەی کە هەموو کاروبارەکانی ناو بوونەوەر تێکڕا بە: "دادگەری" و تەرازووکاری ئەنجام دەدرێن؟

فەرموو بڕوانە:

ئەوەتا هەموو شتێك لەم بوونەوەرەدا "بوون"ێکی تایبەتیی پێ بەخشراوە و بە چەندین پێوەری ورد و تایبەت بۆی دەستنیشان کراوە و وێنە و شێوەیەکی دیاریکراوی بە بەردا بڕاوە و لە بارێکی گونجاودا دانراوە.. خۆ هەموو ئەمانەش بە ڕوونی دەریدەخەن کە گشت کاروبارەکان بەپێی "دادگەری" و تەرازووکاریی ڕەها جێبەجێ دەکرێن..

هەروەها دەبینیت هەموو یەکێ = بەپێی توانا و بەهرە و لێهاتنی خۆی = مافی خۆی دراوەتێ. واتە: هەموو ئەو شتانەی پێ بەخشراوە کە بۆ "بوون"ی پێویستی پێیانە و، گشت ئەو شتانەشی بۆ دابین و ئامادە کراوە کە لە باشترین دۆخدا بیهێڵنەوە.. هەموو ئەمانەش بەڵگەن لەسەر ئەوەی کە دەستی "دادگەرییەکی ڕەها" کارەکان ئەنجام دەدات..

هەروەها بەهاناچوون و بەدەنگەوەهاتنی هەمیشە و بەردەوامی ئەو داواکارییانەی کە لە لایەن بوونەوەرانەوە، چ بە زمانی لێهاتنیان و چ بە زمانی داخوازیی سروشتیان و چ بە زمانی تەنگپێهەڵهاتن و ناچارییان، دەریدەبڕن.. ئەم بەهاناوەچوونەش، دەریدەخات کە تەنها "دادگەرییەکی ڕەها" و "دانایییەکی بێسنوور"ە وا هەمیشە ڕەوڕەوەی بوونەوەر دەخاتە گەڕ و کارەکانی ناوی ڕادەپەڕێنێت.

جا ئایا هەرگیز دەگونجێ ئەم "دادگەری" و "دانایی"یەی کە بە هانای بچووکترین داخوازیی لاوازترین بەدیهێنراوەوە دەڕۆن، ئەو پێویستی و داواکاری‌یە هەرە مەزنەی "مانەوە و هەمیشەیی" کە خواست و داواکاریی مەزنترین بەدیهێنراوی وەك مرۆڤە، پشت‌گوێ بخەن و بۆی نەهێننەدی؟

یان ئایا دەگونجێ ئەم "دانایی" و "دادگەری"یە، دەست بە ڕووی گرنگترین و مەزنترین ئاوات و هیوا و خواستی مرۆڤەوە بنێن و، بەمەش حیشمەتی پەروەردگاریێتی نەپارێزن لەوەی کە بەدەم هانای بەندەکانەوە نەڕوات؟

ئەم مرۆڤەی کە وا ژیانێکی کورت لەم دنیا فانی‌یەدا بەسەر دەبات، ڕاستی و حەقیقەتی ئەم دادگەری‌یەی بە تەواوی بۆ نەهاتووەتەدی و بۆیشی نایەتەدی، بەڵکو هاتنەدیی ئەم خواست و ئاواتەی بۆ دادگایەکی گەلێ مەزن هەڵدەگیرێت، چونکە "دادگەریی ڕاستەقینە" داخوازی ئەوەیە کە ئەم مرۆڤە لەسەر بناغەی بچووکیی بارست و قەبارەکەی پاداشت و تۆڵەی بۆ دەست‌نیشان نەکرێت، بەڵکو لەسەر بناغەی گەورەیی تاوانەکانی و گرنگیی ماهییەتی و مەزنیی ئەرکی سەرشانی تۆڵەی لێ‌بسێنرێت یاخود پاداشت بدرێتەوە.

جا لەبەر ئەوەی ئەم دنیا تەسك و کاتی‌یە جێی ئەم چەشنە دادگەری و دانایی‌یە مەزنەی تایبەت بە: "مرۆڤی بۆئەبەد بەدیهاتوو"ی تێدا نابێتەوە، ئەوا دەبێ = بێ هیچ گومانێك = خواوەندی دادگەر و مەزنی خاوەن جوانی و، دانای شکۆمەند، بەهەشتێکی هەمیشەیی و دۆزەخێکی هەتاهەتایی ببێت، بۆ مەبەستی هێنانەدیی تەواوەتیی داخوازی‌یەکانی ئەو "دانایی" و "دادگەری"یەی خۆی!

ڕاستیی چوارەم

دەرگای: "بەخشندەیی" و "جوانی"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الجواد" و "الجمیل"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ "سەخاوەت و بەخشندەیی"یەکی ڕەها و..

سەروەت و سامانێکی نەبڕاوە و..

چەندەها گەنجینەی بێ‌کۆتایی و..

"جوانی"ی هەمیشەیی بێوێنە و..

"کەماڵ"ی هەتاهەتایی بێ خەوش و ناتەواوی..

داخوازی خانەیەکی بەختەوەری و شوێنێکی میوانداریی ئەوتۆ نەبن تا بە هەمیشەیی گشت ئەو کەسانەی تێدا بمێننەوە کە موحتاج و سوپاسگوزاری "سەخاوەت"ن و، موشتاقو نرخشناسی "جوانی"ن؟

بەڵێ، ڕازاندنەوەی جیهان بەم دروستکراوە جوان و خنجیلانانە و..

داگیرساندنی خۆر و مانگ تیایدا بە چەشنی چرا و..

ڕاخستنی سفرەی گۆی زەوی بۆ نیعمەتەکان و، پڕکردنی ئەو سفرەیەش لە خۆشترین و بەتامترین خواردەمەنیی بەلەزەتی جۆراوجۆر و..

ئامادەکردنی درەختە بەردارەکان لە شێوەی چەند قاپ و دەفرێکدا، کە هەموو وەرزێك تازە دەبنەوە..

هەموو ئەمانە، سەخاوەت و دەستڕەنگینی و بەخشندەیییەکی بێسنوور دەردەخەن.

جا ئەم چەشنە بەخشندەیی و سەخاوەتە ڕەهایە و، ئەم جۆرە گەنجینە لەبننەهاتووانە و، ئەم تەرزە میهرەبانییە فراوان و هەمەلایەنگیرە.. دەبێ میوانخانەیەکی هەمیشەیی و خانەیەکی بەختەوەریی هەتاهەتاییيان ببێت کە هەر شتێك دڵی مرۆڤ حەزی لـێ بکات و دەروونی بۆی بشنێت، تیایدا ئامادە کرابێت. ئنجا = بێ هیچ گومانێك = داخوازی ئەوەیشن کە لەزەتبەرانی ئەو خانەی بەختەوەرییە هەر بە هەمیشەیی و هاودەم لەگەڵ ئەو بەختەوەرییە هەتاهەتاییيەدا بمێننەوە، تاکو بە تەواوی لە ئازاری نەمان و جودایی دوور و پارێزراو بن، چونکە هەروەك نەمانی لەزەت مرۆڤ گرفتاری ئازار دەکات، بە هەمان جۆریش نەمانی ئازار لەزەتی دەرخوارد دەدات. دەی خۆ = بێ هیچ گومانێك = ئەم چەشنە سەخاوەتە هەرگیز بواری ئازاردانی میوانەکانی خۆی نادات.

واتە: "بەخشندەیی" داخوازی بوونی بەهەشتێکی هەمیشەیی‌یە و، داواکاری هەتاهەتایی‌بوونی ئەوانەیشە کە موحتاجی ئەو بەهەشتەن و تیایدا دەمێننەوە، چونکە:

سەخاوەت و بەخشندەیی ڕەها، داخوازی چاکە و بەخششی ڕەهان..

چاکە و بەخششی بێ‌کۆتاییش، داواکاری ئەوەیە کە هەموو ئەو کەسانەی چاکەیان لەگەڵدا کراوە و نیعمەتیان دراوەتێ، بۆ "هەتاهەتایی" منەتبار و بەهرەمەندی ئەو نیعمەتانە بن کە پێیان بەخشراوە..

ئەمەش داخوازی بەردەوامی و هەمیشەیی نیعمەتبەخشینە بەو کەسانەی کە شایستەی چاکە لەگەڵ کردنن، تاکو شوکرانەبژێری و سوپاسگوزاری و بەرخورداربوونی خۆیان لەو نیعمەتانە = لە ئاستی ئەو نیعمەتبەخشینەدا = دەرببڕن. دەنا ئەو لەزەتە کەمەی ئەم ماوە کورتەی دنیا، کە یەکسەر نەمانی بە دوادا دێت، هەرگیز لەگەڵ داخوازی‌یەکانی ئەم سەخاوەت و بەخشندەیی‌یە ڕەهایەدا ڕێك ناکەوێت.

پاشان سەیری پیشانگاکانی گشت لایەکی جیهان بکە، کە هەر هەموویان دیمەنێك لە دیمەنەکانی سنعەتی خوای گەورە پێك‌دەهێنن.. سەرنج لەو بەیاننامە و ڕاگەیاندنە پەروەردگاریانە بدە[4] کە ڕووەك و زیندەوەرانی سەر ڕووی زەوی هەڵیان‌گرتوون.. گوێ لەو بانگەوازکار و شارەزایانە ڕابگرە کە وا خەڵکی بۆ لای گشت لایەنەکانی جوانیی پەروەردگاریان بانگ دەکەن و، بریتین لە: پێغەمبەران = دروودیان لەسەر بێت = و ئەولیا و پیاوچاکان و، بزانە چۆن هەموو ئەوانە سنعەتی ناوازەی پەروەردگار لە بەرچاواندا دەردەخەن و سەرنجی خەڵکیی بۆ لا ڕادەکێشن و، بەمەش ڕێنمایی گشت ئەو خەڵکە دەکەن بۆ بینینی کەماڵی سنعەتی خواوەندی شکۆمەندیان!

کەواتە بنیاتنەر و دروستکەری ئەم جیهانە، دارای "کەماڵ"ێکی نهێنی و بێ وێنە و مەزنی ئەوتۆیە کە هەستی سەرسووڕمان لای سەرنجدەرانی بورووژێنێت و، دەیەوێ لە ڕێی ئەم بەدیهاتووە ناوازانەیەوە ئەو کەماڵە پەنهانەی خۆی ئاشکرا بکات، چونکە کەماڵی پەنهانی بێ‌خەوش و دوور لە ناتەواوی دەبێ لە بەرچاوی کەسانی بینەری سەرسووڕماوی نرخ‌شناس و قەدرزاندا دەربخرێت و ئاشکرا

بکرێت. ئنجا "کەماڵی هەمیشەیی"ش داخوازی دەرکەوتنی هەمیشە و بەردەوامە و، ئەمەش = لە خۆیدا = داواکاری بەردەوامبوونی ئەوانەیە کە قەدری دەزانن و نرخشناس و ڕێزلێگری ئەو کەماڵەن، چونکە ئەو سەرنجدەرە سەرسووڕماوەی کە مانەوەکەی بەردەوام و هەمیشەیی نەبێت، بە تەواوی ئەو کەماڵەی لەبەرچاو دەکەوێت و هیچ نرخ و بەهایەکی ئەوی لە لا نامێنێت[5]. پاشان ئەم

بوونەوەرە سەیر و، بێوێنە و، وردەکار و، ڕەنگین و، ناوازانەی کە بە هەموو گۆشە و لایەکی ئەم گەردوونەدا بڵاوبوونەتەوە، بە ڕوونی و چەشنی ئەوەی کە ڕووناکیی ڕۆژ دەبێ بە بەڵگەی بوونی خۆر، ئەم بوونەوەرانەش بە هەمان چەشن بەڵگەن لەسەر لایەنە قەشەنگەکانی ئەو جوانییە مەعنەوییەی کە هیچ شتێك نییە هاووێنەی بێت و، لە هەمان کاتیشدا = ئەو بوونەوەرانە = ڕووە خنجیلە و ناسکۆڵەکانی جوانیی پەنهانی بێوێنەت پیشاندەدەن[6].

پاشان درەوشانەوەی ئەو جوانی و قەشەنگییە خاوێن و ڕەنگینەش = بێ هیچ گومانێك = ئاماژە بۆ بوونی چەندین گەنجینەی پەنهان دەکەن کە وان لە نێوان هەموو = تەنانەت یەكبەیەکی = ناوە جوانەکانی خوای گەورەدا.

جا هەروەك ئەو "جوانی"یە پەنهان و بەرز و بێ وێنەیە داواکاری ئەوەیە کە لە ئاوێنەی جوانیدەرەوەدا جوانییەکانی خۆی ببینێت و، لەناو ئاوێنەی خاوەن هەست و نەستان و تاسەمەند و موشتاقانی جوانیشدا سەیری نرخ و بەها و پێوەرەکانی جوانیی خۆی بکات.. بە هەمان جۆریش دەیەوێت ئەو جوانییەی دەربکەوێت و بدرەوشێتەوە تاکو بە چاوی کەسانی تریش جوانییە خۆشویستراوەکەی خۆی ببینێت. واتە: دەبێ لە دوو ڕووەوە سەیری جوانیی ڕەهای ئەو بکرێ و ببینرێت:

یەکەم: بینینی ئەو جوانییە لە لایەن خۆیەوە، لە چەندین ئاوێنەی جۆراوجۆر و ڕەنگاوڕەنگدا..

دووهەم: بینینی ئەو جوانییە بە چاوی سەیرکەرانی تاسەمەند و، سەرسووڕماوی تامەزرۆ و نرخشناسی ئەو جوانییە.

واتە: "قەشەنگی" و "جوانی" داخوازی ئەوەن کە "ببینرێن" و "پیشانیش بدرێن".

ئەم بینین و پیشاندانەش داواکاری ئەوەن کە کەسانی بینەر و موشتاق و نرخشناس و سەرسووڕماوی خۆیان هەبێت.

جا مادەم ئەو "قەشەنگی" و "جوانی"یە، هەمیشەیی و هەتاهەتایین، ئەوا دەبێ کەسانی تاسەمەند و نرخزانیشیان = وەك خۆیان = هەمیشەیی و هەتاهەتایی بن، چونکە جوانیی بەردەوام و هەمیشەیی، بە موشتاق و تاسەمەندی لەناوچووی فانی ڕازی نابێت!

لەبەر ئەوە، ئەو بینەرەی کە هەست بە نەمان دەکات و بڕیاری "نەگەڕانەوەی بۆ ژیان"ی لەسەر خۆی دەرکردووە، تەنها بە بیرکردنەوەی لەو نەمانە، خۆشەویستی‌یەکەی بەرامبەر بەو جوانی‌یە دەبێت بە: دوژمنایەتی و.. سەرسووڕمانەکەی بە: گاڵتەپێ‌کردن و.. ڕێزلێنانەکەشی بە: ئیهانە و سووکایەتی. چونکە مرۆڤی خۆویستی خۆپەرست هەروەك دوژمنایەتیی ئەو شتانە دەکات کە نایانزانێت و پەی‌یان پێ‌نابات، بە هەمان جۆر دوژمنی ئەو شتانەیشە کە دەستی نایانگاتێ! لە ئەنجامی ئەمەیشەوە دوژمنایەتی و، ڕق و، قین و، ئینکاری بەرامبەر بەو جوانی‌یە لە ناخی خۆی‌دا هەڵدەگرێت، کە دەبوو بە خۆشەویستیی بێ‌کۆتایی و شەوق و تاسەی نەبڕاوە و سەرسووڕمانی بێ‌سنوور و شایانی خۆی، پێشوازی بکرایە.

ئا لێرەدا تێدەگەین کە بۆچی مرۆڤی "کافر" دوژمنی خوای گەورەیە.

جا مادەم:

ئەو "سەخاوەتە" بێ‌سنوورەی کە لە بەخشندەیی ئەودا هەیە و..

ئەو "جوانی و قەشەنگی"یەی کە هاووێنەیان نی‌یە و..

ئەو "کەماڵ"ەش کە هیچ ناتەواوی‌یەکی تێدا نی‌یە.

داخوازی:

هەمیشەیی‌بوونی شوکرانەبژێرەکان و.. مانەوەی نرخشناسە موشتاقەکانیانن..

ئەمە لە لایەکەوە..

لە لایەکی تریشەوە، کۆچ کردن و ونبوونی بە پەلە و خێرای هەموو یەکێکی ئەو خەڵکە لەم میوانخانەیەی دنیادا بە چاوی خۆمان دەبینین، بێ ئەوەی لە تام و لەزەتی چاکەکارییەکانی ئەو "سەخاوەتمەندی"یە بەرخوردار ببێت جگە لە ئەندازەیەکی کەمی وا نەبێت کە ئیشتیهای ببزوێنێت و.. لە نووری ئەو "جوانی" و "کەماڵ"ەش بەهرەمەند نابێت و تروسکاییەکی کتوپڕی نەبێت چییتری لێ نابینێت..

مادەم وایە.. ئەوا = بێ هیچ گومانێك = ئەو کۆچ و گەشتەی ئەوان بەرەو چەندین باخچە و دیمەنی هەمیشەیی و هەتاهەتایی ئەوتۆیە کە ئیتر نەمانی بە دوادا نەیەت.

پوختەی ئەم قسانە:

هەروەك ئەم جیهانە لە ڕێی بوونەوەرەکانی ناویەوە بەڵگەیەکی گوماننەهێڵە لەسەر: "بوون"ی دروستکەر و بەدیهێنەری کەریم و شکۆمەندی خۆی.. بە هەمان جۆر، سیفەتە پیرۆز و خاوێنەکانی ئەو خواوەندە و ناوە جوانەکانیشی بەڵگەیەکی بێ گومانن لەسەر خانە و لانەی "ئەو دنیا" و، داخوازی دەبن.

ڕاستیی پێنجەم

دەرگای: "شەفەقەت" و "بەندایەتیی محمد، صلی الله علیە وسلم "

کە درەوشانەوەی ناوی: "المجیب" و "الرحیم"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ پەروەردگارێکی خاوەنی "میهرەبانیی فراوان" و "شەفەقەتی نەبڕاوە"ی ئەوتۆ کە نهێنیترین پێداویستیی بچووکترین بەدیهێنراو ببینێت و، بە سۆز و میهرەبانییەکی فراوانی لەبننەهاتوو بەهانایەوە بڕوات، بە ڕادەیەك کە ئەو بەدیهێنراوە هەر بەخۆیشی نەزانێت کە چۆن ئەو پێداویستییەی بۆ ئەنجام دراوە.. پەروەردگارێك کە ئەسپاییترین دەنگی شارراوەترین بوونەوەر ببیستێت و فریای بکەوێت و.. بەدەم داواکاری و نزای هەموو ئەوانەیشەوە بڕوات کە چ بە زمانی حاڵ و چ بە زمانی گوفتار، لێی دەلاڵێنەوە..

ئایا دەگونجێ ئەم پەروەردگارە "بەدەنگەوەهاتوو" و "میهرەبان"ە، گرنگترین پێداویستیی مەزنترین بەندە و خۆشەویستی ناو بەدیهاتووانی خۆی[7] جێبەجێ نەکات و، بە هانای داواکاری‌یەکەیەوە نەڕوات و فریای نەکەوێت؟

ئەوەتا پەروەردەکردنی ڕێك و ناوازە و جوانی بێچووان و لاوازانی ناو زیندەوەران و ژیاندنیان بە ئاسانی و نەرمونیانی‌یەکی ئاشکرا، ئەوەمان بۆ دەردەخات کە خاوەنی ئەم بوونەوەرە بە پەروەردگارێتی‌یەکی ئەوتۆ دەیانخاتەگەڕ و بەڕێوەیان‌دەبات کە دارای میهرەبانی‌یەکی بێ‌سنوورە. جا ئایا ژیریی مرۆڤ باوەڕ بەوە دەکات پەروەردگارێتی‌یەکی ئاوا کە خاوەنی کەماڵی شەفەقەت و سۆز و میهرەبانی‌یە، داواکاری و نزا و لالآنەوەی بەڕێزترین بەدیهێنراوی خۆی ئەنجام نەدات؟

هەروەك ئەم ڕاستی‌یەم لە "وتەی نۆزدەهەم"دا ڕوون کردەوە، لێرەش‌دا جارێکی تر ڕوونی دەکەمەوە و دەڵێم: ئەی ئەو هاوڕێیەم کە لەگەڵ نەفسی خۆمدا گوێم لێ ڕادەگریت! لە یادتە کە لە چیرۆکەکەدا وترا: کۆبوونەوەیەك لە دوورگەیەك‌دا سازکراوە و نوێنەرێکی بەڕێزیش لەوێ‌دا ئامادەیە و وتار دەخوێنێتەوە؟ جا ڕاستی و ناوەرۆکی ئەو مەبەستەی کە ئەو چیرۆکە ئاماژەی بۆ کرد، ئەمەی خوارەوەیە:

وەرە = ئەی هاوڕێکەم! = با لە پۆشاکی "کات" خۆمان دامالێین و بە "بیر" بۆ سەردەمی پێغەمبەرایەتی و بە "ئەندێشە"یش بەرەو دوورگەی ناوبراو بڕۆین، تاکو بە دیدار و سەرلێدانی ئەو نوێنەر و پێغەمبەرە بەڕێزە = صلی الله علیه وسلم = شاد و شەرەفمەند ببین لە گەرماوگەرمی ئەو دەمەی کە خەریکی ئەنجامدانی کار و ئەرکی سەرشانیەتی.

بڕوانە! هەروەك بە "پێغەمبەرایەتی‌یەکەی" و ئەو هیدایەت و ڕێنمایی‌یەی لەگەڵ خۆی‌دا هێنای، بوو بەهۆی بەختەوەریی گرۆی مرۆڤ، هەر ئەویشە کە بە "پاڕانەوە" و "بەندایەتی"یەکەی داواکاری هاتنەدیی بەختەوەریی هەمیشەیی و بەهەشتی بەرینە.

بڕوانە ئەم پێغەمبەرە مەزنە = صلی الله علیه وسلم = داوای چی دەکات؟!
ئەوەتا داوای بەختەوەریی هەمیشەیی دەکات. ئەم داواکاری‌یەشی لەناو نوێژێکی

وەها گەورە و گشتی و پەرستشێکی بەرز و هەمەلایەنگیری ئەوتۆدایە کە دەڵێی سەرجەمی خەڵکی دوورگەی عەرەب و تەنانەت تێکڕای گۆی زەوی لە پشت سەریەوە نوێژیان دابەستووە و هەمان لاڵانەوەی ڕەنگین و بەکوڵی ئەو دووپات دەکەنەوە، چونکە هەروەك بەهۆی یەكبوونی بناغەکانی ئیمان لای گشت پێغەمبەران = درووودیان لەسەر بێت = نهێنیی بەندایەتیی هەموو ئەو پێغەمبەرانە لە نێوان بەندایەتییەکەی ئەودا یەکیان گرتووە، بە هەمان جۆریش بەندایەتیی هەموو کەسانی نەتەوەکەیشی کە لە دوای خۆی هاتوون و دێن، تێکڕا لە ناوەندی بەندایەتییەکەی ئەو پێغەمبەرەدا = صلی الله علیه وسلم = کۆبوونەتەوە.

کەواتە ئەو پێغەمبەرە ئازیزە = صلی الله علیه وسلم = لە ڕاستیدا ئیمامی نوێژێکی تابڵێی مەزنە و، لەگەڵ کەسانێکی یەکجار زۆر و زەبەندەدا لاڵانەوەیەکی تەواو گەرم و بەکوڵ لە دەرگانەی پەروەردگاری میهرەباندا پێشکەش دەکات. وەك بڵێی هەموو ئەو کەسانەی کە نووری ئیمان ڕووناکیی پێ بەخشیون، هەر لە سەردەمی حەزرەتی ئادەمەوە = درووودی لەسەر بێت = تا ئێستا و تا ڕۆژی قیامەتیش، جەماعەتیان لە پشت سەریەوە دابەستووە و هەر هەموویان "ئامین" بۆ دوعاکەی ئەو دەڵێن و دووپاتی دەکەنەوە[8].

بڕوانە کە چۆن داواکاری و پێداویستییەکی گشتیی وەك: پێویستیی "مانەوە" و "نەمری" لە خوای گەورەی داوا دەکات! ئەو دوعا و داواکارییەی کە نەك تەنها زەوینشینان بەڵکو ئەهلی هەموو ئاسمانەکان و تەنانەت گشت بوونەوەرانیش تیایدا بەشدارنو تێکڕا بە زمانی حاڵ دەڵێن: "ئامین.. ئامین، ئەی خوای پەروەردگارمان! دوعاکەی گیرا بکە و ئێمەش وەك ئەو لێت دەپاڕێینەوە و هەمان خواست و لاڵانەوەت پێشکەش دەکەین".

پاشان بۆی بڕوانە! وا بەوپەڕی نەرمونیانی و، خەمباری و، خۆشەویستی و، پێداگرتنو، تاسەمەندی و، لاڵانەوەی بەکوڵ و، تکاکارییەوە داوای ئەو مانەوە و بەختەوەرییە دەکات، بە چەشنێ کە خەم و پەژارەی سەرانسەری گەردوونیشی هەژاندووەو خستوونیەتە مەراق و گریانەوە و لەگەڵ خۆیدا بەشداری ئەو دوعایەی کردوون.

پاشان بە وردی بڕوانە و سەرنج بدە! بزانە کە ئەو پێغەمبەرە خۆشەویستە = صلی الله علیه وسلم = لەبەر ئامانج و مەبەستێکی گەلـێ بلند و مەزن داوای ئەو بەختەوەری‌یە هەمیشەیی‌یە دەکات، تاکو مرۆڤ و سەرجەمی بوونەوەران لە خلیسکان و شۆڕبوونەوەیان ڕووەو پلە نزمەکان = کە نەمان و تیاچوونی موتلەق و بەزایەچوون و بێهوودەیی‌یە = ڕزگار بکات و بەرەو مەزنترین و بەرزترین پلەی بلند و بالایان ببات کە: پایەبلندی و، مانەوە و، ئەرك گرتنەئەستۆ، وەرگرتنی بەرپرسیاری‌یە، تاکو شایستەیی ئەو پلەیە و شەرەفمەندیی پایەی: "نووسراوی صەمەدانی"ی خوای گەورە بەدەست بهێنن.

بڕوانە! چۆن وا بە هاوار و گریان و لالانەوەی بەکوڵ و تکای هەڵقوڵاوی ناخی دڵەوە داوای یارمەتی دەکات، بە ڕادەیەك کە دەڵێی هەموو بوونەوەران، بەڵکو هەموو ئاسمانەکان، تەنانەت عەرشی مەزنی خواوەندیش، بە دەنگی پاڕانەوەکەی ئەو دەزرنگێنەوەو، شەوق و تاسەی هەموو ئەوانەشی بۆ نزاکەی خۆی هەژاندووە و وای لـێ کردوون کە ئەوانیش پڕ بە دەم بڵێن: "آمین.. اللّهم آمین" [9].

بڕوانە! ئەوەتا "بەختەوەری" و "مانەوەی هەتاهەتایی" لە زاتێکی بەتوانای بیسەری سەخاوەتمەند و زانای بینەری میهرەبان داوا دەکات، لە کەسێك کە شاراوەترین پێویستیی لاوازترین بەدیهێنراو دەبیستێت و بە میهرەبانیی خۆی فریای دەکەوێت و بەهانایەوە دەڕوات، هەرچەند ئەو دوعا و پاڕانەوەیەشی بە زمانی حاڵ بوو‌بێت.. بەڵێ، بە دانایی و بەسیرەت بە هانایەوە دەڕوات و بە زاناییش فریای دەکەوێت، ئەمەش لە ڕادەیەکی وەهادایە هیچ گومانێك لەوەدا ناهێڵێت کە ئەو چاودێری‌یە لەسنووربەدەر و بێوێنەیە، تەنها لە لایەن یەکێکی بیسەر و بینەرەوەیە و، ئەو کارسازی و ڕێکخستنە وردەش تەنها هی یەکێکی کەریمی میهرەبانە.

بەڵێ، ئەم پێغەمبەرەی کە مایەی شەرەفمەندیی گرۆی مرۆڤ و شانازیی سەرجەمی بوونەوەرانە و تاقانەی بێوێنەی گەردوون و زەمانە و، پێشەوا و سەرقافڵەی گشت حەشاماتی نەوەی ئادەمە و پێشیان کەوتووە و بەرەو عەرشی ئەعزەم بردوونی و لەوێ دەستەکانی بەرز کردووەتەوە و بە دوعا و نزایەکی

گشتی و بەکوڵی حەقیقەتی بەندایەتیی ئەحـمەدی = کە پوختەی بەندایەتیی مرۆڤایەتی‌یە = دەلالێتەوە.. ئایا ئەم پێغەمبەرە مەزنە = صلی اللّٰه علیه وسلـم = چیی دەوێ و لە پاڕانەوەکەی‌دا چی دەفەرموێت؟.. دەبا گوێی لـێ ڕابگرین.. ئەوەتا داوای بەختەوەریی هەمیشەیی و مانەوەی هەتاهەتایی ناو خانەی نەمری بۆ خۆی و نەتەوەکەی دەکات.. داوای بەهەشت و نیعمەتەکانی ناو بەهەشت دەکات.. بەڵێ، ئەو پێغەمبەرە ئازیزە = صلی اللّٰه علیه وسلـم = لەگەڵ ناوە جوانەکانی خوای گەورەدا، کە بەو جوانی‌یەیان لـەناو ئاوێنەی بوونەوەراندا دەدرەوشێنەوە، داوای ئەو بەهەشتە دەکات و، ئەو ناوانەش دەکاتە هاودەم و تکاکاری داوا و لالانەوەکەی.

ئایا گەر هیچ کام لـەو هۆ داواکارە زۆر و زەبەندە و لـەژمارەبەدەرانەی هاتنی قیامەتیش لـە کایەدا نەبن، هەر تەنها یەك دوعا و لالانەوەی ئەم پێغەمبەرە بەڕێزە = صلی اللّٰه علیه وسلـم = سەروزیادی هێنانەدیی بەهەشت نی‌یە؟! کە ئەمەش کارێکە بە ئەندازەی ئاسانیی ژیاندنەوەی زەوی لە وەرزی بەهاردا بە لای بەدیهێنەری میهرەبانەوە سووك و ئاسانە[10]؟

بەڵێ، ئەو کەسەی کە ڕووی زەویی لـە بەهاردا کردووە بە نموونەیەکی بەرجەستە لـەسەر هاتنەدیی حەشر و، بە توانستی ڕەهای خۆیشی سەدان نموونەی ئەو حەشرەی لـە وەرزی بەهاردا بەدی‌هێناوە و پێش‌چاوی خستوون.. ئەو کەسە، بەدیهێنانی بەهەشتی چۆن بەلاوە کارێکی گران دەبێت؟

کەواتە هەروەك "پێغەمبەرایەتی"یەکەی ئەو پێغەمبەرە صلی اللّٰه علیه وسلم بوو بەهۆی دروستکردن و بەدیهێنانی ئەم خانەی تاقیکردنەوەیەی دنیا و ڕوونکردنەوەی نهێنیی:"لولاكَ لولاكَ لِما خَلقْتُ الأفلاكَ" [11]..
"بەندایەتی"یەکەیشی بووە بەهۆی بەدیهێنانی خانەی بەختەوەریی هەمیشەیی ئەودنیا..

جا ئایا دەگونجێ ئەم ڕێك‌وپێکی‌یە ناوازەیەی جیهان کە عەقڵانی مەست و سەرسام کردووە و..

ئەو سنعەتە وردانەی خواوەند و..

جوانیی پەروەردگارێتی‌یە هەمەلایەنەکەی و.. میهرەبانی‌یە فراوانەکەی..

بە گیرانەکردنی دوعا و لالآنەوەکەی ئەو پێغەمبەرە خۆشەویستە، بە ئاکامێکی وەك: ناشیرینی و، ستەمی یەکجار سەخت و، فەوزا و، بەربادیی سەرانسەری و بێ‌سنوور ڕازی بێن کە ئەنجامێکی حەتمی و بێ‌گومانی ئەو گیرانەکردنەیە؟

واتە چاودێریی گرنگترین و پێویستترین خواست و ئارەزوو نەکات و گوێی لێ نەگرێت و نەیهێنێتەدی؟ لە کاتێك‌دا کە بەوپەڕی بایەخ‌پێدانەوە چاودێریی سادەترین و بچووکترین ئارەزوو دەکات و، کزترین و نزمترین دەنگ دەبیستێت و، پێداویستیی هەموو کەسێکی موحتاجیش جێ‌بەجێ دەکات؟

نەخێر.. هەزار هەزار جار نەخێر.. جوانیی ئاوا، هەرگیز بە ناشیرین‌کردن و ئالۆزاندن ڕازی نابێت و نایەوێ لەکەی ناشیرینیی بەربکەوێت[12].

کەواتە، ئەم پێغەمبەرە = صلی الله علیه وسلم = هەروەك بە "پێغەمبەرایەتی"یەکەی دەرگای دنیای کردووەتەوە.. بە "بەندایەتی"یەکەیشی بۆ خوای گەورە، دەرگای ئەو دنیای خستووەتە سەرپشت.

علیه صلوات الرحمن ملء الدنیا ودارالجنان.

اللّهم صلّ وسلّم على عبدك ورسولك، ذلك الحبيب الذي هو سيّدُ الكونَينِ، وفخرُ العالمَينِ، وحياةُ الدّارَينِ، ووسيلةُ السّعادتَينِ، وذوالجناحَينِ، ورسولُ الثقلَينِ، وعلى آلهِ وصحبهِ أجمعين، وعلى إخوانهِ من النبيين والمرسلين.

آمین.

ڕاستیی شەشەم

دەرگای: "مەزنی" و "هەمیشەیی"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الجلیل" و "الباقي"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ پەروەردگارێکی مەزنی ئەوتۆ کە گشت بوونەوەران هەر لە خۆرەکان و ئەستێرە زەبەلاحەکانەوە تا دەگاتە درەختەکان و گەردیلەکان،

تەنانەت لەوان بچووكتریش، چەشنی بەڕێوەبردنی سوپا، بەڕێوە ببات و لە كار و ئەرك و فەرمانبەریی ئەستۆیاندا بیانخاتەگەڕ.. پەروەردگارێكی ئاوا مەزن، دەستەڵاتی خۆی تەنها بەسەر ئەو هەزارە فانی و لەناوچووانەدا بنوێنێت كە ژیانێكی كەم و كاتی لەم میوانخانەیەی دنیادا بەسەر دەبەن و، ئیتر مەڵبەندێكی بەرز و هەمیشـەیی و خانەیەكی هەتاهەتایی ئەوتۆ دروسـت نەكات كە شایان و شایستە و خولگەی پەروەردگاریتیی مەزنی خۆی بێت؟!

خۆ ئەو شتانەی ئێمە لە گەردووندا دەیانبینین، چەشنی:

ئەو كارڕایی كردنە هەرەمەزنانەی كە لە گۆڕینی وەرزەكاندان و..

دەستكاری و هەڵسوكەوتە گەورەكانی وێنەی: بەگەڕخستنی ئەستێرەكان و..

ژێربارخستن و ڕامكردنی سەرسووڕهێنەرانەی چەشنی: بەكارهێنانی "زەوی" بە وێنەی لانك و "خۆر"یش لە شێوەی چرادا و..

ئاڵوگۆڕە فراوانەكانی وەك: زیندووكردنەوە و ئارایشتدانی زەوی، لە دوای مردن و وشكبوونی..

هەموو ئەم كارە مەزنانە، بە ڕوونی بۆمان دەردەخەن كە پەروەردگاریتی‌یەكی گەلـێ مەزن لە پشت پەردەی ئەو كاروبارانەوە هەیە و، بەو دەستەڵاتە مەزنەی خۆی بەسەر هەموو ئەوانەدا زاڵ و فەرمانڕەوایە.

جا دەستەڵاتداریی پەروەردگاری‌یانەی ئاوا مەزن = بێ هیچ گومانێك = داخوازی بوونی ڕەعیەت‌گەلێكی وەهایە كە شیاوی مەزنیی ئەو بن و، داواكاری چەند ئاوێنەیەكی ڕەنگ‌دەرەوەی گونجاوی ئەوتۆیە كە ئەو دەستەڵاتە گەورەیەیان تێدا دەربكەوێت. كەچی دەبینین: ئەو ڕەعیەت و بەندانەی كە لە هەموان زیاتر تایبەتكاریی ئاوا شیاویان تێدا جەم بووە، لەم میوانخانەیەی دنیادا بە "ماندوویی" و "بەجۆرێكی كاتی" كۆبوونەتەوە.. خودی میوانخانەكەش ڕۆژانە پڕ دەكرێت و خاڵییش دەكرێتەوە و.. ڕەعیەتەكانیش تەنها بە ئەندازەی ماوەی ئەنجامدانی تاقیكردنەوە و ئەركی سەرشانیان نەبێ، زیاتر لەم گۆڕەپانی تاقیكردنەوەیەدا نامێننەوە.. تەنانەت خودی گۆڕەپانەكەش هەموو سەعاتێك ئاڵوگۆڕی بەسەردا

دێت! کەواتە ئەو بەندە و ڕەعیەتانەی ئێستا لێرەدان، تەنها چەند خولەکێکی دیاری کراو (بۆ مەبەستی بینینی نموونەی نیعمەتە بەنرخەکانی بەدیهێنەری شکۆمەندیان) لەم پیشانگایانەی بازاڕی جیهاندا، ڕادەوەستن و.. بۆ ئامانجی بازرگانیش = لەم پیشانگا مەزنەدا = تەنها سەیرێکی سنعەتە ناوازەکانی خواوەند دەکەن و، پاشان دەڕۆن و لە بەرچاودا ون دەبن. بگرە خودی پیشانگاکەش لە هەموو خولەکێکدا دەگۆڕێت و وەك باری پێشووی نامێنێت، ئەوەتا هەرکەسێك دەڕوات ناگەڕێتەوە و ئەوەش کە تازە دێتە ناوی وەك ئەوەی پێشوو کۆچ دەکات.

ئەم بارە سەرسووڕهێنەرە، بە ئاشکرا و بە چەشنێکی گومانبڕ، دەری‌دەخات کە لە پشتی ئەم میوانخانە فانی‌یە و پاش ئەم گۆڕەپان و پیشانگا هەمیشە ئاڵوگۆڕبوانە، چەندین کۆشك و تەلاری شایانی ئەو دەستەڵاتداری‌یە هەمیشەیی‌یە و.. چەندەها خانە و لانەی ناو چەندین باخچەی ڕەنگین و.. چەندان گەنجینەی پڕاوپڕ لە: ئەسڵە ڕاستەقینە و بێ‌گەردەکانی ئەو نموونانەی لەم دنیایەدا دەیان‌بینین، بۆ ئەو ڕەعیەتانە ئامادە کراون. کەواتە هەوڵ و کۆششی ئێرە بۆ بەدەستهێنانی ئەوانەی ئەوێ‌یە و، کارمەندی و ئیش‌کردنی ئێرەش بۆ وەرگرتنی پاداشتەکەیەتی لەوێ. واتە: هەموو کەسێك بەپێی لێهاتنی و بە گوێرەی تەقالادانی ئێرەی، بەختەوەری‌یەکی فراوانی لەوێ دەست دەکەوێت.. گەر نەیدۆڕێنێت!

بەڵێ، مەحاڵە ئەم چەشنە پەروەردگاری‌یە مەزن و هەمیشەیی‌یە، تەنها بۆ ئەو ڕەعیەتە فانی و زەلیل و هەژارانە هاتبێتە کایەوە.

فەرموو، لە ڕوانگەی ئەم نموونەیەوە، بۆ ئەم ڕاستی‌یە بڕوانە:

وا دابنێ بە ڕێگایەکدا دەڕۆیت و، میوانخانە(ئوتێل)ێکی گەورە دەبینیت کە پادشایەکی مەزن لەو سەرەڕێ‌یەدا بۆ میوانەکانی بنیاتی نابێت و پارەوپوولێکی گەلێ زۆریشی لە ڕازاندنەوە و ئارایشتدانی‌دا خەرج کردبێت، تاکو شادمانی و خۆشی بە دڵی میوانەکانی ببەخشێت و ئەوانیش پەند و ئامۆژگاری لەو شتانە وەربگرن کە لە میوانخانەکەدا دەیانبینن.. بەڵام ئەو میوانانەی کە دێنە ناوی هەندێکی یەکجار کەمی ئەو ئارایشتانە نەبێ چیی‌تری لێ نابینن و بەشێکی تابڵێی

کەمی ئەو نیعمەتانە بەولاوە هیچی‌تریان لـێ ناچێژن، چونکە ماوەیەکی کەم تیای‌دا دەمێننەوە و پاشان میوانخانەکە بەجێ‌دەهێڵن، بێ ئەوەی بە کامی دڵ تێر بن و تاسە و تینوێتی‌یان لێی بشکێت، جگە لە وێنەگرتنی شتانی ناو میوانخانەکە نەبێ کە بە کامێرایەك وێنەیان دەگرن. کارگوزار و خزمەت‌گوزارانی خاوەنی میوانخانەکەش هەمـان کار ئەنجام دەدەن، چونکـە بـە وردی و ئەمـانەت وێنەی هەموو وەستان و جـموجوولێکی میوانەکان دەگرن و تۆماریان دەکەن. پاشان دەبینیت کە هەرچی ڕۆژە پادشا زۆربەی ئارایشت و ڕازاندنەوە بەنرخەکان دەڕووخێنێت و نموونەی نوێ بۆ میوانە تازەهاتووەکانی لە جێ‌یاندا دادەنێت.. ئایا = دوای ئەمە = هیچ گومانێکت لەوەدا دەمێنێت کە ئەو کەسەی ئەم میوانخانەیەی لەم سەرەڕێ‌یەدا بنیات ناوە، خاوەنی چەندین کۆشك و تەلاری بەرز و گەنجینەی پڕاوپڕی بەنرخی نەبڕاوەیە و دارای سەخاوەتێکی هەمیشەیی بێ‌کۆتایی‌یە و، ئەم بەخشندەیی و سەخاوەتەش کە لەم میوانخانەیەدا پێش‌چاوی دەخات تەنها لەبەر بزواندنی ئیشتیهای میوانەکانیەتی بۆ شتانی لای خۆی و، بۆ مەبەستی بێدارکردنەوە و جوولاندنی خواست و ئارەزووی ئەوانە بۆ ئەو دیاری‌یانەی کە لای خۆی بۆی ئامادە کردوون؟

جا ئـەگـەر لـە ڕوانـگەی ئەم نموونەیەوە سـەرنجی بارودۆخی ئـەم میوانخانـەیەی دنیا بدەیت و، بە وردی و وریایی تەواو بۆی بڕوانیت، ئەوا بە باشی لەم "نۆ" بناغەیەی خوارەوە تێ‌دەگەیت:

بناغەی یەکەم:

تێ‌دەگەیت کە ئەم دنیایەی وا لە میوانخانە دەچێت، خۆی هی خۆی نی‌یە، چونکە کارێکی مەحاڵە کە هەر خۆی لە خۆی‌دا ئەم شێوە و شکڵەی گرتبێتە خۆ، بەڵکو لە ڕاستی‌دا میوانخانەیەکە لەم سەرەڕێ‌یەدا بۆ کاروانی بوونەوەران بە "دانایی" بنیات نراوە و، هەردەم پڕدەکرێت و پاشان چۆڵ دەبێت.. مەنزڵگایەکی سەرەڕێ‌یە بۆ لادان و حەوانەوە.. پاشان کۆچ کردن.

بناغەی دووەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: دانیشتووانی ئەم میوانخانەیە، میوان و کۆچەرین و، پەروەردگارە بەخشندەکەشیان بۆ خانەی حەوانەوە و ئاسوودەیی دەعوەتیان دەکات.

بناغەی سێهەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: ڕازاندنەوە و ئارایشتەکانی ئەم دنیایە، تەنها بۆ لەزەتلـێبردن نییە، چونکە گەر یەك سەعات لەزەتت لە دنیادا پێ بچێژن دوایی چەندەها سەعات ئازاری لێكبڕان و جودابیت دەرخوارد دەدەن. ئەوەتا چ لەبەر کەمتەمەنیی ئەو یان لەبەر تەمەنکورتیی خۆت، تامی ئەو لەزەتانەت لەو ماوە کەمەدا لەبەر ئەوە پێ دەچێژرێت کە ئیشتیهات بجوولێنن نەك تێریان لـێ بخۆیت. چونکە بڕ و ئەندازەی ئەو لەزەتانەی ئێرە، توانای تێرکردنی تۆیان نییە. کەواتە ئەم ئارایشتە بەنرخە کەمتەمەنە، بۆ دەرس و پەندوەرگرتن[13] و شوکرانەبژێری و هاندانی تامچەشتوانیەتی تاکو ئەسڵە هەمیشەییەکەی دەستی خۆیان بخەن و پێی بەهرەمەند بن و.. هەروەها بۆ چەندین مەبەستی تری بەرزە.

بناغەی چوارەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: ئەم ئارایشتەی دنیا[14] چەند وێنە و نموونەیەکی نیعمەتە پاشەکەوتکراوەکانی میهرەبانیی خوای گەورەن کە لە بەهەشتدا بۆ ئیمانداران پاشەکەوت کردوون.

بناغەی پێنجەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: ئەم دروستکراوە فانیيانە بۆ فەنا و لەناوچوون دروست نەکراون و، بۆ ئەوەش بەدینەهێنراون کە تاوێ ببینرێن و پاشان هەروا بە مفتە و خۆڕایی بڕۆن و لەناوبچن، بەڵکو لێرەدا کۆکراونەتەوە و بۆ ماوەیەکی کەم جێی پێویستی خۆیان گرتووە تاکو وێنەیان بگیرێت و واتاکانیان ڕابگەیەنن و ئەنجامەکانیان بنووسرێن و، چەندین دیمەنی هەمیشەیی ئەمانی فانی بۆ دانیشتووانی هەمیشەیی بەهەشت ئامادە بکرێن و.. بۆ چەندین مەبەست و ئامانجی تری جیهانی مانەوە و هەتاهەتایی.

لەم نموونەیەی خوارەوە تێدەگەین کە چۆن شتان بۆ مانەوە بەدیهێنراون نەك نەمان، بەڵکو نەمانە ڕواڵەتی‌یەکەیان تەنها بریتی‌یە لە: کارتەواوکردن و، سەربەستبوون و، حەوانەوە.. هەروەها تێدەگەین لەوەیش کە چۆن ئەو شتە لە ڕوویەکەوە تیادەچێت، بەڵام لە چەندەها ڕووی ترەوە دەمێنێتەوە:

سەرنج لەم گوڵە بدە کە یەکێکە لە وشەکانی توانستی خوای بەدیهێنەر. ئەوەتا ئەم گوڵە جوانە ماوەیەکی گەلێ کەم بە خەندە و شادی‌یەوە بۆمان دەڕوانێت، چونکە پاش ئەو ماوە کەمەی تەمەنی، لە پشت پەردە و ئاسۆی نەمانەوە ئاوا دەبێت. ئەم گوڵە = لە ڕاستی‌دا = وەك ئەو وشەیە وایە کە لە زارمان دەردەچێت و، پاش وتنی، هەزاران دانە وشەی لەبەرگیراوەی خۆی لە گوێی خەڵکی‌دا دادەنێت و، دوای ئەنجامدانی ئەرکی سەرشانیشی بە ئەندازەی ژمارەی ئەو عەقڵانەی گوێیان لێی بووە، واتا و ناوەرۆك بەجێ‌دەهێڵێت.

بەڵێ، هەروەك ئەو وشەیە ئاوەهایە، ئەم گوڵەش بە هەمان جۆرە، دوای ئەوەی کە وێنە ڕواڵەتی‌یەکەی لە "بیر"ی گشت ئەو کەسانەدا بەجێ‌دەهێڵێت کە دیویانە و پاش دانانی ماهییەتە مەعنەوی‌یەکەی لە تۆوە یەکجار بچووکەکانی‌دا، کۆچی ماڵئاوایی لەم جیهانە دەکات. وەك بڵێی هەموو "بیر" و "تۆو"ێك لەوانەی باس کران، لە شێوەی وێنەیەکی فۆتۆگرافی‌دا بن بۆ مەبەستی پاراستنی جوانی و ڕازاوەیی شێوەی ئەو گوڵە و، جێگایەك بن بۆ بەردەوامبوونی مانەوەی.

جا ئەگەر ئەم دروستکراوەی کە لە نزمترینی پلەکانی ژیاندایە، ئا بەم چەشنە مامەڵەی مانەوەی لەگەڵدا بکرێت، دەبێ مامەڵەی مرۆڤ چۆن بێ کە لە بەرزترینی چینەکانی ژیاندایە و خاوەنی ڕۆحێکی هەمیشەیی‌یە؟ ئایا ئەم مرۆڤە وابەستەی مانەوە و هەمیشەیی نابێت؟ خۆ ئەگەر "وێنە"ی ڕووەکی گوڵداری بەردار و، "یاسا"ی پێکهاتنی = کە تا ڕادەیەك وەك ڕۆح وایە = ئاوا بمێنێتەوە و لە نێوان ئەو هەموو ئاڵوگۆڕە زۆرانەدا بەوپەڕی ڕێكوپێکی لە تۆوەکانی‌دا بپارێزرێت، دەبێ ڕۆحی مرۆڤ چەندە دارای مانەوە و وابەستەی هەمیشەیی و هەتاهەتایی بێت؟ لە کاتێك‌دا کە = ئەم ڕۆحە = یاسایەکی "ئەمری"ی خاوەن هەست و شعوور و نوورانی‌یە و، خاوەنی ماهییەتێکی پێشکەوتووە و، دارای

ژیان و چەند تایبەتکاری‌یەکی گشتی و هەمەلایەنەیە و، بوونی دەرەکی(وجوودی خاریجی)یشی لەبەر کراوە؟!

بناغەی شەشەم:

هەروەها تێدەگەیت کە مرۆڤ جڵەوی بۆ بەرەڵا نەکراوە تا چۆن و لە کوێدا دەیەوێت بە سەربەستی ڕابوێرێت. بەڵکو کردارەکانی لەسەر تۆمار دەکرێن و وێنەیان دەگیرێن و، هەرچی دەکات دەنووسرێت، تاکو لە ئەنجامدا بەرپرسیاری کردەوەکانی بێت.

بناغەی حەوتەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: ئەو مردن و پووکانەوە و پرتووکانەی دووچاری بەدیهێنراوە ناسکۆڵە و جوانەکانی بەهار و هاوین دەبن، لەناوچوونی تەواوەتی و ئیعدامی هەتاهەتایی نین! بەڵکو لەکۆڵکردنەوەی ئەرکەکانیانە دوای ئەنجامدانیان و، حەوانەوەیانە لە کارو فرمانەکان[15] و، شوێن چۆڵکردن و بواردانە بۆ بەدیهاتووە نوێکانی بەهاری ئایندە. کەواتە ئەو مردنەی ئەوان خۆئامادەکردن و شوێن حازرکردنە بۆ ئەو بوونەوەرە کارپێسپێرراوە نوێیانە.

هەروەها مردنی ئەوان، بێدارکردنەوەیەکە بۆ ئەو خاوەن هەستانەی کە "بێئاگایی" ئەرکی ئەستۆیانی لە بیر بردوونەتەوە و، "مەستی"ش ڕێی "شوکرانەبژێری"ی لێ گرتوون!

بناغەی هەشتەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: بەدیهێنەرە هەمیشەیی‌یەکەی ئەم جیهانە فانی‌یە، جیهانێکی تری جگە لەمەی هەیە، کە جیهانی نەمری و هەتاهەتایی‌یە و، تاسە و شەوقی بەندەکانی بۆ ئەوێ دەورووژێنێت و، بەرەو ئەوێ دەیانداتەبەر.

بناغەی نۆهەم:

هەروەها تێدەگەیت کە: خواوەندی بەخشندەی میهرەبان، لەو جیهانە فراوانەدا، بە چەندەها نیعمەتی ئەوتۆ کە: نە بە چاو بینراون و نە بە گوێ بیستراون

و نە بە دڵی هیچ کەسێکیش‌دا هاتوون، ڕێز لە بەندە دڵسۆز و بێ‌گەردەکانی خۆی دەگرێت.. آمنّا.

ڕاستیی حەوتەم

دەرگای: "پاراستن" و "پارێزگاری"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الحفیظ" و "الرقیب"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ ئەو "پارێزەر" و "چاودێر"ەی کە هەرچی شت لە ئاسمانەکان و زەوی و دەریا و وشکایی‌دا هەیە، بە ڕێسا و هاوسەنگیی تەواو بپارێزێت و گەورە و بچووکی هیچ کام لەوانەی لێ ون نەبێت.. "پارێزگاری" و "چاودێری"ی کردار و ڕەفتارەکانی ئەم مرۆڤە نەکات کە خاوەنی فیترەتێکی بەرزە و، پلەی جێ‌نشینیی سەر زەویی دراوەتێ و، هەڵگری ئەرکی ئەمانەتی هەرە مەزنە؟.. ئایا دەگونجێ ئەو کردەوانەی کە ئەم مرۆڤە ئەنجامیان دەدات و پەیوەندی‌یان بە پەروەردگاریتیی خواوەندەوە هەیە و یەخەی پەروەردگاریتیی ئەو دەگرنەوە، ئەو پارێزەرە نەیان‌پارێزێت و لێیان‌نەپرسێتەوە و بە تەرازووی عەدالەت هەڵیان‌نەسەنگێنێت و، پاداشت و تۆڵەی شایانیش بۆ بکەرەکانیان نەبڕێتەوە؟ نەخێر.. خوای گەورە گەلێ لەوە بەرز و بڵند و مەزن‌ترە.

بەڵێ، ئەو کەسەی کاروباری ئەم گەردوونە بەڕێوە دەبات، هەر ئەوە کە هەموو شتێکی ناویشی بە ڕێسا و تەرازوو دەپارێزێت.. ڕێسا و تەرازووش دوو ڕووکاری: زانایی و، دانایی و، ویست و، توانای ئەون. چونکە ئێمە بە چاوی خۆمان دەبینین کە هەرچی دروست‌کراوی پێشین و ئێستا و لەمەولایش هەن هەرهەموویان بەوپەڕی ڕێك‌وپێکی و تەرازووکاری دروست‌کراون یان دەکرێن، ئەو ڕوخسار و شێوە و وێنانەش کە هەموو بوونەوەرێك لە درێژایی ژیانی‌دا دەیانگۆڕێت لە ڕێك‌وپێکی‌یەکی گەلێ ورددان، هەروەك هەموویشیان پێکەوە لە نێوان ڕێسایەکی وردی مەحکەم‌دا دەردەکەون..

هەروەها دەبینین کە ئەو شتانەی کۆتایی بە تەمەنیان دێت و لەگەڵ ئەم کۆتایی‌هاتنەش‌دا ئەرکەکانی ئەستۆیان تەواو دەبن و کۆچی ماڵئاوایی لەم جیهانە بینراوە دەکەن، هەموو ئەو شتانە، پارێزەری شکۆمەند وێنەکانیان هەڵدەگرێت و

لەناو زەینەکاندا = کە چەشنی چەند "لوح المحفوظ"ێکن[16] = و لەو شتانەدا کە وەك ئاوێنەی میسالی وان، دەیانپارێزێت. ئەوەتا زۆربەی مێژووی ژیانی ئەو کۆچ کردووە لە تۆوەکانی‌دا دەنووسێت و لەسەر بەرەکانی‌دا دەیان‌نەخشێنێت و، بەم کارەش درێژە بە ژیانی دەدات و لە چەندین ئاوێنەی ئاشکرا و پەنهان‌دا بە پارێزراوی هەڵیان‌دەگرێت.. کەواتە هەموو یەکێ لە: بیر(ذاکرة)ی مرۆڤ و.. بەری درەخت و.. ناوکی بەر و.. تۆوی گوڵ، مەزنیی هەمەلایەنگیریی پارێزگاری(الحفیظیة) دەردەخەن و ڕوونی دەکەنەوە.

ئایا نابینیت لە وەرزی بەهاری فراوان و مەزن‌دا چۆن پارێزگاریی هەموو شتێکی بەردارو گوڵدار دەکرێت و، چۆن لاپەڕەی تۆمارنامەی ئەو کارانەی تایبەتن بە هەرکام لەوان و گشت یاساکانی پێکهاتنیان و نموونەکانی وێنە و شێوەیان، لە چەند تۆوێکی کەم‌دا دەنووسرێن و هەڵدەگیرێن و دەپارێزرێن؟ پاشان هەر کە بەهاری نوێ دێتە گۆڕێ هەموو ئەو لاپەڕانە بەپێی حسابێکی ورد کە لەگەڵیان‌دا بگونجێ، هەڵدەدرێنەوە و لە شێوەی بەهارێکی نوێی مەزنی لەوپەڕی ڕێك‌وپێکی و دانایی‌دا دێنەوە ناو جیهانی "بوون"؟

ئایا ئەم کارە مەودای دەستەڵاتداری و، ڕادەی هێز و توانای هەمەلایەنگیریی "پاراستن"و "چاودێری" دەرناخات؟

جا کە لەو کاتەدا ئەم شتە بێ‌بایەخ و کاتی و ئاسایی‌یانە بەم ئەندازە ورد و هەمە لایەنەیە بپارێزرێن، ئایا ئیتر ئەو ئەنجامە مایەی نیگەرانیی هەموو کەسێکی ژیر نابێت کە پارێزگاریی کردارەکانی مرۆڤ نەکرێت و لە لایەن پەروەردگارێتیی ڕەهای خوای گەورەوە ڕەفتارەکانی نەپارێزرێن و لەسەری تۆمار نەکرێن؟.. ئەو مرۆڤەی کە خاوەنی چەندین بەروبوومی گرنگی سەر بە جیهانی پەنهانی غەیب و دواڕۆژ و جیهانی ڕۆحە؟ ئایا دەگونجێ ئەمە پشت‌گوێ بخرێت و تۆمار نەکرێت؟ نەخێر..

بەڵێ، لە درەوشانەوەی ئاوا ڕوون و ئاشکرای "پارێزگاری"یەوە مرۆڤ تێ‌دەگات کە: خاوەنی ئەم بوونەوەرانە بایەخێکی گەلێ گرنگ بە پاراستن و نووسینەوە و تۆمارکردنی هەموو ئەو شت و کاروبارانە دەدات کە لە موڵکی

ئەودا ڕوودەدەن و، لە فەرمانڕەوایەتی و دەستەڵاتداریی پەروەردگاریتیی خۆیشیدا خاوەنی ئەوپەڕی چاودێری و بایەخپێدانە، بە چەشنێك كە بچووكترین ڕووداو یان بێبایەخترین كردار دەنووسێت و فەرمان بە تۆماركردنی دەدات و، لە چەندین "دۆسیە"ی زۆر و زەبەندەدا وێنەی هەموو ئەو شتانە دەگرێت كە لە موڵكی ئەودا ڕوو دەدەن.

جا ئەم پاراستنە فراوان و وردانە، بەڵگەی گوماننەهێڵن لەسەر ئەوەی كە تۆمارێك بۆ لێپرسینەوەی كردارەكان دەكرێتەوە، بە تایبەت بۆ "مرۆڤ" كە بەدیهاتوویەكی ڕێزلێگیراوە و بە "سروشت"یش لەسەر چەندین تایبەتكاریی مەزن خولقێنراوە.. كردار و ڕەفتارەكانی ئەم مرۆڤە = كە گەلێ مەزن و گرنگن = دەبێ ڕووبەڕووی تەرازوویەكی هەستیاری سەرنەكەر و لێپرسینەوەی ورد ببنەوە و، لاپەڕەی تۆماری كردەوەكانیشی هەڵبدرێنەوە و بخرێنە ڕوو.

ئەم مرۆڤەی كە بەهۆی: ئەمانەتهەڵگرتن و، شەرەفمەندبوونی بە پلەی جێنشینی، بوو بە خاوەنی ڕێز و پایەیەكی گەلێ بلند و، ئنجا تا پلەی: پێشەوا و شایەتیدەر بەسەر بەدیهاتووانی تردا بەرزبووەوە، بەوەی كە بواری درا نوێنەری كاروباری بەندایەتی و تەسبیحاتی زۆربەی بەدیهێنراوان بێت و، لە گۆڕەپانی بەدیهاتووە زۆروزەبەندەكاندا = بە ناوی ئەوانەوە = یەكتایی خوای گەورە ڕابگەیەنێت و، كاروبارە هەمەكییەكانی پەروەردگاریتیش بە چاو ببینێت.. ئایا هیچ ژیرییەك بەوە قایل دەبێت كە "ئەم مرۆڤە" پشتگوێ بخرێت و بۆ خۆی بە ئارامی لەناو گۆڕەكەیدا بنوێت و لە خەو بێدارنەكرێتەوەو لەسەر گەورە و بچووكی كردەوەكانی پرسیاری لێ نەكرێت و، بەرەو گۆڕەپانی "حەشر" نەدرێتەبەر تا لە دادگای هەرە مەزنی ئەوێدا دادگایی بكرێت؟.. نەخێر.. نەخێر.

پاشان چۆن دەگونجێ ئەم مرۆڤە بەرەو "نەمان" بڕوات و لەناو خاكدا خۆی بشارێتەوە و لە دەستی ئەو خاوەن توانستە شكۆمەندە خۆی قورتار بكات كە خاوەنی توانستێكی وەهایە هەموو ئەو ڕووداوانەی لە كاتەكانی پێشیندا ڕوویان داوە و موعجیزەی توانستی ئەون، تێكڕا دەبن بە شایەت لەسەر هاتنەدیی ئەو ڕووداوانەش كە لەمەولا و لە كاتەكانی داهاتوودا[17] بە توانستی ئەو، دێنەدی و

ڕوو دەدەن.. ئەو توانستەی کە هەرچی ساڵە "زستان" و "بەهار"ی هاوچەشنی حەشر و قیامەت دروست دەکات؟

جا مادەم مرۆڤ لەم دنیایەدا بە ئەندازەی پێویست و بەو ڕادەیەی کە شایانیەتی ڕووبەڕووی بەرپرسیاری ناکرێتەوە، ئەوا = بێ هیچ گومانێك = ڕۆژێك دێت کە تیایدا بەرەو دادگایەکی هەرە گەورە و بەختەوەرییەکی یەکجار مەزن بڕوات و ڕووبەڕووی لێپرسینەوەی شیاوی خۆی ببێتەوە.

ڕاستیی هەشتەم

دەرگای "بەڵێن" و "هەڕەشە"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الجميل" و "الجليل"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ داهێنەری ئەم بوونەوەرانە، کە یەکێکی خاوەن زانین و توانستی ڕەهایە، ئەو "بەڵێن" و "هەڕەشانە"ی خۆی نەباتە سەر کە پەیتا پەیتا و یەك لە دوای یەك و بە تەواتور گشت پێغەمبەران = درووودیان لەسەر بێت = ڕایان گەیاندووە و، سەرجەمی صددیق و ئەولیا و پیاوچاکانیش بە یەکدەنگی شایەتییان لەسەر داوە؟.. ئایا دەگونجێ ئەو هەواڵە نەباتەسەر و، بەمەش کۆڵەواری و نەزانی دەرببڕێت؟.. نەخێر، خوای گەورە گەلێ لەوە بەرز و پایەبڵند و مەزنترە. خۆ ئەو "بەڵێن" و "هەڕەشانە"ش کە ڕای گەیاندوون هەرگیز بۆ توانستی ئەو کارێکی سەخت و قورس نین و، گەلێ سووك و ئاسانن و چەشنی ئاسانیی دروستکردنەوەی بوونەوەرە لە ژمارەبەدەرەکانی بەهاری پێشوو وان کە چ خودی خۆیان[18] و چ بە هاووێنەیان[19] لە بەهاری داهاتوودا سەرلەنوێ دروستیان دەکاتەوە.

ئنجا بردنەسەری ئەو بەڵێنانە هەروەك بۆ ئێمە و بۆ هەموو شتێکی تر کارێکی یەکجار پێویستە، بە هەمان جۆر خواستێکی بەتین و داواکارییەکی پێویستی دەستەڵاتی پەروەردگارێتیی خۆشیەتی، بە پێچەوانەی: بێبەڵێنییەوە کە دژی عیزەتی توانستی ئەوە و ئاوەژووی "هەمەلایەنگیری" و "ڕەهایی"ی زانستیەتی، چونکە "بێبەڵێنی" ئەنجامی: بێدەستەڵاتی و نەزانی و کۆڵەوارییە!

دەسا ئەی مرۆڤی ئینکاری سەرسەخت! ئایا دەزانیت بەم کافری و ئینکاری کردنەت ڕادەی نەفامی و مەودای مەزنیی تاوانەکەت دەگاتە چ ئاستێك؟ ئەوەتا تۆ دەچیت باوەڕ بە وەهمە درۆینە و، عەقڵە وڕێنەکار و دەروونە هەڵخەڵەتێنەرەکەی خۆت دەکەیت و بە ڕاستیان دادەنێیت، کەچی = لە هەمان کاتدا = کەسێك بە درۆ دەخەیتەوە کە هەرگیز ناچاری "بەڵێن شکێنی" نی‌یە و ڕەفتاری پێچەوانەی بەڵێنی خۆی ناکات، تەنانەت ئەو کارە هەر شایانی عیززەت و مەزنیی ئەویش نی‌یە و، هەموو شتێکی ناو بوونەوەر و گشت ئەو شتانەش کە بە چاو دەبینرێن تێکڕا شایەتی لەسەر: ڕاستی و "ئەحەققییەتی" ئەو دەدەن؟! کەواتە تۆ لەگەڵ ئەم بچووکی‌یەی خۆتدا تاوانێکی یەکجار گەورەی بێ کۆتایی دەخەیتە ئەستۆی خۆتەوە و، بەم ڕەفتارەیشت = بێ گومان = خۆت شایانی تۆڵەیەکی گەلێ مەزن و سزایەکی هەمیشەیی دەکەیت.

بۆ مەبەستی لێکدانەوە و دەرکەوتنی گەورەیی تاوانی مرۆڤی کافر، لە فەرموودەی پێغەمبەردا = صلی الله علیه وسلم = هاتووە کە: "خرێ"ی هەندێ کەسانی ناو دۆزەخ بە ئەندازەی چیایەکی مەزن دەبێت[20].

تۆ، لەم هەڵوێستەتدا، وەك ئەو ڕێبوارە نەفامە وایت کە چاوی خۆی لە ئاستی ڕووناکیی خۆردا دەنووقێنێ و، شوێن ئەندێشەی خۆی دەکەوێت و، دەیەوێت لە بریی ئەو ڕووناکی‌یەی کە چاوی لە ئاستدا نووقاند، ئەو ڕێ ترسناکەی بەردەمی بەوترووسکە کزەی عەقڵی خۆی ڕووناك بکاتەوە، کە چەشنی تروسکایی گوڵەستێرەکان وایە لە شەوی تاریکدا.

کەواتە، مادەم خوای گەورە بەڵێنی داوە و.. ئەم گشت بوونەوەرانەش وشەی ڕاست و حەقیانەتی ئەون و.. ئەم هەموو ڕووداوانەی جیهانیش چەند نیشانە و بەڵگەیەکی ڕاستگۆی ئەون.. ئەوا بە حەتمی بەڵێنەکەی دەباتەسەر و، دەرگای دادگایەکی یەکجار گەورە دەکاتەوە و، بەختەوەری‌یەکی تەواو مەزنیش بە بەندەکانی خۆی دەبەخشێت.

ڕاستیی نۆهەم

دەرگای: "ژیاندن" و "مراندن"

که درەوشانەوەی ناوی: "الحي القيّوم" و "المحيي" و "المميت"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ ئەو کەسەی کە بە ژیاندنەوەی ئەم زەوی‌یە زەبەلاحە لە پاش مردنی و، بە زیندوو کردنەوەی پتر لە سێ‌سەد هەزار بەدیهێنراوانی جۆراوجۆر: "توانست"ی خۆی دەرخستووە، لە کاتێك‌دا کە زیندوو کردنەوەی هەموو یەکێ لەو جۆرانە بە ئەندازەی زیندوو کردنەوەی گرۆی مرۆڤ مایەی سەرسووڕمانە..

ئەو کەسەی کە یەك بە یەکی بوونەوەرانی لەناو ئەو تێکەڵی و پێکەڵی و ئاڵۆزکاوی‌یەدا لێك‌جیاکردووەتەوە و، بەمەش: "هەمەلایەنگیریی زانست"ی خۆی ئاشکرا کردووە..

ئەو کەسەی کە بەهۆی ئەو بەڵێنانەی سەبارەت بە هێنانەدیی حەشر لە فەرمانە ئاسمانی‌یەکانی‌دا ڕای‌گەیاندووە، سەرنجی بەندەکانی خۆی بۆ: "بەختەوەریی هەمیشەیی" ڕاکێشاوە..

ئەو کەسەی کە هەموو بوونەوەرانی وەك هاوڕێ و هاوشانی یەکتر لێ کردووە و، لە چوارچێوەی فەرمان و ویستی خۆی‌دا بەڕێوەی بردوون و یەك بە یەکی ئەوانی ژێربار خستووە و گوێڕایەڵ و ڕامی کردوون و لە یارمەتی‌دان و هاوکاریی یەکتری‌دا هەڵی‌سووڕاندوون و، بەم کارەش: "مەزنیی پەروەردگاریّتی"ی خۆی دەرخستووە..

ئەو کەسەی بایەخێکی تەواو گرنگی بە گرۆی مرۆڤ داوە و، لەم پێناوەش‌دا هەموو بەروبوومەکانی درەختی بوونەوەرانی لە مرۆڤدا بە خەستی کۆکردووەتەوە و، بەم پێیە مرۆڤی کردووە بە ناسك و نیان‌ترین و نازدارترینی بەرەکانی ئەو درەختە ناوبراوە و، لە هەموو بوونەوەرانی تر دوعای پتر گیرا دەکات و، گشت شتێکی بۆ ژێربار دەخات و، دەیکات بە گفت‌وگۆ لەگەڵ‌کراوی خۆی..

ئایا دەگونجێ کەسێکی بەتوانا و، میهرەبان و، زانا و، دانای وا، کە گرنگی‌یەکی ئاوەهای بەم مرۆڤە داوە، قیامەت نەهێنێتەکایەوە و حەشر بەدی‌نەهێنێت و مرۆڤ زیندوو نەکاتەوە؟ یان لە توانای‌دا نەبێت؟ یاخود بەرامبەر بە کردنەوەی دەرگاکانی دادگای هەرەمەزن و بەدیهێنانی بەهەشت و دۆزەخەوە دەستەوسان و کۆڵەوار بێت؟.. نەخێر.. هەرگیز وا نی‌یە..

بەڵێ، ئەو پەروەردگارەی کە کاروباری ئەم جیهانەی بەدەستە، هەر لەم سەرزەوی‌یە کاتی و تەسکەدا، هەموو چەرخێك و هەموو ساڵێك و تەنانەت گشت ڕۆژێك، چەندەها نموونەو وێنە و ئاماژەی حەشر دروست دەکات. بۆ نموونە: لە چەند ڕۆژێکی حەشری بەهاردا پتر لە سێ‌سەد هەزار جۆری گەورە و درشتی ڕووەك و زیندەوەران حەشر دەکات و زیندوویان دەکاتەوە و.. ژیان بە: ڕەگ و بنجی درەخت و گژوگیاکان دەبەخشێتەوە و.. خودی هەندێ زیندەوەر و هاووێنەی هەندێکی تریان دەژیێنێتەوە و دەیانهێنێتەوە بۆ بەهاری نوێ. ئنجا هەرچەندەش جیاوازی‌یە ماددی‌یەکانی نێوان تۆوە هەرە وردیلە و بچووکەکان تابڵێی هەندەکی و لاوەکی و کەمن، کەچی بەوپەڕی وردی و لێك‌جیاکردنەوە، یەك بە یەکیان زیندوودەکرێنەوە و، بەوپەڕی خێرایی و لە ماوەی شەش ڕۆژ یان شەش حەفتەدا لە یەکتر جودا دەبنەوە و بەرجەستە دەبن. هەموو ئەم کارانەش لەوپەڕی ئاسانی و زۆری‌دا و، بە ڕێك‌وپێکیی تەواو و، تەرازووی وردی سەرنەکەر ئەنجام دەدرێن، هەرچەندەش ئەو تۆوانە تێکەڵی یەکتری بوون.

ئایا ئەو کەسەی کە ئەم کارانە ئەنجام دەدات، هیچ شتێکی بەلاوە گران دەبێت؟ یان ئایا لە دروست‌کردنی ئاسمانەکان و زەوی لە ماوەی شەش ڕۆژدا دەستەوسان دەمێنێت؟.. ئایا ناتوانێ بە تەنها یەك "بانگ" سەرجەمی گرۆی مرۆڤ حەشر بکات و کۆیان بکاتەوە؟ حاشا.. چۆن ناتوانێت!

ئایا ئەگەر نووسەرێکی دەراسا(خارق)ی بێ‌وێنە ببێت و، لە ماوەی تەنها یەك سەعات‌دا = بێ تێکەڵ‌کردن و لـێ‌تێك‌چوون و ناتەواوی = لەسەر یەك لاپەڕەدا و بەوپەڕی جوانی، سێ‌سەد هەزار کتێب بنووسێتەوە کە هەموو پیتەکانی سڕابنەوە و کوژێنرابنەوە و، ئنجا پێت بوترێت: "ئەم نووسەرەی کە خاوەنی توانا و لێهاتنێکی ئاوەهایە، دەتوانێت لە ماوەی یەك خولەك‌دا و بە: "لەبەربوون" سەرجەمی کتێبەکەی تۆ بنووسێتەوە کە دانراوی خۆیەتی‌و ئێستا کەوتووەتە ناو ئاوەوە و پیتەکانی کوژاونەتەوە".. ئایا دەتوانیت بڵێیت: "ناتوانێت.. باوەڕ ناکەم"؟!

یان گەر پادشایەکی موعجیزەکاری ئەوتۆ هەبێت کە لە پێناوی دەرخستنی توانای خۆی‌دا بۆ خەڵکی و بەڵگەهێنانەوە لەسەر ئەو توانایەی لە پێش‌چاوی

ئەواندا، بە تەنها یەك ئاماژەی خۆی، چیا لەبن‌بهێنێت و، چەندەها شار بە تەواوەتی بگۆڕێت و، دەریاکان بکات بە وشکایی.. هەر لە دەماودەمی ئەو کاتانەی کە ئەم کارانەی لێ دەبینرا، تاشەبەردێکی زەبەلاح بەرەو شیوێك تلێر بووەوە و ڕێی لە میوانەکانی ئەو پادشایە گرت و، ئنجا پێت وترا: "بێ هیچ گومانێك، پادشا ئەو بەردە زەبەلاحە لەسەر ئەو ڕێیە لادەبات و، هەرچەندەش گەورە بێت پادشا باکی نی‌یە وردوخاشی دەکات و نایەڵێت ڕێ لە میوانەکانی بگیرێت". ئایا وەڵامەکەت چەندە بە وڕێنە و شێتی دادەنرێت گەر بڵێیت: "نەخێر، ناتوانێت کاری وا بکات"؟!

یان ئەگەر سەرکردەیەك ببێت و بتوانێت لە ماوەی یەك ڕۆژدا سەرلەنوێ یەك بە یەکی سوپاکەی کۆ بکاتەوە کە هەر خۆی یەکەم جار پێکی‌هێنابوون و، پێت‌وترا: "ئەم سەرکردەیە تەنها بە فووپیاکردنێکی بووقی سەربازی دەتوانێت یەك بە یەکی سەربازەکانی ئەو هێزانە و سەرجەمی ئەوانەی بڵاوبوونەتەوە و تەسریح کراون، لە ژێر ئاڵاکەی خۆی‌دا کۆبکاتەوە" و، تۆیش لە وەڵامدا وتت: "نا.. باوەڕناکەم"؟ ئایا هێشتا تێ‌ناگەیت کە وەڵامەکەت ڕەفتارێکی چەندە شێتانە دەردەخات؟!

ئەگەر لەم سێ نموونەیەی پێشوو تێ‌گەیشتوویت، ئەوا فەرموو بیر لە: "بەدیهێنەری نەخشەکێشی مەزن" بکەرەوە کە هەر لە پێش‌چاوی خۆماندا، بە شێوە و وێنەیەکی تابلێی جوان و تەواو، زیاتر لە سێ‌سەد هەزار جۆری زیندەوەر بە قەڵەمی: "توانست" و "قەدەر"ی خۆی لەسەر لاپەڕەی زەوی‌دا دەنووسێت و، لاپەڕە سپی‌یەکەی زستان دەگۆڕێت بە گەڵا دەمپشکوتووەکانی بەهار و هاوین و، هەموو ئەمانە لەگەڵ یەکتری‌دا تێ‌هەڵکێش دەکات بێ ئەوەی ئاوێتەی یەکتر بن و، پێکەوە دەیان‌نووسێت بێ ئەوەی پاڵنان و ئاڵۆزی و لێ‌تێکچوون و شپرزی لە هیچیاندا ڕووبدات و، ئنجا هەرچەندەش لە شکڵ و شێوە و پێکهاتن‌دا لە یەکتر جیاوازن، کەچی هیچ کام لەوانە بە هەڵە نانووسێت.. جا ئایا دەگونجێ سەبارەت بەم "پارێزگار" و "دانا"یەی کە پلان و بەرنامەی "گیان"ی درەختێکی زەبەلاحی لە تۆوە هەرە بچکۆلەکەی‌دا داناوە و لەوێ‌دا دەیپارێزێت، بوترێت: چۆن دەتوانێت پارێزگاریی "گیان"ی مردووان بکات؟..

یان ئایا دەگونجێ سەبارەت بەو خواوەندە بەتوانا و شکۆمەندەی کە بە خێراییەکی یەکجار زۆر گۆی زەوی لە سووڕی ساڵانەیدا دەخاتەگەڕ، بوترێت: چۆن دەتوانێت زەوی لەسەر ڕێی قیامەت لابدات؟ یان چۆن دەیڕووخێنێت؟!

یان ئایا سەبارەت بەو خواوەندە شکۆمەند و خاوەن کەرەمەی کە لە نەبوونەوە بە فەرمانی: "کن.. فیکون" گەردیلەکانی لەناو جەستەی سەربازانی زیندەوەراندا بەدیهێناوە و ڕێکیخستوون و، چەندەها سوپای گەورەی لێ پێكهێناون، بوترێ: چۆن دەتوانێت تەنها بە یەك هاوار لێ کردن ئەو گەردیلە بناغەییانەی کە زووتر ئاشناییان لەگەڵ یەکتریدا بووە و، ئەو بەشە سەرەکییانەش کە پێشتر لە ژێر ئالا و ڕێسای لەشکری جەستەی ئەو زیندەوەرەدا بوون، سەرلەنوێ کۆ بکاتەوە؟!

ئەوەتا هەر بە چاوی خۆت چەندەها نموونەی چەشنی نموونەکانی حەشری بەهار دەبینیت کە لە هەموو وەرزێك و گشت چەرخێكدا بەدیهێنەری مەزن بەدییاندەهێنێت. تەنانەت لە ئاڵوگۆڕبوونی شەو و ڕۆژ و، پێکهێنان و نەهێشتنی پەڵە هەورەکانی ڕووی ئاسماندا، چەندین نیشانە و نموونەی حەشر بە چاوی خۆت دەبینیت.

گەر = بۆ نموونە = خۆت وا دابنێیت کە لە هەزار ساڵ پێش ئێستادایت و، هەردوو باڵی "ڕابوردوو" و "داهاتوو" بەرامبەر یەك ڕابگریت، ئەوا بە ئەندازەی ژمارەی چەرخ و ڕۆژەکانی هەردوو زەمانەکە نموونەی حەشر و قیامەت دەبینیت!

خۆ ئەگەر دوای ئەوەی کە ئەم هەموو نموونە زۆر و زەبەندانەی حەشرت بە چاو بینی و، هێشتا حەشری جیسمانی و زیندووکردنەوەی جەستەکانت لە عەقڵەوە بە دوور زانی، ئەوا هەر خۆیشت ڕادەی نەفامیی ئەو کەسەت بۆ دەردەکەوێت کە ئینکاریی حەشر دەکات!!

سەرنج بدە و بزانە دەستووری هەرە مەزنی خوای گەورە سەبارەت بەم ڕاستییە چی دەفەرموێت:

﴿فانظرْ اِلى آثارِ رحمتِ الله كيفَ يُحي الأَرضَ بعدَ مَوتِها اِنَّ ذلك لمحُي الموتى وهو على كلّ شيءٍ قدير﴾ (الروم: ٥٠).

پوختەی ئەم قسانە: هیچ شتێك نی‌یە ڕێ لە هاتنەدیی حەشر بگرێت، بەڵكو هەموو شتێك داواكار و داخوازی هاتنەدیی حەشرە.

بەڵێ، ئەو كەسەی كە وا ئەم "زەوی"یە زەبەلاحە = كە پیشانگای شتە سەرسووڕهێنەرەكانە = بە چەشنی زیندووكردنەوەی هەر گیاندارێك زیندوودەكاتەوە و دەیشی‌مرێنێت و، وەك لانكێكی حەوێنەر و كەشتی‌یەكی جوانی ڕازاوەی لێ كردووە بۆ مرۆڤ و زیندەوەرانی تر و.. "خۆر"یشی لەم میوانخانەیەدا كردووە بە چرا و ئاگردانی میوانەكانی و.. "هەسارە" گەڕۆكەكان و "ئەستێرە" پرشنگدارەكانیش بە فڕۆكەی مەلائیكەتەكانی.. "پەروەردگارێتیی" مەزنی تا ئەم ڕادەیە و، "فەرمانڕەوایی" هەمەلایەنگیری گەورەی تا ئەم پلەیە، تەنها بەم شتە دنیایی‌یە فانی و لاواز و بەخوڕەم و بێ‌نرخ و بگۆڕانەوە گیر نابن و، دەبێ خانەیەكی تری هەتاهەتایی و، مەزن و، گەورە و، نەگۆڕ هەبێت كە شایانی ئەو "پەروەردگارێتی"یە مەزن و "فەرمانڕەوایەتی"یە هەمەلایەنگیرەی ئەو بێت و، بۆ مەبەستی شادبوون و بەهرەوەربوونمان بەو خانە و لانانەی ئەوێ، وا هەمیشە بۆ هەوڵدان و تەقالای بەردەوام هانمان دەدات و دەعوەتمان دەكات و بۆ ئەوێمان دەبات.

ئنجا هەموو ئەو كەسانەی كە خاوەنی ڕۆحی ڕوون و، جەمسەری دڵانی ڕووناكن و، دارای ژیریی ڕۆشنایی‌بەخشن و، ڕووی ڕواڵەتیی ڕاستی‌یان دیواودەر كردووە و بەرەو ناوجەرگەی حەقیقەت ڕۆشتوون و، شەرەفمەندی: "لەخوانزیكی" بوون.. هەموو ئەوانە، شایەتی لەسەر ئەو ڕاستی‌یەی سەرەوە دەدەن و، بە یەكدەنگی پێمان ڕادەگەیەنن كە: خوای گەورە پاداشت و سزای ئامادە كردووە و، بەڵێنی بێ‌گومان و هەڕەشەی ڕاستەقینەی تەواوەتیشی ڕاگەیاندووە. خۆ "بەڵێن‌شكاندن" هەرگیز توخنی شكۆمەندیی خاوێنی ئەو ناكەوێت، چونكە كاری وا، سووكایەتی و خۆزەلیل كردن دەگەیەنێت. ئنجا "نەبردنەسەری هەڕەشە"یش یان لە چاوپۆشی‌یەوە دەبێت یان لە كۆڵەواری‌یەوە. سەبارەت بە یەكەمیان ئەوا وەك ئاشكرایە "كافرێتی" تاوانێكی ئەوەندە

ڕەهایە[21] کە شایانی چاوپۆشیو لـێخۆشبوون نییە. سەبارەت بە دووهەمیشیان ئەوا ڕوون و ئاشکرایە کە ئەو خواوەندەی خاوەنی "توانستی ڕەها"یە، گەلـێ خاوێن و دوورە لە کۆڵەواری و بێدەستەڵاتی.

پاشان هەواڵدەران و شایەتیدەرانیش، هەرچەند ڕێباز و مەشرەبیان لە یەکتری جیایە، کەچی بە تەواوەتی لەسەر بناغەکانی ئەم مەسەلەیە یەکیان گرتووە. ئەو هەواڵدەر و شایەتیدەرانە:

لە ڕووی چەندایەتییەوە: ئەوەندە زۆر و زەبەندەن کە گەیشتوونەتە پلەی "تەواتور" و..

لە ڕووی چۆنایەتییەوە: دارای پلەی کۆدەنگی(الإجماع)ن و..

لە ڕووی پلە و پایەشیانەوە: ئەستێرە و ڕێپیشاندەر و ڕابەر و ئازیز و بینایی چاوی گرۆی مرۆڤایەتین و..

لە ڕووی گرنگیشەوە: ئەوان لەم مەسەلانەدا "پسپۆڕی بابەت" و "بەرەی چەسپێنەر"ن. خۆ وەك ئاشکرایە بڕیاری دوو کەسی "پسپۆڕ"ی زانستێك یان سنعەت و پیشەیەك، بەسەر بڕیاری هەزارانی غەیری ئەواندا پێشدەخرێت و.. لە هەواڵ و ڕیوایەتگێڕانەوەشدا قسەی دوو کەسی "چەسپێنەر" بەسەر قسەی هەزاران کەسی نەفیکەردا سەردەخرێت، وەك: چەسپاندنی بینینی مانگی یەك شەوەی ڕەمەزان کە گوێ لە دوو کەسی چەسپێنەر دەگیرێت و قسەی هەزاران نەفیکەر پشتگوێ دەخرێت.

کەواتە: لە هەموو جیهاندا، هەواڵی لەمە ڕاستتر و، کێشەی لەمە حەقتر و، ڕاستییەکی لەمە ڕوون و ئاشکراتر نییە!

دنیا کێڵگەیە و..

حەشر خەرمانە و..

بەهەشت و دۆزەخیش گەنجینەی داهاتەکانی ئەو کێڵگە و خەرمانەن.

ڕاستیی دەهەم

دەرگای: "دانایی" و "چاودێری" و "میهرەبانی" و "دادگەری"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الحکیم" و "الکریم" و "العادل" و "الرحیم"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ ئەو "خاوەن موڵکە شکۆمەندە"ی کە لەم میوانخانە فانی‌یەی دنیادا و، لەم کۆڕی تاقیکردنەوە هەمیشە بەرەو نەمان چووە و، لەم پیشانگا هەردەم گۆڕاوەی زەوی‌دا، بەم ئەندازەیەی بەرچاومان شوێنەواری "دانایی" ڕوون و.. تا ئەم مەودایەش شوێن‌کاری "چاودێری"ی ئاشکرا و.. تا ئەم پلەیە ئاسەواری "دادگەری"ی زاڵ و.. بەم ڕادەیەش جێدەستەکانی "میهرەبانی"ی فراوانی خۆی دەرخستبێت.. پاشان لە جیهانی "مولك"و "مەلەکووت"ی خۆی‌دا چەندین خانە و لانەی بەردەوام و دانیشتووانی نەمر و پلەوپایەی هەمیشەیی و بوونەوەرانی هەتاهەتایی نەبێت و، بەم پێیە سەرجەمی ئەو حەقیقەتە ئاشکرایانەی ئەم: "دانایی" و "چاودێری" و "دادگەری" و "میهرەبانی"یە بە خۆڕایی و هەڕەمەکی بڕۆن و بدرێن بە بادا؟

یان ئایا دەچێتە عەقڵەوە ئەو "دانا شکۆمەندە"ی کە لە نێوان هەموو بەدیهێنراوانی‌دا مرۆڤی هەڵبژاردووە و، کردوویەتی بە گفت‌وگۆلەگەڵ‌کراو(مخاطب)ی هەمەکیی خۆی و ئاوێنەی دەرخەر و پیشاندەری ناوە جوانەکانی و، نرخ‌شناس و قەدرزان و تامچێژی ئەو سەرچاوانەی کە لە گەنجینەکانی میهرەبانیی ئەودان.. ئەو کەسەی کە لە ڕێی هەموو ناوە جوانەکانیەوە زاتی مەزنی خۆی بە مرۆڤ ناساندووە و خۆشی‌ویستووە و خۆیشی لای ئەو خۆشەویست کردووە.. ئایا دوای هەموو ئەمانە، دەچێتە عەقڵی هیچ مرۆڤێکی ژیرەوە کە ئەو خواوەندە "دانا"یە ئەم مرۆڤە هەژارە بۆ ئەو وڵاتە هەمیشەیی‌یەی خۆی نەنێرێت و، دوای دەعوەت‌کردنی بۆ خانەی ئەوێی، بەختەوەریی هەتاهەتایی پێ نەبەخشێت؟

یان ئایا دەچێتە عەقڵەوە کە هەموو بوونەوەرێك = با "تۆو"ێکیش بێت = بە ئەندازەی درەختێك "کار و فرمان"ی بخرێتە ئەستۆ و، بە قەدەر ژمارەی

گوڵەکانیشی "حیکمەت"ی تێدا ڕەچاو بکرێت و، بە ئەندازەی بەروبوومەکانیشی سوود و "بەرژەوەندی"ی پێدا هەڵبواسرێت.. پاشان ئامانج و مەبەستی "بوون"ی ئەو گشت: "کار و فرمان و، حیکمەت و، بەرژەوەندییانە" تەنها ئەو بەشە کەمە جوزئییە ڕووەو دنیا ئاراستەکراوە بێت کە هێشتا بە ئەندازەی کێشی گەردیلەیەکیش دارای بایەخ و گرنگی نییە؟ واتە ئامانجی "بوون"ی تەنها ئەم دنیایە بێت و، ئەو کار و فرمان و، حیکمەت و، بەرژەوەندییانە نەکرێن بە چەند تۆوێك بۆ جیهانی مەعنا و کێڵگەی جیهانی دواڕۆژ تاکو ئامانجە ڕاستەقینەکانیان لەوێ بەرهەم بهێنن؟

یان ئایا دەچێتە عەقڵەوە کە ئەم هەموو فیستڤاڵە ڕەنگین و ئاهەنگە مەزنانەی لێرەدا ساز دەکرێن، لە ئەنجامدا بە هەڕەمەکی و بێئامانج و بێ ناوەرۆك و بێ دانایی بڕۆن و لەناوبچن؟! ئایا دەچێتە عەقڵەوە کە هەموو ئەوانە بۆ مەبەستی دەرکەوتنی ئامانجە ئەسڵییەکانیان و بەروبوومە شایستەکانیان بەرەو جیهانی مەعنا و دواڕۆژ ئاراستە نەکرێن؟!

بەڵێ.. ئایا دەگونجێ هەموو ئەوانە بە پێچەوانەی حەقیقەت و دژی وەسفە پیرۆز و ناوە جوانەکانی: "الحکیم" و "الکریم" و "العادل" و "الرحیم"ی خوای گەورە دەربکەون؟.. نەخێر.. نەخێر..

یان ئایا دەگونجێ خواوەندی مەزن هەموو ئەو حەقیقەتانەی گشت بوونەوەران بە درۆ بخاتەوە کە بەڵگەی وەسفە خاوێنەکانی: "دانایی و، دادگەری و، بەخشندەیی و، میهرەبانی"ی ئەون و، شایەتیی گشت بوونەوەران وەرنەگرێت و، بەڵگەکانی هەموو بەدیهێنراوان و دروستکراوان بەتاڵ بکاتەوە؟!.. نەخێر.. نەخێر..

یان ئایا دەچێتە عەقڵەوە ئەو خواوەندە مەزنە، تەنها پاداشتێکی کەمی دنیایی بە ئەندازەی تاڵە موویەك بە مرۆڤ ببەخشێت، لە کاتێکدا کە بە ئەندازەی هەموو تاڵە مووەکانی سەری کار و ئەرکی پێسپاردووە؟ ئایا دەگونجێ ئەو خواوەندە کارێکی ئاوا پووچی بێناوەرۆك و دژی عەدالەت و حیکمەتی ڕاستەقینەی خۆی بکات؟.. نەخێر.. نەخێر..

یان ئایا دەگونجێ ئەو خواوەندە گەورەیە بە ئەندازەی ژمارەی بەری هەموو درەختێك "دانایی" و "بەرژەوەندی" بە هەموو زیندەوەرێك، بەڵكو بە هەموو ئەندامێكی ئەو زیندەوەرە = بۆ نموونە: وەك زمانی = تەنانەت بە گشت بەدیهاتوویەكی خۆی، ببەخشێت و بەمەش "دانایی ڕەها"ی خۆی دەربخات.. پاشان هەر ئەو خواوەندە دانایە، مانەوە و، هەتاهەتایەتی و، بەختەوەریی هەمیشەیی، بە مرۆڤ نەبەخشێت كە مەزنترین "دانایی" و گرنگترین "بەرژەوەندی" و پێویستترین "ئەنجامە" و.. واز لە بەخشینی: "مانەوە" و "بەیەكشادبوون"و "بەختەوەریی هەمیشەیی" بهێنێت كە هەر ئەوانەن = لە ڕاستیدا = دانایییان كردووە بە دانایی و نیعمەت بە نیعمەت و میهرەبانیش بە میهرەبانی؟ تەنانەت هەر تەنها ئەوانەن كە سەرچاوەی هەموو دانایی و نیعمەت و میهرەبانییەكن؟ ئایا دەگونجێ دەستیان لێ هەڵبگرێت و وازیان لێ بهێنێت تا بەرەو دۆڵی بێمەبەستی و بەربادیی ڕەها بڕۆن و، خۆیشی = خوا نەخواستە = بخاتە هەڵوێستی ئەو كەسەوە كە باڵەخانەیەكی مەزن بنیات بنێت و، هەزاران نەخش‌ونیگاری ڕەنگین لە هەموو بەردێكیدا بنەخشێنێت و، لە یەك بە یەكی گۆشەكانی كۆشكەكەیشیدا هەزاران ئامرازی ئارایشتدان و جوانكاری و، لە گشت ژوورێكیدا هەزاران شتی گرانبەها و پێداویستی دابنێت.. پاشان سەربان و میچێكی بۆ دروست نەكات كە لە هەموو مەترسییەكی چەشنی: ڕووخان و تێكچوون بیپارێزێت؟!.. نەخێر.. نەخێر.. چونكە "خێر" تەنها لە "خێری ڕەها" و "جوانی"ش تەنها لە "خاوەن جوانیی ڕەها"وە پەیدا دەبن و، هەرگیزاوهەرگیز كاری گاڵتەجاڕی و بێمەبەستی لە خواوەندی خاوەنی "دانایی ڕەها" ناوەشێتەوە.

بەڵێ، هەر كەسێ بە مێژوودا بچێتەوە و بە ئەندێشەی خۆی بۆ سەردەمەكانی ڕابوردوو بڕوات، ئەوا بە ژمارەی هەموو ئەو ساڵانەی بە سەریاندا تێدەپەڕێت، مەنزڵ و، پیشانگا و، گۆڕەپان و، جیهان دەبینێت، كە وەك ئەم دنیایە و چەشنی مەیدانی تاقیكردنەوە و پیشانگای شتانی ئەم سەردەمە وان.. دەبینێت كە مردن هەر هەموویانی بەسەركردووەتەوە. هەروەها سەرنج دەدات كە هەرچەندەش جۆر و شێوەی یەك بە یەكی ئەوانە لە یەكتر جیاوازە، كەچی لە: ڕێك‌وپێكی و، داهێنان و، دەرخستنی توانا و دانایی بەدیهێنەریاندا، تێكڕا لە یەك دەچن..

هەروەها ئەو کەسە = گەر بینایی دڵی لەدەست نەدابێت = ئەوەندە ڕێسای ڕوونی "دانایی" و، ئاماژەی ئاشکرای "چاودێری" و، نیشانەی زەق و زاڵی "دادگەری" و، بەرهەمی فراوانی "میهرەبانی" لەو مەنزڵە ئاڵوگۆڕبوانەدا دەبینێت کە وای لێ دەکەن بە دڵنیایییەوە پەی ببات بەوەی کە: هەرگیز ناگونجێ دانایییەك هەبێت لەو "دانایی"یەی کە لەو مەنزڵگایانەدا دەبینرێت کامڵتر بێت و.. "چاودێری"یەك ببێت لەچاو ئەوەی کە ئاسەواری ئاشکرایە جوانتر بێت و.. "دادگەری"یەکی مەزنتر هەبێت لەوەی کە نیشانەکانی ڕوون و لە بەرچاودان و.. "میهرەبانی"یەکیش ببێت فراوانتر بێت لەمەی کە بەروبوومەکانی بە ئاشکرا دەبینرێن!

خۆ ئەگەر گریمانی مەحاڵ بکرێت و وا دابنرێت ئەو پادشا هەمیشەیی‌یەی کە ئەم کاروبارانە بەڕێوەدەبات و بەردەوام ئەو میوان و میوانخانانە دەگۆڕێت، جێ و ڕێ و مەنزڵگای بەرزی مانەوە و هەمیشەیی و.. پلە و پایەی نەگۆڕ و.. خانە و لانەی بەردەوامو.. ڕەعیەتی هەتاهەتایی و.. بەندەی بەختەوەری نیشتەجێی ئەو وڵاتە هەمیشەیی‌یەی خۆی نەبێت، ئەوا دەبێ = لەو کاتەدا = ئینکاریی بوونی ئاشکرا و لەبەرچاوی ئەو چوار ڕاستی‌یەی: "دانایی و، دادگەری و، چاودێری و، میهرەبانی" بکرێت کە چەند توخمێکی بەهێزی هەمەلایەن گرن و، وەك توخمەکانی: ڕووناکی و هەوا و خاك و ئاو، ڕوون و ئاشکران. چونکە = وەك زانراوە = ئەم دنیایە و هەرچی‌یەکی تێدایە هێشتا بەشی ئەوە ناکات کە بە تەواوی ئەو ڕاستی‌یانەی تێدا دەربکەون.

کەواتە، گەر لە شوێنێکی تردا شتانێك نەبن شایستەی دەرکەوتنی ئەو ڕاستی‌یانە بن، ئەوا دەبێ بە هەڵوێستێکی شێتانەی چەشنی ئەو کەسەی ئینکاریی "خۆر"ی ناوجەرگەی ئاسمان دەکات، ئێمەش ئینکاریی ئەو "دانایی"یە بکەین کە لە هەموو شتێکی بەردەمماندا هەیە و.. سەرپێچی لەو "چاودێری"یە دەربڕین کە لە خۆمان و زۆربەی شتانی دەوروبەرماندا دەیانبینین و.. دان بەو "دادگەری"یە مەزنەدا نەنێین کە نیشانەکانی گەلێ ئاشکران[22] و.. ئینکاریی ئەو "میهرەبانی"یەش بکەین کە لە گشت جێیەکدا دەی‌بینین. هەروەها دەبێ ئەو هەموو کارڕاییکردنە پڕ لە "دانایی" و ئیش‌وکارە بە "کەرەم" و نیعمەتە

"میهرەبانیبەخشانە"ی بەچاو دەیانبینین = خوانەخواستە = بە گاڵتە و گەپ و ستەم و غەدرێکیان لە قەڵەم بدەین کە لە ڕاستیدا خوای گەورە تابڵێی بەرز و بڵند و دوورە لەو ڕەفتارانە و، گەر وابێت دەبێ ڕاستییەکان هەڵبگەڕێنەوە، کە ئەوەش ئەوپەڕی بەتاڵ و مەحاڵە، بە ڕادەیەکی ئەوتۆ کە ئەو سۆفستائییانەش ئینکاریی بوونی خۆیانیان دەکرد، بە ئاسانی توخنی ئەم چەشنە مەحاڵانە نەدەکەوتن!

پوختەی قسە:

ئەو کارانەی لە دنیادا ڕوودەدەن وەك:

کۆبوونەوە فراوانەکان بۆ "ژیان" و، جیابوونەوە خێراکان بۆ "مردن"..

یەکگرتنە مەزنەکان و، هەڵوەشانەوە بە پەلەکان..

ئاهەنگە مەزنەکان و، درەوشانەوە قەشەنگەکان..

هەموو ئەم کارە مەزنانەی لەم جیهانەدا دەبینرێن، لەگەڵ ئەو ئەنجامە جوزئی و ئامانجە بێنرخە کاتی و ماوە کەمە دنیایییانەی بەرچاوماندا، پەیوەندییەکی ئەوتۆیان نییە کە شایانی ئەوە بن وابەستەی یەکتر بکرێن. کەواتە پەیوەستکردنی ئەوان بەم ئەنجامە جوزئی و کاتییانەی دنیاوە لەگەڵ ژیری و داناییدا یەك ناکەوێت، چونکە ئەم کارە وەکو ئەوە وایە کە چەندەها دانایی مەزن و ئامانجی گەورە گەورەی بە ئەندازەی چیایەك وابەستەی بەردێکی یەکجار بچکۆلە و، ئامانجێکی بێنرخی جوزئی و کاتیی بە قەدەر بەردێکی بچووکیش پەیوەستەی چیایەکی سەختی مەزن، بکرێت!!

واتە: نەبوونی پەیوەندیی بوونەوەران و کاروبارەکانی دنیا بەو ئامانجەیانەوە کە سەر بە ژیانی دنیان، شایەتێکی گومانبڕ و بەڵگەیەکی ئاشکرا و ڕوونە لەسەر ئەوەی کە: ئەم بوونەوەرانە ڕوویان لە جیهانێکی تری غەیری ئەم دنیا بینراوەیە. چونکە بەروبوومە ناسك و شایانەکانی خۆیان لەوێ دەبەخشن و، چاویان بڕیوەتە ناوە جوانەکانی خوای گەورە و، ئامانجەکانیشیان بۆ ئەو جیهانە دەڕوانن و، هەرچەندەش تۆوەکانیان لە ژێر خاکی ئەم دنیایەدا چێنراون و شارراونەتەوە، بەڵام گوڵ و بەرهەمەکانیان لە جیهانی میسالدا دەردەکەون و دەپشکوون. واتە:

مرۆڤ بەپێی ئەو لێهاتن و توانایەی پێی دراوە، لێرەدا کردار دەڕوێنێت و لەو دنیاش دروێنەی بەرهەمەکەی دەکات!

بەڵێ، گەر سەیرێکی ئەو ڕووەی بوونەوەران بکەیت کە بۆ "ناوە جوانەکانی خوای گەورە" و "دواڕۆژ" دەڕوانن، ئەوا دەبینیت کە:

هەموو "تۆو"ێك = کە موعجیزەی توانستی خواوەندە = بە ئەندازەی درەختێك ئامانجی زۆر و زەبەندەی هەیە..

هەموو "گوڵ"ێك = کە وشەی دانستە[23] = خاوەنی چەندین واتا و ناوەرۆکی ئەوتۆیە کە بە ئەندازەی ژمارەی گوڵەکانی درەخت دەبن..

هەموو بەرێکیش = کە موعجیزەی سنعەت و پارچە هۆنراوەی میهرەبانی‌یە = بە ئەندازەی درەختەکەی، دانایی تێدایە. ئەو ڕووەی بەری درەخت کە لە ئێمەوە دیارە و بریتی‌یە لەوەی ڕۆزیی ئێمەیە، لە ڕاستی‌دا تەنها یەکێکە لەناو هەزاران دانایی‌دا کە لە بەری هەموو درەختێك‌دا هەن، چونکە هەر ئەوەندەی ئەرکی سەرشانی تەواوکرد و ناوەرۆکەکەی خۆی ڕاگەیاند، دەمرێت و لەناو گەدەکانمان‌دا ئەسپەردە دەکرێت.

جا مادەم ئەم شتە فانی‌یانە لە جێ‌یەکی تردا بەری خۆیان پێ‌دەگەیەنن و پێشکەشی دەکەن و، چەندین وێنەی هەمیشەیی لەوێ دادەنێن و، چەندەها واتای نەمر و هەتاهەتاییش دەبەخشن و، لەوێ بە تەواوەتی ذیکر و تەسبیحاتی هەمیشەیی خۆیان پێ‌دەبەخشرێت.. ئەوا مرۆڤ تەنها بەوە دەبێت بە مرۆڤی ڕاستەقینە کە سەرنج لەو ڕووە (بەرەو هەمیشەیی ڕوانە)ی ئەو بەدیهێنراوانە بدات. ئەو کاتە، لەناو ئەم "فانی"یانەوە ڕێگایەك دەدۆزێتەوە کە بە "باقی"ی هەمیشەیی بگەیەنێت!

کەواتە، ئەم بوونەوەرانەی کە پەیتا پەیتا کۆ دەبنەوە و پاشان لە یەکتر جیا دەبنەوە و لافاوئاسا دەڕژێنە ناو گۆمی ژیان و مردنەوە، دەبێ مەبەست و ئامانجێکی تریان تێدا ڕەچاو کرابێت. چونکە بارودۆخی ئەوان = بۆ نموونە = وەك ئەوە وایە کە بۆ نمایش ئامادە کرابن! ئەوەتا مەسرەفێکی یەکجار زۆر بۆ ئامادەکردنی ئەم کۆبوونەوە و لێك‌جیابوونەوە کەم و کورتانە خەرج دەکرێن،

تاکو وێنەیان بگیرێت و ئەو وێنانەش ڕێك بخرێن و پاشان بە هەمیشەیی لەسەر شاشەدا پیشان بدرێن.

بەم پێیە، یەکێ لە ئامانجەکانی بەسەربردنی ژیانی کەسی و کۆمەڵایەتی لەم ماوە کەم و کورتەی دنیادا، ئەوەیە کە وێنەی ڕووداوەکان بگیرێن و ڕێك بکرێن و لەگەڵ یەکتری‌دا پێك بهێنرێن و ئەنجامی کردەوەکانی مرۆڤ بپارێزرێن، تاکو لەوێ لە بەردەم کۆمەڵە هەرە مەزن و نمایشە یەکجار گەورەکەدا پیشان بدرێن و، لێپرسینەوەیان لەسەر بکرێت و.. بۆ ئەوەیشە کە هەموو توانا و لێهاتن و بەهرەیەکی مرۆڤ بۆ شادبوونی بەو بەختەوەری‌یە هەرە مەزنەی ئەو دنیا ئامادە بکرێن. ئەوەتا فەرموودەی پیرۆزی: "الدنیا مزرعة الآخرة" [24] ئەم ڕاستی‌یە دەردەبڕێت.

جا مادەم ئەم دنیایە لە واقیع‌دا هەیە و.. ئنجا ئاسەوارەکانی: "دانایی و، چاودێری و، میهرەبانی و، دادگەری"یان بە ئاشکرا پێوە دیارە، ئەوا بە حەتمی و بە ئەندازەی چەسپاوی و بێ گومانیی بوونی دنیا، ئەودنیاش هەیە و بێ گومانە.

مادەم هەموو شتێکی ئەم دنیایەش لە ڕوویەکەوە بۆ ئەو دنیا و جیهانی ئەوێ دەڕوانێت و ڕووی لەوێ‌یە، ئەوا بێ گومان کۆچی ئەم گەشتەی ئێرە بەرەو ئەوێ‌یە.

کەواتە ئەو کەسەی ئینکاریی ئەودنیا دەکات، لە ڕاستی‌دا ئینکاریی هەموو دنیا و شتانی ناو دنیای کردووە!

جا هەروەك گۆڕ و ئەجەل چاوەڕوانیی مرۆڤ دەکەن، بە هەمان جۆر، بەهەشت و دۆزەخیش خۆیان بۆ ئامادە کردووە و چاوەڕوانی گەیشتنی ئەون.

ڕاستیی یازدەهەم

دەرگای: "مرۆڤێتیی"

کە درەوشانەوەی ناوی: "الحق"ی خوای گەورەیە

ئایا دەگونجێ خواوەندی "حەق" کە پەرستراوی حەق و ڕاستەقینەیە، ئەم مرۆڤە دروست بکات.. بۆ ئەوەی ببێت بە:

ڕێزلێگیراوترینی بەندەی پەروەردگاریێتیی ڕەهای خۆی و..

بۆ پەروەردگاریێتیيە گشتیيەکەشی بەرامبەر هەموو جیهانەکان، لە هەموو بەدیهێنراوێك گرنگتر بێت و..

لە نێوان بوونەوەرانی گفتوگۆ لەگەڵکراوی خۆیدا لە هەموان زیاتر پەی بە فەرمانەکانی ئەو ببات و لێیان تێبگات و..

لە جوانترین و ڕێكترین شێوە و، بەرزترین نرخ و بایەخدا بێت، بە ڕادەیەك کە بووبێت بە ئاوێنەیەکی ئەوتۆ گشت ناوە جوانەکانی خوای گەورە و.. ناوی هەرە مەزن(الأسم الأعظم)و.. درەوشانەوەی پلەی هەرە گەورەی هەموو ناوە جوانەکانی ئەوی تێدا دەربکەوێت و..

جوانترینی موعجیزاتی توانستی خوا بێت و، ئنجا بۆ مەبەستی زانین و هەڵسەنگاندنی گەنجینەکانی میهرەبانیی خوای گەورە، لە هەموویان کۆئەندام و ئامێر و تەرازووی زیاتری هەبێت و.. لە گشت بەدیهێنراوان هەژارتر و موحتاجتری نیعمەتە لەژمارەبەدەرەکانی خوای گەورە بێت و.. لە هەموویشیان زیاتر ئازاری فەنا و تیاچوون بچێژێت و.. پتر تاسەمەند و موشتاقی مانەوە بێت و.. نەرمونیانی و ناسکی و هەژاری و موحتاجیشی لە هەموویان زیاتر بێت و.. هەرچەندەش لە ڕووی ژیانی دنیاوە لە هەموویان بەدبەختتر بێت، بەڵام لە ڕووی لێهاتنی سروشتیيەوە شێوەی لە هەموویان بڵند و بەرزتر بێت..

ئایا دەگونجێ پەرستراوی "حەق" و ڕاستەقینە، "مرۆڤ" بەم چییەتی(ماهية)یە بەدیبهێنێت، پاشان بۆ ئەو خانەی هەمیشەییيەی نەنێرێت کە ئەمی مرۆڤ شایان و تاسەمەندیەتی و، بەم نەناردنەش "حەقیقەتی مرۆڤێتیی مرۆڤ" بسڕێتەوە و، کارێکی پێچەوانەی "ئەحەققییەتی" خۆی بکات؟.. نەخێر.. نەخێر..

ئایا دەچێتە عەقڵەوە کە: فەرمانڕەوای "حەق" و میهرەبانی ڕەها، لێهاتنێکی سروشتیی وا بەرزی بەم مرۆڤە بەخشیبێت بتوانێت ئەو ئەمانەتە هەرە مەزنە بخاتە ئەستۆی خۆیەوە کە ئاسمانەکان و زەوی و چیاکان نەیانویست هەڵیبگرن، واتە مرۆڤی بە جۆرێکی وا بەدیهێنابێت کە بە: تەرازووە هەندەکی و کارامەیی و

لێهاتنە کەم و بچووکەکانی خۆی، لە: سیفەتە گشتگیر و هەمەلایەنە و، کاروبارە هەمەکی و، درەوشانەوە ڕەهاکانی ئەو تێبگات..

ئەو خواوەندەی کە مرۆڤی لە شێوەی نەرمونیانترین و کۆڵەوارترین و لاوازترینی بوونەوەرانی خۆیدا بەدیهێنابێت و، هەموو ئەو بوونەوەرانەشی = بە ڕووەك و ئاژەڵەوە = بۆ ژێربار خستبێت و ڕام و گوێڕایەڵی کردبن بۆی، بە ڕادەیەك کە ئەمی مرۆڤی کردبێت بە سەرپەرشتیکار و ڕێکخەری تەسبیحات و پەرستشی ئەوان..

ئەو خوایەی کە مرۆڤی = بە چەند پێوەرێکی بچووك = کردبێت بە نموونەیەکی کاروبارەکانی خوای گەورە لە گەردووندا و، بانگەوازکار و ڕاگەیەنەری پەروەردگارێتیی خوای گەورە بە هەموو بوونەوەران، کە پەروەردگارێتییەکی وەهایە بە کردار و گوفتار خاوێنە، بە ڕادەیەك کە پلەیەکی لە مەلائیکەت بالاتری پێ بەخشیبێت و گەیاندبێتیە پایەی: "جێنشینی"..

ئایا دەچێتە عەقڵەوە کە خواوەندی گەورە ئەم هەموو کار و ئەرکانەی بە مرۆڤ بەخشیبێت، بەڵام ئامانج و ئەنجام و بەروبوومەکانی ئەم کار و ئەرکانەی پێ نەبەخشێت کە: "بەختەوەریی هەمیشەیی"یە؟ ئنجا بە نەبەخشینی ئەو بەختەوەرییەش ئەم مرۆڤە بهاوێتە پلەی نزمی: زەلیلی و ڕسوایی و موسیبەت و جۆرەهای نەخۆشی و گیروگرفتەوە و، بیکات بە بەدبەختترینی بەدیهێنراوانی خۆی و، ئەم "ژیری"یەش کە دیارییەکی پیرۆزی نوورانیی دانستی خوا و هۆیەکی ناسینی بەختەوەرییە، بکات بە ئامرازێکی شوومی ئازاربەخش بۆ مرۆڤ؟ کە ئەمەش دژی دانایی ڕەهای ئەو خواوەندەیە و پێچەوانەی میهرەبانیی فراوانی ئەوە؟.. نەخێر.. نەخێر..

پوختەی ئەم قسانە:

هەروەك لە چیرۆکەکەدا بینیمان کە: پلە و، فەرمانبەری و، مووچەی مانگانە و، کار و، کەرەسەکانی ئەفسەرەکە لەناو پێناس و تۆمارەکەیدا نووسرابوون و، بۆمان ڕوون بووەوە کە هەوڵ و تەقالا و کارەکانی ئەو ئەفسەرە لە پێناوی ئەم مەیدانە کاتییەدا نین، بەڵکو لە پێناوی ڕێز و نیعمەتبەخشینەکانی وڵاتێکی بەردەوامی هەمیشەییدان..

به هەمان جۆریش ئەو لایەنە نیان و ناسکانەی کە وان لە "پێناس"ی دڵی مرۆڤدا و.. ئەو هەست‌ونەستانەی لە "تۆمار"ی عەقڵی ئەودان و.. ئەو گشت ئامێر و کۆئەندام و کەرەسانەش کە لە سروشتی ئەودا دانراون.. هەموو ئەمانە پێکەوە، ڕوویان لە بەختەوەریی هەمیشەیی کردووە، بەڵکو لە ڕاستیش‌دا تەنها لە پێناوی ئەو بەختەوەری‌یە هەمیشەیی‌یەدا پێی بەخشراون. ئەمەش ئەنجامێکە کە سەرجەمی لێکۆڵەران و تێکڕای ئەهلی کەشف تیای‌دا یەکیان گرتووە.

بۆ نموونە: گەر "توانای ئەندێشە"ی مرۆڤ = کە یەکێکە لە هۆکارەکان و وێنەگرانی بەردەستی "ژیری"ی مرۆڤ = پێی بوترێت: "دەستەڵات و ئارایشی هەموو دنیا و تەمەنێکی پتر لە یەك ملیۆن ساڵت دەدرێتێ.. بەڵام دەبێ بە حەتمی لە ئەنجامدا بەرەو نەمان و نەبوون بڕۆیت".. دەبینین "ئەندێشە"ی مرۆڤ = ئەگەر هەوا و ئارەزووی نەفس خۆیان هەڵنەقورتێنن = ئەم ئەنجامی نەمانەی پێ ناخۆشە و گرفتاری پەژارە و خەفەتی دەکات..

واتە: گەورەترین شتی چەشنی دنیا و هەموو شتانی ناوی، گەر ئەنجامەکەی "نەمان" بێت، ئەوا ناتوانێت بچووکترین ئامێرەکانی مرۆڤ تێر بکات، کە ئەندێشەیەتی!

لەمەوە بە ڕوونی دەردەکەوێت کە: ئەم مرۆڤەی دارای ئەم هەموو توانا و لێهاتنە سروشتی‌یانەیە و، خاوەنی: چەندەها ئاواتی تا ئەبەد خایەنە و، بیر و بۆچوونی هەمەگەردوون‌گرە و، چەندەها ئارەزووی جۆراوجۆریش لە ناخی ئەودا ڕەگیان داکوتاوە بۆ گشت چەشنەکانی بەختەوەریی هەمیشەیی.. ئەم مرۆڤە، بۆ "هەتاهەتایی" خولقێنراوە و، بە حەتمییش بەرەو هەتاهەتایی و هەمیشەیی کۆچ دەکات و، ئەم دنیایەش سەبارەت بەو جگە لە "میوانخانەی کاتی" و "هۆڵی چاوەڕوان‌کردنی دواڕۆژ"، چیی تر نی‌یە.

ڕاستیی دوازدەهەم

دەرگای: "پێغەمبەرایەتی"(الرسالە) و "نازڵ‌کردنی قورئان"

کە درەوشانەوەی: "بسم الله الرحمن الرحیم"ە

ئایا دەگونجێ کەسێکی ئەوتۆ کە لە لایەنی هەموو پێغەمبەرانەوە پشتی گوفتارەکانی گیرابێت بەوەی کە موعجیزاتیان تەسدیقیان دەکەن.. ڕاستیی دەعواکەشی گشت ئەو پیاوچاك و ئەولیایانە بیسەلمێنن کە ئەوانیش کەشف و کەرامەتەکانیان پشتیان دەگرن.. ئنجا سەرجەمی ئەو زانا و مرۆڤە دڵ و مێشك و دەروون خاوێنانەش شایەتی لەسەر ڕاستگۆیی بدەن کە پاڵیان بە لێکۆڵینەوە وردەکانیانەوە داوە.. ئەو پێغەمبەرە ئازیزەی =صلی الله علیه وسلم = کە تا ئەم ڕادەیە پشتگیر و پاڵپشتی هەبێ و، ئنجا بە هەموو هێز و توانایەکی خۆیشیەوە ڕێی ئاخیرەت و دەرگای بەهەشتی خستبێتە سەرپشت و، لەمەش‌دا هەزار موعجیزەی چەسپاوی خۆی و هەزاران ئایەتی قورئانی پیرۆزی خاوەن ئیعجازیش = کە بە چل ڕوو ئیعجازی چەسپاوە = تەسدیقی بکەن و پشتی بگرن..

ئایا ئیتر دەگونجێ هیچ کام لەو وەهمانەی کە گەلـێ لە باڵی مێش لاوازترن، ئەو ڕێی قیامەت و دەرگای بەهەشتە داخەن کە ئەو پێغەمبەرە ئازیزە = صلی الله علیه وسلم = کردوویەتیەوە و خستوویەتە سەرپشت؟!

* * *

بەم جۆرە و، لەو ڕاستی‌یانەی پێشەوە دەرکەوت: "مەسەلەی حەشر" ڕاستی‌یەکی ڕەگ‌داکوتاوی ئەوەندە بەهێزە کە هیچ توانا و هێزێك نەتوانێت لەقی بکات و لە جێی خۆی‌دا بی‌بزوێنێت، با ئەو هێزە هێندە بەتواناش بێت کە بتوانێت گۆی زەوی بجوولێنێت و لەت و پەتی بکات! چونکە: خوای گەورە لەسەر داخوازیی: گشت "ناوە جوان" و "سیفەتە مەزنەکانی" خۆی بڕیاری هێنانەدیی ئەو ڕاستی‌یە دەدات و.. پێغەمبەرە خۆشەویستەکەیشی = صلی الله علیه وسلم = بە هەموو موعجیزات و بەڵگەکانی پێغەمبەرێتی‌یەوە تەسدیقی دەکات و.. قورئانی پیرۆزیش بە گشت ئایەت و حەقیقەتەکانی دەیچەسپێنێت و.. سەرجەمی گەردوونیش بە هەموو ئایەتە تەکوینی و کاروبارە پڕ لە دانستەکانی، شایەتیی لەسەر دەدات..

جا ئایا دەگونجێ هەموو بوونەوەران = جگە لە کافران = لەگەڵ خواوەندی "واجب الوجود"دا لەسەر مەسەلەی هاتنەدیی حەشر یەكبگرن، پاشان گومانێکی یەکجار لاوازی دەس‌هەڵبەستی شەیتان بێت و بیەوێت لەرزە بەو ڕاستی‌یە چەسپاوە ڕەگ‌داکوتاوە بخات و لە جێی خۆی‌دا بی‌لەقێنێت؟!.. نەخێر.. نەخێر..

هەرگیز وا گومان نەبەیت کە بەڵگەکانی "حەشر" تەنها ئەو دوازدە ڕاستی‌یانە بن کە ئێمە لێیان دواین، بەڵکو قورئانی پیرۆز هەروەك بە تەنها خۆی ئەو ڕاستی‌یانەی فێر کردین، بە هەزاران ڕوو و نیشانەی بەهێزیش ئاماژە دەکات بۆ ئەوەی کە بەدیهێنەرمان لەم خانەی فانی‌یەوە بۆ خانەی بەقا و هەمیشەیی دەمان گوێزێتەوە.

هەروەها لەو گومانەش‌دا نەبیت کە بەڵگەکانی "حەشر" خواستی تەنها ناوە جوانەکانی: "الحکیم و الکریم و الرحیم و العادل و الحفیظ"ی خوای گەورە بن کە ئێمە باسمان کردن، بەڵکو هەموو ناوە جوانەکانی تری خوای گەورە کە لە کارسازیی گەردووندا دەدرەوشێنەوە، داخواز و داواکاری هاتنەدیی دواڕۆژن.

هەروەها گومانیش نەبەیت ئەو ئایەتە گەردوونی‌یانەی بەڵگەی "حەشری دواڕۆژ"ن تەنها ئەوانە بن کە ئێمە هێنامانن، بەڵکو زۆربەی بوونەوەران چەندین ئاسۆ و ڕووی ئەوتۆیان هەیە کە بە ڕاست و چەپ‌دا دەکرێنەوە و دەڕوانن، جا هەروەك ڕوویەك لەو ڕوانە دەبێت بە بەڵگە و شایەت لەسەر "بوونی بەدیهێنەری مەزن"، ڕوویەکی تریان ئاماژە بۆ "هاتنەدیی حەشر" دەکات و پەنجەی بۆ ڕادەکێشێت.

بۆ نموونە:

هەروەك جوانیی سنعەتی پڕ لە وردەکاریی: بەدیهاتنی مرۆڤ لە جوانترین شێوە و بەنرخترین ناوەرۆكدا، ئاماژە بۆ: "بەدیهێنەر"ی دەکات.. ئەو هێز و توانا و لێهاتنە گشتی‌یانەش کە لە مرۆڤدا هەن و لە ماوەیەکی کەم‌دا تەواو دەبن و نامێنن، ئاماژە بۆ "حەشر" دەکەن. تەنانەت گەر تەنها یەك "ڕوو" بە دوو

"ڕوانین"ی جیا جیا تەماشا بکرێت، ئەوا بەڵگەی: "بەدیهێنەر" و "حەشر"ی پێکەوە تێدا دەردەکەوێت.

بۆ نموونە:

گەر ماهییەتی کاری: ڕێکخستنی حیکمەت و..

ئارایشتکاریی: چاودێری و..

تەقدیر و هەڵسەنگاندنکاریی: دادگەری و..

نەرمونیانیی: میهرەبانی..

ڕەچاو بکرێن، کە لە زۆربەی شتاندا بە ئاشکرا دەبینرێن، ئەوا دەردەکەوێت کە ئەو شتانە "بەدیهاتووی دەستی دروستکەرێکی: داناو، کەریم و، دادگەر و، میهرەبانن"..

ئنجا گەر مەزنی و، هێز و، ڕەهایی ئەم سیفەتانەش لەگەڵ: تەمەن‌کورتی و، کەم‌نرخیی ئەم بوونەوەرانەی دنیادا پێکەوە ڕەچاو بکرێن، ئەوا "ئاخیرەت" لە نێوانیاندا بە ڕوونی دەردەکەوێت.

واتە هەموو شتێك بە زمانی حاڵی خۆی: "آمنت بالله وباليوم الآخر" دووپات دەکاتەوەو لە خۆیشی‌دا هەمان ڕستە بەرجەستە دەکات، تا بینەرانی بیخوێننەوە.

---

[1] بەڵگەی ڕوون و گومان‌بڕ لەسەر ئەوەی کە ڕۆزیی حەڵاڵی زیندەوەر بە گوێرەی ڕادەی هەژاریی خۆی پێی دەبەخشرێت و هەرگیز بەپێی توانا و هێز و دەستەڵاتی خۆی ڕۆزی بەدەست ناهێنێت.. ئەوەیە کە دەبینیت بەچکە و ساوایان = کە دارای توانا و خاوەنی دەستەڵات نین = ڕۆزیی فراوان و زۆریان پێ دەبەخشرێت، بەڵام ئاژەڵە دڕندەکان ژیانیان بە سەختی لێ دەگوزەرێت! هەروەها وەك لە بەرچاودایە، ماسی‌یە دەبەنگەکان هەمیشە قەڵەون‌و، ڕێوی‌و مەیموونە زیرەك و فێڵبازەکانیش هەردەم لەڕ و لاوازن! کەواتە ڕۆزیی حەڵاڵ بە پێچەوانەی ڕادەی توانا و ئیختیارەوە بۆ بوونەوەر دێت. واتە: تا ئەو بوونەوەرە پشت بە ویستی خۆی ببەستێت، پتر گرفتاری سەختی و ئەرکی قورسی ژیان و گوزەران دەبێت. (دانەر)

[2] بەڵێ، "خۆنەویستی"ی شێر، کە لە کاتی برسێتی‌دا ئەو پارچە گۆشتەی دەستی دەکەوێت خۆی نایخوات و دەی‌دات بە بێچووە لاوازەکەی و.. مریشکی ترسنۆکیش کە لە پێناوی پارێزگاری کردنی جووجەڵە بچووکەکانی‌دا پەلاماری شێر و سەگ دەدات و.. کە درەختی هەنجیریش شیرێکی پوخت لە قوڕ ئامادە دەکات و دەرخواردی بەرەکانی دەدات کە وەك ساوا و بێچووی ئەو وان. هەموو ئەمانە، لای کەسانی خاوەنی بینایی دڵ بە

ڕوونی دەبن بە بەڵگە لەسەر ئەوەی کە هەموویان تەنها بە فەرمانی یەکێکی میهرەبان و خاوەن کەرەم و سۆز و شەفەقەتێکی ئەوتۆ ئەنجام دراون کە میهر و کەرەم و سۆز و شەفەقەتی ئەو هەرگیز کۆتایی پێ نایەت.. هەروەها ئەنجامدانی چەندەها کار و فرمانی ئەوتۆ کە لەوپەڕی هەست و شعوور و داناییدان، لە لایەن ئەو ڕووەك و ئاژەڵانەی کە دارای هیچ هەست و شعوورێك نین، بە ڕوونی دەریدەخات کە: یەکێکی خاوەن زانیاری و داناییەکی ڕەها هەیە سەرپەرشتییان دەکات و بەرەو ئەنجامدانی ئەو کارانە دەیانداتەبەر و، ئەوانیش تێکڕا بە فەرمانی ئەو دەجووڵێنەوە. (دانەر)

[3] دەستەواژەی: "ئایا دەگونجێ" گەلێ جار لەم پەیامەدا دووپات دەبێتەوە، چونکە مەبەستێکی گرنگ بەدەستەوە دەدات کە بریتییە لەوەی: زۆربەی جار "کافرێتی" و "گومڕایی" لە ئەنجامی "بەدوورزانین"ەوە پەیدا دەبێت. واتە مرۆڤ ئەو شتەی باوەڕی پێی نییە بە دووری دەزانێت لە تەرازووی ژیرییەوە، ئنجا بە مەحاڵی دادەنێت و پاشان دەست بە کوفر و ئینکاری دەکات. بەڵام ئەم وتەیە (پەیامی حەشر) بە چەندین بەڵگەی گومانبڕ چەسپاندی کە: بەدوورزانین و مەحاڵیی ڕاستەقینە و، دووری لە تەرازووی ژیری و، سەختی و گیروگرفتی ڕاستەقینە و ئاڵۆز کە هەرگیز مومکین نەبێ وابێت، تەنها لە "کافرێتی" و ڕێبازی "گومڕایی"دایە.. گونجاویی ڕاستەقینە و، مەعقوولییەتی تەواو و، ئاسانیی تا ڕادەی پێویستیش، تەنها لە ڕێی ئیمان و ڕاستەشەقامی ئیسلامدایە.
بە کورتی: فەیلەسووفەکان تەنها لە ئەنجامی "بەدوورزانین"ەوە پێیان بەرەو ئینکاریکردن هەڵخلیسکا. ئەم "وتەی دەهەم"ەش بە دەستەواژەی: "ئایا دەگونجێ" ڕوونیدەکاتەوە کە دووریی ڕاستەقینە لە تەرازووی ژیرییەوە لەکوێدایە.. بەم کارەش مشتەکۆڵێکی قایمی ئاراستەی دەموپلی ئەوان کردووە. (دانەر)

[4] بەڵێ، هەموو گوڵێکی جوان کە لەوپەڕی ڕازاوەیی و ئارایشتدایە.. هەروەها گشت بەرێکی ڕێكوپێك کە تابلێی دارای وردەکاری و داهێنانە و، هەریەکەیان لە کۆتایی چەند پەلێکی ڕەق و تەقی چەشنی ئێسكدا بە دەزوولەیەکی باریك هەڵواسراون.. بێ گومان هەریەك لەمانە ڕاگەیاندن و بەیاننامەیەکی ئەوتۆن کە هەموو کەسێکی خاوەن هەست و شعوور لایەنەکانی جوانیی سنعەتی خواوەندی بەدیهێنەر و موعجیزەکار و دانای تێدا دەخوێننەوە! ئیتر بۆ خۆت گشت ڕووەك و زیندەوەران لەسەر ئەم نموونەیە قیاس بکە. (دانەر)

[5] بەڵێ، ئەم ڕووداوە وەك پەندێك دەماودەمی پێ دەکرێت و ناوبانگی دەرکردووە، کە دەگێڕنەوە: جارێکیان ئافرەتێکی تابلێی جوان لە کۆڕی تایبەتیی خۆیدا یەکێکی کردووەتە دەرەوە لەوانەی کە شەیدا و سەرسووڕماوی جوانیی ئەو بوون. ئەویش لە ناچاری و داخی دڵی خۆیدا وتوویەتی: "دەك ئەولاتر بچێ! چەندە ناشیرینە"! بەمەش ئینکاریی ئەو جوانییەی ڕاگەیاندووە.. هەروەها: جارێکیشیان ورچێك بە ژێر داری مێوێکدا تێدەپەڕێت کە گەلێ هێشووی خۆش و بەلەزەتی ترێی پێدا شۆڕبووبووەوە، ویستی هەندێ لەو ترێ شیرین و بەلەزەتانە بخوات، کاتێ کە دەستی بۆ پەل و هێشووەکانی برد دەستی نەیانگەشتێ و نەیشیتوانی بە درەختەکەدا سەربکەوێت، لەبەر خۆیەوە بە داخ و حەسرەتەوە وتی: "لایبە، نایخۆم! ترشە"! بەم قسەیە دڵی خۆی دایەوە و لە تاوا ئەوێی جێهێشت و ڕۆشت بە ڕێی خۆیەوە! (دانەر)

[6] ئەو بوونەوەرانەی کە وەك ئاوێنە وان، هەرچەند خۆیان گرفتاری نەمان و لەناوچوون دەبن بەوەی کە یەك لە دوای یەکتر دێن و دەڕۆن، بەڵام مانەوەی درەوشانەوەی هەمان جوانیی یەك بە یەکیان لە ڕوخساری ئەوانەی دوای خۆیشیاندا، بەڵگەی ئەوەیە کە ئەو جوانییە موڵکی خۆیان نییە، بەڵکو چەند نیشانە و بەڵگەیەکن لەسەر: "جوانیو قەشەنگییەکی پاك و خاوێن" کە لەواندا دەدرەوشێتەوە! (دانەر)

[7] بەڵێ، ئەو فەرمانڕەوایەی کە لە ماوەی هەزار و سێسەد و پەنجا ساڵی ڕەبەقدا (ئێستا زیاد لە هەزار و چوار سەد ساڵە) لە فەرمانڕەوایەتیدا بەردەوام بووە.. ئەو کەسەی کە ژمارەی نەتەوەکەی = زۆربەی کات = لە سێسەدو پەنجا ملیۆن تێپەڕ دەکات و، هەموو ئەمانەش هەرچی ڕۆژە پەیمان و بەڵێنی لەگەڵدا نوێ دەکەنەوە و، شایەتی لەسەر پایەبڵندیی ئەو دەدەن و بەوپەڕی ویست و ئارەزووی خۆیانەوە ملکەچی تەواوی فەرمانەکانی دەبن.. ئەو کەسەی کە نیوەی گۆی زەوی و پێنجیەکی مرۆڤایەتی لە ژێر سایەی پیرۆزی ئەودان و مۆرکی مەعنەویی ئەویان لەسەر نەخشاوە و، زاتی پیرۆز و شەریفی ئەو خۆشەویستی دڵ و پەروەردەکاری گیان و پاکژکەری دەروونیانە.. ئەو کەسەی کە خاوەنی پلەیەکی ئاوا بڵندە، بێ هیچ گومانێك، بەندەی هەرە مەزنی پەروەردگاری هەموو جیهانەکانە.

جا ئەم بەندە بەڕێزەی کە ئاوا زۆربەی جۆرەکانی بوونەوەران پێشوازی و بەخێرهاتنیان لە پێغەمبەرایەتی و ئەرکی سەرشانی ئەو کردووە و، لەم پێناوەشدا هەریەکەیان یەکێ لە بەروبوومەکانی موعجیزاتی ئەویان گرتووە و بەرهەمیان هێناوە.. بێ هیچ گومانێك ئەم پێغەمبەرە مەزنە صلی الله علیه وسلم خۆشەویستترین کەسی بەدیهێنەری مەزنمانە.
پاشان ئەو داواکارییەی گرۆی مرۆڤ هەیەتی و بە هەموو توانا و لێهاتنێکیەوە تکای مانەوە دەکات و بۆ داوای هاتنەدیی ئەم خواستە توند و بەتینەی دەروونی خۆیشی دەلالێتەوە، تاکو لەو هەڵدێرەی کە دەیهاوێتە نزمترینی پلە پەست و نزمەکانەوە ڕزگاری ببێت و بەرەو بەرزترین چڵەپۆپەی بڵندی سەربکەوێت و بەرز ببێتەوە.. بێ هیچ گومانێك ئەم داواکارییە خواستێکی گەلێ مەزنە. جا ئەو کەسەش کە بە ناوی گرۆی مرۆڤەوە لە بەردەم خواوەندی بەجێهێنەری پێویستییەکاندا پێشکەشی دەکات = ئەویش بێ هیچ گومانێك = مەزنترینی هەموو بەندەکانە. (دانەر)
[8] بەڵێ، هەموو ئەو دوعا و نوێژانەی کە لە یەکەم نزا و پاڕانەوەی پێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم تاکو ئێستا و تا دنیاش دنیایە نەتەوەی ئیسلام بە گەرمی ئەنجامی دەدەن.. هەروەها ئەو گشت سڵاوات و سەلامەی کە هەموو یەکێکی ئەم نەتەوەیە ئاراستەی پێغەمبەری خۆشەویستی صلی الله علیه وسلم دەکەن.. لە ڕاستیدا "ئامین"کردنێکی هەمیشە و بەردەوامن بۆ ئەو دوعا و نزایەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و بەشداریکردنێکی گشتی و فیعلییە لەو دوعایەی ئەودا، بگرە هەموو درووود و سڵاوێك کە پێشکەشی ئەو دەکرێت، "ئامین" وتنێکە بۆ ئەو دوعایەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئنجا گشت ئەو سڵاواتانەی کە یەك بە یەکی نەتەوەکەی لە نوێژەکاندا و لە دوعای دوای قامەتیشدا = لای شوێنکەوتووانی مەزهەبی شافیعی = لە ڕاستیدا "ئامین" وتنێکی گشتییە بۆ ئەو نزایەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم کە داوای بەختەوەریی هەمیشەیی پێ دەکات. کەواتە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لە دوعا و نزاکانیدا تکای هاتنەدیی مانەوە و بەختەوەریی هەمیشەیی بۆ گرۆی مرۆڤ دەکات. خۆ ئەمەش = لە ڕاستیدا = ئەو خواستە دەروونییەی سەرجەمی گرۆی مرۆڤە کە بە هەموو هێزێکیەوە و بە زمانی حاڵی سروشتی داوای دەکات و ئاواتەخوازی هاتنەدیی ئەو هیوا ڕەگداکوتاوەی ناخی دڵیەتی. لەبەر ئەوە، هەموو ئەو کەسانەی کە نووری ئیمان ڕووناکیی ئاراستە کردوون و ڕۆشنایی پێ بەخشیون، لە پشت سەری ئەو پێشنوێژە بەڕێزەیانەوە کە پێغەمبەری ئازیزە صلی الله علیه وسلم ڕیز ڕیز ڕاوەستاون و تێکڕا "ئامین" بۆ دوعاکانی دەکەن. جا ئایا دەگونجێ ئەم دوعایە قبووڵ و گیرا نەبێت؟! (دانەر)
[9] بەڵێ، بە هیچ جۆرێك ناگونجێ پەروەردگاری ئەم جیهانە ئاگاداری هەڵسوکەوت و ڕەفتارەکانی ئەو بەندانەی خۆی نەبێت کە دارای پلەی هەرەبەرزی ناو بەدیهاتووانی ئەون، لە کاتێکدا کە = وەك بە چاو دەبینرێت = ئەو پەروەردگارە بەوپەڕی زانیاری و بەسیرەتەوە کاروباری گەردوون ئاڵوگۆڕ پێ دەکات و بەڕێوەی دەبات.. هەروەها بە هیچ جۆرێك ناگونجێ ئەو پەروەردگارە زانایە لە کاتێکدا کە ئاگاداری هەموو کردار و بانگەوازو نزاکانی ئەم بەندە هەڵبژاردەیەی خۆیەتی، بایەخ بەم دوعا و نزایەی نەدات.. هەروەها هەرگیز ناگونجێ ئەم پەروەردگارە بەتوانا و میهرەبانە ئەو دوعایانە گیرا نەکات، لە کاتێکدا کە هەموو لێبڕان و دەستبەرداری و هەژارییەك لەو بەندەیەی خۆیدا دەبینێت.
بەڵێ، بە هەڵهاتنی نووری ئەم پێغەمبەرە صلی الله علیه وسلم بارودۆخی جیهان گۆڕا و، ڕاستی و ماهییەتی مرۆڤ و گەردوون بە نوور و ڕووناکیی ئەو ئاشکرا بوون و پەردەیان لەسەر هەڵماڵرا و دەرکەوت کە: بوونەوەرانی ناو گەردوون چەند نووسراوێکی "صەمەدانی"ی خواوەندن بە چەشنێك کە ناوە جوانەکانی خوای گەورەیان تێدا دەخوێندرێتەوەو، چەند کارمەند و بوونەوەرێکی بەنرخی پڕ واتای ئەوتۆن کە شایستەی مانەوەن. خۆ گەر ئەو نوورەی ئەو نەبوایە، ئەوا گەردوون لە ژێر تاریکایی وەهم و گومانە هەڵەکاندا دەمایەوە و، بە نەمان و لەناوچوونی هەتاهەتایی مەحکووم دەکرا و، بێ واتا و سوود و بایەخ دەردەچوو، بگرە دەبووە گاڵتەجاڕ و زادەی دەستی ڕێکەوت. هەر لەبەر ئەم نهێنییەشە کە هەرچی شت هەیە = چ لە زەوی و چ لە ئاسمانەکاندا = لە ڕووناکیی نووری ئەو پێغەمبەرە صلی الله علیه وسلم بەهرەمەند دەبن و، بەو چەشنەی کە گرۆی مرۆڤ "ئامین"یان بۆ دوعاکەی ئەو پێشەوا و ڕابەرەیان کرد، ئەوانیش بە هەمان جۆر پەیوەندیی خۆیانی پێوە دەردەخەن. ئەمەیشت بەلاوە سەیر نەبێت،

چونکە کاکڵە و ناوەرۆکی بەندایەتیی پێغەمبەر صلی اللە علیە وسلم تەنها دوعا و نزا و لاڵانەوەیە. بگرە گشت جموجووڵ و کار و فرمانەکانی گەردوونیش جۆرێکی تایبەتین لە دوعاکردن، بۆ نموونە: گەشەکردنی "تۆو" لەناو خاکدا و ئەو ئاڵوگۆڕانەی بەسەریدا دێن، لە ڕاستیدا جۆرە دوعایەکە کە ئەو تۆوە دەریدەبڕێت و لە بەدیهێنەری دەپاڕێتەوە تا بیکات بە درەختێکی بەرجەستەی باڵابەرزی مەزن. (دانەر)

[10] بەڵێ، دەرخستن و پیشاندانی نموونە ورد و ناوازە و لەژمارەبەدەرەکانی سەر ڕووی ئەو زەوییەی کە لەچاو جیهانی فراوانی دواڕۆژدا لە حوکمی یەك لاپەڕەدایە.. هەروەها پیشاندانی نموونەکانی حەشر و قیامەت لە سێ‌سەد هەزار بەدیهاتووی هاوسەنگ و ڕێسادارادا.. نووسینی هەموویان بەو ڕێسا ناوازەیە لەسەر ئەو تاقە لاپەڕەیەی ڕووی زەویدا.. بێ‌گومان ئەم کارە، گەلێ سەخت و ئاڵۆزترە لە چاو ئامادەکردنی ئەو بەهەشتە مەزن و بەرزەی جیهانی فراوانی هەمیشەییدا. لەبەر ئەوە، دەتوانرێ بوترێت: باخچەکانی بەهار، بە ڕێحانە و گوڵزارەکانیانەوە، گەلێ لە بەهەشت زیاتر = بەڵکو بە ڕێژەی بەرزیی پلە و پایەی بەهەشت بەسەر بەهاردا = سەرنجی سەرسامی و هەستی سەرسوورمان لە لای مرۆڤ دەوروژێنن! (دانەر)

[11] لەسەر "لولاك.. لولاك" زانایان زۆریان وتووە، چ لە بارەی سەنەدەوە، چ لە بارەی واتاکەیەوە. لە هەمووی جوانتر وتەکەی (علي القاري)یە لە شەرحی "شیفا"دا، کە دەڵێت: "هەرچەند لە سەنەددا لاوازە، بەڵام واتاکەی ڕاستە". بڕوانە: (شرح الشفا لعلي القاري ١/٦).. بۆ زانینی ئەوەش کە ئەم وتەیە واتاکەی ڕاستە و خوای گەورە لەبەر پێغەمبەر صلی اللە علیە وسلم گەردوونی دروستکردووە، بڕوانە: (الفتاوی = لابن تیمیە ج١١ ص٩٦=٩٨، مجلد التصوّف). (وەرگێڕ = لە چاپە عەرەبییەکەوە)

[12] بەڵێ، هەڵگەڕانەوە و سەرەونخوونبوونی ڕاستییەکان کارێکی مەحاڵە، لە هەموویان مەحاڵتریش ئەوەیە کە ئەو ڕاستییە هەڵبگەڕێتەوە و ببێت بە شتێکی پێچەوانەی خۆی! ئنجا لە نێوان ئەم حەقیقەتی: "نەگونجاویی هەڵگەڕانەوەی ڕاستی"یەشدا ڕاستییەك هەیە کە هەرگیز بە دژەکەی خۆی ڕازی نابێت، کە ئەویش بریتییە لەوەی: ئەو شتە = لەگەڵ مانەوەی ماهییەتەکەی خۆیشیدا = هەڵبگەڕێتەوە و ببێت بە شتی پێچەوانە و دژی خۆی! وەك ئەوەی جوانیی ڕەها = هاودەم لەگەڵ مانەوە و پارێزگاریکردنی ئەم جوانییەشیدا = ببێت بە ناشیرینیی ڕاستەقینە! بەم پێیە، جوانیی ڕوون و ئاشکرای پەروەردگارێتیی خوای گەورە، لەگەڵ مانەوەی ئەم ماهییەتەیدا، هەڵبگەڕێتەوە و ببێت بە شتێکی دژی خۆی! ئەم جۆرەیان، بە لای بڕیاری عەقڵەوە، لە هەموو مەحاڵێك مەحاڵتر و بەتاڵترە. (دانەر)

[13] هەرچەندە گشت دروستکراوێکی ورد و خاوەن نەخشەی ناوازە و پێکهاتنی جوان و ڕەنگین، گەلێ بەنرخ و گرانە.. کەچی لەگەڵ ئەوەشدا تەمەنەکەی یەکجار کورتە و بوونەکەیشی کاتێکی کەم دەخایەنێ. کەواتە ئەوانە لە ڕاستیدا تەنها نموونە و وێنەی چەند شتێکی ترن. جا لەبەر ئەوەی لەمانەدا شتێکی ئەوتۆ هەیە کە لەوە بچێت سەرنج بۆ لای حەقیقەتە ئەسڵییەکان ڕابکێشێت، ئەوا بەلاتەوە کارێکی سەیر و نامۆ نەبێت گەر بوترێ: ئارایشتی ژیانی دنیا تەنها بۆ ئەوەیە کە چەند نموونەیەك بن بۆ نیعمەتەکانی بەهەشت، لەوانەی کە پەروەردگاری میهرەبان بە چاکە و لوتفی خۆی بۆ بەندە خۆشەویستەکانی ئامادەی کردوون، بگرە حەقیقەت هەر تەنها ئەمەیە. (دانەر)

[14] بەڵێ، بۆ "بوون"ی هەر شتێك چەندین مەبەست و، بۆ "ژیان"یشی چەندەها ئامانج هەیە. ئەو ئامانج و مەبەستانەش تەنها ئەوانە نین = وەك گومڕایان گومان دەبەن = کە ڕوویان لە دنیا و خودی بوونەوەرەکە خۆیەتی تا بێ‌مەبەستی و هەڕەمەکێتی جێی خۆیان لە نێوانیاندا بکەنەوە، بەڵکو ئامانج و مەبەستەکانی "بوون" و "ژیان"ی هەموو شتێك دەبن بە سێ بەشەوە:

یەکەمیان: کە لە هەموویان بەرزترە، ڕووی لە بەدیهێنەری مەزنیەتی. واتە پیشاندانی دروستکردن و وردەکاری و ناوازەیی پێکهاتنی هەموو شتێك لە بەرچاوی بینەری ئەزەلیدا بە چەشنی نمایشی ڕەسمیی سەربازی. جا بۆ ئەم مەبەستی بینینەی خوای گەورە، ژیانی ئەو شتە = با چرکەیەکیش بێت = سەروزیادە، تەنانەت هەندێ جار هەر تەنها ئامادەبوونی ئەو شتە بۆ دەرخستنی هێزە پەنامەکییەکانی، کە هێشتا نەهاتوونەتە جیهانی بوون و وەك نییەتی ئەو شتە وان، سەروزیادی هاتنەدیی ئەم مەبەست و ئامانجەیە. نموونەی ئەمە وەك ئەو بوونەوەرانەی کە بەخێرایی دێن و دەڕۆن و، چەشنی ئەو "تۆو"انەی کە بۆیان نەڕەخسا گوڵ و بەرەکانیان ببەخشن، هەموو ئەمانە، ئەم ئامانج و مەبەستەمان بۆ دەردەخەن. کەواتە هەرگیز بێ‌مەبەستی و بێ‌سوودی لە دروستبوونی هیچ کام لەوانەدا نییە. واتە:

یەکەم ئامانجی بوونی هەموو شتێك ئەوەیە کە بە "بوون" و "ژیان"ەکەی، موعجیزاتی توانست و ئاسەوار و جێدەستی بەدیهێنەری خۆی لە بەردەم بینینی چاودێریی خاوەن و پادشای شکۆمەندیدا دەربخات.
بەشی دووهەمی ئامانجی "بوون" و مەبەستی "ژیان": ڕووەو خاوەن هەست و شعوورەکان دەڕوانێت. واتە: هەر شتێك دێتە جیهانی بوون، لە ڕاستیدا نامەیەکی پڕ لە حەقیقەت و پارچە هۆنراوەیەکی ناسك و نیان و وشەیەکی حیکمەتبەخشی پەروەردگارە، کە بەدیهێنەری مەزن لە بەرچاوی مەلائیکەت و جینی و ئاژەڵ و مرۆڤدا پیشانی دەدات، تاکو ئەوانە سەرنجی تێڕامانی ئاراستە بکەن. واتە: هەموو شتێك جێی سەرنجدان و خوێندنەوە و پەند لێوەرگرتنە بۆ هەر خاوەن هەست و شعوورێك بۆی بڕوانێت.
بەشی سێهەمی ئامانجی "بوون" و مەبەستی "ژیان": ڕووەو خودی ئەو شتە دەڕوانێت. وەك: لەزەتچەشتن و، خۆشڕابواردن و، ژیانبەسەربردن بە شادی و کامەرانی و، غەیری ئەمانەش لە ئامانج و مەبەستە هەندەکییەکان. بۆ نموونە: سوودێکی بەرهەمی کاری کەشتیوان لە کەشتیی مەزنی پادشادا بۆ خۆی دەگەڕێتەوە کە بریتییە لە کرێی کارەکەی. کەچی ئەم سوودەی کە بەم دەگات یەك لە سەدی بەرهەمەکانی ئەو کەشتییە مەزنەیە، بەڵام نەوەدونۆ بەرهەمەکانی تری دەگەڕێنەوە بۆ خاوەنەکەی کە پادشایە. بەم جۆرە، دەرکەوت کە ئەگەر ئەو ئامانج و سوودەی لە هەر شتێکدا هەیە و بۆ خودی خۆی و دنیاکەی دەگەڕێتەوە بریتی بێت لە یەك ئامانج و سوود، ئەوا نەوەدونۆ مەبەست و ئامانجی بۆ بەدیهێنەری مەزنی دەگەڕێتەوە. کەواتە لە زۆرو زەبەندەیی ئەم ئامانجانەدا دەتوانرێت "دانایی"و "بەخشندەیی" بە جیا جیا ببینرێن، واتە جیاوازیی نێوان: "دەستپێوەگرتنی ڕەها" و "سەخاوەتی ڕەها" بزانرێت کە بە ڕواڵەت وەك دوو شتی پێچەوانە و دژی یەکتر دێنە بەرچاو. وا ئەم مەبەستە بەمەی خوارەوە ڕوون دەکەینەوە:
گەر لە دروستبوونی بوونەوەراندا تەنها یەك مەبەست و ئامانج ڕەچاو بکرێت، ئەوا ئەو کاتە تەنها "بەخشندەیی" و "سەخاوەت" زاڵ دەبن و، ناوی: "الجواد"ی خوای گەورە دەردەکەوێت و دەدرەوشێتەوە. بۆ نموونە و بەپێی ئەو تەنها ئامانجە ڕەچاوکراوە: بەروبووم و دەغڵ و دانەکان تابڵێی زۆر و لەژمارەبەدەرن. واتە زۆرییەکەیان بەخشندەیی و سەخاوەتێکی ڕەها دەگەیەنن. بەڵام ئەگەر هەموو مەبەست و ئامانجەکان پێکەوە ڕەچاو بکرێن، ئەوا "دانایی" دەردەکەوێت و زیاتر زاڵ دەبێت و، ناوی "الحکیم"ی خوای گەورە پتر دەدرەوشێتەوە. ئەو کاتەش ژمارەی حیکمەت و ئامانجە پێویستەکانی تاقە بەرێکی تەنها یەك درەخت بە ئەندازەی ژمارەی بەرەکانی ئەو درەختە دەبن و، ئیتر ئەم ئامانج و مەبەستانە بەسەر هەر سێ بەشە ناوبراوەکاندا دابەش دەبن. جا ئەم مەبەست و ئامانجە گشتییانە ئاماژە بۆ داناییەکی بێکۆتایی و دەستپێوەگرتن(إقتصاد)ێکی بێسنوور دەکەن، ئەو کاتەش "دانایی ڕەها" لەگەڵ "بەخشندەیی و سەخاوەتی ڕەها"دا کۆدەبنەوە کە بە ڕواڵەت وەك دژی یەکتر دەردەکەون. بۆ نموونە: یەکێك لە ئامانجەکانی بوونی سوپا پارێزگاریکردنی ڕێسا و ئاسایشە. خۆ ئەگەر تەنها لەم گۆشەیەوە سەیری سوپا بکرێت، دەبینرێت ژمارەی سوپا زیاد لە پێویستە. بەڵام گەر لەگەڵ ئەو مەبەستەدا ئامانجەکانی تری بوونی سوپا ڕەچاو بکرێت، وەك: پاراستنی سنوور و، جیهادکردنی دوژمنان و، جگە لەمانەش لەو ئامانجە گشتییانە، ئەوا دەردەکەوێت کە ژمارەی سوپا لەوانەیە سەروزیاد بێت. کەواتە لە ڕەچاوکردنی گشت ئامانجەکاندا هاوسەنگییەك دەبینرێت کە بە تەرازووی "دانایی" ڕاگیر کراوە. ئەو کاتە "حیکمەت" و "مەزنی"ی حکوومەت پێکەوە کۆدەبنەوە. بەم جۆرە، لەم حاڵەتەدا دەتوانرێت بوترێت: ژمارەی سوپا زیاد لە پێویست نییە. (دانەر)

[15] بەڵێ، گەڵا و بەر و گوڵی سەر لق و پەلی درەختەکان = کە گەنجینەی ڕۆژیدانی میهرەبانیی خواوەندن = لە دوای پیربوونیان و بەجێهێنانی ئەرکی ئەستۆیان، دەبێ کۆچ بکەن، تاکو ڕێ لەوانەی دوای خۆیان نەگیرێت کە وەك لافاو دێن و شوێنی ئەمان دەگرن. دەنا دەبن بە بەربەستێکی سەخت لە بەردەم فراوانیی میهرەبانیی خوادا و پەردەیەکی ئەستوور لە ڕووی خوشك و برایانی خۆیاندا کە ئەوانیش بۆ ئەنجامدانی ئەرکی خۆیان دێنە گۆڕێ. ئەمە سەرەڕای ئەوەی کە هەر خۆیشیان بە نەمانی سەردەمی لاوییان، دەژاکێن و سیس دەبنەوە. بەم جۆرە، وەرزی بەهار وەك ئەو درەختە بەردارە حەشر پیشاندەرە وایە و.. مرۆڤی هەموو چەرخێکیش درەختێکی بەرداری پڕ لە دانایی و پەند و عیبرەتە و.. گۆی زەوییش = بە گشتی = درەختی توانستێکی ناوازەی داهێنکارە و.. دنیاش درەختێکی قەشەنگ و ڕەنگینی ئەوتۆیە کە بەروبوومەکانی خۆی بۆ بازاڕی قیامەت بەڕێ دەکات. (دانەر)

[16] سەیری پەراوێزی وێنەی حەوتەم بکە. (دانەر)

[17] بەڵێ، ئەو "ڕابوردوو"ەی کە دەکەوێتە نێوان کاتی ئێستا و سەرەتای دروستبوونی جیهانەوە = وەك ئاشکرایە = پڕە لە چەندەها ڕووداوی جۆراوجۆر= هەموو ڕۆژێکی ئەو ڕابوردووەش کە هاتووەتە جیهانی "بوون"ەوە، وەك دێڕێك وایە و، هەموو ساڵێکیشی لاپەڕەیەکە و، گشت چەرخێکیشی کتێبێکە قەڵەمی قەدەر نووسیویەتی و نەخشەی کێشاوە و دەستی توانستیش بەوپەڕی دانایی و ڕێكوپێکی ئایەتە موعجیزەکارەکانی خۆی تێدا نووسیوەتەوە.. ئنجا "داهاتوو"یش کە هەر لە ئێستاوە تا قیامەت و بەهەشت و ئەبەدییەت درێژە دەکێشێت، یەکێکە لە شتە گونجاوەکان(الممکنات) واتە هەروەك "ڕابوردوو" بریتییە لە چەند ڕووداوێك کە بە ڕاستی و واقیعی ڕوویانداوە، "داهاتوو"یش مومکیناتن، دەگونجێ بە واقیعی ڕوو بدەن. جا ئەگەر زنجیرەی ئەم دوو کاتە بەرامبەر یەکتر ڕاگیر بکرێن، ئەوا دەردەکەوێت کە ئەو کەسەی "دوێنێ" و بەدیهاتووانی ناو دوێنێی بەدیهێنا، دەشتوانێت "سبەینێ" و بەدیهاتووانی ناو سبەینێش بەدیبهێنێت. هەروەها گومان لەوەشدا نییە کە بوونەوەران و شتانی دەراسا(خارق)ی سەردەمی "ڕابوردوو" = کە پیشانگای هەموو شتێکی سەیر و سەرسووڕهێنەرە = تێکڕا موعجیزاتی خواوەندی بەتوانای شکۆمەندن و شایەتێکی بەهێزی گومانبڕن لەسەر ئەوەی کە خوای گەورەی بە دەستەڵات دەتوانێت هەموو کاتەکانی "ئاینده" و تێکڕای مومکیناتی ناویشی بەدیبهێنێت و گشت موعجیزات و لایەنە سەرسووڕهێنەکانی بەدیهاتووانی خۆی تێدا پیشان بدات.

بەڵێ، ئەو کەسەی بتوانێت تەنها یەك دانە "سێو" بەدیبهێنێت، دەشتوانێت هەموو سێوەکانی ناو ئەم جیهانە، تەنانەت سەرجەمی بەهاری مەزن بەدیبهێنێت، چونکە ئەو کەسەی نەتوانێت بەهار بەدیبهێنێت توانای بەسەر دروستکردنی یەك تاقە سێویشدا ناشکێت، چونکە ئەو یەك دانە سێوە لە کارگەی ئەو بەهارەدا دەچنرێت و تانوپۆ دەکرێت. کەواتە ئەو یەك دانە سێوە نموونەیەکی پوختی درەخت و باخی سێوەکەیە، بگرە نموونەی هەموو بوونەوەرانە بە گشتی. ئنجا هەر ئەو یەك دانە سێوە لە ڕووی سنعەت و وردەکاریی بەدیهاتنیشیەوە موعجیزەی سنعەتی پەروەردگارە، چونکە هەموو یەکێ لە تۆوەکانی، مێژووی ژیانی درەختەکەی ئەوی تێدا تۆمار کراوە. جا ئەو کەسەی کە بەم شێوە ناوازەیە بەدیی‌دەهێنێت، هەرگیزاوهەرگیز بەدیهێنانی هیچ شتێکی بەلاوە قورس و گران نییە.

هەروەك ئەمە وایە، هەر بەم جۆرەش: ئەو کەسەی "ئەمڕۆ"ی هێناوەتە بوون، دەتوانێت قیامەتیش بەدیبهێنێت.. ئەو کەسەی بەهاری بەدیهێناوە، دەتوانێت حەشریش بەدیبهێنێت.. ئەو کەسەی جیهانەکانی پێشینی خستە ڕوو وە بەوپەڕی دانایی و ڕێكوپێکی بەسەر تەنافی زەماندا هەڵیواسین، بێ گومان هەر ئەو کەسە دەشتوانێت چەندین جیهانی تر بخاتە ڕوو وە بەسەر تەنافی "داهاتوو"دا هەڵیان بواسێت، هەروەك بە حەتمی و بێ هیچ گومانێکیش ئەو کارە لە واقیعدا ئەنجام دەدات..

ئێمە لە زۆربەی "وتەکان" بە تایبەت لە "وتەی بیستودووهەم"دا بە چەشنێکی گومانبڕ چەسپاندمان کە: "ئەو کەسەی نەتوانێت هەموو شتێك بەدیبهێنێت ناشتوانێت هیچ شتێك بەدیبهێنێت. خۆ هەر کەسێکیش بتوانێت تەنها یەك شت بەدیبهێنێت، دەتوانێت هەموو شتێکی تریش بەدیبهێنێت. بە هەمان جۆر گەر بەدیهێنانی شتان بەدەست یەك زاتی بەدیهێنەری تەنیاوە بێت، ئەوا بەدیهێنانی هەموو شتان بە ئەندازەی بەدیهێنانی یەك دانە شت ئاسان دەبێت. گەر بیشدرێتە پاڵ هۆکارە جۆراوجۆرەکان و بەدیهێنەرانی زۆروزەبەندە، ئەوا ئەو کاتە بە ئەندازەی پلەی نەگونجان(الإمتناع) و مەحاڵی، بەدیهێنان کارێکی سەخت و مەحاڵ دەبێت. (دانەر)

[18] وەك: ڕەگ و بنجی گیا و درەختەکان. (دانەر)

[19] وەك: گەڵا و بەروبوومەکان. (دانەر)

[20] عن أبي هريرة رضي الله عنه فال: قال رسول الله = صلى الله عليه وسلم: إ ضرس الكافر أو ناب الكافر مثل أحد وغلظ جلده مسيرة ثلاث. رواه مسلم. (٢١٨٩/٤). (وەرگێڕ = لە چاپە عەرەبییەکەوە).

[21] بەڵێ، "کافرێتی" سووکایەتی پێکردن و بێنرخ زانینی بوونەوەرانە بە گشتی، چونکە "کوفر" بوونەوەران بە: "بێمەبەستی" و "بێسوودی" تۆمەتبار دەکات و، لە هەمان کاتیشدا ناوە جوانەکانی خوای گەورە بەدرۆ دەخاتەوە، لەبەر ئەوەی کە "کوفر" ئینکاریی درەوشانەوەی ئەو ناوانە دەکات کە لەناو ئاوێنەی بوونەوەراندان و، بەدرۆخستنەوەی هەموو بوونەوەرانیشە، ئەوەتا شایەتیدانی ئەوان لەسەر "وەحدانییەت" وەرناگرێت. لەبەر ئەمانە،

"کافرێتی" هەموو هێزە مەعنەوی‌یەکانی مرۆڤ و گشت لێهاتنەکانی تێك‌دەدات، بە ڕادەیەك کە توانای وەرگرتنی خێر و چاکەی لـێ دادەماڵێت. کەواتە "کوفر" تاوانێکی گەلـێ گەورەیە و، دەست‌درێژی کردنە بۆ سەر مافی هەموو بوونەوەران و سەرجەمی ناوە جوانەکانی خوای گەورە. لەبەر ئەوە و، لەبەر پاراستنی ئەو مافانە و، بە بۆنەی وەرنەگرتنی خێر لە لایەن دەروونی مرۆڤی کافرەوە، "کافرێتی" داخوازی بێ‌بەش بوونە لە "چاوپۆشی و لـێ‌خۆش‌بوون" وەك ئایەتی: (**إنّ الشركَ لظلمٌ عظيم**) (لقمان:١٣) ئەم واتایە ڕادەگەیەنێت. (دانەر)

[22] بەڵێ، "دادگەری" دوو کەرتە: ئیجابی و سەلبی. کەرتە ئیجابی‌یەکەیان بریتی‌یە لەوەی: گشت خاوەن مافێك هەموو مافێکی خۆی بدرێتێ. شتێکی بەڵگەنەویستە کە ئەم بەشەی دادگەری شموولی هەموو ئەو شتانە دەکات کە لە دنیادا هەن. چونکە وەك لە "ڕاستیی سێ‌هەم"دا چەسپاندمان: هەموو شتانی ناو ئەم دنیایە داوای هەر شتێك لە بەدیهێنەری شکۆمەندیان بکەن کە بۆ "بوون" و "مانەوەی ژیان"یان پێویستیان بێت، ئیتر ئەم داواکردنە چ بە زمانی لێهاتنیان بێت و چ بە زمانی پێداویستی‌یە سروشتی‌یەکانیان و چ بە زمانی ناچارییان، ئەوا بە تەرازوویەکی وردی تایبەتی و چەند پێوەرێکی دیاری‌کراو ئەو خواستەی بۆ دابین دەکرێت و دەی‌درێتێ. واتە بە ئەندازەی ئاشکرایی "بوون" و "ژیان" ئەم بەشەی "دادگەری"ش ڕوون و ئاشکرایە.. بەڵام بەشە سەلبی‌یەکە بریتی‌یە لەوەی کە: ناحەقویستان و ستەمکاران تەمێ بکرێن. واتە: بە سزادانی ناحەقویستان حەق ڕاگیر بکرێت و حەقی خۆی بدرێتێ! ئەم بەشەیان هەرچەند بە ڕوونی لەم دنیادا دەرناکەوێت، بەڵام چەندەها نیشانە و ئاماژەی زۆر هەن کە بەڵگەن لەسەری. وەك: ئەو زلـلەی تەمێ و قامچیی سزادانەی کە ئاراستەی قەومی عاد و سەموود کران، بگرە قەومە یاخی‌یەکانی ئەم سەردەمەش. هەموو ئەمانە، بە چەشنێکی ئاشکرا و بێ گومان، زاڵ‌بوون و دەستەڵاتداریی "دادگەری"ی بەرز و مەزنی خواوەندمان بۆ دەردەخەن. (دانەر)

[23] گەر دەڵێیت: بۆچی زۆربەی نموونەکانت لە تۆو و، گوڵ و، بەری درەخت دەهێنیتەوە، لە وەڵامدا دەڵێین: چونکە ئەمانە ناوازەترین و سەرسووڕهێنەرترین و ناسك‌ترینی موعجیزاتی توانستی خوای گەورەن. گومڕایان و سروشت‌پەرستان و شوێن‌کەوتووانی فەلسەفەی ماددی، لەبەر ئەوەی نەیان‌توانی ئەو نووسینە وردانە بخوێننەوە کە قەڵەمی قەدەر و توانستی خوای گەورە لەمانەدا نووسیویانن، گرفتاری سەرگەردانی بوون و، لەناو ئەو تۆو و گوڵو بەرانەدا نوقم بوون و، کەوتنە لیتاوی چەپەڵی سروشتەوە. (دانەر)

[24] (الدنيا مزرعة الآخرة) قال في المقاصد: لم أقف عليه مع إيراد الغزالي له في الإحياء. وقال القاري: قلت: معناه صحيح مقتبس من قوله تعالى: (**من كان يريد حرث الآخرة نزد له في حرثه**)(الشورى:٢٠). بڕوانە: (كشف الخفاء)ی (عەجلوونی) حەدیسی ژمارە ١٣٢٠. (وەرگێڕ).

كۆتایی

ئەو "دوازدە ڕاستی"یانەی پێشوو، پشتی یەكتر دەگرن و یەكدی تەواو دەكەن و، ئەنجامەكەشیان لە یەك گرتن و كۆی هەموویاندا دەردەكەوێت. ئایا ئیتر دەبێ چ وەهمێك هەبێت بتوانێت ئەم دوازدە شوورا ئاسنینە بەڵكو ئەم دوازدە دیوارە ئەڵماسە، كوناودەر بكات و ڕێیەك بۆ خۆی بدۆزێتەوە تا "باوەڕ بە حەشر" لە جێی خۆیدا بلەقێنێت كە بە قەڵایەكی ئاوا سەخت و مەحكەم گەمارۆ دراوە و شوورای بۆ كراوە؟

ئایەتی پیرۆزی: (**ما خلقُكُمْ ولا بَعثُكُمْ إلاّ كنفسٍ واحدةٍ**)(لقمان:٢٨) ئەوە دەگەیەنێت كە: "بەدیهێنان" و "حەشر"ی هەموو گرۆی مرۆڤ بە لای توانستی خواوەندەوە بە ئەندازەی بەدیهێنان و حەشری تەنها یەك كەسی مرۆڤ ئاسانە.

بەڵێ ڕاستە و هەر وەهایشە، چونكە ئەم ڕاستییە لە باسی "حەشر"ی پەیامی: "خاڵێك لە نووری ناسینی خوای گەورە"دا درێژەی پێ دراوە. بەڵام وا لێرەدا ئاماژە بۆ پوختەیەكی ئەو باسە دەكەین و نموونەكانی دەهێنین. هەركەسێكیش درێژەی باسەكەی دەوێت با سەر لەو پەیامە ناوبراوە بدات.

وا نموونەیەك بۆ ئەمە دەهێنینەوە و، وەك وتراویشە: نموونەهێنانەوە قڕەوبڕەی لەسەر ناكرێت و قسووری نابینرێت، لەگەڵ ئەوەشدا دەڵێین: "ولله المثِلُ الأعلى".

بۆ نموونە: گەر وا دابنرێت "خۆر" بە ویستی خۆی كار بكات، ئەوا بەوپەڕی ئاسانی ڕووناكیی خۆی بۆ تەنها یەك دانە گەردیلە دەنێرێت و، بە هەمان ئاسانییش ئەو ڕووناكییەی خۆی بە هەموو ماددە ڕوون(شفّاف)ە لەژمارەبەدەرەكان دەبەخشێت، ئەمەش بەهۆی نهێنیی "نوورانێتی"یەوە كە لە هەردووكیاندا هەیە.

بەهۆی نهێنیی: "ڕوونی"(شفافية)یشەوە، ئەو وێنەیەی خۆر كە بیلبیلەی چاوی یەك دانە گەردیلە وەریدەگرێت، یەكسانە بە وەرگرتنی هەمان وێنە لە لایەن تەختایی فراوانی دەریایەكی مەزنیشەوە.

بەهۆی نهێنیی: "ڕێكوپێكی"یشەوە، منالّێكی بچووك هەروەك دەتوانێت كەشتی‌یە منالاّنە بچووكەكەی، كە یاریی پێ دەكات، بخاتەگەڕ.. بە هەمان جۆر دەشتوانێت كەشتیی مەزنی ڕاستەقینەش بجوولّێنێت و كاری پێ بكات و بیخاتەگەڕ.

هەروەها بەهۆی نهێنیی: "فەرمانبەرداری و گوێڕایەڵی"یەوە، پێشەوای سوپا دەتوانێت بە فەرمانی: "بڕۆ" یەك سەرباز بخاتە ڕۆیشتن و، هەر بە هەمان وشە و فەرمان سەرجەمی سوپایش بداتەبەر.

ئنجا گەر وا دابنێین تەرازوویەكی یەكجار هەستیار و سەرنەكەری مەزن لە بۆشایی ئاسماندا هەڵواسرابێت و كێشی یەك دانە گوێزیش دەربخات و بی‌خوێنێتەوە، ئەوا بەهۆی نهێنیی: "هاوسەنگی"یەوە، هەروەك دەتوانرێت دوو خۆر لە "تا"كانی‌دا دابنرێت و، لە ڕاستیش‌دا دوو خۆر یان دوو گوێز لە هەردوو "تا"كەی‌دا دانران، ئەوا ئەو هەولّەی بۆ بەرزكردنەوەی یەكێك لەو دوو تایە دەدرێت، هەمان هەولّە بۆ دابەزاندنی ئەوی تریان.

جا مادەم لەناو ئەم بوونەوەر و شتە مومكینە ئاسایی‌یانەدا، كە فانی و ناتەواون، بەهۆی: "نوورانێتی و، ڕوونی و، ڕێكوپێكی و، گوێڕایەڵی و، هاوسەنگی"یەوە، گەورەترین شت یەكسان بێت بە بچووكترین و بە چەندەها شتی لەژمارەبەدەریش، بە ڕادەیەك كە وەك یەك دانە شت وا بن.. ئەوا لە بەردەم توانستی ڕەهای خواوەندی بەتواناداا: كەم و زۆر، بچووكو گەورە، حەشری یەك دانە كەس و سەرجەمی گرۆی مرۆڤ بە یەك هاوار، دەبێ یەكسان بن. ئەمەش بەهۆی: درەوشانەوە نوورانی و ڕەهاكانی: "توانستی خۆیی(ذاتي)ی خوای گەورە"وە كە لەوپەڕی كەماڵ‌دایە و.. بە بۆنەی: "ڕوونی" و "نوورانێتیی" دیوی مەلەكووتی شتان و.. بەهۆی: "ڕێكوپێكی"ی دانایی و توانست و.. "گوێڕایەڵی"ی تەواوەتیی هەموو شتێكەوە بۆ فەرمانە تەكوینی‌یەكانی و.. بەهۆی نهێنیی: "هاوسەنگی"ی هەردوو لای ئیمكانەوە كە بریتی‌یە لە یەكسانیی بوونەوەران لە بوون و نەبوونیاندا.

بەڵێ، پلەكانی "هێز" و "لاوازی"ی هەر شتێك بریتی‌یە لە ئاوێتەبوونی دژەكەی لەگەڵی‌دا. بۆ نموونە: پلەكانی گەرما بەرهەمی تێكەڵبوونی سەرمایە و،

پلەکانی "جوانی"ش ئەنجامی ئاوێتەبوونی ناشیرینی‌یە و، چینەکانی ڕووناکییش هی تێکەڵبوونی ڕێژەیەکی تاریکی‌یە. بەڵام هەر شتێك گەر خۆیی(ذاتي)بێت = نەك ڕووکەشی(عرضي) = ئەوا دژەکەی هەرگیز ناتوانێت بڕواتە ناویەوە و ئاوێتەی ببێت، دەنا ئەو کاتە دەبێ دوو شتی دژ بە یەکتر لە یەك شتدا کۆ ببنەوە! کە ئەمەش کارێکی مەحاڵە. واتە ئەو شتانەی خۆیی و ئەسڵی و ڕەسەنن، هەرگیز پلەپلە نین.

جا مادەم توانستی خوای گەورە توانستێکی ڕەها و خۆیی‌یە و چەشنی مومکینات عەرەضی نی‌یە و دارای کەماڵی ڕەهایە، ئەوا مەحاڵە گرفتاری "کۆڵەواری" ببێت کە دژی "توانست"ە. واتە بەدیهێنانی "بەهار" سەبارەت بە خواوەندی شکۆمەند بە ئەندازەی بەدیهێنانی "یەك دانە گوڵ" ئاسانە و.. زیندووکردنەوەی سەرجەمی گرۆی مرۆڤیش سەبارەت بە توانستی ئەو، چەشنی ئاسانیی زیندووکردنەوەی یەك کەس وایە. بە پێچەوانەی ئەوەی گەر ئەم کارە بە هۆکارە ماددی‌یەکان بسپێررێت، چونکە ئەو کاتە بەدیهێنانی "یەك دانە گوڵ" بە قەدەر "بەهار" سەخت و پڕ لە گیروگرفت دەبێت.

هەموو ئەو نموونە و ڕوونکردنەوانەی کە هەر لە سەرەتای ئەم پەیامەوە تا ئێرە بۆ: "وێنە"و "ڕاستی‌یەکانی حەشر" باسکران، تەنها لە ڕێژنە(فیض)ی قورئانی پیرۆزەوە وەرگیراون و، لەبەر ئەوەش هێنران کە: "نەفس" ملکەچی تەسلیمبوون و.. "دڵ"یش ئامادەی وەرگرتن و گوێڕاگرتن بن بۆ "قورئانی پیرۆز". چونکە قسەی تەواوەتی کە هیچ قسەیەکی تری بە دوادا نەیەت، تەنها هی قورئانی پیرۆزە. کەواتە لە ڕاستی‌دا قسە هەر هی ئەوە و لێدوان و گوفتاریش هەر بۆ ئەوە و مافی ئەوە..

دەبا گوێی لێ ڕابگرین.. "فللّهِ الحجّةُ البالِغة":

(فانظُرْ اِلی آثار رَحمتِ اللهِ کیفَ یُحیِ الاَرضَ بعدَ مَوتِها اِنّ ذلك لمحُیِ الموتی وهو علی کلّ شيءٍ قدیر) (الروم: ٥٠).

(قالَ مَنْ يُحيِ العِظامَ وَهِيَ رَميم * قُلْ يُحْييها الذي اَنشأها اَوّل مرّةٍ وهو بكلِّ خَلْقٍ عليم) (يس:٧٨=٧٩).

(يا اَيها الناسُ اتَّقُوا رَبَّكُم اِنَّ زلزلةَ السّاعَةِ شَيْءٌ عظيم * يومَ ترونها تَذْهَلُ كُلُّ مُرضِعةٍ عمّا اَرضَعَتْ وتضَعُ كُلُّ ذاتِ حملٍ حملها وترى الناسَ سُكارى وماهُم بِسكارى ولكنّ عذابَ الله شديد) (الحج:١=٢).

(اللهُ لا اِلهَ اِلاّ هوَ لَيَجمعَنَّكُمْ اِلى يَومِ القيامَةِ لا ريْبَ فيهِ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللهِ حديثاً) (النساء:٨٧).

(اِنَّ الاَبْرارَ لفي نعيمٍ * واِنَّ الفُجّارَ لفي جَحيم) (الإنفطار:١٣=١٤).

(اِذا زُلْزِلَتِ الاَرضُ زِلْزالَها * واَخرجَتِ الأرض اَثقالها * وقال الاِنسان مالها * يومئذٍ تُحدِّثُ اَخبارها * بأن ربّك اَوحى لها *يومئذٍ يصدرُ النّاسُ اَشتاتاً لِيُروا أعمالهم * فمن يعملْ مثقالاً ذرّةٍ خيراً يره * ومن يعملْ مثقال ذرّةٍ شرّاً يره) (سورة الزلزلة).

(القارِعَةُ * ما القارعةُ * وما اَدراكَ ما القارعةُ * يومَ يكونُ النّاسُ كالفَراشِ المبثوثِ * وتكونُ الجبالُ كالعِهنِ المنفوشِ * فأمّا مَنْ ثَقُلتْ موازينهُ * فهو في عِيشةٍ راضيةٍ * وأمّا مَنْ خفّتْ موازينه * فأمّهُ هاوية * وما اَدراكَ ماهيه * نارٌ حامية) (سورة القارعة).

(وللهِ غَيبُ السَّمواتِ والاَرضِ وما اَمْرُ السّاعَةِ اِلاّ كَلَمْحِ البَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ اِنَّ اللهَ على كُلِّ شيءٍ قدير) (النحل:٧٧).

* * *

بەڵێ، با گوێ لەم جۆرە ئایەتە ڕوونانەی قورئانی پیرۆز ڕابگرین و پڕ بەدڵ بڵێین: "آمنّا وصدَّقنا"..

آمنت بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وبالقدر خيره وشرّه من الله تعالى. والبعث بعد الموت حقٌّ، وان الجنة حقٌ، والنار حقٌ، وانّ الشفاعة حقٌ، وان منكراً ونكيراً حقٌ، وانّ الله يبعث من في القبور. أشهد أن لا إله إلاّ الله وأشهد أنّ محمداً رسول الله صلى الله عليه وسلم.

اللّهم صلّ على ألطف وأشرف وأكمل وأجمل ثمراتِ طوبى رحمتك الذي أرسلتَه رحمةً للعالمين ووسيلةً لوصولنا إلى أزين وأحسن وأجلى وأعلى ثمرات تلك الطوبى المتدلية على دار الآخرة. أي: الجنّة.

اللّهم أجرنا وأجر والدينا من النار وأدخلنا وأدخل والدينا الجنّة مع الأبرار بجاه نبّيك المختار.. آمين.

* * *

ئەی ئەو برایەی کە بە ویژدانەوە ئەم پەیامە دەخوێنیتەوە!

هەرگیز مەڵێ: "لەم وتەی دەهەمە تناگەم".. برام! خەم مەخۆ و دڵتەنگی تێنەگەیشتنی تەواوەتیی خوێندنەوەی ئەم پەیامە مەبە، چونکە چەندین فەیلەسووفی بلیمەتی وەك "ئیبن سینا" وتوویانە: **"الحشر ليس على مقاييس عقلية"** واتە: "مومکین نی‌یە بە عەقڵ ڕێی حەشر بگیرێتە بەر هەرچەند ئیمانیشمان پێیەتی". هەروەها زانایانی ئیسلام لەوەدا یەکیان گرتووە کە: کێشەی حەشر بابەتێکی نەقڵی‌یە، واتە بەڵگەکانی تەنها بە نەقڵ چەسپاون و ناکرێ بە عەقڵ بچەسپێت! کەواتە گرتنەبەری ڕێگایەك کە تابڵێی قووڵ بێت و لە هەمان‌کاتدا یەکجار بەرز و بڵندیش بێت، هەرگیز وەك گرتنەبەری ڕاستەشەقامێکی گشتیی وا نابێت کە بکرێ هەموو ڕێبوارێك پیایدا گوزەر بکات و بیگرێتە بەر.

بەڵام بەهۆی بەرەکەت و ڕێژنەی قورئانی پیرۆز و، بەزەیی بەدیهێنەری میهرەبانەوە ، ئا لەم چەرخەدا کە "تەقلید"ی تێدا وردوخاش بووە و ملکەچی و تەسلیمبوونیشی تێدا تێك‌چووە و لە جێی خۆیدا نەماوە، ئێمە = ئا لەم چەرخەدا کە حاڵی وایە = منەتباری گرتنەبەری ئەم ڕێگا قووڵ و بەرزە کراین..

کەواتە دەبێ هەزاران سوپاسگوزاری و شوکرانە پێشکەشی بەدیهێنەری مەزن بکەین، لەسەر ئەو چاکە فراوان و فەزڵە گەورەیەی کە بەرامبەرمان نواندی. چونکە ئەم ئەندازەیە سەروزیادی ڕزگارکردن و ساغبوونی ئیمانەکەمانە. لەبەر ئەوە، دەبێ بە ئەندازە و بڕی تێگەیشتنەکەمان ڕازی ببین و، پاشان بە دووپاتکردنەوەی خوێندنەوەشی ئەو ڕادەیە پتر بەرز بکەینەوە.

ئنجا یەکێك لە هۆکارەکانی نەگەیشتنی مرۆڤ بە مەسەلەی حەشر لە ڕێی عەقڵەوە، دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە: حەشری هەرە مەزن یەکێکە لە درەوشانەوەکانی "ناوی هەرەمەزنی خوای گەورە".. لەبەر ئەم هۆیە، ئەوا تەنها "بینین" و "پیشاندان"ی کارە مەزنەکانی درەوشانەوەی: "ناوی هەرەمەزن" و "پلەی هەرەگەورەی یەك بە یەکی ناوە جوانەکانی خوای گەورە"یە کە چەسپاندنی "حەشری هەرە مەزن" بە چەشنی چەسپاندن و بێگومانیی "حەشری بەهار" ئاسان دەکات و، مرۆڤ دەگەیەنێتە تەسلیمبوونی یەکجارەکی و تەواوەتی و ئیمانی تەحقیقی.

جا بە بەرەکەتی قورئانی پیرۆز، لەم وتەی دەهەمەدا مەسەلەی حەشر لەم ڕێ یەوە ڕوونکرایەوە. دەنا گەر "عەقڵ" پشتی بە پێوەر و تەرازووە کول و کاسەکانی خۆی ببەستایە، ئەوا بە کۆڵەواری و دەستەوسانی دەمایەوە و، ناچاری "تەقلید" و چاولێکەری دەبوو!

پاشکۆکانی پەیامی حەشر

پارچەی یەکەم و گرنگی پاشکۆی پەیامی حەشر:

بسم الله الرحمن الرحيم

(فَسُبحانَ اللهِ حينَ تُمْسونَ وَحينَ تُصْبِحون * ولَهُ الْحَمْدُ في السَّمواتِ والاَرْضِ وَعَشِيّاً وَحينَ تُظْهِرُونَ * يُخْرِجُ الحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الحَيِّ وَيُحْيِ الاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَكَذلِكَ تُخْرَجوُنَ * وَمِنْ آياتِهِ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ اِذا اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِروُنَ * وَمِنْ آياتِهِ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْواجاً لِتَسْكُنُوا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً اِنَّ في ذلِكَ لآياتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّروُن * وَمِنْ آياتِهِ خَلْقُ السَّمواتِ وَالاَرْضِ وَاخْتِلافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوانِكُمْ اِنَّ في ذلِكَ لآياتٍ لِلعَالِمين * وَمِنْ آياتِهِ مَنامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهارِ وَابْتِغاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ اِنَّ في ذلِكَ لآياتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُون * وَمِنْ آياتِهِ يُريكُمُ البَرْقَ خَوْفاً وَطَمَعاً وَيُنَزِّلُ مِنَ السَماءِ ماءً فَيُحْيِي بِهِ الاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها اِنَّ في ذلِكَ لآياتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُون * وَمِنْ آياتِهِ اَنْ تَقُومَ السَماءُ وَالْاَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ اِذا دَعاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الاَرْضِ اِذا اَنْتُمْ تَخْرُجُون * وَلَهُ مَنْ في السَّمواتِ وَالْاَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ * وَهُوَ الذِّي يَبْدَؤُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعيدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الاَعْلى في السَّمواتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزيزُ الْحَكيمُ) (الروم:١٧=٢٧).

ئەم ئایەتە پیرۆزانە بە خەستوخۆڵی مەسەلەی "حەشر" ڕوون دەکەنەوە، کە جەمسەر و تەوەرەی ئیمانە.

ئێمەش لەم "تیشکی نۆهەم"ەدا بەڵگەیەکی بەهێز و مەزنی ڕوونکردنەوەی ئەم ئایەتانە و یەکێك لە بەڵگە بەرز و پیرۆزەکانی ئەم مەسەلەیە باس دەکەین.

ئەمەش = لە ڕاستیدا = عینایەت و ئاوڕلێدانەوەیەکی نەخشین و جوانی پەروەردگارە، چونکە "سەعیدی کۆن" سی ساڵ پێش ئێستا لە کۆتایی ئەو

کتێبەی کە ناوی: "محاكمات"ە و پێشەکیی تەفسیری: "إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز"ە، ئەمەی خوارەوەی نووسی:

"مەبەستی دووهەم: ئەم مەبەستە تەفسیری دوو ئایەت دەکات کە "حەشر" ڕوون دەکەنەوەو ئاماژەی بۆ دەکەن". بەڵام ئەم باسە ناوبراوە بەوە دەستی پێ کرد کە نووسیی:

"نخو[1] : بسم الله الرحمن الرحيم". ئیتر لە نووسین ڕاوەستا و بۆی نەکرا تەواوی بکات.

وا ئێستا هەزار و یەك جار و بە ئەندازەی ژمارەی بەڵگە و نیشانەکانی حەشر، شوکر و سوپاس و ستایش بۆ بەدیهێنەری بەخشندەم کە دوای تێپەڕبوونی ماوەی "سی" ساڵ بەسەر ئەو نووسینەدا، یارمەتیی دام ئەو تەفسیرە ڕوون بکەمەوە، ئەوەبوو دوای "دە" ساڵ خواوەند نیعمەتی تەفسیرکردنی ئایەتی یەکەمی پێ بەخشیم، کە بریتی‌یە لە تەفسیری ئایەتی: (**فانظر اِلى آثارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحيِ الاَرضَ بَعْدَ موْتِها اِنَّ ذلِكَ لَمُحْيِ الموتى وَهُوَ على كُلِّ شَيْءٍ قَديرٌ**) (الروم: ٥٠) و، بوو بە "وتەی دەهەم" و "وتەی بیستونۆهەم" کە دوو بەڵگەی ڕوون و بەهێزی ئەوتۆن ئینکاریی سەرسەختەکانیان لاڵ و بێدەنگ کرد.. ئنجا "دە" ساڵ دوای ڕوونکردنەوەی ئەو قەڵا پۆڵایینەش، خواوەندی مەزن نیعمەتی تەفسیرکردنی ئەو ئایەتانەی پێ بەخشیم کە لە سەرەتای ئەم تیشکەدان و، ئەم پەیامەی لێ پێك‌هاتووە. جا ئەم "تیشکی نۆهەم"ە بریتی‌یە لە "نۆ" مەقامی بەرز کە ئەم ئایەتانە ئاماژەیان بۆ کردوون، لەگەڵ "پێشەکی"یەکی گرنگدا.

---

[1] نخو: وشەیەکە بە ڕێچکە زمانی کرمانجیی ژووروو، بە واتای: "کەواتە" دێت لە ڕێچکە زمانی کرمانجیی خوارووودا. (وەرگێڕ)

پێشەکی

(ئەم پێشەکییە دوو خاڵە: لە سەرەتادا بە پوختی لە نێوان ئەنجام و سوودەکانی "باوەڕ بە حەشر" بۆ ژیان و گیانی مرۆڤ، ئەنجامێکی گەورە و گرنگ باس دەکەین و، مەودای پێویستیی ئەم باوەڕەش بۆ ژیانی مرۆڤایەتی - بە تایبەت لە بوارە کۆمەڵایەتییەکەیدا- ڕوون دەکەینەوە.

هەروەها لە نێوان بەڵگە زۆر و زەبەندەکانی"باوەڕ بە حەشر"دا تەنها یەك بەڵگە دەهێنین و، ڕوونی و ئاشکرایی ئەم باوەڕە دەخەینە پێش چاو کە هیچ گومانێکی ئاوێتە نابێت).

خاڵی یەکەم

وا بۆ نموونە لە نێوان سەدان بەڵگەدا، ئاماژە بۆ تەنها چوار دانە لەو بەڵگانە دەکەین کە دەیچەسپێنن: "باوەڕ بە ڕۆژی دوایی" گرنگترین بەردی بناغەی ژیانی تاکەکەسی و کۆمەڵایەتیی مرۆڤە و، بنچینەی هەموو کەماڵات و ڕەوشتبەرزی و بەختەوەرییەکانیەتی:

بەڵگەی یەکەم:

"منداڵان" کە نیوەی گرۆی مرۆڤ پێكدەهێنن، ئەگەر هێزی مەعنەویی "ئیمان بە بەهەشت" نەبێت کە لە دەروون و بوونی ناسك و لاوازی خۆیاندا هەستی پێدەکەن، ناتوانن ئەو بارە ناخۆشانەی چەشنی "مردن" هەڵبگرن کە لە پێش چاویاندا ڕوو دەدەن و بە ڕواڵەت خەمناك و بە ئازار دیارن. ئەم ئیمانەیان بە بەهەشت دەرگای ڕوونی هیوا و ئاوات لە بەردەم سروشتە ناسکەکانی ئەواندا دەکاتەوە کە هێندە ناسك و نیانە توانای بەرگرییان نییە و، بە بچووکترین گیروگرفت دڵیان گەرد دەگرێت و دەدەنە پڕمەی گریان. بەڵام بەهۆی ئەم ئیمانەوە، کە لە دڵیاندا چەکەرەی کردووە، دەتوانن بە خۆشی و شادی ژیان و گوزەرانیان بەسەر بەرن. چونکە هەر منداڵێك کە باوەڕی بە بەهەشت ببێت، لەبەر خۆیەوە بە خۆی دەڵێت: (برا بچووکەکەم، یان هاوڕێ خۆشەویستەکەم کە

کۆچی دوایی کرد، ئێستا یەکێکە لە باڵندەکانی بەهەشت. کەواتە ئەو بە سەربەستی لە بەهەشتدا گەشتی خۆی دەکات و دەحەوێتەوە و، ژیانی ئێستای ئەو لەوێ لەچاو گوزەرانی ئێمە لێرەدا، گەلێ باشترە).

دەنا گەر ئەوان ئەم ئیمانەیان بە بەهەشت لەدەست دابێت، ئەوا ئەو مردنەی کە دووچاری منالانی وەك خۆیان و گەورەکانیش دەبێت، ورەی ئەو منالە بێ‌توانا و دەستەلاتانەی بەردەدا و بەفەلاکەتی دەبردن و، گشت لایەنە دەروونی‌یەکانیان و تێکڕای ژیانی ئەوانی تێك‌دەشکاند و، ڕووناکیی ژیانیشیان بە تەواوی لێڵ و تاریك دادەهات. ئەو کاتەش، هاودەم لەگەڵ فرمێسکی چاوەکانیاندا، بە خوڕ ئەسرینی بەسۆیان لە سەرچاوەی "گیان" و "دڵ" و "ژیری"یشیانەوە هەڵدەڕشت و، لە ئەنجامی ئەم ئاکامە ناکامەشەوە یان سەرجەمی هەستەکانیان دەمرد و پتر ئەستوور دەبوون و سۆزەکانی ناخیان بەجارێ لەکار دەکەوتن.. یاخود چەشنی ئاژەڵی بەدبەخت وێڵ و سەرلێ‌شێواو دەبوون و سەرگەردان دەردەچوون.

بەڵگەی دووهەم:

"**پیران**"یش کە نیوەی گرۆی مرۆڤن و لەسەر لێواری گۆڕەکانیان ڕاوەستاون، تەنها "ئیمان بە دواڕۆژ"ە کە ئارامی‌یان پێ دەبەخشێت. ئەو مرۆڤە پیرانە ئارامی و دڵدانەوەی خۆیان بەرامبەر بە نزیك‌بوونەوەی وادەی کوژانەوەی ژیانە ئازیزەکەیان و داخستنی دەرگای دنیا شیرین و جوانەکەیان لە ڕوویاندا، تەنها لەو ئیمانەدا دەبیننەوە.. جا ئەو پیرانەی کە وەك منالیان لێ‌هاتووەتەوە و هەستی گیان و سروشتیان بەجارێ ناسك بووەتەوە، تەنها بە هیوامەندیی ژیانی دواڕۆژەوەیە کە ئارام دەگرن و بەرگریی ئەو نائومێدی‌یە جەرگبڕانەی پێ دەکەن کە لە مردن و نەمانەوە پەیدا دەبن. دەنا گەر ئەم "ئیمان بە دواڕۆژە" نەبێت، ئەوا ئەو باوك و دایکە پیرانەی کە لە هەموو کەسێك زیاتر شایانی شەفەقەت و بەزەیی و میهرەبانین و لە هەموو کەسیش زیاتر پێویستیان بە ئاسایش و ژیانێکی پڕ لە هێمنی هەیە، لە ناخی "دڵ" و "دەروون" و "گیان"ی خۆیاندا هەستیان بە دڵەتەپێ و کسپەی گیان و شڵەژاویی دەروون دەکرد و، ئەم دنیا فراوانەیان بەجارێ لێ دەهاتەوەیەك‌و لێیان دەبوو بە بەندیخانەیەکی ترسناك و، تێکڕای ژیانیشیان دەبوو بە ئازارێکی سەخت و بەسۆ.

بەڵگەی سێهەم:

"لاوان" و **"هەرزەکاران"** کە جەمسەری ژیانی کۆمەڵایەتین، جگە لە "مەترسیی ئاگری دۆزەخ" هیچ شتێکی تر نیی‌یە قوڵپەقوڵپی هەستەکانیان هێمن بکاتەوە و دەستیان لە ستەم و دەستدرێژی و کاولکاری بگێڕێتەوە و بەرەنگاری هەڵەشەیی هەوا و ئارەزوویان ببێتەوە و لە پەیوەندیی کۆمەڵایەتی‌یاندا ڕەوتی هەرەباشیان بۆ دابین بکات. ئەگەر ئەم ترسەی ئاگری دۆزەخ نەبوایە، ئەوا ئەو هەرزەکارە هەڵەشانەی کە مەستی هەوا و ئارەزووەکانیانن، دنیایان لە پیر و پەككەوتە و لاوازان دەکرد بە دۆزەخ. چونکە ئەو کاتە دەستەڵاتی ناو کۆمەڵ دەکەوتە دەستی زاڵبوانی وەك ئەوان و، ئنجا ژیانی بەرز و بڵندی مرۆڤایەتی‌یان دادەبەزاندە ئاستێکی نزمی ئاژەڵانە.

بەڵگەی چوارەم:

ژیانی ناو **"خێزان"**یش مایەی کۆبوونەوە و، بەهەشتی بەختەوەری و، قەڵای مەحکەم و، داڵدەی بێوەیی ژیانی دنیایە.. ماڵی هەموو کەسێك، کە جیهان و دنیای تایبەتیی ئەو کەسەیە، ئەگەر ڕێزلەیەكگرتنی ڕاست و چونیەك و، وەفای بێگەردی نێوان هەموان و، بەزەیی و میهرەبانیی ڕاستەقینەی تا ڕادەی خۆبەختکردن و خۆنەویستیی تێدا نەبێت، ئەوا هەرگیز بەختەوەری لە گیانی خۆیدا نابینێت. خۆ ئەگەر کەسانی ئەو خێزانە ئیمانیان بە بوونی چەندین پەیوەندیی هاوەڵانەی هەمیشەیی و بەردەوامی کاتێکی بێکۆتایی و ژیانێکی هەتاهەتایی بێسنوور نەبێت، کە پەیوەندیی بەرز و بەڕێزی باوکایەتی و برایەتیی بێگەرد و هاوەڵێتیی خاوێنی بەوەفایانە بیانبەستێت بە یەکەوە، ئەوا ئەم ڕێزگرتنە بێگەرد و وەفا و میهرەبانی‌یە چونیەکەش لەم دنیایاندا دروست نابێت.

ئەگەر ئەم چەشنە پەیوەندی‌یە لە نێوان کەسانی خێزاندا هەبوو، ئەوا "مێرد" لەبەرخۆیەوە بە خۆی دەڵێت: (ئەم ژنەم هاوسەری ژیانمە و هاوڕێی جیهانی هەمیشەیی و ژیانی نەمریمە. کەواتە گوێ نادەم بەوەی کە ئێستا پیر و چرچ و ناشیرین بووە، چونکە جوانی‌یەکی هەمیشەیی لەمەولا لە ڕێدایە. لەبەر ئەوە، ئامادەم ئەوپەڕی داخوازی‌یەکانی وەفا و میهرەبانیی لە ڕوودا بنوێنم و هەر چەشنە

خۆبەخت کردنێك لە پێناوی ئەم هاوەڵێتییە هەمیشەییەدا پێویست بێت، بێ سێودوو کردن و دوودڵی، بەختی بکەم).

بەم جۆرە، ئەم پیاوە دەتوانێت وەك چۆن حەزی لە حۆریی بەهەشتە و خۆشی دەوێت، ئاوا بەزەیی بە ژنە پەك کەوتە و بەساڵاچووەکەی خۆیشیدا بێتەوە و خۆشەویستیی لە ڕوودا بنوێنێت. دەنا هاوەڵێتییەکەی لەگەڵ خێزان و هاوسەرەکەیدا هاودەمییەکی کاتی و ڕواڵەتیی سەعات و دوو سەعات دەبێت کە جودایی هەمیشەیی بە دوادا دێت، هاوەڵێتییەکی سەرزارەکی دەبێت و هیچ پشتگیر و بناغەیەکی نابێت و، ئنجا بەزەیییەکی مەجازی و، ڕێزێکی درۆینە و، سۆزێکی هەڵقوڵاوی هەستی ئاژەڵانە نەبێ هیچی تر نابەخشێت. ئەمە سەرەڕای ئەوەی کە بەرژەوەندی و هەستە شەهوانییە دەروونییەکان خۆیان لەو بەزەیی و ڕێزەدا هەڵدەقورتێنن و، ئەو بەهەشتە دنیاییە دەکەن بە دۆزەخێکی ئەوتۆ کە لە توانادا نەبێ ئارامی لەسەر بگیرێت.

بەم جۆرە، گەر تەنها یەك ئەنجام لە نێوان سەدان ئەنجامی "باوەڕ بە حەشر"دا کە پەیوەندیی بە ژیانی کۆمەڵایەتیی مرۆڤەوە هەیە و سەدان ڕوو و سوودی هەمە جۆرەی لێ دەبێتەوە، لەسەر ئەو چوار بەڵگانەی ئێستا باس کران قیاس بکرێت، ئەوا دەزانرێت کە هاتنەدیی ڕاستیی "حەشر" بە ئەندازەی چەسپاویی ڕاستیی بەرزی مرۆڤ و پێداویستییە هەمەکییەکانی، چەسپاوە. تەنانەت پێویستیی "گەدە" بۆ خۆراك و شایەتیدانی لەم ڕێیەوە لەسەر ئەو خواردەمەنییانە چەندەیە و تا چ ڕادەیەکە، ئەو پێداویستییە هەمەکییانەی مرۆڤیش بەڵگەیەکی گەلێ ڕوونتر و شایەتییەکی گەلێ ئاشکراترن لەسەر هاتنەدیی "حەشر".

دەتوانرێت بە چەشنێکی قووڵتر مەودای هاتنەدیی "حەشر" دەستنیشان بکرێت گەر ئەم ڕاستییە(واتە: حەشر) لە مرۆڤایەتی بسێنرێتەوە و لێی بێبەش بکرێت، چونکە ئەو کاتە چییەتیی بەرز و گرنگ وزیندووی مرۆڤ دەگۆڕێت و دەبێت بە کەلاکێکی بۆگەنی مەڵبەندی میکرۆبەکان!

دەبا زانایانی کۆمەڵناسی و ڕامیاری و ڕەوشتناسی لەوانەی کە بایەخ بە کاروباری کۆمەڵ و ڕەوشتی مرۆڤ دەدەن، گوێ لەمە ڕابگرن و، با بێن و

پێمان‌بڵێن بە چی ئەم بۆشایی‌یە پڕدە کەنەوە و بە چ چارەسەری‌یەك تیماری ئەم زامە قووڵ و بەسۆیانەی مرۆڤ دە کەن؟!

خاڵی دووهەم

ئەم خاڵە، زۆر بە کورتی، لە نێوان چەندین بەڵگەی لەژمارەبەدەری "ڕاستیی حەشر"دا تەنها یەك بەڵگە ڕوون دە کاتەوە، کە پوختەی شایەتی‌دانی پایە کانی تری ئیمانە. ئەویش بەم جۆرەی خوارەوە:

سەرجەمی هەموو ئەو موعجیزانەی کە بەڵگەن لەسەر پێغەمبەرێتیی حەزرەتی محمد = صلی الله علیه وسلم = هەروەها گشت بەڵگە کانی تری پێغەمبەرێتی و ڕاستگۆیی ئەو، هەموویان پێکەوە شایەتی لەسەر ڕاستیی حەشر دەدەن و بەڵگەن لەسەری و دەیچەسپێنن، چونکە بانگەوازە کەی ئەو پێغەمبەرە ئازیزە = صلی الله علیه وسلم = لە درێژایی ژیانی‌دا پاش مەسەلەی "تەوحید" ئاراستەی مەسەلەی "حەشر" کراوە. هەروەها هەموو ئەو بەڵگە و موعجیزانەی ئەم پێغەمبەرە = صلی الله علیه وسلم = کە دەبن بە بەڵگەی ڕاستیی پێغەمبەران و ئەوەندە بەهێزن کە خەڵکی بۆ تەسدیقیان هان دەدەن، هەموویان شایەتی لەسەر هەمان ڕاستی دەدەن کە بریتی‌یە لە "حەشر".. هەروەها شایەتی‌دانی ئەو کتێبانەی کە لە لایەن خوای گەورەوە بۆ مرۆڤ ڕەوانە کراون و شایەتی‌دانی پێغەمبەرە بەڕێزە کانیان ڕوون کردووەتەوە و گەیاندوویانەتە پلەی "بەداهەت" هەردوو کیان پێکەوە[1] شایەتی لەسەر هەمان ڕاستی دەدەن، بەم چەشنەی خوارەوە:

لە پێش هەموویانەوە قورئانی پیرۆزی خاوەن ڕوونکردنەوەی پڕ لە ئیعجازە، ئەم قورئانە پیرۆزە بە هەموو موعجیزە و بەڵگە و ڕاستی‌یە کانیەوە کە بەڵگەن لەسەر ئەوەی لە هەموو کتێبێك شایانتری شوێن کەوتنە، شایەتی لەسەر ڕوودانی حەشر دەدات و دەیچەسپێنێت. چونکە سێ‌یە کی هەموو قورئان و سەرەتای زۆربەی کورتە سوورەتە کانی بریتین لە چەندین ئایەتی ڕوون و ئاشکرای ئەوتۆ کە بەڵگەن لەسەر هاتنەدیی "حەشر". واتە قورئانی پیرۆز بە هەزاران ئایەتی پیرۆزی خۆی چ بە ڕاستەوخۆ و ڕاشکاوی و چ بە ئاماژە بۆ کردن، هەواڵی هەمان ڕاستی ڕادە گەیەنێت و بە ڕوونی دەیچەسپێنێت و ئاشکرای دە کات. بۆ نموونە:

(**اِذا الشمسُ كُوِّرَتْ**) (التكوير: ١).

(**ياايّها الناسُ اتَّقوا ربَّكُمْ اِنّ زَلزلةَ السَّاعةِ شَيْءٍ عظيم**) (الحج: ١).

(**اِذا زُلْزِلَتِ الاَرْضُ زِلْزالَها**) (الزلزلة: ١).

(**اِذا السماءُ انفطرت**) (الإنفطار: ١).

(**اِذا السماءُ انشقَّتْ**) (الإنشقاق: ١).

(**عَمَّ يتساءَلون**(النبأ: ١).

(**هل اَتاكَ حديثُ الغاشيةِ**) (الغاشية: ١).

قورئانی پیرۆز بەم ئایەتانە و هاوچەشنیان لە سەرەتای نزیکەی چل سوورەتیدا، دەیچەسپێنێت کە حەشر شتێکی بێ‌گومانە و ڕووداوێکی گەردوونی‌یە لەوپەڕی گرنگی‌داو، دەبێ ببێت و، ڕوودانیشی گەلێ پێویستە.. بە ئایەتەکانی تریشی چەندین بەڵگەی جۆراوجۆری قەناعەت بەخش لەسەر ئەم ڕاستی‌یە ڕوون دەکاتەوە.

ئایا کتێبێك کە تەنها یەك ئاماژەی تەنها یەك ئایەت لە ئایەتەکانی هەموو ئەو ڕاستی‌یە زانستی و گەردوونی‌یانە بەرهەم بهێنێت کە پێیان دەوترێت: "زانستە ئیسلامی‌یەکان" [2]، دەبێ شایەتی‌دانی هەزاران ئایەتی ئەو کتێبە کە "ئیمان بە حەشر" وەك خۆری درەخشان ڕوون دەکەنەوە، چۆن بێت؟! ئایا ئینکاری کردنی ئەم ئیمانە وەك ئینکاری کردنی خۆر یان ئینکاری کردنی تێکڕای بوونەوەران نی‌یە؟ ئایا ئەم کارە کارێکی سەد دەر سەد مەحاڵ و نەگونجاو نی‌یە؟

ئایا دەگونجێ هەزاران بەڵێن و هەڕەشە و گوڕەشەی گوفتاری پادشایەکی مەزنی بەدەستەڵات بە درۆ دابنرێت و بە شتێکی بێ‌بناغە و دوور لە ڕاستی لە قەڵەم بدرێت، لە کاتێکدا کە سوپای ئەو پادشایە جاری وا هەیە تەنها لەبەر ئەوەی ئاماژەیەکی پادشا بە درۆ نەخرێتەوە، دەچێتە ناو جەنگی بێ ئامانەوە؟

خۆ پادشای مەعنەویی مەزن کە وا سیازدە سەدەی ڕەبەقە دەستەڵاتداری و فەرمانڕەوایی‌یەکەی بەردەوامە و، چەندەها گیان و ژیری و دڵ و دەروونی

لەژمارەبەدەری پێگەیاند و پەروەردە و پاکژی کردن و بە حەق و ڕاستی بەڕێوەی بردن.. ئایا تەنها ئاماژەیەکی ئەو پادشا مەعنەوی‌یە مەزنە سەروزیاد نی‌یە بۆ چەسپاندنی "حەشر"؟ چ جای ئەوەی کە هەزاران وتەی ڕاستەوخۆی ڕوون و چەسپێنەری حەشری بە ڕاشکاوی تێدایە؟! ئایا ئەو کەسەی لەم ڕاستی‌یە ڕوونە تێ ناگات، مرۆڤێکی نەفام و نەزان نی‌یە؟ ئایا ئەوپەڕی دادگەری نی‌یە کە جێی ئەو کەسە ناخی دۆزەخ بێت و لەوێدا بگیرسێتەوە؟

پاشان هەموو کتێب و صوحوفە ئاسمانی‌یەکانی تر کە خوای گەورە بۆ پێغەمبەرانی پێشووی ناردوون و هەر یەکەیان ماوەیەك فەرمانڕەوای کاتی خۆی بووە، بە هەزاران بەڵگە، ئەو دەعوایەی قورئانی پیرۆزیان سەبارەت بە "حەشر" سەلماندووە، هەرچەندەش بەپێی داخوازیی چەرخ و سەردەمەکانیان و گەلێ بە کورتی باسی ڕاستی و بێ گومانیی حەشریان کردووە، کە قورئانی پیرۆز بەوپەڕی ڕوونی لێی دواوە، ئەو قورئانەی کە فەرمانڕەوای هەموو سەردەمێکە و بەسەر تێکڕای ئایندەش‌دا زاڵ و دەستەڵاتدارە.

وا لێرەدا و لەبەر شیاویی ئەم باسە، دەقی کۆتایی پەیامی **"موناجات"** دەهێنین، کە بەڵگەیەکی گومانبڕی پوختە لەسەر حەشر و، لە شایەتی‌دان و بەڵگەبوونی پایەکانی تری ئیمانەوە لەسەر "حەشر" پەیدا بووە، بە تایبەت لە "ئیمان بە پێغەمبەران و کتێبەکانەوە" کە هەرچی گومان و دوودڵی هەیە تەفروتوونایان دەکات، بۆیە دەیشی‌هێنین چونکە بە شێوازێکی کورت و لە شێوەی نزا و لالانەوەدا باس کراوە:

(ئەی پەروەردگاری میهرەبانم! بەهۆی فێرکاریی پێغەمبەر = صلی اللّٰه علیه وسلم = و وانەکانی قورئانی پیرۆزی داناوە، تێ گەیشتم کە هەموو کتێبە پیرۆزەکان، لە پێشەکیی هەموویانەوە قورئانی پیرۆز.. هەروەها گشت پێغەمبەران، لە پێش هەموویانەوە پێغەمبەری ئازیزمان = صلی اللّٰه علیه وسلم = هەرهەموویان بەڵگەن و بە یەکدەنگی و یەکێتی ئاماژە دەکەن و شایەتی دەدەن لەسەر ئەوەی کە:

درەوشانەوەی ناوە جوان و شکۆمەندەکانی خوای گەورە کە لە دنیا و هەموو جیهانەکان‌دا شوێنەواریان دیار و ئاشکرایە، لە جیهانی هەمیشەیی و

هەتاهەتاییش‌دا بە جۆرێکی گەلێ ڕوونتر بەردەوام دەبێت، هەروەها درەوشانەوە میهرەبانەکانی ئەو ناوانە کە نموونەکانیان لەم جیهانە فانی‌یەدا دەبینرێن، لەو دنیای خانەی بەختەوەری‌دا جوانترین و درەوشاوەترین ڕووناکی بەرهەمدێنن و بە هەمیشەیی دەمێننەوە. هەروەها ئەو تاسەمەندانەش کە لەم ژیانە کورتەی دنیادا بەوپەڕی شەوقەوە سەرنج لەو درەوشانەوانە دەدەن و بۆیان دەڕوانن، لەودنیادا تا ئەبەد بە خۆشەویستی‌یەوە هاوڕێیان دەبن و بە نەمری لەگەڵیاندا دەمێننەوە.

هەروەها گشت پێغەمبەران = درووديان لەسەر بێت = کە دارای گیانی ڕووناکن، لە پێش هەمووشیانەوە پێغەمبەری ئازیز = صلى الله عليه وسلم = و، هەموو ئەولیاکان کە جەمسەری خاوەن دڵە ڕۆشنەکانن و، گشت صددیقانیش کە سەرچاوەی ژیری‌یە بینەر و ڕوونەکانن.. هەموو ئەوانە ئیمانێکی قووڵی دامەزراویان بە "حەشر" هەیە و، شایەتیی لەسەر دەدەن و، مژدەی بەختەوەریی هەمیشەیی بە مرۆڤایەتی ڕادەگەیەنن و، گومڕایان بە مەترسیی ئاگری دۆزەخ بێدار دەکەنەوە و، مزگێنی بە ڕێڕەوانی ڕێی هیدایەت دەدەن کە بەهەشت چارەنووس و پاشەڕۆژ و ئەنجامیانە و، لەمەش‌دا پشت بە سەدان موعجیزەی ڕوون و نیشانەی بێ‌گومان و ئەو بەڵێن و هەڕەشانەش دەبەستن کە چەندەها جار لە کتێب و صوحوفە ئاسمانی‌یەکانت‌دا = ئەی پەروەردگارم! = باست کردوون. هەروەها پشت بە: بەزەیی شکۆمەندی و، دەستەڵاتداریی پەروەردگاری و، کاروبارە بەرز و، سیفەتە پاك و پیرۆزەکانی تۆ دەبەستن، وەك: توانست و میهرەبانی و عینایەت و دانایی و شکۆمەندی و جوانی و، بە پێی ئەو کەشف و بینینە لەژمارەبەدەرانەی خۆیان کە هەواڵی نیشانەکانی دواڕۆژن و، بە گوێرەی ئەو ئیمان و باوەڕەشیان کە تا پلەی "علم اليقين" و "عين اليقين" چەسپاو و دامەزراوە.

دەسا ئەی خواوەندی بەتوانای دانا و، بەخشندەی میهرەبان و، دارای بەڵێنی ڕاست و، خاوەنی سەربەرزی و مەزنی و شکۆمەندی و، لەناوبەری خوانەناسان! تۆ زۆر خاوێن و پاكو پیرۆز و بەرزتریت لەوەی کە هەموو شوێنکەوتووان و، گشت بەڵێن و، سەرجەم سیفەتە مەزن و، کاروبارە خاوێن و پیرۆزەکانی خۆت بەدرۆبخەیتەوە و، پەردە بەسەر داخوازیی دەستەڵاتداریی خۆت‌دا بگێڕیت و، ئەو

هەموو دوعا و نزایانە گیرا نەکەیت کە ئەو بەندە باشانەت دەیانکەن کە خۆشتدەوێن و خۆشیان دەوێیت و لە ڕێی ئیمان و تەسدیق و گوێڕایەڵییەوە خۆیان لەلا خۆشەویست کردوویت، تۆ خاوێن و پیرۆز و بەرزی لەوەی کە کافر و گومڕایان لە ئینکاری کردنی حەشردا تەسدیق بکەیت، ئەوانەی کە بە بۆنەی کوفر و سەرپێچی کردنیان و بە درۆخستنەوەی تۆ و بەڵێنەکانتەوە دەستدرێژی بۆ سەر مەزنیی تۆ دەکەن و، گاڵتەیان بە بەرزیی شکۆمەندی و، مەزنیی خوایەتی و، میهرەبانیی پەروەردگاریی تۆ دێت.

ئەوەتا ئێمە تەقدیسێکی بێسنوور و نەبڕاوەی دادگەری و جوانیی ڕەها و میهرەبانیی فراوانی تۆ دەکەین و، لەم ستەمە ناڕەوایەی بە دوور دەزانین و پاکی ڕادەگرین و.. بە هەموو هێز و توانایەکمانەوە باوەڕمان وایە کە هەزاران پێغەمبەری ئازیز و، چەندین پیاوچاك و ئەولیای لەژمارەبەدەر کە بانگی مرۆڤایەتی بۆ لای تۆ دەکەن، هەموو ئەوانە بە: "حق اليقين"و "عين اليقين" و "علم اليقين" گەنجینەکانی میهرەبانیی دواڕۆژ و چاکەکارییەکانی تۆ لە جیهانی هەمیشەییدا و، درەوشانەوەی ناوە جوانەکانت کە بە تەواوی لە خانەی بەختەوەریدا دەردەکەون، دەبینن و چاویان لێیەتی.

هەروەها باوەڕمان هەیە کە ئەم شایەتیدانەی ئەوان حەق و ڕاستە و ئاماژەکردن و مژدەدانەکانیشیان هەموو ڕاستن و دێنەدی، چونکە ئەوان هەموویان باوەڕیان وایە ئەم ڕاستییە مەزنەی "حەشر" تیشکێکی مەزنی ناوی پیرۆزی "الحق"ی تۆیە، کە سەرچاوە و خۆری ڕووناکی هەموو ڕاستییەکانە. کەواتە ئەوان بە ئیزنی خۆت و لە بازنەی حەق و ڕاستیدا ڕێنمایی بەندەکانت دەکەن و هەمان حەقیقەت و ڕاستییان تێدەگەیەنن.

دەسا ئەی پەروەردگارم! بە خاتری دەرسدادانی ئەوان و لەبەر ڕێزی ڕێنماییەکانیان، ئیمانی تەواوەتی و ئەنجامی خێر و باش بە ئێمە و قوتابییانی نوور ببەخشە و، وامان لێ بکە شایانی شەفاعەتی ئەوان بین، ئامین).

بەم جۆرە بۆمان دەرکەوت کە هەموو ئەو بەڵگانەی ڕاستیی قورئان تەنانەت ڕاستیی هەموو کتێبە ئاسمانییەکان دەسەلمێنن و.. هەموو ئەو موعجیزە و بەڵگانەش کە پێغەمبەرێتیی خۆشەویستی خوا = صلى الله عليه وسلم = بگرە هي

گشت پێغەمبەرانی تریش دەچەسپێنن.. هەموو ئەو بەڵگانە، لە هەمان کاتدا، گرنگترین شتێکیش دەچەسپێنن کە ئەو کتێب و پێغەمبەرانە خەڵکیان بۆ لا بانگ دەکەن و گرنگترین لایەنی بانگەوازەکەیانە کە: (هاتنەدیی قیامەت)ە.

هەروەك ئەوانە ئەمەیان چەسپاند.. بە هەمان جۆر زۆربەی ئەو بەڵگانەش کە شایەتی "بوون" و "یەکتایی" خواوەندی "واجب الوجود"ن، شایەتیشن لەسەر خانەی بەختەوەری و جیهانی مانەوە و هەمیشەیی، کە جەمسەر و دەرخەری پەروەردگاری و خوایەتیی خوای گەورەن.. ئەو بەڵگانە = وەك لەو مەقامانەی کە لەمەولا دێن، ڕوون دەکرێنەوە = شایەتن لەسەر هاتنەدیی ئەودنیا و کردنەوەی دەرگاکانی. چونکە "بوون"ی خوای گەورە و سیفەتە مەزن و زۆربەی ناوە جوانەکانی و کاروبارە پڕ لە دانایی و وەسفە خاوێن و پیرۆزەکانی وەك: پەروەردگاری و، خوایەتی و، میهرەبانی و، چاودێری و، دانایی و، دادگەری، هەموویان بە ئەندازەی پلەی پێویستی و بۆ مەبەستی پاداشت و تۆڵەسەندنەوە، داخوازی بوونی "قیامەت" دەبن.

بەڵـێ، مادەم خوای گەورە هەیە و تاك و تەنیایە و ئەزەلی و ئەبەدی‌یە، ئەوا دەبێ ئەو شتەش کە خولگەی دەستەڵاتداریی خوایەتی‌یەکەیەتی، کە دوارۆژە، ئەویش ببێت.. هەروەها مادەم پەروەردگارێتیی ڕەهای خوای گەورە لەم بوونەوەرەدا، بە تایبەت لە زیندەوەراندا، دەردەکەوێت و پەروەردگاری‌یەکی شکۆمەند و مەزن و دانا و میهرەبانی ڕوون و ئاشکرایە، ئەوا دەبێ خانە و لانەیەك بۆ بەختەوەریی هەمیشەیی بێتە پێشەوە کە دەست بە ڕووی ئەو گومانانەوە بنێت کە پەروەردگارێتیی ڕەهای خواوەند بەوە لەکەدار دەکەن گوایا بەدیهێنراوانی خۆی بێ هیچ پاداشتێك بەرەڵا دەکات و لێیان ناپرسێتەوە. هەروەها دانایی خواوەند لە: بێ‌مەبەستی و، میهرەبانی‌یەکەشی لە تۆمەتی: غەدرکاری بپارێزێت. واتە ئەو خانەی بەختەوەری‌یە بێ هیچ گومانێك هەیە و دەبێ مرۆڤی تێ‌بچێت.

هەروەها مادەم ئەم هەموو جۆرە نیعمەت و بەخشایش و چاکە و ڕێز و چاودێری و میهرەبانی‌یانە، ئاشکران و، لە بەرچاوی عەقڵاندا = گەر تڕووسکایی‌یان لـێ نەبڕابێت = و لە بەردەم دڵانیشدا = گەر نەمردبێتن = بە چاو دەبینرێن و، دەبن بە بەڵگە بە دەستمانەوە لەسەر بوونی پەروەردگارێکی میهرەبان

لە پشت پەردەی ڕواڵەتی گەردوونەوە، ئەوا دەبێ ژیانێکی نەمری بەردەوام بێتەکایەوە تاکو ئەو نیعمەتبەخشینەی باسمان کرد لە گاڵتەجاڕی ڕزگار بکات و، مەودای ڕاستەقینەی خۆی وەربگرێت و.. چاکەکاری‌یەکانیش لە تۆمەتی هەڵخەڵەتاندن بپارێزرێن تاکو حەقیقەتەکەیان دەربکەوێت و.. چاودێری‌یەکانیش لە چنگی بێمەبەستی دەرباز بکات، تاکو بە تەواوی بێنەدی و.. میهرەبانیش لە دەستی ڕق و قین ڕزگار بکات تا هەموو ڕووەکانی دەربکەون و.. لوتف و کەرەمی خواوەندیش لەوە دەرباز بکات کە بە ئیهانەکردن دابنرێن، تاکو ڕووەو بەندەکانی خوا بکەونەکار و بەسەریاندا بڕێژرێن. بەڵێ، ئەو شتەی نیعمەت و چاکەی کردووە بە نیعمەت و چاکەی ڕاستەقینە، بریتی‌یە لە بوونی ژیانێکی بەردەوامی هەمیشەیی لە جیهانی مانەوە و نەمری‌دا.. بەڵێ، دەبێ ئەمە بێتەدی.

هەروەها مادەم قەڵەمی توانستی خوای گەورە لە وەرزی بەهار و لەسەر تەنها یەك لاپەڕەی تەسکی بچووكدا سەد هەزار کتێب بە چەشنێکی تێهەڵکێش دەنووسێت، بێ هیچ چەشنە هەڵە و ناتەواوی و ماندووبوونێك، وەك لە بەرچاودا ڕوون و ئاشکرایە.. هەر خاوەنی ئەو قەڵەمە، سەد هەزار جار بەڵێنی داوە کە: "کتێبێکی ئاسانتر لەو کتێبە نووسراوەی بەهاری بەرچاوتان بە چەشنێکی هەمیشەیی و بەردەوام دەنووسم، لە شوێنێکی گەلێ فراوانتر و جوانتریش لە چاو ئەم شوێنە تەسك و تێکەڵ و پێکەڵەی بەهار.. ئەو کتێبەی کە دەینووسم هەرگیز لەناوناچێت و بە جۆرێك دەبێت کە بتوانن بە سەرسووڕمانو سەرسامی‌یەوە بیخوێننەوە"! مادەم خواوەند لە هەموو فەرمانەکانی‌دا باسی ئەو کتێبە دەکات، کەواتە دەبێ = بێ هیچ گومانێك = سەرەتا و بناغەکانی ئەو کتێبە هەر ئێستا نووسرابن و، پەراوێزەکانیشی لەمەولا بە حەشر و نشوور و زیندووبوونەوە پڕبکرێنەوە و لاپەڕەی کردەوەکانی هەموانیشی تێدا بنووسرێنەوە..

هەروەها مادەم ئەم زەوی‌یە، لەو ڕووەوە کە زۆربەی بەدیهێنراوان و سەدان هەزار جۆری زیندەوەر و گیانلەبەرانی جۆراوجۆر و گۆڕاوی تێدایە، بووە بە: ناوجەرگە و مەڵبەند و کورتە و پوختە و هۆی بەدیهێنانی گەردوون و، هەمیشە هاودەمە لەگەڵ ناوهێنانی ئاسمانەکاندا وەك ئەوەی کە لە فەرمانە ئاسمانی‌یەکانی هاوچەشنی: "ربُّ السَّمواتِ والأرضِ"دا ناوی هێنراوە..

هەروەها مادەم ئادەمیزاد لە هەموو لایەن و ڕووەکانی ئەم سەرزەوی‌یەی کە ئەم هەموو چییەتی و تایبەتکاری‌یانەی هەیە، فەرمانڕەوایە و، خاوەنی هەڵسوکەوتی سەربەخۆیە لە زۆربەی بەدیهێنراوانی ناو زەوی‌دا و، زۆربەی زیندەوەرانیش بۆ خۆی ڕام و ژێربار دەکات‌و زۆربەی بەدیهێنراوانی ناویشی وا لـێ دەکات کە بەپێی پێوەر و ئارەزووەکانی و بە گوێرەی پێداویستی‌یە سروشتی‌یەکانی مرۆڤ هەڵس‌وکەوت بکەن و بە دەوری‌دا هەڵبسوورێن و مرۆڤ ڕێکیان بخات و ئارایشتیان بدات و بیانخاتە پێش‌چاوان و، جۆرە سەرسووڕهێنەرەکانی بەدیهاتووانی سەر ڕووی زەویش وەها ڕێك بخات کە نەك تەنها سەرنجی جینني و مرۆڤ، بەڵکو سەرنجی هەموو دانیشتووانی ئاسمانەکان و تێکڕای گـەردوون و تەنـانەت خاوەنی گەردوونیش ڕابکێشێت و، لەم ڕێیەوە = ئەم ئادەمیزادە = ڕێز و تەقدیری شایانی خۆی لەوانەوە دەست کەوت و لەم ڕووەشەوە گرنگی‌یەکی مەزن و نرخێکی باڵای پەیداکرد و، مرۆڤ لە ئەنجامی ئەمەوە و بەو زانست و کارامەیی‌یەی کە هەیەتی، دەری‌خست: مەبەست لە بەدیهێنانی بوونەوەراندا تەنها ئەوە و، هەر ئەو ئەنجامی مەزن و بەری بەنرخی درەختی بوونەوەرانە. ئەمەشت بەلاوە سەیر نەبێت! چونکە تەنها مرۆڤە کە بەرپرسی ئاوەدانکردنەوەی زەوی‌یە. جا لەبەر ئەوەی مرۆڤ سنعەتە بێ‌وێنەکانی بەدیهێنەر بە چەشنێکی جوانی سەرنجڕاکێش لەم دنیایەدا ڕێك‌دەخات و دەیانخاتە ڕوو، ئەوا سزای سەرپێچی و کافری‌یەکەی خراوەتە ئەودنیا و، مۆڵەت دراوە لەم دنیادا بژی تاکو ئەم ئەرکەی سەرشانی بە چەشنێکی سەرکەوتووانە ڕاپەڕێنێت.

هەروەها مادەم ئەم ئادەمیزادەی کە ئەم چییەتی و تایبەتکاری‌یانەی لە سروشت‌دا دروست‌کراوە و، لەگەڵ لاوازی‌یە هەرە بەتین و توندەکەشی‌دا چەندین پێداویستیی بێ‌سنوور و.. لەگەڵ کۆڵەواریی هەرە تەواویشی‌دا چەندین ئازاری لەژمارەبەدەری هەیە.. مادەم ئەم مرۆڤە پەروەردگارێکی ئەوەندە بەتوانای هەیە کە خاوەنی توانست و میهرەبانی‌یەکی ڕەهای وایە ئەم زەوی‌یە زەبەلاح و یەکجار مەزنە بکات بە: گەنجینەیەکی گەورەی جۆرەهای ئەو کانزایانەی کە مرۆڤ پێویستی پێیان دەبێت و، کۆگای ئازووقەی هەموو جۆرە خواردەمەنی‌یە پێویستەکان و، بازاڕ و دوکانی ئەو سەروەت و سامانە جۆراوجۆرانەی حەزی

لێیانه .. مادەم ئەم خواوەندە بە چاوی عینایەت و میهرەبانی‌یەوە بۆ مرۆڤ دەڕوانێت و پەروەردەی دەکات و داخوازی‌یەکانی بۆ دەهێنێتەدی..

هەروەها مادەم پەروەردگاری مەزن = وەك لەم ڕاستی‌یەوە دەردەکەوێت = مرۆڤی خۆش‌دەوێت و خۆی لە لا خۆشەویست دەکات و، خۆیشی هەمیشەیی‌یە و چەندین جیهانی بەردەوام و هەتاهەتاییشی هەیە و، کاروبارەکانی بەپێی دادگەری و بە گوێرەی دانایی خۆی ئەنجام دەدات و، مەزنیی دەستەڵاتداری و هەمیشەیی فەرمانڕەوایی ئەم بەدیهێنەرە ئەزەلی‌یە لەم دنیا تەسکەدا و لە تەمەنی هەرە کورتی مرۆڤ و تەمەنی ئەم زەوی‌یە فانی و کاتی‌یەدا جێی نابێتەوە، چونکە ئەو ستەم و تاوانانەی مرۆڤ دەیانکات و ئەو ئینکاری و بێ گوێیی و کوفرانەی بەرامبەر بە خواوەندی خۆی دەیان‌نوێنێت (ئەو خواوەندەی کە نیعمەتی بەسەردا باراندووە و بە میهرەبانی و شەفەقەتێکی تەواو پێی گەیاندووە) هەموو تاوانەکانی ئەم مرۆڤە، لەم دنیایەدا بێ تۆڵە دەمێننەوە، دیارە ئەمەش دژ و پێچەوانەی ئەو ڕێسا ڕێکەی ناو گەردوونە و پێچەوانەی دادگەری و هاوسەنگیی بێ گەرد و تەواوی ناویەتی. چونکە ستەمکاری بێ‌ویژدان و بێ‌بەزەیی، ژیانی بەخۆشی دەباتەسەر، بەڵام بابای ستەملێکراوی بەدبەخت، ژیانی بە کولەمەرگی لێ دەگوزەرێت..

بێ هیچ گومانێك ڕاستی و ماهییەتی ئەو دادگەری‌یە ڕەهایەی ئەو، کە شوێنەواری لە بوونەوەراندا دەبینرێت، هەرگیزاوهەرگیز ڕازی نابێت بەوەی: ستەمکار و ستەملێکراو کە لە مردندا یەکسانن، زیندوونەکرێنەوە و لێپرسینەوەیان نەیەتە ڕێ..

هەروەها مادەم خوای گەورەی خاوەنی موڵکی دنیا و قیامەت، لەناو گەردووندا زەوی و، لەناو زەویش‌دا مرۆڤی هەڵبژاردووە و، پایە و ڕێزێکی بەرز و بایەخ و گرنگی‌یەکی باڵای داوەتێ و، لە نێوان مرۆڤیش‌دا پێغەمبەران و ئەولیا و پیاوچاکانی هەڵبژاردووە، ئەوانەی کە لەگەڵ مەبەستەکانی پەروەردگاردا گونجاون و، بە ئیمان و گوێڕایەڵی خۆیان لە لا خۆشەویست کردووە و، خوای گەورەش ئەوانی کردووە بە ئەولیا و خۆشەویست و قسەلەگەڵ‌کراوانی خۆی و، بە موعجیزات و یارمەتی لە کاروباریاندا ڕێزی لێ ناون و بە زللە ئاسمانی‌یەکانیش دوژمنانی ئەوانی تەمێ کردووە و، لە نێوان ئەو

خۆشەویستانەش‌دا ئەو کەسەی هەڵبژاردووە کە پێشەوا و مایەی شانازی و سەربەرزی‌یانە کە حەزرەتی محمدە = صلی الله علیه وسلم = و نیوەی بە کەڵکی گۆی زەوی و، پێنجیەکی بە بایەخی گرۆی مرۆڤی لە ماوەی چەندین سەدەی دوور و درێژدا بە نووری ئەو ڕووناك کردووەتەوە، بە چەشنێ کە دەڵێی بوونەوەران لەبەر ڕێزنان لەو بەدی‌هێنراون، چونکە بەهۆی ئەوەوە و بە بۆنەی ئەو ئایینەی کە هێنای و ئەو قورئانەی بۆی نازڵ کرا، ئامانج و مەبەستی بەدیهێنان دەرکەوت و ئاشکرا بوو.

جا هەرچەندە ئەم پێغەمبەرە = صلی الله علیه وسلم = شایانی ئەوەیە کە بەرامبەر خزمەت‌گوزاری‌یە مەزن و لە ژمارە و سنووربەدەرەکانی بە تەمەنێکی درێژخایەن و شایانی خۆی پاداشت بدرێتەوە، کەچی تەمەنێکی کەمی شەست‌وسێ ساڵیی پڕ ئەشکەنجە و ئازاری پێ برا!

جا ئایا هەرگیز دەگونجێ و دەچێتە عەقڵەوە یان هیچ گریمانێك لەوەدا هەیە کە ئەو پێغەمبەرە و هاووێنە و خۆشەویستانی ئەو زیندوو نەکرێتەوە و ئەو پێغەمبەرە هەر ئێستا بە ڕۆح زیندوو نەبێت و، هەر بە تەواوی تیابچێت و بە نەمان کۆتایی پێ بێت؟ نەخێر.. هەزار هەزار جار نەخێر..

بەڵێ، گەردوون و هەموو ڕاستی‌یەکانی جیهان، زیندووبوونەوە و ژیانی ئەو پێغەمبەرە ئازیزە = صلی الله علیه وسلم = لە خاوەنی گەردوون داوا دەکەن..

پەیامی "الآیة الکبری" کە تیشکی حەوتەمە، بە سی‌وسێ یەکدەنگیی مەزن، کە هەریەکەیان بە چەشنی سەختیی چیای بەرز و مەزن بەڵگەکانیان بەهێز و چەسپاوە، چەسپاندوویەتی کە ئەم گەردوونە تەنها لە دەستی یەك کەسەوە دەرچووە و دروست‌کراوەو، تەنها موڵکی خوایەکی تاك و تەنیایە. ئەو پەیامە بەو بەڵگانەی خۆی "تەوحید"ی دەرخست و بە ئاشکرا ئەوەی گەیاند کە "تەوحید" جەمسەری کەماڵی خواوەندە و، ڕوونی کردەوە کە بەهۆی "تاك و تەنیایی"یەوە هەموو گەردوون وەك چەند سەربازێکی ئامادە و لەسەرپێ و فەرمانبەرداری گوێڕایەڵیان لێ دێت بۆ ئەو خواوەندە تاك و تەنیایە. ئەو پەیامە ئەوەشی ڕوون کردووەتەوە کە بە هاتنی قیامەت کەماڵاتی خواوەند دێنەدی و، دادگەریی ڕاستەقینەی ئەو زاڵ دەبێت و لە تۆمەتی ستەم ڕزگاری دەبێت و، دانستە

گشتی‌یەکەشی لە گاڵتەجاڕی و بێمەبەستی و هەرزەیی دەپارێزێت و، میهرەبانی‌یە فراوانەکەشی مەودای خۆی وەردەگرێت و لە ناو و ناتۆرەی "ئازاردان" دەرباز دەبێت و، بەرزی و توانستە ڕەهاکانیشی دەردەکەون و لە چنگی کۆڵەواری قوتار دەکرێن و، هەموو یەکێ لە سیفەتە بێ گەردەکانی بە خاوێنی و مەزنی دەردەکەون و ئاشکرا دەبن.

کەواتە.. هەرگیزاوهەرگیز هیچ گومانێك لەوەدا نی‌یە کە قیامەت بەرپا دەبێت و، حەشر و نشوور دێتەکایەوە و، دەرگاکانی خانەی تۆڵە و پاداشت دەکرێنەوە. ئەمەش بەپێی داخوازیی ئەم هەشت بڕگانەی پێشوو کە بە: "مادەم" دەستیان پێ کرد و، کە هەریەکەیان مەسەلەیەکی ناسك و سەرنجێکی پڕ لە واتای وردن و لە نێوان سەدان سەرنجی وردی "ئیمان بە خوا"دا هێنراون.

بۆ ئەوەش قیامەت بەرپا دەبێت، تاکو: گرنگی و جەمسەربوونی زەوی و، پایە و ڕێزی مرۆڤ بێنەدی و، دادگەری و میهرەبانی و دەستەڵاتی بەدیهێنەر و پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی دەربکەون و، ئەولیا و خۆشەویستە ڕاستەقینە و تاسەمەندەکانی خواوەندی پەروەردگاری هەمیشەیی لە نەمان و تیاچوونی هەمیشەیی ڕزگاریان ببێت و، مرۆڤە مەزن و خۆشەویست و هەرە بەڕێزەکەیشیان پاداشتی کردەوەکانی و ئەنجامی ئەو خزمەت‌گوزاری‌یە مەزنانەی خۆی ببینێت کە بوونەوەرانی منەتبار و ڕەزامەند کردووە و.. بۆ ئەوەش کە کەماڵ و تەواویی پادشای هەمیشەیی لە قسوور و ناتەواوی و، توانستەکەی لە کۆڵەواری و، دانایی‌یەکەیشی لە نەفامی و، دادگەری‌یەکەشی لە ستەم بپارێزن و بە پاکی و بێ گەردی و خاوێنی ڕاگیر بکرێن.

بە پوختی:

مادەم خوا هەیە، ئەوا دواڕۆژ و قیامەت هیچ جۆرە گومانێکی تێدا نی‌یە!

* * *

ئنجا هەروەك ئەم سێ پایە ئیمانی‌یانەی پێشوو، بە هەموو بەڵگەکانیانەوە **"حەشر"**دەچەسپێنن و شایەتیی لەسەر دەدەن.. بە هەمان جۆر دوو پایەکانی تری ئیمانیش کە "ئیمان بە مەلائیکەت و قەدەر"ن، حەشر

دەچەسپێنن و دەبن بە بەڵگە و شایەتی‌یەکی بەهێز لەسەر هاتنی جیهانی هەمیشەیی، ئەویش بەم جۆرەی خوارەوە:

هەموو ئەو بەڵگە و بینین و گفتوگۆیانەی کە بەڵگەن لەسەر بوون و کار و فرمانی مەلائیکەتەکان، بەڵگەیشن لەسەر جیهانەکانی: ڕۆح و غەیب و جیهانی هەمیشەیی و قیامەت و خانەی بەختەوەری و بەهەشت و دۆزەخ کە بە جیننی و ئادەمیزاد ئاوەدان دەکرێنەوە. چونکە "مەلائیکەت" بە ئیزن و فەرمانی خوای گەورە دەتوانن بڕۆنە ناو ئەو جیهانانە و بیانبینن. خۆ مەلائیکەتە نزیکەکانی دیوانی خواوەندیش = وەك حەزرەتی جوبریل، دروودی لەسەر بێت، کە لەگەڵ مرۆڤدا موقابەلە و گفتوگۆی کردووە = بە یەك دەنگ هەواڵی: بوونی ئەو جیهانە ناوبراوانە و هاتوچۆیان تیایاندا، ڕادەگەیەنن. هەروەك لە قسەی ئەوانەی کە لە ئەمریکاوە هاتوونەتەوە، دەزانین کیشوەری ئەمریکا هەیە، هەرچەندەش خۆمان نەمانديوە.. بە هەمان جۆر ئەو شتانەش بێ‌گومان و جێی باوەڕن و لە هێزی تەواتوردان، کە مەلائیکەتان ڕایاندەگەیەنن و، کە چەند هەواڵێکی سەبارەت بە جیهانی هەمیشەیی و دواڕۆژ و بەهەشت و دۆزەخن، ئێمە بەو جۆرە، باوەڕ بەو هەواڵانە دەکەین و دەیانسەلمێنین.

* * *

هەروەها ئەو بەڵگانەش کە **"ئیمان بە قەدەر"** دەچەسپێنن، وەك لە پەیامی قەدەر (وتەی بیست‌و شەشەم)دا باس‌کراون، لە هەمان‌کاتدا بەڵگەشن لەسەر حەشر و خستنەڕووی لاپەڕەی کردەوەکان و کێشانەیان لە بەردەم تەرازووی هەرە مەزندا. چونکە تۆمارکردنی چارەنووسی هەموو شتێك لەسەر لەوحەکانی ڕێسا و تەرازوو و، نووسینی ڕووداوەکانی ژیانی هەموو زیندەوەرێك لە هێزە پارێزەرەکانی و لەناو تۆو و ناوك و گشت لەوحە میسالی‌یەکانی‌دا و تەرخانکردنی دەفتەری تۆمارکردنی کردەوە بۆ هەموو گیانلەبەرێك، بە تایبەت مرۆڤ و، جێگیرکردن و تۆمارکردنی ئەو کردەوانە لە چەندین لەوحی پارێزراودا..

هەموو ئەم ئەندازەیەی "قەدەر" کە بە چاو دەیانبینین و هەموو شتێك دەگرنەوە و تەقدیرێکی پڕ لە دانایی و تۆمارکردنێکی یەکجار ورد و نووسینێکی

پارێزکاری بە ئەمانەتن.. هەموو ئەمانە، تەنها لەبەر دادگایەکی مەزن و بۆ تۆڵە و پاداشتی هەمیشەیی ڕوو دەدەن. دەنا هیچ کەڵك و سوودێك لەو تۆمارکردنە گشتی و نووسینەی کە وردترین شت دەنووسێت و دەیپارێزێت، وەرناگیرێت. چونکە ئەگەر وا نەبێ ئەوا کارێکی دژی حەق و ڕاستی ڕوودەدات. واتە ئەگەر حەشر نەیەتەدی، ئەوا هەرچی واتای ڕاستیی کتێبی گەردوون هەن، کە بە قەڵەمی قەدەر نووسراون، هەموویان دەکوژێنەوە و نامێنن! ئەوەش هەرگیز ناگونجێ و هیچ گریمانێك بۆ ڕوودانی نییە و تابڵێی کارێکی مەحاڵە و وەك ئینکاریکردنی ئەم بوونەوەرانە وایە، بگرە جگە لە وڕێنە هیچی تر نییە.

لەمانەی پێشەوە دەگەینە ئەو ئەنجامەی کە:

هەموو بەڵگەکانی پێنج پایەکانی تری ئیمان، لە هەمان کاتدا بەڵگەشن لەسەر هاتنەدیی حەشر و نشوور و بوونی دواڕۆژ و کردنەوەی دەرگاکانی، تەنانەت داخوازی دەبن و شایەتیی لەسەر دەدەن. لەبەر ئەوە کارێکی تابڵێی گونجاوە و گەلێ جێی خۆیەتی کە سێیەکی قورئانی پیرۆزی خاوەن ئیعجازی ڕەوان، لە بارەی حەشرەوە دەدوێت، چونکە حەشر دارای بەڵگە و بناغەگەلێکی وایە کە هەرگیز جێلەق نابن و، قورئان ئەم پایە ئیمانییە دەکات بە پاڵپشت و بناغەی هەموو ڕاستییەکانی تری و، ئەو ڕاستییانە لەسەر ئەو بەردە بناغەییانە ڕاگیر دەکات.

(پێشەکییەکە تەواو بوو)

---

[1] واتە پێغەمبەران و ئەو کتێبانەی خوای گەورە بۆی ناردوون. (وەرگێڕ)

[2] لاموایە مەبەستی دانەر ئاماژەی ئەم ئایەتەیە کە دەفەرموێت: **(وعلّمَ آدَمَ الأسماءَ كُلَّها)** (البقرة:٣١). (وەرگێڕ)

پارچەی دووهەمی

پاشکۆی وتەی دەهەم

ئەم پارچەیە مەقامی یەکەمە لە نۆ مەقامی چینەکانی ئەو نۆ دانە بەڵگانەی کە لە بارەی حەشرەوە دەدوێن و، بە چەشنێکی ئیعجازبەخش ئەم ئایەتە پیرۆزەی خوارەوە ئاماژەی بۆ کردوون:

(**فسُبحانَ اللهِ حين تمُسون وحين تُصبحون * وله الحمدُ في السموات والاَرضِ وعشيّاً وحين تُظهرون * يُخرج الحيّ من الميّتِ ويُخرجُ الميّتَ من الحيّ ويُحي الاَرض بعد موتها وكذلك تُخرجون***) (الروم:١٧=١٩).

پشت بەخوا لێرەدا ئەو بەڵگە ڕۆشن و بەهێزەی حەشر ڕوون دەکرێتەوە کە ئەم ئایەتە پیرۆزانە دەریانخستووە[1].

لە بیستوهەشتەمین تایبەتکاریی "ژیان"دا وتراوە کە: "ژیان" هەر شەش

پایەکانی ئیمان دەچەسپێنێت و ڕووی لێیانە و ئاماژە بۆ هاتنەدییان دەکات.

بەڵێ، مادەم حیکمەت و کاکڵە و ناوەرۆك و گرنگترین ئەنجامی بەدیهێنانی بوونەوەران بریتی بێت لە "ژیان" (واتە: "ژیان" خاوەنی حەقیقەتێکی ئاوا بەرز و بڵند بێت) ئەوا هەرگیز جێی ئەو حەقیقەتە بەرزە لەم ژیانە فانی و کورت و ئازاربەخش و ناتەواوەی دنیادا نابێتەوە. بەڵکو مەزنیی ماهییەتی "ژیان" و.. هەر بیستونۆ تایبەتکاری‌یەکەی و.. ئەو ئەندازەیەش کە مرۆڤ لە ئامانج و ئەنجامی درەختی "ژیان" پەیی پێ دەبات و.. بەروبوومە مەزن و شایانەکەی ئەو درەختە، تەنها "ژیانی هەمیشەیی دوارۆژە" کە ژیانێکە یەکپارچە بە دار و بەرد و خاك و خۆڵیەوە = لە خانەی بەختەوەریی هەمیشەیی‌دا = زیندووە و دارای ژیانە. دەنا گەر وا نەبێت، دەبێ درەختی "ژیان"، کە لە خاوەن هەست و نەستەکان بە تایبەتی لە مرۆڤدا ئەم هەموو ئامێرە زۆر و جۆراوجۆرانەی پێ بەخشراوە و تیای‌دا دانراوە، زڕ و بێبەر و بێسوود بێت و دارای هیچ ڕاستی‌یەك نەبێت.. مرۆڤیش = لە چاو

بەختەوەریی ژیاندا = بە ڕسوایی و بەدبەختی بژی و، لە تام و چێژی ژیاندا بیست پلە لە خوارووی پلەی چۆلەکەکانەوە بێت، لە کاتێکدا کە مرۆڤ باڵاترین بەدیهێنراوە و، بەڕێزترینی زیندەوەرانە و، لە سەرووی چۆلەکەشەوە بە بیست پلە پایەی بۆ دیاری کراوە.

تەنانەت ئەو "ژیری"یەش کە بەنرخترین نیعمەتە بۆ ئەم مرۆڤە، هەر کە بیر لە "پەژارەکانی دێرین" و "مەترسییەکانی دواڕۆژی ژیان"ی دەکاتەوە، لە نیعمەت دەردەچێت و دەبێت بە مایەی بەڵا و پەرۆشی و گیروگرفت و، هەردەم ئازاری بەسۆ دەرخواردی ناخی دڵی دەدات و، تامی ساف و بێ گەردی "یەك دانە" لەزەتی ئەم دنیایەی بە "نۆ دانە" ئازار بۆ لێڵ و تەماوی دەکات!

ئەمەیە بەروبوومی "ژیان" گەر تەنها پابەندی ئەم دنیایە بێت! خۆ دیارە ئەنجامی ئاوا لە سەدا سەد مەحاڵە بۆ ئەو "ژیان"ەی کە دارای ئەو تایبەتکارییە ناوبراوانە بێت!

کەواتە هەر ئەم "ژیان"ەی دنیا، بەوەی کە هەرچی بەهارە سێسەد هەزار نموونەی حەشرمان بۆ دەردەخات، بە چەشنێکی گومانبڕ پایەی ئیمانیی: "باوەڕ بە دواڕۆژ"مان بۆ دەچەسپێنێت.

ئایا دەگونجێ پەروەردگارێکی بەتوانای وا کە: هەرچی پێداویستی و داخوازیی ژیانت هەن و، سەرجەمی ئەو ئامێرانەی چ لە جەستەی خۆت و چ لە باخچەکەت و چ لە شارەکەتدا بۆ ژیانت پێویست دەبن، ئەو سەرجەمی ئەمانەت بۆ ئامادە و دابین بکات و، بە: "دانایی" و "چاودێری" و "میهرەبانی" لە کاتی پێویست و شیاودا بیاننێرێت، بە ڕادەیەك کە ئاگای لە ئارەزووی گەدەی تۆیە لەوەدا کە ژیان و مانەوەت بۆ مسۆگەر بکات و، گوێیشی لەو دوعا و نزا تایبەت و هەندەکییەی گەدەیە کە بۆ ڕزق و ڕۆزیی پێویستی دەریدەبڕێت و، بەو خواردەمەنییە بەتام و لەزەتە خۆش و لەژمارەبەدەرانە = کە لەسەر زەویدا بڵاوی کردوونەتەوە = گیرابوونی ئەو دوعایەی گەدەی ئاشکرا کردووە و دڵنیایی پێ بەخشیوە!..

ئایا دەگونجێ ئەم کارسازە بەتوانایە: تۆ نەناسێت و، نەتبینێت و، هۆکارە پێویستەکانی مەزنترین ئامانجی مرۆڤ = کە ژیانی هەمیشەییە = ئامادە نەکات و،

گەورەترین و گرنگترین و گشتیترین دوعا و نزای مرۆڤ کە نزای مانەوە و هەتاهەتاییە، بە دروستنەکردنی ژیانی ئەودنیا و بەدینەهێنانی بەهەشت گیرا نەکات و، ئەم نزا و لالانەوەیەی مرۆڤ = کە بەرزترینی بوونەوەرانی گەردوونە، تەنانەت پادشا و ئەنجام و پوختەی گۆی ئەم زەوییەیە = نەبیستێت، کە نزایەکە لە قوولایی ناخیەوە دەرچووە و عەرش و فەرشی هەژاندووە؟! ئایا دەگونجێ بە ئەندازەی ئەو بایەخەی کە بە دوعای گەدەی مرۆڤی دا، بایەخ بەم دوعا مەزنە نەدات و مرۆڤ ڕازی نەکات و، "دانایی" کامڵ و "میهرەبانی"ی ڕەهای خۆیشی ڕووبەڕووی ئینکاری لێکردن بکاتەوە؟ نەخێر.. هەزار جار نەخێر.

ئایا دەچێتە عەقڵەوە ئەو خواوەندە بەتوانایەی کە کزترین دەنگی نزمترین بەش لە ژیاندا ببیستێت و، گوێ لە سکالای ڕابگرێت و، پاشان بە هانایەوە بڕوات و، بە نەرم و نیانی ڕەفتاری لەگەڵ بنوێنێت و، بە گرنگییەکی لەڕادەبەدەر و چاودێرییەکی تەواو، پەروەردەو سەرپەرشتیی بکات و، گەورەترین بەدیهێنراوانی گەردوونیشی بۆ ژێربار بخات.. کەچی هەر ئەو خواوەندە بەتوانایە گوێی لە دەنگێك نەبێت کە وەك نەعرەتەی هەوری ئاسمان وایە و، داوای گەورەترین و بەرز و بالاترین و نەرمونیانترین و بەردەوامترین ژیان دەکات؟.. ئایا دەچێتە عەقڵەوە بایەخ بە دوعا گرنگەکەی نەدات کە دوعای مانەوەیە و، ئاوڕی میهرەبانی لە تکا و نزا و لالانەوەکەی نەداتەوە و، وەك ئەو کەسەی لێ بێت کە بەوپەڕی بایەخپێدان و چاودێرییەوە تەنها یەك سەرباز پڕچەك بکات و کەرەسە و تفاقی پێویستی بۆ فەراهەم بهێنێت.. بەڵام چاودێریی سوپایەکی گەورە و زۆری خۆی نەکات؟ یان وەك ئەو کەسەی کە گەردیلەیەك ببینێت، بەڵام خۆر نەبینێت؟ یان وەك ئەوەی دەنگی ویزەی مێش ببیستێت، بەڵام نەعرەتەی هەوری ئاسمان نەبیستێت؟! نەخێر.. سەد هەزار جار نەخێر..

ئایا بە هیچ جۆرێك دەچێتە عەقڵەوە کە خواوەندی بەتوانای، دانای، خاوەنی میهرەبانیی فراوان و خۆشەویستیی لەسنووربەدەر و بەزەیی گشتی.. ئەم خوایەی کە سنعەتی خۆی گەلێ خۆشدەوێت و، بەم سنعەتەشی خۆی لە لای بەدیهێنراوانی خۆشەویست دەکات.. ئەم خوایەی کە سەبارەت بەوانەی خۆشیان دەوێت ئەم ئەوانی زیاتر خۆش دەوێتەوە.. ئایا دەچێتە عەقڵەوە ئەم خواوەندە لەناو هەموو بەدیهێنراوانیدا "ژیان"ی کەسێك بە تەواوەتی لەناو ببات

که هەر ئەوە لەچاو ئەوانی تردا پتر خوای خۆشدەوێت و، خۆشویستراوی خوای گەورە خۆیەتی و، شایستەی خۆشویستنە و، هەر بە سروشت بەدیهێنەری خۆی دەپەرستێت؟.. هەروەها کاکڵەی "ژیان"یش کە "ڕۆح"ە، بە: مردنی هەمیشەیی و ئیعدامی هەتاهەتایی لەناوببات و، وەڕسی و بێزاری بخاتە نێوان خۆی و خۆشەویستانیەوە و، ئازارێکی سەختیان دەرخوارد بدات و، بەم کارەش نهێنیی "میهرەبانی" و نووری "خۆشەویستی"ی خۆی گرفتاری ئینکاری کردن بکات؟! نەخێر.. سەد هەزار جار نەخێر.. چونکە بێ هیچ گومانێك: ئەو "جوانییە ڕەها"یەی کە بە درەوشانەوەی خۆی ئەم گەردوونەی ڕازاندووەتەوە و.. ئەو "میهرەبانی"یەش کە سەرجەمی بوونەوەرانی دڵخۆش کردووە و ئارایشی داون.. ئەم دوانــە، تابڵێی لەم توندوتیژی و، ســەختی و، ئەنجامە ناشیرین و ستەمە ڕەهایە دوور و خاوێنن.

ئەنجام: مادەم لە دنیادا "ژیان" هەیە، ئەوا بێ هیچ گومانێك، ئەو مرۆڤانەی پەی بە نهێنیی "ژیان" دەبەن و بە هەڵە نایخەنەکار، شایستەی "ژیانێکی" هەمیشەیی ناو خانە و بەهەشتێکی هەتاهەتایین.. آمنّا.

* * *

پاشان هەروەك پرشنگدانەوەی ماددە بریسکەدارەکانی سەر ڕووی زەوی و کەف و بڵقەکانی سەر ڕووی دەریاکان و، ئنجا کوژانەوەی پرشنگ و بریسکانەوەکانیان بە نەمانی ئەو بڵق و کەفانە و، پاشان بریسکانەوەی ئەوانەی کە دوای خۆیان دێن، بە چەشنێك کە وەك بڵێی هەموویان ئاوێنەی چەند خۆرێکی میسالی بن. هەروەك ئەمانە، بە ڕوونی و بەڵگەنەویستی، دەری‌دەخەن کە سەرجەمی ئەو بریسکانەوە یەك لە دوای یەکانە درەوشانەوەی تیشکی تەنها یەك "خۆر"ی بەرز و مەزنن و، بە چەندین زمانی جیاجیا یادی خۆر دەکەنەوە و، بە پەنجە نوورانییەکانیان ئاماژە بۆ ئەو خۆرە دەکەن..

هەروەك ئەم ماددە بریسکەدارانەی سەر ڕووی وشکایی و دەریاکانی زەوی ئەم ڕاستییەیان بەدەستەوە دا.. بە هەمان جۆر، بریسکانەوەی "ژیان" = بەهۆی توانستی خوای گەورە و درەوشانەوەی ناوی: "المحيي"ی ئەو = لە هەموو

گیاندارانی سەر ڕووی زەوی و دەریاکانی‌دا و، پاشان ونبوونی ئەو خاوەن ژیانانە و ئاوابوونیان لە پشتی پەردەی غەیبەوە، تاکو دوای ئەنجامدانی ذیکری: "یا حيّ" بڕۆن و بواری هاتن بەوانەی دوای خۆیان بدەن.. هەموو یەکێك لەمانە، شایەت و ئاماژەیەکی بێ‌گومانن لەسەر "بوونی ژیانی هەمیشەیی" و "پێویستیی بوونی خواوەندی زیندووی ڕاگیرکەری گەردوون".

هەروەها هەموو ئەو بەڵگانەی شایەتی "زانست"ی خوای گەورەن، ئەو زانستەی کە لە ڕێکخستنی کاروباری بوونەوەراندا ئاسەوارەکانی بە ئاشکرا دەبینرێن..

سەرجەمی ئەو بەڵگانەی کە "توانست"ی کارگێڕ و کارسازی خوای گەورە لە گەردووندا دەچەسپێنن..

گشت ئەو بەڵگانەی "ویست"ی خواوەند دەچەسپێنن، ئەو ویستەی کە بەسەر ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی کاروباری گەردووندا زاڵ و فەرمانڕەوایە..

هەموو ئەو نیشانە و موعجیزاتانەی "ناردنی پێغەمبەران" = علیهم السلام = دەچەسپێنن، کە ناردنی ئەوانیش = خۆی لە خۆی‌دا = خولگە و بەڵگەی سیفەتی: "گوفتاری پەروەردگاری و وەحی‌ی خوای گەورە"یە..

سەرجەمی ئەو بەڵگانەی کە شایەتن لەسەر هەر حەوت سیفەتە مەزنەکانی خوای گەورە..

هەموو ئەو بەڵگە ناوبراوانە، هەروەك شایەتن لەسەر هەموو یەکێك لەوانەی باس کران، بە هەمان جۆر و بە یەکدەنگی، شایەت و بەڵگەیشن لەسەر: "ژیان"ی خواوەندی "حيّ" و "قیّوم" واتە: زیندووی ڕاگیرکەری گەردوون.

چونکە هەر شتێك دارای "بینین" بێت، دەبێ دارای "ژیان"یش بێت.. گەر "بیستن"یشی هەبێت، ئەوە دیارە نیشانەی "ژیان"ە.. خۆ گەر "قسە" بکات، قسەکەی ئاماژەی بوونی "ژیان"یەتی.. گەر خاوەنی "ویست و ئیختیار"یش بێت، ئەوە دیاردەی "ژیان"ە..

بەم جۆرە، هەموو بەڵگەکانی ئەو سیفەتە مەزنانەی خوای گەورە، کە ئاسەوارییان بە ئاشکرا دەبینرێت و بە بێ گومانی بوونی ڕاستەقینەیان دەزانرێت، چەشنی: توانستی ڕەها و، ویستی شامیل و، زانستی گشتگیر، هەموویان بەڵگەن لەسەر "ژیان"ی خواوەندی زیندووی ڕاگیرکەری گەردوون و، لەسەر "پێویستیی بوون"ی و، شایەتن لەسەر بوونی ئەو "ژیانە هەمیشەیی"یەی پەروەردگار کە تەنها بە یەك دانە تیشکی خۆی سەرجەمی گەردوونی ڕووناك کردووەتەوە و بە یەك دانە درەوشانەوەشی، ژیانی بە سەرتاپای ئەودنیا بەخشیوە، بە هەموو گەردیلەکانیەوە!

* * *

"ژیان" = بە هەمان جۆر = دەروانێتە پایەی ئیمانیی: "باوەڕ بە مەلائیکەت" و، دەبێت بە بەڵگە بۆی و، بە هێما دەیچەسپێنێت، چونکە:

مادەم "ژیان" گرنگترین ئەنجامی گەردوون بێت و.. "ژیانداران"یش لەبەر نرخ و بەهای بەرزیان لە هەموو بەدیهاتوان پتر بڵاو بن و زیاتر پەرە بسێنن و زۆر بن و، هەر ئەوانیش بن کە یەك لە دوای یەك و کاروان لە دوای کاروان بۆ ناو ئەم میوانخانەیەی دنیا بێن و دنیا بەوان ئاوەدان ببێتەوە و شادی و دڵخۆشی ببەخشێت و..

مادەم گۆی زەوییش شوێنی نیشتەجێبوونی ئەم لافاوی زیندەوەرانەیە و.. هەمیشە بەپێی حیکمەتی: نوێکردنەوە و وەچەخستنەوە و زیادبوونی بەردەوامیان، ئەم زەوی‌یە لەوان پڕدەکرێت و خاڵییش دەکرێتەوە و.. هەردەم لە شتانی بێ‌نرخ و گەنیویش گیانداری زۆر و زەبەندە بەدیدەهێنرێت، بە ڕادەیەك کە گۆی زەوی بووە بە پیشانگایەکی گشتی بۆ سەرجەمی زیندەوەران و..

مادەم کاکڵە و پوختەی "ژیان" کە بریتی‌یە لە: "هەست و نەست" و "ژیری" و "ڕۆح" = ئەو ڕۆحەی کە شتێکی نیانە و دارای جەوهەرێکی دامەزراوە = بە زۆری‌یەکی لەڕادەبەدەر لەسەر ئەم زەوی‌یەدا بەدیدەهێنرێن، بە چەشنێك کە دەڵێی خودی گۆی زەوییش دارای ژیانە و بە "ژیان" و "هەست" و "گیان" ڕازاوەتەوە..

مادەم هەموو ئەمانە وان، ئەوا هەرگیز ناگونجێ قەبارەکانی ئاسمان کە لەچاو زەویدا پتر نیان و زیاتر ڕووناکن و دارای گرنگی‌یەکی گەلـێ مەزنترن، بێ "گیان" و "ژیان" و "هەست و شعوور" بن! کەواتە، ئەوانەی وان لە ئاسمانەکاندا و، ئەوێ ئاوەدان دەکەنەوە و، شادی و زیندەیی بە خۆر و ئەستێرەکان دەبەخشن و، ئەنجام و بەری بەدیهاتنی ئەو ئاسمانانەن‌و، لەوێدا شەرەفمەندی گوفتاری خواوەند دەبن.. هەموو ئەوانە، چەند خاوەن "هەست و شعوور" و "ژیان"ێکن و، نیشتەجێی لەبار و شیاوی ئاسمانەکانن و بەهۆی نهێنیی "ژیان"ەوە لەوێ ئامادەن.. ئەمانەش بریتین لە: "مەلائیکەت".

هەروەها نهێنی و ماهییەتی "ژیان" دەڕوانێتە پایەی ئیمانیی: "باوەڕ بە پێغەمبەران، درووديان لەسەر بێت" و، بە هێما دەیچەسپێنێت.

بەڵێ، مادەم گەردوون لە پێناوی "ژیان"دا بەدیهێنراوە و، "ژیان"یش گەورەترین درەوشانەوە و، تەواوترین نەخش و نیگار و، جوانترین سنعەتی خواوەندی "حيّ" و "قيّوم"ەو..

مادەم "ژیانی هەمیشــەیی" ئەو خواوەندەش بە ناردنی پێغەمبەران = درووديان لەسەر بێت = و نازڵ‌کردنی کتێبەکان، خۆی ئاشکرا دەکات، چونکە گەر "پێغەمبەران" و "کتێبەکانیان" نەبوونایە، هەرگیز "ژیانی ئەزەلی"ی خواوەندیش نەدەزانرا. ئەوەتا هەروەك قسە و ئاخاوتنی هەر کەسێك، زیندوویی و ژیانی ئەو کەسە دەردەخات، پێغەمبەران = درووديان لەسەر بێت = و کتێبەکانیشیان بە هەمان جۆرن، ڕوونکەرەوە و بەڵگەن لەسەر ئەو خاوەن گوفتار و قسەکەرە زیندووەی کە بە وشە و گوفتارەکانی خۆی لە پشت پەردەی غەیبی داپۆشراوی پشت پەردەی گەردوونەوە، ئەمر و نەهی‌یەکانی ڕادەگەیەنێت.

کەواتە ئەو "ژیان"ەی وا لە گەردووندا، بەڵگەیەکی گومانبڕە لەسەر: "زیندوویی" و "پێویستیی بوون"ی زیندووی ئەزەلی، کە خوای گەورەیە. هەروەك تیشکەکانی "ژیانی ئەزەلی"ی خوای گەورە و درەوشانەوەکانیشی، بۆ هەموو ئەو شتانە دەڕوانن کە وابەستەی ئەو ژیانە ئەزەلی‌یەن وەك پایەکانی ئیمان، چەشنی: "ناردنی پێغەمبەران" و "نازڵ‌کردنی کتێبەکان" و، ئەم دوانە بە هێما دەچەسپێنن، بە تایبەت پێغەمبەرێتیی "حەزرەتی محمد صلی الله علیه وسلم" و "وەحی"ی

قورئانی پیرۆز. چونکە دەتوانرێت بوترێت: ئەم دوانە بە ئەندازەی ژیان چەسپاون. لەبەر ئەوەی هەردووکیان = کتومت = وەك "ڕۆح" و "عەقڵ"ی "ژیان" وان.

بەڵێ، هەروەك "ژیان" پوختەیەکی داچۆڕاوی ئەم گەردوونەیە و..

"هەست و شعوور"یش چەند نمێکن لە ژیانەوە داچۆڕاون و پوختەی ژیانن و..

"ژیری"یش لە هەست و شعوورەوە داچۆڕاوە و پوختەی هەست و شعوورە و..

"گیان"یش پوختە و کاکڵەی بێ گەرد و خاوێن و، زاتی سەربەخۆی ژیانە..

هەروەك ئەمانە وان، بە هەمان جۆر "ژیان"ی = ماددی و مەعنەویی = حەزرەتی محمّدیش = صلی اللّٰه علیه وسلم = نمنم لە "ژیان" و لە "گیان"ی گەردوون و پێغەمبەرایەتی‌یەکەیشی لە "هەست و شعوور"و "ژیری"ی گەردوونەوە داچۆڕاون و پوختەی خاوێن و بێ گەردی ئەو گەردوونەن. تەنانەت ژیانی ماددی و مەعنەویی حەزرەتی محمد صلی اللّٰه علیه وسلم = بە شایەتیی ئاسەوارەکانی ژیانی = "ژیانی گەردوون"ە و.. پێغەمبەرایەتی‌یەکەشی هەست و شعووری "شعووری گەردوون"ە و.. وەحیی قورئانی پیرۆزیش = بە شایەتیی ڕاستی‌یە زیندووەکانی = "گیان"ی ژیانی گەردوونە و، "ژیری"ی هەست و شعووریەتی!.. بەڵێ.. بەڵێ.. بەڵێ..

خۆ گەر "نووری پێغەمبەرێتیی حەزرەتی محمد = صلی اللّٰه علیه وسلم = " گەردوون بەجێی‌بهێڵێت، ئەوا سەرتاپای گەردوون و بوونەوەران دەمرن و گیان لەدەست دەدەن و.. گەر "قورئانی پیرۆز"یش ماڵئاوایی لێ بکات و دوور بکەوێتەوە، ئەوا گەردوون بە جارێ شێت دەبێت و، گۆی زەوییش عەقڵ و ژیریی لەدەست دەدات و، بە بێ هەست دەمێنێتەوە و، لە تاوا خۆی بە هەسارەیەکی گەڕۆکی ئاسماندا دەکێشێت و، قیامەت بەرپا دەبێت!

* * *

هەروەها "ژیان" دەڕوانێتە پایەی ئیمانیی: "باوەڕ بە قەدەر" و، دەبێ بە بەڵگە لەسەری و، بە هێما دەیچەسپێنێت.

چونکە مادەم "ژیان" ڕووناکیی جیهانی بینراو(عالم الشهادة) بێت و.. هەموو لایەکی ئەم جیهانەی گرتبێتەوە و بەسەریا زاڵ بووبێت و.. ئەنجام و ئامانجی "بوون" و.. فراوانترین ئاوێنەی درەوشانەوەکانی بەدیهێنەری گەردوون و.. تەواوترین پێڕست و نموونەی"فعّالية"ی خوای پەروەردگار بێت، بە ڕادەیەك کە دەڵێی "ژیان" چەشنە پلان و پرۆگرامێکە بۆ ئەو "فعّالية"ەی پەروەردگار، گەر ئەم تەشبیهە دروست بێت..

مادەم وایە، ئەوا نهێنیی "ژیان" داخوازی ئەوەیە کە بە هەمان جۆر "جیهانی پەنهانی غەیب"یش واتە: ڕابوردوو و ئاینده، بە واتایەکی تر: بوونەوەرانی پێشین و پاش ئێستاش، دارای ڕێسا و ڕێكوپێکی بن و، زانراو و، بینراو و، دەستنیشانکراو و، ئامادەی جێبەجێ کردنی فەرمانە تەکوینییەکانی خواوەند بن. واتە: لە حوکمی ئەوەدا بن کە دارای "ژیانێکی مەعنەوی" بن، چەشنی "تۆو"ی ئەسڵی درەخت و "ناوك" و "بەرەکان"ی کە لە کۆتایی پەلەکانیدان و دارای چەند تایبەتکارییەکی "جۆرە ژیانێکی" تایبەتیی کتومت وەك "ژیان"ی درەختەکەیانن، تەنانەت هەندێ جار ئەو تۆوانە چەند یاسایەکی گەلێ وردتر لە هی "ژیانی خودی درەختەکە" لە خۆیاندا هەڵدەگرن.

جا هەروەك ئەو تۆوانەی کە ئەسڵی درەختن و پایزی پێشوو بەجێی هێشتن و، ئەو تۆوانەش کە ئەم بەهارە نوێیە پاش خۆی بەجێیاندەهێڵێت، بەپێی چەند یاسایەکی لەمەڕ "ژیان" دەڕۆن و ڕووناکیی "ژیان" لەگەڵ خۆیان هەڵدەگرن، چەشنی ئەو "ژیان"ەی کە ئەم بەهارە هەڵی گرتووە.. درەختی بوونەوەرانیش بە هەمان جۆرە، هەموو پەل و لقێکی دارای ڕابوردوو و داهاتووی خۆیەتی و خاوەنی زنجیرەیەکی وەهایە کە لە چەندین باروودۆخی ڕابوردوو و داهاتوو پێكهاتووە و، هەموو جۆر و بەشێکیشی لە زانیاریی خوای گەورەدا خاوەنی چەند "بوون"ێکە بە چەند تەرزێکی جیاجیا. بەمەش زنجیرەی بوونی زانستی(الوجود العلمي) پێكدەهێنن. ئەم بوونە زانستییەش کە لە بوونی دەرەکی دەچێت، جێی لێدرەوشانەوە و، لێدەرکەوتنی مەعنەویی ژیانە گشتییەکەیە، چونکە ئەو چارەنووسانەی کە بۆ "ژیان" تەقدیر کراون لەو لەوحە قەدەرییە مەزنە پڕ واتایانەوە وەردەگیرێن.

بەڵێ، پڕبوونی "جیهانی ڕۆح" = کە جۆرێکی جیهانی غەیبە = لەو ڕۆحانەی کە لە ڕاستیدا: خود و مادده و کاکڵە و زاتی "ژیان"ن، داخوازی ئەوەیە: ڕابوردوو و داهاتوویش = کە جۆرێك و بەشێکی تری جیهانی غەیبن = "ژیان"یان تێدا بدرەوشێتەوە.. هەروەها ڕێكوپێکیی کامڵ و تەواوەتیی بار و شێوە پڕ واتا نیان و ناسکەکانی "بوونی زانستی"ی خوایی بۆ هەر شتێك و، ئەنجام و قۆناغە زیندەکارەکانی، دەریدەخەن کە ئەو شتە شایانی جۆرە ژیانێکی مەعنەوییە.

بەڵێ، ئەم چەشنە درەوشانەوەیە، واتە درەوشانەوەی "ژیان" کە لە ڕاستیدا ڕووناکیی خۆری: "ژیانی ئەزەلی"یە، تەنها بەم جیهانە بینراوە و بەم کاتەی ئێستا و لەم بوونە دەرەکییەدا بەند نییە، بەڵکو هەموو یەکێك لە جیهانەکان = هەریەکەیان بەپێی لێهاتنی خۆی = ئەو ڕووناکییەی ژیانی تێدا دەردەکەوێت.

کەواتە سەرجەمی گەردوون بە هەموو جیهانەکانیەوە، بە لێدەرکەوتن و درەوشانەوەی خۆری "ژیانی ئەزەلی" بووە بە گەردوونێکی زیندوو و تیشكبەخش و ڕووناك. دەنا هەموو یەکێ لەو جیهانانە، لە ژێر پەردەی ئەم دنیا کاتی و ڕواڵەتییەدا، دەبن بە تەرمێکی زەبەلاحی سامناك و جیهانێکی کاولی تاریك، وەك ئەوەی کە گومڕایانی بێبەش لە نووری ئیمان دەیبینن.

بەم جۆرە، مرۆڤ لە ڕێی نهێنیی "ژیان"ەوە، لە ڕوویەکی "ئیمان بە قەدەر" تێدەگات و، بەو نهێنییەی "ژیان" ئیمان بە "قەدەر"ی لە لا دەچەسپێت و بۆی ڕوون دەبێتەوە. واتە هەروەك زیندەیی "جیهانی بینراو" و بوونەوەرەکانی کاتی "ئێستا" بە: ڕێكوپێکییا ن و ئەنجامەکانیان، دەردەکەوێت.. بە هەمان جۆر بوونەوەرەکانی "پێشین" و ئەوانەش کە "لەمەولا" دێن و بە "جیهانی پەنهانی غەیب" دادەنرێن، دارای بوونێکی زیندووی مەعنەویو خاوەنی چەسپاوییەکی زانیاریی گیاندارن، بە چەشنێ کە بەناوی "مقدّرات"ەوە، ئاسەوارەکانی ئەو ژیانە مەعنەوییە، لە ڕێی لەوحی قەزا و قەدەرەوە دەردەکەون و ئاشکرا دەبن.

---

[1] هێشتا ئەم مەقامە نەنووسراوە. بەڵام لەبەر ئەوەی مەسەلەی "ژیان" پەیوەندیی بە حەشرەوە هەیە، ئەوا لێرەشدا باسکرا. لە کۆتاییەکەیشیدا ئاماژە بۆ پایەی ئیمانیی: "باوەڕ بە قەدەر" کراوە کە مەسەلەیەکی یەکجار ورد و قووڵە. (دانەر)

پارچەی سێهەمی

پاشکۆی وتەی دەهەم

پرسیارێك بە بۆنەی باسی حەشرەوە:

ئەو باسەی کە چەندین جار لە قورئانی پیرۆزدا کراوە، وەك:

(**اِنْ كانتْ إلاّ صيحةً واحدة**) (يس:٢٩).. (**وما اَمرُ السَّاعةِ اِلاّ كلمحِ البصر**) (النحل:٧٧)..

ئەوەمان بۆ دەردەخات کە حەشری مەزن ئەوەندە بە کتوپڕی پەیدا دەبێت کە "کات" لە کایەدا نامێنێت. بەڵام ژیری‌یە تەسکەکانی ئێمە داوای چەند نموونەیەکی هاووێنە و بینراو دەکەن، تاکو بە دڵنیایی مل بۆ ئەو ڕووداوە نائاسایی و ناوازەیە کەچ بکەن.

وەڵام: "حەشر" سێ مەسەلەی تێدایە کە ئەمانەن:

گەڕانەوەی گیانەکان بۆ ناو جەستەکانیان.. زیندووکردنەوەی جەستەکان.. دروستکردنەوە و بنیاتنانەوەی سەرلەنوێی ئەو جەستانە.

مەسەلەی یەکەم: هاتن و گەڕانەوەی گیانەکان بۆ ناو جەستەکان.

نموونەی ئەمە، وەك: کۆکردنەوەی ئەو سەربازانەی کە لە ماوەی پشوودانیاندا بە هەموو لایەکدا بڵاوبوونەتەوە تەنها بە دەنگی لێدانی "بووقی سەربازی".

بەڵێ، هەروەك "صور" کە بووقی حەزرەتی ئیسرافیلە = درووودی لەسەر بێت = هیچی لە بووقی سەربازی کەمتر نی‌یە.. گوێڕایەڵیی گیانەکانیش کە وان لە لای ئەبەدەوە و لە جیهانی گەردیلەکاندان و، کاتێ کە بانگی (**اَلَستُ بربّكم**)یان لە قووڵایی ناخی ئەزەلەوە بیست، بە: (**قالوا بلى**) (الأعراف:١٧٢) وەڵامیان دایەوە.. بێ هیچ گومانێك، گوێڕایەڵی و ڕێسای ئەم گیانانە گەلێ زیاترە لەچاو گوێڕایەڵی و ڕێسای سەربازەکانی هەر سوپایەکی ڕێكوپێك.

"وتەی سیھەم" بە چەندین بەڵگەی بەھێزی گومانبڕ چەسپاندی کە نەك تەنھا "گیانەکان" سوپایەکی ڕێکی خوای گەورەن، بەڵکو ھەموو گەردیلەکانیش سەربازی گوێڕایەڵی ئەو سوپایەی ئەون و، ئامادە و چاوەڕوانی فەرمانن بۆ ھەر ھێرشێکی گشتی کە پێیان بسپێررێت ئەنجامی بدەن.

مەسەلەی دووھەم: زیندووکردنەوەی جەستەکان.

نموونەی ئەمە وەك ئەوەی کە: دەکرێت لە شەوی میھرەجانی شارێکی مەزندا، تەنھا لە یەك مەڵبەندەوە و بە یەك چاوتروووکاندن، وەك بڵێی کات ھەر لە گۆڕێدا نەبێت، سەدان ھەزار گڵۆپی کارەبایی دابگرسێنرێن.. ھەروەك ئەمە دەکرێت، دەشتوانرێت = بە ھەمان جۆر = لە تەنھا یەك مەڵبەندەوە، سەدان ملیۆن چرای زیندەوەران دابگرسێنرێن و زیندوو بکرێنەوە. چون مادەم کارەبا، کە یەکێکە لە بەدیھێنراوانی خوای گەورە و خزمەتکارێکی ڕووناکیبەخشە لەم میوانخانەیەی ئەودا، دارای تایبەتکاریی ئاوا بێت و بتوانێت بەپێی ئەو نەخشە و ڕێسایەی لە لایەن بەدیھێنەریەوە بۆی دیاری کراوە، کارەکانی ڕابپەڕێنێت، ئەوا دەبێ حەشری مەزن، لە نێوان ئەو یاسا خواییانەدا کە ھەزاران خزمەتگوزاری ڕووناکیبەخشی وەك کارەبا دەریاندەخەن و ئاشکرایان دەکەن، لە خێراییەکی چەشنی چاوتروووکاندندا ڕووبدات.

مەسەلەی سێھەم: بنیاتنانەوەی کتوپڕیی جەستەکان.

نموونەی ئەمە وەك: دروستکردن و بنیاتنانی گشت درەخت و گەڵاکان کە ژمارەیان ھەزار جار لە ژمارەی کۆی ئادەمیزاد زیاترە، بنیاتنانی ھەموو ئەمانە بە یەك جار و بە شێوەیەکی تەواو و بە ھەمان شێوەی بەھاری پێشوو تەنھا لە ماوەی چەند ڕۆژێکی بەھاردا.. ھەروەھا وەك بەدیھێنانی ھەموو گوڵ و بەر و گەڵاکانی گشت درەختێك بەوپەڕی خێرایی، بە چەشنی بەھاری پێشوو.. ھەروەھا وەك بێداربوونەوە و دەرکەوتن و زیندووبوونەوەی ھەموو تۆو و ناوکە لەژمارەبەدەرەکان لە یەك کاتدا، کە ھەر ئەمەیشە بەھاری لێ پێکدێت.. ھەروەھا وەك زیندووبوونەوەی جەستە مەزن و کەتە و لەسەرپێ ڕاوەستاوی درەختەکان و گوێڕایەڵیی کتوپڕی و خێرایان بۆ فەرمانی "البعث بعد

الموت"..هەروەها وەك زیندووكردنەوەی یەكبەیەكی تاكەكانی هەموو جۆرەكانی زیندەوەرە وردە لەژمارەبەدەرەكان بەوپەڕی وردەكاری و ڕێكوپێكی.. هەروەها وەك زیندووكردنەوەی گشت جۆرەكانی "مێروو" بە تایبەت مێش (كە وا لە بەرچاوماندا و، هەمیشە بە پاككردنەوەی دەست و چاو و باڵەكانی دەستنوێژمان دەخاتەوە یاد و یاری لەگەڵ دەم و چاوانماندا دەكات) كە تەنها ژمارەی ئەوانەیان كە لە یەك ساڵدا زیندوو دەكرێنەوە لە چاو ژمارەی مرۆڤ هەر لە حەزرەتی ئادەمەوە = دروودی لەسەر بێت = تا ئێستا، گەلێ زیاترە. زیندووكردنەوەی ئەم مێرووە و مێرووەكانی تر هەموو ساڵێك تەنها لە چەند ڕۆژێكی بەهاردا، نەك تەنها یەك نموونە، بەڵكو هەزاران نموونەمان بەدەستەوە دەدەن بۆ زیندووبوونەوەی جەستەی مرۆڤ بە كتوپڕی و خێرایی لە ڕۆژی قیامەتدا.

بەڵێ، مادەم دنیا خانەی دانست(حیكمەت) و ئەو دنیاش خانەی توانست(قودرەت)ە، ئەوا بەدیهێنانی هەر شتێك لەم دنیادا بە هەندێ كات و لەسەرخۆیی و هەنگاو لە دوای هەنگاو ئەنجام دەدرێت. ئەمەش بەپێی خواستی "دانست"ی پەروەردگار و بە گوێرەی داخوازیی زۆربەی ناوە جوانەكانی چەشنی: "الحكیم، المرتب، المدبّر، المربّي". بەڵام لەودنیادا "توانست" و "میهرەبانی" زیاتر دەردەكەون تا "دانست". كەواتە پێویست بە مادده و ماوە و كات و چاوەڕوانی ناكات، چونكە لەوێ هەموو شتێك كتوپڕی دروست دەبن. ئەو خێراییەش كە ئایەتی: (**وما اَمرُ السَّاعةِ اِلاّ كلمحِ البصرِ اَو هو أقرب**) ئاماژەی بۆ دەكات، ئەوە دەگەیەنێت كە: هەر شتێك لێرەدا بە ماوەی ڕۆژێك یان ساڵێك دروستدەكرێت، لەودنیا لە ماوەی چركەیەكی چەشنی چاو تروو كاندنێكدا بەدیدەهێنرێت.

گەر حەز دەكەیت تێبگەیت لەوەی كە هاتنی حەشر وەك هاتنی بەهاری داهاتوو كارێكی حەتمی و بێگومانە، ئەوا بە وردی سەیری: "وتەی دەهەم" و "وتەی بیستونۆهەم" بكە. ئنجا گەر دوای خوێندنەوەی ئەو دوو وتەیە، بە ئەندازەی باوەڕبوونت بە هاتنی بەهاری ئایندە لە هاتنی حەشریش دڵنیا نەبوویت، دەتوانیت یەخەم بگریت و لێپرسینەوەی سەختم لەگەڵ بكەیت!

مەسەلەی چوارەم: مردنی دنیا و بەرپابوونی قیامەت.

نموونەی ئەمە وەك ئەوەی کە: ئەگەر هەسارەیەکی گەڕۆك یان ئەستێرەیەکی کلکدار، بە فەرمانی خوای گەورە، بەر گۆی زەویمان بکەوێت، کە میوانخانەکەی ئێمەیە.. ئەوا ئەم خانە و لانەیەی = زەویمان = دەڕمێنێت، بە چەشنی ئەوەی کە لە ماوەی یەك خولەکدا کۆشکێك دەڕووخێنرێت کە بە دە ساڵ بنیاتنرابێت.

پارچەی چوارەمی

پاشکۆی وتەی دەهەم

(قالَ مَنْ يُحْيِ العِظامَ وهيَ رَميم * قُلْ يُحييها الّذي اَنْشأَها اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عليم) (يس:٧٨=٧٩)

واتە: مرۆڤ دەڵێت: کێ ئەو ئێسکە ڕزیوانە زیندوو دەکاتەوە؟ تۆ بڵێ: ئەو کەسەی کە یەکەم جار بەدیی‌هێنا و ژیانی بە بەردا کرد، هەر ئەویش زیندووی دەکاتەوە.

لە نموونەی سێهەمی ڕاستیی نۆهەمی وتەی دەهەمدا وتراوە کە:

ئەگەر یەکێك پێی‌وتیت: (کەسێکی مەزن هەیە لەو کاتەدا کە هەر لە بەرچاوی خۆماندا سوپایەکی مەزن لە یەك ڕۆژدا پێك‌دەهێنێت، هەر ئەو کەسە تەنها بە فووپیاکردنێکی بووقی سەربازی دەتوانێت یەك لەشکری تەواوی ئەو سەربازانەش کۆ بکاتەوە کە بۆ حەوانەوە لەم لا و لەو لادا بڵاوبوونەتەوە و، لە ژێر ئاڵا و ڕێسای لەشکرەکەی‌دا ئامادە و جەمیان بکات).. تۆیش لە وەڵامی ئەودا پێت‌وت: (نەخێر.. باوەڕ ناکەم بتوانێت کاری وا ئەنجام بدات). ئایا ئەم وەڵام و ئینکاری‌یەت بە شێتی و گێژی و گەلحۆیی لە قەڵەم نادرێت؟

هەر بەو جۆرەش ئەو کەسەی کە لە نەبوونەوە جەستەی گشت گیانداران و سەرجەمی زیندەوەرانی بەدی‌هێناوە، ئەو جەستانەی کە وەکو لەشکری سەربازیی ئەو بوونەوەرانەن کە ئەوانیش لە سوپای مەزن دەچن و.. پاشان هەموو گەردیلەکان و لایەنە نەرمونیانەکانی ئەوانی بە ڕێسایەکی کامڵ و تەرازوویەکی دانا و بە فەرمانی: (**کُن فیکون**) لە شوێنی شیاوی خۆیاندا داناوە.. ئەو کەسەی کە لە هەموو سەدەیەك بەڵکو لە هەموو بەهارێك‌دا سەدان هەزار جۆر تیرە و تاقمی زیندەوەران بەدی‌دەهێنێت کە وەك سوپا وان.. ئایا دەگونجێ پرسیار لە بارەی ئەم کەسە بەتوانا و زانایەوە بکرێت و بوترێت: چۆن تەنها بە هاوارو فوویەکی ئیسرافیل بە بووقەکەی‌دا، سەرجەمی گەردیلە سەرەکی‌یەکان و بەشە بنەڕەتی‌یەکانی ئەو سەربازە یەکترناسانە کۆ دەکاتەوە لە ژێر ئاڵا و سایەی ڕێسای

لەشکری لەشدا؟! ئایا دەگونجێ ئەم کارە لەو کەسە بەتوانا و زانایەوە بە دوور بزانرێت؟ ئایا بەدوورزانینی ئەم کارە لەو خواوەندە بەتوانا و زانایە، نیشانەی گەلحۆیی و بەڵگەی شێتی نی‌یە؟

هەروەها قورئانی پیرۆز هەندێ لە کارە دەراسا و ناوازەکانی خوای گەورە لە دنیادا، باسدەکات، تاکو زەینەکان بۆ تەسدیق و دڵانیش بۆ باوەڕکردن ئامادە بن سەبارەت بە کارە دەراساکانی خۆی کە سەر بە دواڕۆژن.. یاخود ئەو کار و فرمانە خوایی‌یە سەرسووڕهێنانەی کە لە دواڕۆژ و قیامەتدا ڕوو دەدەن بە جۆرێك باس دەکات کە قەناعەت و دڵنیاییمان بداتێ، بەهۆی ئەو هاووێنە زۆرانەی کە لە دنیادا دەیانبینین. بۆ نموونە:

(اَوَلَمْ يَرَ الاِنسانُ اَنّا خلقناهُ مِنْ نُطفَةٍ فإذا هوَ خصيمٌ مبين) تا کۆتایی (سوورەتی یاسین)، لێرەدا قورئانی پیرۆز کێشەی حەشر بە حەوت هەشت شێوەی جیاجیا و جۆراوجۆر دەچەسپێنێت و بەڵگەی لەسەر دەهێنێتەوە..

لە سەرەتادا "دروستبوونی یەکەم جار" دەخاتە پێش‌چاوی مرۆڤ و، دەفەرموێت: ئەوەتا بە چاوی خۆتان دەبینن کە لە ئاوی مەنی دروست دەبن و پاشان دەبن بە زەروو، پاشان بە پارچەیەك گۆشت و ئنجا بە مرۆڤ.. ئیتر چۆن "دروستبوونەوەی دووهەم جار" بە دوور دەزانن کە کتومت وەك دروستبوونی یەکەم وایە تەنانەت لەچاو یەکەمدا ئاسانتریشە؟..

پاشان بە: **(الذي جعلَ لكُمْ منَ الشجَرِ الاَخضَرِ ناراً)** (یس: ٨٠) ئاماژە بۆ ئەو چاکە و نیعمەت و بەخشایشانە دەکات کە خواوەندی حەق بەم مرۆڤەی بەخشیون. کەواتە ئەو کەسەی ئەم چەشنە نیعمەتانەی پێ بەخشیون، هەرگیز دەستبەردارتان نابێت تا هەر وا بێ لێپرسینەوە بڕۆنە ناو گۆڕەکانتان و تیایدا بخەون و هەڵنەسنەوە.. پاشان بە هێما دەفەرموێ: ئێوە زیندووکردنەوە و سەوزبوونەوەی درەختە مردووەکان بە چاوی خۆتان دەبینن، ئەدی بۆچی بەلاتانەوە دوورە کە ئەو ئێسکانەی وەك تەختە و داری بێ‌گیانیان لێ هاتووە ژیانیان تێدا پەیدا ببێتەوە و بۆچی قیاسی ئەو ئێسکانە ناکەنە سەر درەختە مردووەکان؟..

پاشان ئایا دەگونجێ ئەو کەسەی ئاسمانەکان و زەویی بەدیهێناوە، لە زیندووکردنەوە و مراندنی مرۆڤدا = کە بەری درەختی زەوی و ئاسمانەکانە = کۆڵەوار و دەستەوسان بێت؟.. یان ئایا دەگونجێ ئەو کەسەی کە هەموو کارێکی درەخت بەڕێوە ببات و چاودێریی بکات، بەڵام بەری ئەو درەختە پشت گوێ بخات و فەرامۆشی بکات بۆ کەسانی تر؟ ئایا لەو گومانەدان: "درەختی بەدیهاتووان" کە هەموو بەشێکی بە هەویری "دانایی" شێلراوە، بۆ بێمەبەستی و بێهوودەیی وازی لێ بهێنرێت و دەستی لێ هەڵبگیرێت و بەر و ئەنجامەکانی پشت گوێ بخرێت؟! کەواتە ئەو کەسەی دوایی لە حەشردا زیندووتان دەکاتەوە، هەر ئەو کەسەیە کە کاروباری ئاسمانەکان و زەویی بە دەستە و، سەرجەمی بوونەوەرانیش چەشنی سەربازی گوێڕایەڵ ملکەچی فەرمانی ئەون و، هەموو ئەوانەی بە تەواوەتی و لە ڕێی فەرمانی: (**كُنْ فيكون**)ەوە بۆ کار و فرمانەکانی خۆی ژێربار خستووە.. ئەو کەسەی کە بەدیهێنانی بەهاری بەلاوە بە ئەندازەی بەدیهێنانی یەك تاقە گوڵ و، دروستکردنی سەرجەمی زیندەوەرانیش بەلای توانستیەوە بە قەدەر دروستکردنی یەك دانە مێش ئاسانە.. جا کەسێك کە خاوەنی توانستێکی وەهابێت هەرگیز پێی ناوترێت: (**مَنْ يُحي العظامَ**)؟

پاشان بە دەستەواژەی: (**فَسُبحانَ الّذي بيدهِ مَلَكوتُ كلِّ شيء**) (يس:٨٣) دەریدەخات کە: هەر تەنها خوای گەورەیە کاروبار و کلیلی هەموو شتێکی بەدەستە و بەوپەڕی ئاسانیی چەشنی هەڵگێڕانەوەی لاپەڕەی کتێب، شەو و ڕۆژ و زستان و هاوین ئاڵوگۆڕ دەکات و، دنیا و قیامەتیش لای ئەو وەك دوو مەنزڵ وان کە دەرگای یەکێکیان دابخات و ئەوی تریشیان بکاتەوە. جا مادەم وایە، ئەوا ئەنجامی گشت ئەو بەڵگانەی پێشوو بریتییە لە: (**وإليهِ تُرجَعون**) واتە هەر ئەویشە کە لە گۆڕەکانتاندا زیندووتان دەکاتەوە و بەرەو حەشر دەتانبات و لە دیوانی خاوێنی خۆیشیدا حسابی خۆتان دەداتێ.

بەم جۆرە، دەبینیت ئەم ئایەتانە (بەوەی کە: هاووێنەی حەشریان لە دنیادا، خستەڕوو) زەین و دڵانیان بۆ وەرگرتنی کێشەی حەشر ئامادە کرد.

هەندێ جاری تریش قورئانی پیرۆز کارە قیامەتی‌یەکان بە شێوەیەك باس دەکات کە چاوی هەستی مرۆڤ بکاتەوە و ئاماژەی بۆ هاوچەشنەکانی ئەو کارە سەر بە قیامەتی‌یانە بۆ بکات کە لە دنیادا هەن تاکو ڕێی ئینکاری کردن لە مرۆڤ بگرێت و بەدوورزانین لە زەینی‌دا لابدات. بۆ نموونە:

بسم الله الرحمن الرحيم

(**اِذا الشّمسُ كُوِّرَتْ * وإذا النجومُ انكدرَتْ * وإذا الجبالُ سُيّرَتْ * وإذا العِشارُ عُطّلتْ * وإذا الوحوشُ حُشرَتْ * وإذا البحارُ سُجّرتْ * وإذا النفوسُ زُوّجتْ * وإذا المَوؤدةُ سُئلتْ * بأيّ ذنبٍ قُتِلتْ * وإذا الصُحُفُ نُشِرَتْ * وإذا السَّماءُ كُشِطتْ * وإذا الجحيمُ سُعِّرَتْ * وإذا الجنّةُ أُزْلِفتْ * عَلِمَتْ نَفْسٌ ما اَحضرَتْ**) تا کۆتایی سوورەتەکە.

بسم الله الرحمن الرحيم

(**اِذا السّماءُ انفطرتْ * وإذا الكواكبُ انتثرتْ * وإذا البحارُ فُجّرَتْ * وَإذا القبورُ بُعثرتْ * علمتْ نفسٌ ماقَدّمتْ واَخرّتْ**) تا کۆتایی سوورەتەکە.

بسم الله الرحمن الرحيم

(**اِذا السّماءُ انشقّتْ * واَذِنَتْ لربّها وحُقّتْ * وإذا الاَرضُ مُدَّتْ * واَلقَتْ مافيها وتخلّتْ * واَذِنَتْ لربّها وحُقّتْ**) تا کۆتایی سوورەتەکە.

دەبینیت ئەم سوورەتانە بە تەرز و شێوازێك لە ئاڵوگۆڕە مەزن و کاروبارە گەورە پەروەردگاری‌یەکانی سەر بە حەشر دەدوێن کە دڵی مرۆڤ پابەندی سەرسووڕمانێکی گەورە و عەقڵێشی گرفتاری سەرسامی‌یەکی مەزن دەکەن.. بەڵام هەر ئەوەندەی مرۆڤ لە پایز و بەهاردا هاووێنەی ئەو ڕووداوانە بە چاوی خۆی دەبینێت، ئەوا بەوپەڕی ئاسانی وەری‌دەگرێت و باوەڕی پێ دەکات.

جا لەبەر ئەوەی تەفسیر کردنی ئەم سێ سوورەتە درێژە دەکێشێت، ئەوا بۆ نموونە تەنها وشەی: (**وإذا الصُحفُ نُشِرت**) وەردەگرین و لە بارەیەوە دەدوێین:

ئەم ئایەتە ئەوە دەگەیەنێت کە: لە ڕۆژی حەشردا هەموو کردەوەکانی مرۆڤ لەسەر لاپەڕەیەکدا تۆمارکراون و دەخرێنە ڕوو. جا لەبەر ئەوەی ئەم مەسەلەیە شتێکی سەیر و سەرسووڕهێنەرە، عەقڵ پەیی پێ نابات. بەڵام سوورەتەکە هەروەك ئاماژە بۆ حەشری بەهارانە دەکات و، هەروەك خاڵ و لایەنەکانی تریش لە دنیادا هاووێنەیان هەیە، بە هەمان جۆر "خستنەڕووی لاپەڕەی کردەوەکانی مرۆڤیش" هاووێنەیان لەم دنیایەدا ئاشکرایە، ئەوەتا هەموو: بەر و، گیا و، درەختێك خاوەنی کردەوە و، فەرمانبەری و، بەندایەتی و، تەسبیحاتی تایبەتیی خۆیانن، بە شێوەیەك کە ناوە جوانەکانی خوای گەورەیان پێ دەربکەوێت. ئنجا سەرجەمی ئەم هەموو کارانەش لەگەڵ مێژووی ژیانی ئەم بەر و گیا و درەختەدا لە یەكبەیەکی ناوك و تۆوەکانیدا تۆمارکراون و هەر هەموویشیان جارێکی تر لە بەهارێکی تر و جێیەکی تردا دەردەکەونەوە. واتە هەروەك یەكبەیەکی ئەوانە بەوپەڕی ڕوونی و ڕەوانی و بە شێوە و شکڵە ڕواڵەتییەکەی، کارەکانی باب و باپیرانی پێشووی دەردەخات، بە هەمان جۆر و لە ڕێی بڵاوکردنەوەی پەلەکان و دەمکردنەوەی گەڵا و بەرەکانی، لاپەڕەی کردارەکانی خۆیشی بڵاو دەکاتەوە و دەیانخاتە ڕوو.

بەڵێ، ئەو کەسەی کە هەر لە بەرچاوی خۆماندا بەوپەڕی دانایی و، پارێزگاری و، پەروەردەکاری و، نەرمونیانی، ئەم کارە ئەنجام دەدات، هەر ئەویشە کە دەفەرموێ: (**وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ**).

بۆ خۆت بەم چەشنە خاڵەکانی تریش قیاس بکە بۆ سەر ئەمە و، گەر توانا و هێزی هەڵێنجان(استنباط)یشت هەیە، ئەوا فەرموو بۆ خۆت هەڵبگۆزە.

وا بۆ یارمەتیدانت (**إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ**)یش باس دەکەین:

وشەی: "كُوِّرَتْ " کە لەم ڕستەیەدا هەیە، واتای: "پێچانەوە" و "کۆکردنەوە" دەگەیەنێت و، نموونەیەکی گەلێ ڕوون و ئاشکرایە. سەرەڕای ئەوەی کە ئاماژە بۆ هاووێنەشی لە دنیادا، دەکات:

یەکەم: خوای گەورە پەردەکانی: نەبوون و، "أثیر" و، ئاسمانی لەسەر گەوهەری ئەو "خۆر"ە لاداوە کە چەشنی چرا دنیای ڕووناك کردووەتەوە و لە گەنجینەی میهرەبانیی خۆیەوە هێناویەتە ئەم دنیایە. جا هەرکات ئەم دنیایە کۆتایی

پێ هات و دەرگاکانی داخران، ئەوا خواوەند ئەو گەوهەرە بە بەرگەکانی خۆی دەپێچێتەوە و کۆی دەکاتەوە.

دووهەم: "خۆر" کاری ئەوەی پێ سپێرراوە کە بەیانیان تیشکی ڕووناکی بڵاو بکاتەوەو، ئێوارانیش بیانپێچێتەوە و سەرلەنوێ کۆیان بکاتەوە. بەم چەشنە، شەو و ڕۆژ کارەکانیان بە نۆرە لەسەر زەوی ڕادەپەڕێنن، ئنجا خۆر شمەك و کەرەسەکانی دەپێچێتەوە و سەودا و مامەڵەکانی کەم دەکاتەوە. یان لەوانەیە "مانگ" تا ڕادەیەك پەردەیەك بێت بۆ (وەرگرتن و بەخشینەکانی ئەو خۆرە). واتە هەروەك ئەم کارمەندە ئەرك پێسپێرراوە لە ڕێی ئەم هۆیانەوە شمەکەکانی خۆی کۆدەکاتەوە و دەفتەری تۆماری کارەکانی دەپێچێتەوە، دەبێ بە هەمان جۆریش ڕۆژێك بێتە پێشەوە کە لەکاربخرێت و بە تەواوەتی ئەرك و کارمەندی‌یەکانی ئەستۆی تەواو ببن، با هیچ هۆکارێکیش بۆ لەکارخستنی لە ئارادا نەبێت..

لەوانەیە ئەو دوو پەڵە بچووکەی کە گەردوونناسان بە ڕووی خۆرەوە دەیبینن و بەرەبەرە لە فراوانبووندان، ئەوە دەربخەن کە: خۆر بە فەرمانی خوای گەورە و لە ڕێی فراوانبوونی ئەو دوو پەڵەیەوە وردە وردە ئەو ڕووناکی‌یەی خۆی کۆ بکاتەوە و بیپێچێتەوە کە بە فەرمانی خوای گەورە بەسەر زەوی‌دا بڵاوی کردبووەوە، ئنجا پەروەردگاری خاوەن عیززەتیش پێی بفەرموێ: "ئالێرەدا کاری تۆ لەگەڵ زەوی‌دا کۆتایی پێ‌هات.. هەر ئێستا ئامادە بە و بڕۆ بۆ دۆزەخ ئەوانە بسووتێنە کە تۆیان دەپەرست و، کارمەندێکی گوێڕایەڵ و ملکەچی وەك تۆیان بە سووکی سەیر دەکرد و، تۆمەتی خیانەت و بێوەفایی‌یان دەدایە پاڵ"!

بەم جۆرە "خۆر" فەرمانی پەروەردگاریی: (**إِذا الشَّمسُ كُوِّرَت**) لەسەر ڕووە پەڵاوی‌یەکەی خۆی دەخوێنێتەوە!

پارچەی پێنجەمی

پاشکۆی وتەی دەهەم

سەد و بیست‌وچوار هەزار لە مرۆڤە هەڵبژاردەکانی گرۆی مرۆڤایەتی کە پێغەمبەرانن = درووودیان لەسەر بێت = (بەپێی دەقی فەرموودەی پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم) ئەوانەی کە هەندێکیان لە ڕوانگەی "شهوود"ەوە دەدوێن و هەندێکی‌تریشیان لە ڕوانگەی "حق الیقین"ەوە.. هەموو ئەوانە، بە گشتی و یەکدەنگ هەواڵی بوونی ڕۆژی قیامەتمان دەدەنێ و ڕای‌دەگەیەنن کە:

سەرجەمی خەڵکی بەرەو ئەو ڕۆژە دەبرێن و، خوای باڵادەست بەڵێنی داوە و ڕۆژی دوایی دەهێنێتە کایەوە..

ئنجا ئەو هەواڵەی کە ئەو پێغەمبەرانە = درووودیان لەسەر بێت = ڕایان‌گەیاند، سەد و بیست‌وچوار ملیۆن ئەولیایش بە "کەشف" و "شهوود" دیویانە و ڕاستی‌یان دەرخستووە و بە "علم الیقین" شایەتی‌یان لەسەر داوە و، ئەم شایەتی‌دانەشیان بەڵگەیەکی گومان‌بڕی بەهێزە لەسەر بوونی "ئاخیرەت"..

هەروەها درەوشانەوەی ناوە جوانەکان(الأسماء الحسنی)ی بەدیهێنەری بوونەوەر، کە لە جیهاندا پرشنگ دەدەن و دەدرەخشێنەوە، داخوازی بوونی جیهانێکی هەمیشەیین و بەڵگەیەکی ئاشکرای ڕۆژی دواییین..

بەڵگەیەکی تری ڕۆژی دوایی، ئەو "توانا ئەزەلی" و "دانستە ڕەها ئەبەدی"یەی خوای گەورەیە کە هەموو ساڵێك لە وەرزی بەهاردا بە فەرمانی: "کن.. فیکون" تەرمی ئەو درەختە وشك و مردووانەی سەر زەوی = کە لەژمارەنایەن = زیندوو دەکاتەوە و دەیکات بە نیشانە و بەڵگەی: "زیندووبوونەوەی پاش مردن" و، سێ‌سەد هەزار جۆر لە ڕووەك و ئاژەڵ زیندوو دەکاتەوە و، بەمەش سەدان هەزار نموونەی حەشر و نەشر و بەڵگەی ئاخیرەتمان بۆ دەردەخات..

هەروەها ئەو "میهرەبانی"یە هەمیشەیی‌یە فراوانەی خوای گەورە کە درێژە بە ژیاندنی ئەو گیاندارانە دەدات کەوا ئاتاجی ڕۆزین و، بە کەماڵی میهرەبانی و بە

شێوەیەکی تابلێی دەراسا دەیانژیینێت و.. ئەو "چاودێری"یە بەردەوامەی خواوەندیش کە لە ماوەیەکی کەمو وەختێکی کورتی وەك بەهاردا چەندەها جۆری جوانی و ئارایشتکاریی لەژمارەبەدەری هەمەڕەنگمان پیشاندەدات.. بێ گومان ئەم "میهرەبانی" و "چاودێری"یەش بە چەشنێکی بەڵگەنەویست داخوازی "بوونی دواڕۆژ"ن..

هەروەها ئەوینی مانەوە و تاسەی هەتاهەتایی و ئاواتە هەمیشەیی‌یەکان کە لە مرۆڤدا ڕیشەیان داکوتاوە و بە تەواوی جێی خۆیان کردووەتەوە، ئەم مرۆڤەی کە ڕێك‌وپێك‌ترین بەروبوومی ئەم بوونەوەر و گەردوونەیە و خۆشەویست‌ترین دروست‌کراوی بەدیهێنەریەتی‌و پەیوەندی‌یەکی فراوانی لەگەڵ هەموو بوونەوەرانی گەردووندا هەیە.. بێ گومان ئەم تاسە و ئەوینە، پەنجە بۆ بوونی جیهانێکی هەمیشەیی، لە پاش ئەم جیهانە بڕاوەیە، درێژ دەکەن و، بەڵگەی بوونی ڕۆژی دوایی و خانەی بەختەوەریی هەمیشەیین..

هەموو ئەو بەڵگانەی باس‌کران، تا ڕادەی باوەڕپێ‌کردن و بە ئەندازەی ئاشکرایی و بەڵگەنەویستیی بوونی ئەم جیهانە، بوونی ڕۆژی دوایی دەچەسپێنن و ئاشکرای دەکەن[1].

جا مادەم وانەی: "ئیمان بە ڕۆژی دوایی" گرنگترین وانەیە کە قورئانی پیرۆز پێمانی دەڵێتەوە و، ئەم ئیمانەش ئاوا دامەزراوە و، دارای بەڵگەی ئاوا بەرز و پتەوە و، ئنجا ئەو نوور و ئومێد و دڵدانەوەش کە لە ئیماندان ئەوەندە بەهێزن گەر سەد هەزار "پیری" لە یەك کەس‌دا کۆببنەوە ئەوا سەروزیادی دڵنەوایی پێ‌بەخشین و ڕووناك‌کردنەوەی هەرهەموویان بێت.. ئەوا دەبێ ئێمەی پیری بەساڵاچوو دڵخۆش و کامەران بین بە پیری‌یەکەمان و هەردەم بڵێین:

(الحمد لله على كمال الإيمان).

---

[1] ئاسانی لە چەسپاندنی هەواڵێکی "ئیجابی" و، زەحمەتیش لە "نەفی"ی ئەودا لەم نموونەیەوە دەردەکەوێت: ئەگەر یەکێك وتی: "لە سەر زەوی‌دا باخچەیەك هەیە بەروبوومەکانی وەك قوتووی شیر وایە"! یەکێکی تریش لە بەرپەرچی‌دا وتی: "شتی وا نی‌یە" ئەوا یەکەمیان دەتوانێت قسەکەی بە ئاسانی بچەسپێنێت، تەنها بە پیشاندانی جێی ئەو باخچەیە، یان بە پیشاندانی هەندێ لە بەروبوومەکەی.

بەڵام دووهەمیان دەبێ هەموو سەرزەوی بگەڕێ و بی‌پشکنێت و بەمەش بیچەسپێنێت کە باخچەی وا نی‌یە. (دیارە ئەمەش کارێکی ئاسان نی‌یە)..
هەروەها سەبارەت بەوانەیش کە هەواڵی بوونی ڕۆژی دوایی و بەهەشتمان دەدەنێ، هەزاران بەڵگە و بەروبووم و ئەنجامی ئەو بەهەشتەمان پیشاندەدەن. لە کاتێکدا کە دوو شایەتی ڕاستگۆ سەروزیادە بۆ سەلماندنی قسەکەیان.
بەڵام ئەوانەی کە ئەمە ناسەلمێنن، دەبێ ئەم بوونەوەر و زەمانە یەکجار فراوانە بپشکنن و هەموویان بگەڕێن، ئەو کاتە گەر بەهەشتیان نەدۆزی‌یەوە، دەتوانن قسەکەیان بە بەڵگەوە بچەسپێنن!
جا برایانی پیرم! فەرموون سەیری گەورەیی هێزی "ئیمان بە ڕۆژی دوایی" بکەن و، بزانن چەندە پاڵپشتێکی پتەوی دامەزراوی چەسپاوە! (دانەر).